

KRAJSKÝ PAMIAŤKOVÝ ÚRAD PREŠOV
PRACOVISKO LEVOČA

PAMIAŤKOVÁ REZERVÁCIA LEVOČA

Z Á S A D Y OCHRANY OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT PAMIAŤKOVÉHO ÚZEMIA

TEXTOVÁ ČASŤ

Autori :

Ing. Antónia Jacková – odborný garant

Dr. Gabriel Lukáč

Ing. Eva Semanová

Mgr. Emília Toporcerová

LEVOČA 2006 - 2007

O B S A H

URBANISTICKO-HISTORICKÝ VÝSKUM ÚZEMIA

- A. Vstupné údaje
- B. Základné údaje o území
- C. Parcelné vymedzenie hraníc pamiatkového územia
- D. Parcelné vymedzenie hraníc ochranného pásma pamiatkového územia
- E. Údaje o východiskových materiáloch
- F. Historický a urbanisticko-architektonický vývoj územia
- G. Charakteristika pamiatkových hodnôt územia
- H. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany

- I. Prílohy urbanisticko-historického výskumu

ZÁSADY OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

- I. Vstupné údaje
- II. Vyhodnotenie územia z hľadiska pamiatkových hodnôt
- III. Zásady a požiadavky ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia :
 - A. Základné zásady a všeobecné požiadavky ochrany Pamiatkovej rezervácie Levoča
 - B. Požiadavky na primerané funkčné využitie pamiatkového územia
 - C. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie
 - C.1. Požiadavky na zachovanie a údržbu historického pôdorysu
 - C.2. Požiadavky na zachovanie a údržbu historickej parcelácie
 - C.3. Požiadavky na regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie
 - C.4. Požiadavky na zachovanie a regeneráciu pôdorysnej a hmotovej skladby zástavby
 - D. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk
 - E. Požiadavky na zachovanie a ochranu historických dominánt a kompozície výškového zónovania PR Levoča
 - F. Požiadavky na ochranu siluety, panorámy územia a charakteristických pohľadov územia
 - G. Požiadavky na zachovanie skladby pamiatkového územia
 - G.1. Základné požiadavky na zachovanie objektovej skladby
 - G.2. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP

- G.2.1. Základné požiadavky a zásady + funkčné využitie
- G.2.2. Materiálová, konštrukčná, technická, umelecko-remeselná a výtvarná skladba pamiatok – výškové a priestorové usporiadanie
 - G.2.2.1. Murivá a zvislé nosné konštrukcie
 - G.2.2.2. Stropy a horizontálne nosné konštrukcie
 - Stropy
 - Klenby
 - G.2.2.3. Suterény
 - G.2.2.4. Strechy
 - Regenerácia, obnova a prezentácia krovových konštrukcií
 - Obnova, regenerácia a adaptácia striech
 - Strešný plášť
 - G.2.2.5. Štíty
 - G.2.2.6. Balkóny, pavlače, loggie
 - G.2.2.7. Schodiská
 - G.2.2.8. Zábradlia, mreže, ostatné kovové prvky
 - G.2.2.9. Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov
 - G.2.2.10. Povrchové úpravy stavieb
 - Omietky
 - Podlahy
 - G.2.2.11. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky
 - G.2.2.12. Požiadavky na zachovanie, obnovu a realizáciu infraštruktúry a technických zariadení pamiatok v PR Levoča.
 - Vetrание a odvodňovanie objektov
 - Vykurovanie a zatepľovanie objektov
- G.3. Požiadavky na zachovanie a úpravu nehnuteľností v PR Levoča
- G.4. Požiadavky na regeneráciu tradičnej skladby objektov v pamiatkovom území – zásady spôsobu zástavby pri novostavbách
- G.5. Požiadavky pre stavby na nehnuteľnosti – novostavby v pamiatkovom území a regulatívy zástavby na rezervných plochách
 - Novostavba na mieste staršej zaniknutej zástavby
 - Prázdna plocha po rozsiahlejšej časti historickej zástavby
 - Novostavby na plochách, kde v minulosti nestáli žiadne objekty, ale ich výstavba je z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt PR Levoča možná
 - Novostavby na plochách, kde v minulosti nestáli žiadne objekty, ale ich výstavba je z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt PR Levoča neprípustná alebo prípustná s podmienkami.
 - Strechy a osvetlenie podkrovných priestorov
 - Kompozícia priečelia novostavby
 - Materiálová regulácia novostavieb
- H. Prvky interiérov a uličných parterov
 - H.1. Uličné interiéry a fasády
 - H.2. Uličné partery
 - H.3. Požiadavky pre umiestnenie reklamy
 - H.4. Profil terénu
 - H.5. Oplotenia
 - H.6. Povrchy komunikácií, verejných priestranstiev a dvorov
 - H.7. Osvetlenie verejných priestorov

- H.8. Letné sedenia a terasy na verejných komunikáciách
- I. Zásady a požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu mestského opevnenia
 - J. Zásady a požiadavky zachovania, ochrany, úprav a údržby systému zelene.
 - K. Dočasné objekty a zariadenia v pamiatkovom území
 - L. Požiadavky na zachovanie ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia
Malá architektúra a výtvarné diela
 - M. Požiadavky na ochranu PR a usmernený rozvoj jej prostredia v ochrannom pásme
 - N. Pamiatkové výskumy
 - O. Prezentácia pamiatkového fondu
 - P. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia
 - R. Diferencovaný prístup pri ochrane objektov v pamiatkovej rezervácii a v ochrannom pásme
 - S. Všeobecné doplňujúce požiadavky na ochranu pamiatkového fondu PR Levoča

Záver

Prílohy k návrhu ZOPÚ

Grafická dokumentácia

URBANISTICKO-HISTORICKÝ VÝSKUM ÚZEMIA

A. Vstupné údaje

A.1. Požiadavka a dôvod spracovania zásad ochrany pamiatkového územia

Dňa 1. apríla 2002 nadobudol účinnosť **zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu** (ďalej len „pamiatkový zákon“). Pamiatkový zákon v § 29 definuje podmienky základnej ochrany pamiatkového územia takto:

Základná ochrana pamiatkového územia

(1) *Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.*

(2) *Krajský pamiatkový úrad alebo osoba oprávnená podľa § 35 ods. 3 vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany podľa odseku 1. Zásady sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.²¹⁾*

(3) *Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.*

(4) *Orgán oprávnený schváliť územno-plánovaciú dokumentáciu územia,²¹⁾ v ktorom sa nachádza pamiatková rezervácia, pamiatková zóna, ochranné pásmo alebo archeologické nálezisko evidované podľa § 41, si pred jej schválením vyžiada stanovisko miestne príslušného krajského pamiatkového úradu. Ak ide o archeologické nálezisko, krajský pamiatkový úrad vydá stanovisko po vyjadrení archeologického ústavu.*

²¹⁾ *Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.*

Z dikcie pamiatkového zákona vyplýva požiadavka na vypracovanie **zásad ochrany pamiatkového územia**. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky so sídlom v Bratislave zahrnul vypracovanie Zásad ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej rezervácie v Levoči do Plánu hlavných úloh pre rok 2006 pod zn. 2c. V zmysle § 29 pamiatkového zákona zásady ochrany pamiatkového územia vypracúva Krajský pamiatkový úrad alebo osoba oprávnená podľa § 35

ods. 3. V tomto prípade Zásady ochrany pamiatkového územia: Pamiatkovej rezervácie v Levoči (ďalej len „Zásady“) vypracoval Krajský pamiatkový úrad Prešov, pracovisko Levoča (ďalej len „Krajský pamiatkový úrad“).

V zmysle § 29 odseku 2 pamiatkového zákona Krajský pamiatkový úrad alebo osoba oprávnená podľa § 35 odseku 3 vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia (ďalej len „ZOPÚ“), ktoré sú **dokumentom** na vykonávanie základnej ochrany podľa § 29 odseku 1 pamiatkového zákona.

A. 2. Údaje o zadaní a spracovaní dokumentácie urbanisticko - historického výskumu

Historické jadro mesta Levoče bolo 11.6.1950 vládou ČSR vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu spolu s ďalšími najvýznamnejšími historickými mestami Slovenska.

Dňom 1.januára 1951 bol zriadený Pamiatkový ústav so sídlom v Bratislave ako odborný orgán pre vedeckú organizáciu ochrany, súpisu a výskumu kultúrnych a prírodných pamiatok a poradný orgán starostlivosti o pamiatky na Slovensku. V roku 1958 bol vydaný Zákon SNR č.7/1958 Zb. o kultúrnych pamiatkach.

Autenticita historického jadra je dlhodobo zabezpečená. Od roku 1960 sa pristúpilo k systematickému zabezpečeniu záchranu a obnovy MPR. Bola prijatá celková koncepcia reanimácie historickej urbanistickej štruktúry. Pozornosť bola venovaná najmä objektom na historickom námestí. Začalo sa aj s obnovou mestského opevnenia.

V roku 1984 bol spracovaný prvý komplexný metodický materiál - Zásady pamiatkovej starostlivosti pre Mestskú pamiatkovú rezerváciu Levoča, ktorý spracoval ŠÚPS Bratislava.

V roku 1990 autorský kolektív Štátneho ústavu pamiatkovej starostlivosti Bratislava, vypracoval aktualizáciu Zásad pamiatkovej starostlivosti pre mestskú pamiatkovú rezerváciu Levoča, ktorých cieľom bolo stanovenie kritérií pre stavebnú a inú činnosť na území pamiatkovej rezervácie z hľadiska ochrany pamiatkového fondu a ako podklad pre revíziu územnoplánovacej dokumentácie.

Revízia podkladov v roku 2003 preukázala, že predmetné aktualizované „Zásady“ z roku 1990 sú pre požiadavky dnešnej doby aktuálne a upotrebitelne už v obmedzenom rozsahu, nakoľko najmä po roku 1989 došlo k výrazným zmenám vo vlastníctve nehnuteľností a k zmenám v celkovom smerovaní ďalšieho vývoja mesta Levoča.

Požiadavka na vypracovanie komplexného materiálu pre PR Levoča, v zmysle zákona č. 49/2002 Zz. o ochrane pamiatkového fondu, vyplynula na základe záverov revízie existujúcich podkladov na ochranu, obnovu a prezentáciu hodnôt pamiatkového územia, ktorá bola vykonaná v roku 2003, je zakotvená v Pláne hlavných úloh na rok 2006 Pamiatkového úradu SR v Bratislave pod bodom 2 c.

Zásady ochrany pamiatkového územia obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia. Zásady sú právnym dokumentom, pretože o nich hovorí zákon: § 29 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu.

Zásady sú:

1. dokumentom pre vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia, a teda majú slúžiť predovšetkým ako základný smerodajný podklad pre Krajský pamiatkový úrad (v odvolacom konaní aj pre odvolací orgán), ktoré v súčinnosti s orgánmi územnej samosprávy a vlastníkami nehnuteľností rozhodujú v správnom konaní o zabezpečení zachovania pamiatkových hodnôt územia;
2. súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom pre spracovanie územnoplánovacej dokumentácie;

Okrem toho **Zásady majú umožniť:**

- maximálnu možnú objektivizáciu rozhodovania Krajského pamiatkového úradu v individuálnych správnych aktoch vo veciach, ktoré je možné principiálne upraviť v Zásadách, a definovať pravidlá, podľa ktorých Krajský pamiatkový úrad ako špecializovaná štátna správa od 1. apríla 2002 postupuje;
- transparentne riešiť rozpory, vznikajúce medzi uplatnením záujmov ochrany pamiatkového fondu a právami, povinnosťami a právom chránenými záujmami vlastníkov nehnuteľností;
- prezentáciu zmyslu, opodstatnenia a cieľov ochrany pamiatkového územia v súvislosti so záujmami regionálneho rozvoja, budovania cestovného ruchu, skvalitňovania životného prostredia, politických a iných cieľov.

B. Základné údaje o území

B.1. Názov pamiatkového územia

Pamiatková rezervácia Levoča (ďalej len „pamiatková rezervácia“ alebo „PR“)

B.2. Názov obce, mesta podľa základnej územnej jednotky a katastra, v ktorom sa pamiatková rezervácia nachádza

Levoča, katastrálne územie Levoča.

B.3. Orgán, ktorý územie vyhlásil, dátum vyhlásenia

Historické jadro mesta Levoče bolo 11.6.1950 vládou ČSR vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu spolu s ďalšími najvýznamnejšími historickými mestami Slovenska.

Pamiatková rezervácia Levoča bola vyhlásená Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 596/2001 z 13. decembra 2001 o pamiatkových rezerváciách Bardejov, Bratislava, Kežmarok, Levoča, Prešov, Spišská Kapitula a Spišská Sobota s účinnosťou od 1.1.2002.

C. Parcelné vymedzenie hraníc pamiatkového územia

Hranica pamiatkovej rezervácie Levoča je vyznačená na priloženej mape mierky 1:1000. Popis hranice bol spracovaný podľa jednotlivých mapových listov základnej mapy mierky 1:1000 vydaných Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Podľa § 4 vyššie uvedeného nariadenia je územie pamiatkovej rezervácie vymedzené nasledovne:

Hranica prebieha vždy po vonkajšej línii ulice, resp. iného identifikačného objektu, ktorý sleduje. Vonkajšie línie sa vždy vzťahujú k pozícii voči pamiatkovej rezervácii. Popis hranice bol spracovaný podľa mapových listov č.4-1/24, 3-1/13, 4-1/32, 3-1/31 a č.4-1/44 základnej mapy mierky 1:1 000 vydaných Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, ktoré sú doteraz jediným aktuálnym príkladom pre územie Levoče.

Popis hranice :

Hranica pamiatkovej rezervácie Levoča, katastrálne územie Levoča, začína sa v severnom rohu parcely č.1052 na styku Námestia Štefana Kluberta a Probstnerovej cesty, odkiaľ hranica pokračuje južným smerom po západnej strane parcely č.1074/1¹ (Probstnerova cesta) až po styk s parcelou č.2659/1², ďalej po severovýchodnej hranici parcely č.2659/1³ po juhozápadný roh parcely č.604. Z tohto rohu pokračuje priamo juhozápadným smerom do východného rohu parcely č.594/1⁴ a ďalej po jeho juhovýchodnej hranici juhozápadným smerom po styk s parcelou č.593. Z tohto bodu smeruje priamo do severozápadného rohu parcely č.2900 a sleduje rozhranie parciel č.2900 a č.2662/1⁵. Ďalej pokračuje severovýchodným smerom po východnej hranici parcely č.445 a severovýchodným smerom po jej severovýchodnej hranici do jej severného rohu. Odtiaľ prechádza priamym smerom do juhozápadného rohu parcely č.443. Potom pokračuje severovýchodným smerom po východnej hranici parcely č.2961/1⁶ až po severozápadný roh parcely č.390. Odtiaľ pokračuje priamo do juhozápadného rohu parcely č.314 a ďalej severným smerom po východnej hranici parcely č.2961/1⁷, obtáča sa na východ okolo severnej hranice parcely č.2967, sledujúc južnú hranicu parcely č.2961/1⁸ východným smerom. V severovýchodnom oblúku prechádza parcelou č.2989 a po jej južnej a východnej hranici prechádza do severného bodu parcely č.2984. Odtiaľ pokračuje priamo v predĺžení hranice medzi parcelami č.2982 a č.2984 až po južnú hranicu parcely č. 2990 (Kežmarská cesta)⁹. Po jej južnej hranici ďalej juhovýchodným smerom pokračuje až do východiskového bodu – severný roh parcely č. 1052.

Poznámky:

- 1) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 1074
- 2) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2659
- 3) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2659
- 4) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 594
- 5) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2662
- 6) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2961
- 7) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2961
- 8) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená parcela č. 2961
- 9) V Nariadení vlády SR č. 596/2001 Z. z. je uvedená Partizánska ulica

D. Parcelné vymedzenie hraníc ochranného pásma pamiatkového územia

Ochranné pásmo PR Levoča a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (mimo územia pamiatkovej rezervácie) bolo vyhlásené rozhodnutím Pamiatkového úradu SR

Bratislava zo dňa 17.09.2007 pod číslom PÚ-07/912-11/6311/PIN, ktoré nadobudlo právoplatnosť 24.10.2007.

Hranica územia ochranného pásma Pamiatkovej rezervácie Levoča a nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (mimo územia PR) je vyznačená graficky v mapovom podklade zo Správy katastra Levoča z decembra 2006, v mierke 1 : 5 000 v predmetnom materiáli.

Popis hranice :

Hranica OP vychádza z jeho najsevernejšieho bodu, zo severovýchodného rohu parcely č. 8036/5 (Pod krivou cestou), z miesta dotyku parciel č. 8036/5, 6654/1 a 7013/1, odkiaľ vedie juhovýchodným smerom po severnej hranici parcely č. 8036/5, severozápadnej hranici parcely č. 8047/1 a severných hraniciach parciel č. 8047/2 a 7213/2. Prechádza západnými hranicami parciel č. 8054 a 8052, lemuje parcelu č. 8048 a pokračuje východnými hranicami parciel č. 7213/2, 8053, 8046/1, 8046/2, 7212/1 a po severnej hranici parcely č. 8121/1 do jej najsevernejšieho bodu, kde sa hranica ochranného pásma lomí smerom na juh a ďalej vedie po východnej hranici parcely č. 8121/1 až do styčného bodu s parcelami č. 8089/1 a 8078. Odtiaľ pokračuje po severnej hranici parcely č. 8078 a 8089/2, zo severovýchodného cípu parcely č. 8089/2 priamočiario pretína parcelu č. 7218/4 a komunikáciu – parcela č. 7218/2 do juhozápadného cípu parcely č. 8163/21, odkiaľ pokračuje východnou hranicou parcely č. 7218/2 do miesta, kde sa stretáva s parcelou č. 8057 a 8723. Tu sa hranica ochranného pásma opäť lomí na východ po severných hraniciach parciel č. 8057 a 8056 a následne na juh, prechádzajúc východnými hranicami parciel č. 8056 a 3378/1, severovýchodnými hranicami parciel č. 3379, 3377, 3376, 3369/1 a severozápadnou hranicou parcely č. 1974/7. V jej najsevernejšom cípe sa lomí juhovýchodným smerom a vedie po severnej hranici parcely č. 1074/2 (Prešovská cesta) a po severnej a východnej hranici parcely č. 1074/3. Postupuje ďalej na juh po východných hraniciach parciel č. 3368/1, 3368/2, 3366/1, 3363/4, 3364/6 a 3365/6 až k juhovýchodnému rohu parcely č. 3365, kde sa stáča západným smerom po južných hraniciach parciel č. 3365/6, 3365/5, 8266, 8267/1, 8275, 8276 a 8274. Hranica ochranného pásma ďalej vedie na juh po juhovýchodnej hranici parcely č. 1266/1 (ul. Za sedriou) a východných hraniciach parciel č. 1267/1, 1268/1 a 1296 do juhovýchodného rohu parcely č. 1296, odkiaľ v juhozápadnom smere priamočiario pretína komunikáciu – parcela č. 1265, 1242/1 a 1241/1 na juhozápad po južnej hranici parcely č. 1241/1 a 1240/1 a východnej a južnej hranici parcely č. 1329. Z jej juhozápadného cípu smeruje do severného rohu parcely č. 1889/1, priamočiario pretínajúc parcelu č. 1330 (Štúrova ul.) a pokračuje juhovýchodným smerom po východných hraniciach parciel č. 1889/1, 1980, 2003, 2002, 2001, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009/1, 2011/1 a severovýchodných hraniciach parciel č. 2017/1 (Okružná ul.) a 2094, ďalej prechádza východnými hranicami parciel č. 2095/1, 2095/4, 2113 (ul. Pri strelnici) a 2041/25, južnými hranicami parciel č. 2041/64, 2041/1 a smeruje na juh východnými hranicami parciel č. 2041/24, 2146(ul. Železničný riadok), 2151/1 a východným okrajom parciel č. 2153 a 2157, ďalej po východnej a južnej hranici parcely č. 2229/1 a pripája sa na východnú hranicu parcely č. 2166/1, kde sa hranica ochranného pásma lomí a smeruje na juh po východných hraniciach parciel č. 2166/1, 8444 a 8450/1 do juhovýchodného rohu parcely č. 8450/1. Tu sa lomí západným smerom a vedie južnými hranicami parciel č. 8450/1, 4588/2 a 4588/1 do miesta., kde sa stretávajú parcely č. 7132, 4588/1 a 7138/1 (Novoveská cesta I.), pretína parcelu č. 7138/1 juhozápadným smerom a lomí sa na západ, pokračujúc po južnej a západnej hranici parcely č. 4658/1. V jej juhovýchodnom rohu sa hranica ochranného pásma lomí smerom na západ, pokračuje po južnej hranici tej istej parcely do jej juhozápadného rohu, kde sa opäť lomí a to smerom na sever. Ďalej prechádza po západnej

hranici parcely č. 4710 a západnej hranici parcely č. 4976 k juhovýchodnému rohu parcely č. 4976, odkiaľ priamočiaro pretína parcelu č. 7151/1, pokračuje po južnej hranici parcely č. 4987/1, smerujúc na západ priamočiaro pretína parcelu č. 7228/3 (Levočský potok) a ďalej vedie z juhovýchodného rohu parcely č. 4485/3, po jej južnej hranici a južnej hranici parcely č. 4486/3. V juhozápadnom rohu tejto parcely sa hranica ochranného pásma lomí na severozápad a prechádza južnými hranicami parciel č. 5078, 5080, 7153/2, 5374/26, ďalej po západnej hranici parcely č. 5374/1 na severovýchod k južnej hranici parcely č. 2428/1 a odtiaľ ďalej na severozápad po južných hraniciach parciel č. 2428/1, 2436/2, 2435/3, 5118/1, 5118/16, 5118/19 a 5118/20 do jej severozápadného cípu, odkiaľ smeruje do juhozápadného cípu parcely č. 5151/1, priamočiaro pretínajúc parcely č. 7165/3 a 5213 a pokračuje po západnej a časti severnej hranici parcely č. 5151/1 k západnému rohu parcely č. 2771. Vedie po západných hraniciach parciel č. 2771, 2772, 2773, 2774, 2775, 2778 (Končistý potok), prechádza západnou a severnou hranicou parcely č. 5926 a severnými hranicami parciel č. 2848, 2866, 2865, 2864 a 2863. V mieste dotyku parciel č. 2863, 7176/1 a 6139/3 sa hranica ochranného pásma lomí severným smerom a postupuje po západnej hranici parcely č. 6139/3, západnej hranici parcely č. 6132/1 a severnej hranici parcely č. 7177. Pokračuje po severozápadnej a severovýchodnej hranici parcely č. 6198/2, severnej hranici parcely č. 2878/1 a časti severnej hranice parcely č. 2878/3 do styčného bodu parciel č. 2878/3, 2886 a 2885 (UL. Viktora Greschika) a odtiaľ prechádza severovýchodným smerom po západných hraniciach parciel č. 2886, 2887/1, 3068 a 3097, ďalej po severných hraniciach parciel č. 3096, 3094, 3093 a západnej hranici parcely č. 3087. V severovýchodnom smere priamočiaro pretína parcelu č. 2373 (Potočná ul.) do juhozápadného rohu parcely č. 3139/1 a pokračuje po západných hraniciach parciel č. 3139/1, 3138, 3127, 3126, 3123, 3122, 3108/6, 3116, 3108/1, 3113, 3108/10, 3108/16, 3105/2, vedie západnou a severnou hranicou parcely č. 3105/1, severnou hranicou parcely č. 3142 (Kežmarská cesta) a postupuje po západnej a severnej hranici parcely č. 8036/5 až do východzieho bodu.

E. Údaje o východiskových materiáloch

E.1. Prehľad územno-plánovacích dokumentácií a štúdií:

- Územný plán mesta Levoča, 2005, schválený Uznesením mestského zastupiteľstva v Levoči a vydaným Všeobecným záväzným nariadením č. 138/05 z 24.07.2005, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť ÚP mesta Levoča
- Zmena č. 1 Čiastková zmena ÚP mesta Levoča, lokalita Priemyselný park 2005, schválená Uznesením mestského zastupiteľstva v Levoči č. 41/B/66 z 21.12.2005 a vydaným Všeobecným záväzným nariadením č. 147/05, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť ÚP mesta Levoča
- Zmena č. 2 ÚP mesta Levoča, lokalita ulica Pri podkove 2006, schválená Uznesením mestského zastupiteľstva v Levoči č. 43/B/8 z 23.02.2006 a vydaným Všeobecným záväzným nariadením č. 1/06, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť ÚP mesta Levoča
- Územný plán VÚC Prešovský kraj, r. 1997, schválený Nariadením vlády SR č. 216 z 07.04.1998

Staršia územno-plánovacia dokumentácia:

- Územný plán Centrálnej mestskej zóny Levoča, ŠIUÚP Banská Bystrica, 1980

- Podrobný územný plán Levoča, historické jadro asanácie a rekonštrukcie, SÚRPMO Praha, r. 1964
- Generel inžinierskych sietí, MPR Levoča, SÚRPMO Praha, 1979
- Štúdia – historické jadro Levoča, rozbor pre pamiatkové úpravy, SÚPSOP Bratislava, 1961

E.2. Mapové podklady:

- Katastrálna mapa Levoče v mierke 1:1000 vydaná Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky z r. 1995
- Mapa širších vzťahov mierke 1 : 10 000
- Katastrálna mapa Levoče v mierke 1:1000 vydaná Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky so stavom polohopisu k augustu 2006

E.3. Staršie prieskumy a výskumy, archeologické výskumy územia:

- Levoča, Zásady pamiatkovej starostlivosti pre Mestskú pamiatkovú rezerváciu Levoča, ŠÚPS Bratislava, Tahy, Šuranská, Sláma, 1984
- Levoča, Aktualizácia Zásad pamiatkovej starostlivosti pre MPR Levoča, ŠÚPS Bratislava, Lalková, Mrázová, 1990
- Levoča, MPR, vymedzenie hraníc, PÚ Bratislava, Ing.arch.V.Dvořáková, 1995
- Hradby, IV. etapa pamiatkový výskum, PUK Prešov, Kahancová, 1989
- Bašta, pracháreň, Baštová 32, PPU, J. Muk, 1982
- Severná časť hradieb, výskum, A. Fiala, 1974
- Hradobné múry, archeologický výskum, F. Javorský, 1981
- Bašta pracháreň, Baštová 32, dendrologický a kvalitatívny prieskum, Hoblová, 1983
- Severná bašta, architektonický výskum PPU, Floreková, 1974
- Hradby, úsek VI, SHP, J. Muk, 1988
- Dom meštiansky, Kláštorská ul.č.23, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, Kresánek, Pichová, 1980
- Dom meštiansky, Kláštorská ul.č.25, Arch. rozbor a slohová analýza, bez autora a roku prevedenia
- Dom meštiansky, Kláštorská ul.č.25. Stavebný prieskum, SÚRPMO Praha, Nyklíček, 1983
- Dom meštiansky, Kláštorská ul. č. 26, SHP, SÚRPMO Praha, Muk, 1982
- Dom meštiansky, Kláštorská ul. č. 26, PPÚ, SÚRPMO Praha, Muk, 1982
- Dom meštiansky, Kláštorská ul.č.27, Stavebno-hist. prieskum, SÚRPMO Praha, J. Muk,1982
- Dom meštiansky, Kláštorská ul. č. 28. PPÚ, SÚRPMO Praha, Muk, 1982
- Dom meštiansky, Kláštorská ul. č. 28. SHP, SÚRPMO Praha, Muk, 1982
- Kláštor Minoritov, Kláštorská ul. č. 38, Umelecko-historický výskum, PÚK stredisko Prešov, PhDr. N. Urbanová,1982
- Kláštor Minoritov, Kláštorská ul. č. 38, Záchranný archeologický výskum - nálezová správa, PÚ reg. stred. Levoča, G. Lukáč, 1996
- Kláštor Minoritov, Kláštorská ul. č. 38, Historický výskum, PhDr. I. Chalupecký, 1992
- Dom meštiansky, Košická 1, SHP, J. Muk, 1978

- Dom meštiansky v opevnení, Košická 1, Levoča. Stavebně - historický průzkum, Košická ulica č. 1, SÚRPMO Praha, J. Muk, 1978
- Kláštor minoritov, Košická 2, Nálezová správa zo zisťovacieho prieskumu fasády objektu č.2 na Košickej ulici v Levoči, Albert Leixner, Mária Smoláková, Bratislava, 1971
- Kláštor minoritov, Prieskum zavlhnutia objektu, Ing. Marta Pichová, 1995
- Dom meštiansky, Košická 4, pamiatkový výskum, Projektový ústav kultúry stredisko Prešov, Mgr. K. Kahancová, 1989
- Dom meštiansky, Košická 9, Pamiatkový výskum, nedat.
- Dom meštiansky, Košická 16, M. Pamiatkový výskum a návrh na obnovu domu, PÚK Bratislava Horáková, V. Huba, 1979
- Dom meštiansky, Košická ul. č. 26, Umelecko-historický a historicko-architektonický výskum, program pamiatkových úprav, SÚPSOP Bratislava – Hrad, Just, J. Liptay, Paulíková, 1972
- Dom meštiansky, Hviezdoslavova 1 (Mäsiarska 1), Umelecko-historický a architektonický výskum a návrh na obnovu pamiatky, PÚK Prešov, PhDr. N. Urbanová, 1981
- Zbrojnica, Mäsiarska ulica č.18, Stavebnohistorický prieskum, SÚRPMO Praha, J. Muk, 1988
- Zbrojnica, Mäsiarska ulica č.18, Pamiatkový výskum, návrh pamiatkovej obnovy, Ing. arch. M. Janovská, 1996
- Dom meštiansky, Mäsiarska ulica č.22. Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, P. Kresánek, H. Haberlandová, 1980
- Dom meštiansky, Mäsiarska ul. č. 30, Pamiatkový prieskum, Haberlandová, Kresánek, 1982
- Radnica s areálom, Solitér, Námestie Majstra Pavla č.2, Správa o zistených poznatkoch týkajúcich sa povrchových úprav konštrukcií, A. Fiala, 1983
- Kostol rím. kat. farský sv. Jakuba staršieho, Námestie Majstra Pavla č.3. SÚRPMO Praha, PhDr. Chalupecký I., Ing. PhDr. Muk J., Stavebno historický prieskum Levoča, 1988
- Kostol rím. kat. farský sv. Jakuba staršieho, Námestie Majstra Pavla č.3. Historický výskum stavebného vývoja, Chalupecký, 1984-85
- Vážnica, solitér, Námestie Majstra Pavla č.4, Nálezová správa a prieskum exteriérov a interiéru, L. Chamuti, I. Chalupecký, 1974
- Vážnica, solitér, Námestie Majstra Pavla č.4. PPÚ, L. Hromadová a kol., 1980
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla 6, Pamiatkový výskum, uličné krídlo, PÚK Bratislava, Haberlandová, 1987
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 11, Pamiatkový výskum, PUK Bratislava, P. Kresánek, K. Pachanská, 1979
- Dom meštiansky s areálom, Námestie Majstra Pavla č. 20, Slohová analýza a architekt. rozbor, Chamuti a kol., 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 20, Umelecko-historický a historicko-architektonický výskum s programom pamiatkových úprav, Hromadová, Hriadeľová, 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 21, PPÚ, J. Muk, 1982
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 21, Stavebno-hist. prieskum, J. Muk, 1981

- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 22, Zisťovací pamiatkový prieskum, Szekely, Togner, 1987
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 22, Nálezová správa a sok.prieskumu, Leixner, Smoláková, 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 22, PPÚ, J. Muk, 1982
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 22, PPÚ, umelecko hist.a arch.výskum, Hromadová a kol., 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 23, PPÚ, SÚPSOP Bratislava, prom.hist.J.Just,1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 23, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, P.Kresánek, prom.hist., 1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 24, PPÚ, PÚK Bratislava, J.Just, 1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 24, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, H.Haberlandová, 1977
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 25, PPÚ, PÚK Bratislava, E.Križanová, 1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 25, Pamiatkový výskum, návrh obnovy, PUK Bratislava, Š.Oriško, 1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 31, Pamiatkový výskum – predný dom, PÚK Bratislava, Mgr.K.Vlk, 1979
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 31, Pamiatkový prieskum – krídla a zadný dom, PÚK Bratislava, H.Haberlandová, 1983
- Dom meštiansky s areálom, Námestie Majstra Pavla č. 26, Pamiatkový prieskum, Kresánek, 1981
- Dom meštiansky s areálom, Námestie Majstra Pavla č. 26, Pamiatkový prieskum, Haberlandová, Kresánek, 1982
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 27, Levoča. Umelecko- historický a historicko- architektonický výskum, SÚPS Bratislava, Ľ. Hromadová a kol., 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 27, Prieskum objektu, Bratislava, Leixner, Smoláková, 1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 28, Umelecko-historický a historicko-architektonický výskum, program pamiatkovej úpravy, SÚPSOP Bratislava , J. Just, J. Takátsová, 1978
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č.33, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, atel.Prešov, K.Kahancová, 1992
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 34. Pamiatkový prieskum, Mierové námestie č.34-38, PÚK Bratislava, P.Kresánek, M.Pichová, I.Sumbalová, 1980
- Kasíno, Námestie Majstra Pavla č. 35, Pamiatkový prieskum, PÚK Bratislava, Oriško,Pichová,Kresánek, 1980
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 36, Pamiatkový prieskum, PÚK Bratislava, prom.hist.V.Horáková, 1980
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 37, Pamiatkový prieskum, Mierové námestie č.34-38, PÚK Bratislava, P.Kresánek, M.Pichová, P.Fidler, 1980
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 38, PPÚ, SÚPSOP Bratislava, Ing. arch. J. Takátsová, 1981
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 38, Pamiatkový prieskum, Mierové námestie č.34-38, PÚK Bratislava, H. Haberlandová, P. Kresánek, M. Pichová, 1980

- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 39 a Kláštorská ul., parc.č. 22. Stavebnohist. prieskum, nedat.
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 39 a Kláštorská ul., parc.č. 22, Doplnujúci výskum +PPÚ, nedat.
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 40, Podrobný umelecko-historický, historicko-architektonický výskum a program pamiatkových úprav- grafická časť, slohová analýza, návrh na obnovu, nedat. nesign.
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 40, Správa z prieskum interiéru „SÚPSOP Bratislava: Akad. mal. J. Janíček, 1974
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 41, Umelecko-historický, historicko-architektonický výskum a program pamiatkových úprav, SÚPSOP Bratislava, Ing.arch. R. Hriadel'ová, E. Paulíková,1972
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 44, Pamiatkový výskum, PhDr.H.Haberlandová, 1999
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 45, Pamiatkový výskum, Mgr. F. Šmigrovský, 2003
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 46, Pamiatkový prieskum, Ing. arch. M. Janovská, 1999
- Palác mestský, Námestie Majstra Pavla č. 48, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, prom.hist.S.Zrubcová, prom.hist.P.Kresánek, 1977
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 53, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, Horáková, Zvarová Gajdoš, Tardík, 1988
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 54, stavebne - historický pruzkum, SÚRPMO Praha, Ing. J. Muk, prom. hist, 1974
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 55, Umeleckohistorický a architektonický výskum, PÚK Prešov, N. Urbanová, historicko - topografické údaje I. Chalupecký, 1983
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 56, Umeleckohistorický a architektonický výskum, PÚK stredisko Prešov Urbanová, N., Archívny výskum I. Chalupecký, 1982
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č.58, Umelecko-historický a architektonický výskum, Hromadová a kol., 1971
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č.58, Prieskum exteriéru a interiéru, Úradníček a kol., nedat.
- Dom župný, Námestie Majstra Pavla č. 59, Stavebnohistorický prieskum,SÚRPMO Praha, Ing.J.Muk, 1982
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 61, Pamiatkový výskum, PÚK Prešov, prom. ped. K. Kahancová, 1989
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 62, Umeleckohistorický a architektonický výskum, PÚK Bratislava, Mgr. V. Horáková, archívny výskum PhDr. I. Chalupecký, 1987
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č.63, Pamiatkový výskum, PÚK Bratislava, PhDr.N.Urbanová,1987
- Dom meštiansky, Nová ul. č. 11, Umelecko hist. a arch. prieskum, nedat.
- Dom meštiansky, Nová ul. č.12, Umelecko hist. a arch. prieskum, nedat.
- Dom meštiansky, Nová ul. č. 50, Levoča, Doplnujúci výskum a Program pamiatkových úprav, Bratislava SÚPS, Bencová Jarmila, 1977

- Dom meštiansky, Nová ul.č. 55, Pamiatkový výskum, ŠRA Bratislava, ORA Levoča, Ing. arch. M. Šutková, 1983
- Dom meštiansky, Nová ul.č. 55, Program pamiatkových úprav, KÚŠPSaOP Prešov, D. Petranská, Ing. arch. M. Šutková, 1983
- Dom meštiansky, Nová ul. č.75, Stavebno-historický prieskum, SÚRPMO Praha, Ing.Dr.Ján Muk, 1984
- Dom meštiansky, Nová ul. č. 80, Umelecko hist. a arch. prieskum, nedat.
- Dom meštiansky, Nová ul. č. 81, Umelecko hist. a arch. prieskum, nedat.
- Dom meštiansky, Uhoľná ulica č.1, Pamiatkový výskum, PÚK Prešov, prom.ped. K.Kahancová, 1988
- Dom meštiansky, Vetrová ul. č.1 / 122, Pamiatkový výskum, PÚK Prešov, PhDr. N. Urbanová, 1984
- Dom meštiansky, uličné krídlo domu, Vysoká ul. č. 79, Pamiatkový prieskum, Mierové námestie č.34-38, PÚK Bratislava, P.Kresánek, M.Pichová, I.Sumbalová 1980
- Dom meštiansky, Námestie Majstra Pavla č. 34 – Vysoká 79, PPÚ, SÚPSOP Bratislava, Ing.arch.J.Takátsová, 1980
- Socha sv. Jána Nepomuckého na Mariánskej hore v Levoči a Panny Márie pri Gymnaziálnom kostole v Levoči, Historický výskum, doc. PhDr.I.Chalupecký, 1998
- Námestie Majstra Pavla, Zisťovací prieskum suterénnych priestorov a prípojok I.S. pod chodníkmi NMP v Levoči, Ing. arch. M. Janovská, 2003
- Námestie Majstra Pavla, rekonštrukcia, projekt pre územné rozhodnutie, M projekt Prešov, Ing. arch. M.Čutková, Ing.arch. M. Janovská, 2003
- Krajský pamiatkový úrad Košice: História Košíc pre budúcnosť mesta, Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie, Mestská pamiatková rezervácia, TypoPress Košice, 2005
- Krajský pamiatkový úrad Prešov: Zásady ochrany, obnovy a prezentácie, Pamiatková rezervácia Prešov, 2006 (rozpracovaný materiál)
- Krajský pamiatkový úrad Prešov: Zásady ochrany, obnovy a prezentácie, Pamiatková rezervácia Bardejov, 2006 (rozpracovaný materiál)
- PÚ SR Bratislava: Zásady ochrany obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia PR Spišská Kapitula. Bratislava, 2004.
- PÚ SR Bratislava, Tuhárska A., Režná N., Pinčíková Ľ.: Návrh ochranného pásma Pamiatkovej rezervácie Levoča a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (mimo územia pamiatkovej rezervácie), 04/2007.

E.4. Archívne materiály:

- Katastrálna mapa Levoče Grundrifs der königl. Frey-Stadt Leutschau z r. 1787, kópia z r.1845
- Katastrálna mapa Levoča a parcelný protokol z roku 1869, aktualizovaný 1935, GKÚ Bratislava Sp 123
- Historická kolorovaná mapa Levoča z konca 19. storočia, resp. zač. 20.storočia
- Historická mapa levočského opevnenia, 18. storočie
- Historická mapa Levoče a okolia – I. vojenské mapovanie 1763 - 1785

E.5. Odborná literatúra a evidované pramene:

- Felber R., Chalupecký I., Klubert Š., Kresťan S. : Levoča, Východoslovenské nakladateľstvo v Košiciach v edícii Autostop, 1966
- Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II, VEDA 1977
- Hromadová E: Levoča, Tatran Bratislava, 1979
- Suchý M. : Dejiny Levoče I., Východoslovenské vydavateľstvo Košice, 1974
- Chalupecký I.: Dejiny Levoče II., Východoslovenské vydavateľstvo Košice, 1975
- Dvořáková V., Lalková J., Záležaková H.: Levoča – mestská pamiatková rezervácia, ŠÚPS Bratislava, 1990
- Novotná M.: Pohľady do minulosti - Zborník prednášok z histórie IV, Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči a Mesto Levoča, 2004
- Soják M.: Stručné dejiny Spiša od najstarších čias po rozhranie letopočtov. In :Terra Scepusiensis. Stav bádania o dejinách Spiša. Levoča – Wroclaw 2003
- Javorský F.: Stredoveká Levoča pred príchodom Majstra Pavla. In: Majster Pavol z Levoče život, dielo, doba (zborník referátov zo seminára). Košice 1991.
- Žifčák F.: Stará Levoča v archívnych prameňoch zo 16.- 18. storočia. In: Archeologia historica 18/93, 1993.
- Javorský F.: Levočské kostoly v kontexte dejín mesta. In : Z minulosti Spiša. V-VI, 1997/1998, Levoča 1999.
- Kol. autorov: Súpis pamiatok na Slovensku, II.zväzok, vyd. Obzor, Bratislava, r.1968
- Kovačičová B.: K problematike východoslovenského renesančného domu, In.: Pamiatky a múzeá, roč.II., r.1953, str.159
- Šášky L.: Kamenná krása našich miest, vyd. Osveta, Martin, r. 1981
- Zalčík T.: Urbanizmus stredovekého mesta na Slovensku, vyd. Pallas, Bratislava,r.1973
- Budinský-Krička, V.: Slovanské osídlenie severovýchodného Slovenska. Slovenská archeológia 9, 1961, s. 349-350.
- Horváth, A.: Az „alte Leutsch“ nevezetű neolitik telepröl. Archaeológiai Értesítő 20, 1900, s. 157-164.
- Javorský, F.: Výsledky archeologického prieskumu v okrese Spišská Nová Ves. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1976. Nitra 1977. s. 138-152.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš v okrese Spišská Nová Ves. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1977 Nitra 1978. s. 103-120.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš Archeologického ústavu SAV. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1980. Nitra 1981. s. 108-126.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš v roku 1979. Študijné zvesti AÚ SAV 19, Nitra 1981. s. 67-95.
- Javorský, F.: Záchranný výskum románskeho kostola pri Levoči. Študijné zvesti AÚ SAV 19, Nitra 1981. s. 97-112.
- Javorský, F.: Prieskumy Výskumnej expedície Spiš. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1981. Nitra 1982. s. 110-134.
- Javorský, F.: Záchranný výskum pri Košickej bráne. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1981. Nitra 1982. s. 134-138.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš Archeologického ústavu SAV. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1982. Nitra 1983. s. 99-124.
- Javorský, F.: Záchranné výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1983. Nitra 1984. s. 96-112.

- Javorský, F.: Výskum a prieskum v mestskej pamiatkovej rezervácii v Levoči. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1984. Nitra 1985. s. 108-110.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskum v mestskej pamiatkovej rezervácii Levoča a v jej okolí. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1985. Nitra 1986. s. 118-121.
- Javorský, F.: Výskumy a prieskumy v mestskej pamiatkovej rezervácii Levoča. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1987. Nitra 1988. s. 71-73.
- Javorský, F.: Záchrané výskumy a prieskumy v mestskej pamiatkovej rezervácii Levoča. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1988. Nitra 1990. s. 81-84.
- Lukáč, G. : Záchraný výskum na Mierovom námestí č. 59 v Levoči. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1990. Nitra 1992. s. 69-70.
- Lukáč, G.: Stredoveký kláštor minoritov v Levoči (Predbežné výsledky archeologického výskumu v rokoch 1992-1996). Východoslovenský pravek V. Nitra 1998 (ed. M. Lamiová-Schmiedlová). s.183-200.
- Lukáč, G. – Roth, P.: Prieskumy na Spiši a v severnom v Sariši. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1990. Nitra 1992. s. 70-71.
- Lukáč, G.: K počiatkom stredovekého osídlenia Spiša. Archaeologia historica 18/93. Brno 1993. s. 9-18.
- Münnich, S.: Szepesi öskora. Szepesmegyei történelmi Társulat Évkönyve. Levoča 1985.
- Novotný, B. – Novotná, M.: Katalóg archeologickej zbierky Spišského múzea v Levoči. Bratislava 1971.
- Roth, P – Soják, M. – Lukáč, G.: Záchraný výskum pri kláštore minoritov v Levoči. Archeologické výskumy a nálezy v roku 1996. Nitra 1998. s. 139-140.
- Soják, M.: Prieskum a výskum v oblasti Spiša. Archeologické výskumy a nálezy v roku 2002. Nitra 2003. s. 132-142.
- Soják, M.: Výskum v intraviláne Levoča. Archeologické výskumy a nálezy v roku 2001. Nitra 2002. s. 196-198.
- Soják, M.: Výskum pamiatkových objektov v Levoči a v Spišskej Novej Vsi. Archeologické výskumy a nálezy v roku 2003. Nitra 2004. s. 171-174.
- Aténska charta – Ochrana a obnova historických pamiatok (Atény 1931)
- Benátska charta – Ochrana a obnova pamiatok a pamiatkových sídel (Benátky 1964)
- Rezolúcia o modernej architektúre v historickom prostredí - 3. valné zhromaždenie ICOMOS (Budapešť 1972)
- Rezolúcia medzinárodného sympózia o ochrane menších historických miest – 4. valné zhromaždenie ICOMOS (Bruggy 1975)
- Florentská charta – Historické záhrady (Florenca 1982)
- Deklarácia z Tlaxcala – Revitalizácia malých sídel (Tlaxcala 1982)
- Drážďanská deklarácia – Rekonštrukcia pamiatok zničených vojnou (Drážďany 1982)
- Washingtonská charta – Ochrana historických miest (Washington 1987)
- Zabezpečovanie ochrany archeologického dedičstva – Charta ICOMOS o Ochrane a zabezpečení archeologického dedičstva (Lausanne 1990)
- Smernice pre vzdelávanie a školenie v oblasti zachovávaní pamiatok, súborov a lokalít (Colombo 1993)
- Dokument o autenticite (Nara 1994)
- Kultúrne dedičstvo pod vodou – Charta o Ochrane a zabezpečení kultúrneho dedičstva pod vodou (Sofia 1996)

- Deklarácia zo San Antonia – Autenticita pri ochrane a správe kultúrneho dedičstva (San Antonio 1996)
- Zásady dokumentovania pamiatok, skupín budov a lokalít – Text ratifikovaný 11. valným zhromaždením ICOMOS (Sofia 1996)
- Deklarácia ICOMOS – Pri príležitosti 50. výročia vyhlásenia Všeobecnej deklarácie ľudských práv (Štokholm 1998)
- Zásady ochrany historických drevených budov (Mexiko 1999)
- Kultúrny turizmus – Zabezpečovanie turizmu na lokalitách s pamiatkami (Mexiko 1999)

F. Historický a urbanisticko - architektonický vývoj územia

Podrobnejší rozbor vývoja územia je uvedený v Zásadách pamiatkovej starostlivosti pre MPR Levoča, 1984 a v aktualizácii Zásad pamiatkovej starostlivosti MPR Levoča, 1990, z ktorých sú prevzaté nižšie uvedené údaje doplnené o novšie poznatky.

Historický a stavebný vývoj sídla

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
38 000 p.n.l.	nálezy kamenných nástrojov zo staršej fázy mladšieho paleolitu	zistené v polohe Stadberg
4 600 – 3 800 p.n.l.	nálezy sídlisk z okruhu kultúr s ml.lineárnou, bukovo-horskou a želiezovskou keramikou	Sídliská v južnej a juhovýchodnej časti mesta, poloha Podkova
2 500 – 2 100 p.n.l.	nálezy sídlisk z okruhu badenskej kultúry, polohy kopec, tzv. Stará Levoča, poloha Podkova a okolie Gymnázia	výšinné sídlisko s terasovitou úpravou a fortifikáciou (Stará Levoča)
1 700 – 700 p.n.l.	osídlenie ľuďmi otomanskej kultúry zo st. doby bronzovej, sídliská ľudu s pilínskou, lužickou a gávskou kultúrou, polohy Podkova, Vinica, Probstnerova cesta, okolie Košickej brány, Vojenské cvičisko	Sídliská
400 p.n.l – 0	osídlenie ľuďmi púchovskej kultúry v polohe Podkova a iné	Sídliská
0 – 2 . stor.	staršia doba rímska osídlenie v polohe Podkova	Sídliská
9. – 11. stor.	Veľkomoravské obdobie – slovan. osídlenie v polohe Podkova slovanská osada v polohe	Osady

	Vojenské cvičisko včasnostredoveké osídlenie z prelomu 10. a 11. stor. v okolí Košickej brány	
rozhranie 11. a 12. stor.	v neopevnenej osade v predurbánnom centre regionálneho významu na lokalite Vojenské cvičisko bol vybudovaný kostol sv. Mikuláša, ktorý bol cirkevným strediskom stredovekej dediny	1. fáza stavby kostola sv. Mikuláša – obdĺžniková loď a pretiahnutá polkruhová apsída
2. pol. 12. stor.	vytvára sa samostatný správny útvar – spišský komitát	
12. stor.	podľa tradície pri Vyšnej bráne sa nachádzal kostol sv. Ducha, vedľa ktorého bol neskôr mestský špitál	
koniec 12. , resp. zač. 13. stor.	prerastanie troch slovanských sídlišk – osád (polohy Podkova, okolie Košickej brány, Vojenské cvičisko) na dediny vrcholného stredoveku súčasne sa vedľa osady Pri Podkove usadzujú saskí kolonisti	3 slovanské osady, resp. dediny, z toho dve na území dnešného mesta
pol. 13. stor.	na území dnešného mesta existujú 3 samostatné sídliská	osada saských kolonistov v blízkosti osady s domácim obyvateľstvom
1241	tatársky vpád následná prestavba kostola sv. Mikuláša v duchu románsko- gotického slohu sa pripisuje cisterciátskej hute, pôsojacej v Spišskom Štiavniku	Poškodenie kostola sv. Mikuláša i dediny požiarom obnova kostola sv. Mikuláša predĺžením lode zasiahla do pôdorysu kostola začiatky kostolného cintorína špecializované spracovávanie železnej rudy
1249	listina Belu IV. o obnovení donácie dediny Jablonov Ondrejom II. Spišskej Kapitule – po prvýkrát spomína „Leucha“ – Levoča, cez ktorú prechádza Via magna	
1263	Levoča sa uvádza ako dedina „villa Lywche“	
1271	Levoča sa uvádza	

	v kolektívnom privilegii spišských Sasov ako hlavné mesto Spoločenstva spišských Sasov i celého Spiša, v ktorom sídlil komes, resp. sudca	
1274	spomína sa richtár a mešťania	
1285	druhý tatársky vpád – zdevastovanie dediny i kostola v polohe Vojenskej cvičisko	
koniec 13. stor.	zmena sídelnej štruktúry regiónu – sústredenie okolo budúceho mesta, osada kolonistov obdarená výsadami archeologické výskumy priniesli nové poznatky o raste terajšieho mesta, o typoch profánnej a sakrálnej architektúry	budovanie opevnenia mesta a formovanie urbanizmu mesta
zač. 14. stor.	Levoča dostala právo skladu (potvrdené Ľudovítom Veľkým v r. 1364) novokoncipované mesto preberalo čiastočne i urbanizmus staršieho osídlenia, ktorého architektúru reprezentovali obytné stavby zemnicového typu, napr. štvrť Katzwinckel pri Hornej bráne s kostolom sv. Ducha do mesta prichádza žobravý rád minoritov	stavba kostola sv. Jakuba gotická zástavba námestia a Košickej ulice (okrem drevených i murované domy vežového typu) centrom mesta sa postupne stáva veľkorysý rozvrhnutý štvorhranný námestie, prechádza ním diaľková komunikácia sieť ulíc delila mesto na 12 blokov stavba minoritského kostola súčasne s výstavbou Poľskej brány kostol sv. Mikuláša prestavaný na kláštorňú kostol – definitívny zánik 1431 pri prvom vpáde husitských vojsk
1323	Levoča sa uvádza ako „civitas nostra regalis“	
1332	veľký požiar	
1342	veľký požiar	
1344	vznik „Spoločenstva spišských Sasov“, jeho pokračovateľom sa stal Zväz	

	24 spišských miest, do ktorého Levoča nevstupuje. Levoča sa stáva členom Pentapolitany – spolku 5 východoslovenských slobodných kráľovských miest (Košice, Sabinov, Bardejov, Prešov, Levoča)	
1358	prepukol spor medzi Sp. Štvrtkom a Levočou o právo skladu, v nasledujúcich desaťročiach vznikali spory o právo skladu medzi Levočou a ďalšími spišskými mestami	
3. tretina 14. stor.		väčšina otvorených hranolových bášť na východnej strane mesta vzniká v tomto období
1370 – 1410		mesto je opevnené v plnom rozsahu
1392		prístavba kaplnky sv. Juraja ku kostolu sv. Jakuba
okolo r. 1400		ukončenie stavby kostola sv. Jakuba – trojlodového halového chrámu pseudobazilikálneho typu
1400	Kežmarok a Sp. Nová Ves podávajú sťažnosť u palatína na Levoču kvôli právu skladu, palatín potvrdzuje staré právo skladu Levoči	
1401	Pobyt v Levoči Žigmundových vojsk	
1411	Levoča žiada od Žigmunda súhlas na uplatnenie práva skladu aj na domácich obchodníkov, váha potrebná k veľkoobchodnému styku bola umiestnená v Levoči	
1412	rozpad Zväzu 24 spišských miest (13 miest dáva panovník do zálohy Poľsku)	
1419	Levočania boli navždy oslobodení od platenia tridsiatku	
1431	prvý vpád husitov na Spiš – prenikli až k Levoči, 1. apríla ju časť husitského vojska	

	prepadla a takmer celú vypálila	
1433	druhý vpád husitov na Spiš, nachádzali sa i v blízkosti Levoče	
1440	na príkaz poľského panovníka Vladislava bol zvolený nový gróf, jeho sídlo bolo prenesené do Kežmarku	
1444	Levoča informuje listom Bardejov o problémoch so zbojníkmi	
1445	levočský richtár žiada J.Jiskru, aby zachránil Spiš pred rabovaním Pankráca z Mikuláša	
1446	J.Jiskra si mohol na 3 roky ponechať Levoču, ktorú pokladal za svoju hlavnú oporu na Spiši	
1452	Levoča videla záruky svojej bezpečnosti v Jiskrovi	
polovica 15. stor.	na Spiši si vybudovali svoj tábor bratříci, ktorí prenikali do širokého okolia, mnísi postavili nový kláštor Lapis refugii	objekt kláštora a kostola v dolnej časti mesta (Dlhá ulica), na jeho mieste bola neskôr vojenská nemocnica
1462	vyhorela Špitálska ulica	
1466 – 1494	levočský farár Servác dal vybudovať z vlastných prostriedkov kaplnku ku cti Blahoslavenej P. Márie	stavba kaplnky, na jej mieste stojí dnes pútnický kostol na Mariánskej hore
1494	v Levoči rokovali poľský kráľ Albert s uhorským a českým panovníkom Vladislavom, dohodli sa na podmienkach „večného mieru a svornosti“	
koniec 15. storočia	dobrá hosp. situácia mesta, ktoré dokázalo ťažiť i zo zložitých vojenských situácií, podnietila živú umeleckú a stavebnú činnosť	stavba tržnice na námestí, predchodkyne radnice domy bohatých mešťanov sa budujú z trvácneho materiálu pôvodné jednopriestorové stavby majiteľa zväčšujú do šírky i hĺbky gotických parciel dochádza k zlučovaniu susedných objektov výskyt dvoch typov meštianskych domov –

		prejazdový a sieňový odraz levočského bohatstva na zariadení farského kostola sv. Jakuba, ktorého najcennejšie časti pochádzajú z tohoto obdobia (napr. hlavný oltár od Majstra Pavla)
1513 – 1522	v Levoči pôsobí ako farár priekopník reformácie Ján Henckel	
1521	v Levoči bolo 141 majstrov rôznych remesiel a 40 sládkarov a pivovarníkov	
1531	upevnenie pozícií katolíkov v mestskej rade	
1532	ozbrojené šarvátky so Zápoľskovcami pokračovali ďalej na Spiši	
1533	príchod cisárskeho vojska na Spiš, ktoré však neukončilo nepokoje	
1537	počas neprítomnosti posádky cisára Ferdinanda prepad Levoče Kostkovými vojakmi z Kežmarku horelo viacero domov na Vysokej ulici, na predmestí boli spustošené majere a stodoly	mesto dalo strhnúť zhorené strechy na opevnení stredoveký kostol sv. Alžbety pred hradbami, patriaci k špitálu malomocných dalo mesto zbúrať, aby sa nestal útočiskom nepriateľských ozbrojencov
40-te roky 16. stor.	vzrast reformného hnutia v Levoči	
1542	počet obyvateľov mesta cca 3000 – 3500, počet daňovníkov 568	v Levoči cca 570 obývaných domov, 76 opustených domov
1544 – 1546	snaha východoslovenských slobodných kráľovských miest o dohodu o náboženských otázkach	
1546	zástupcovia 5 slobod. kráľ. východoslovenských miest sa dohodli o spoločnej orientácii na augsburské vierovyznanie	
2. pol. 16. stor.	garbiarsky cech mal 4 cechmajstrov	predmestia Levoče posiate garbiarňami
1550	v stodole levočského puškára Hansa Wogera v Kláštorskej ulici vypukol požiar, ktorý zničil takmer celé mesto	podľa kroniky sa zachovalo v meste len 118 domov

	levočania obdržali od cisára Ferdinanda okrem potvrdenia všetkých dovedajších privilégií podporu na stavbu radnice, veže kostola a brán v mestskom opevnení vyhorel aj archív	
1557	G.Hein uvádza v Levoči 447 domov	
1560	vo vnútornom meste bolo 548 domov	
1561		neukončenú novú radnicu zachvátil požiar
1569		na námestí sa začalo so stavbou tržnice – Kaufhaus, zároveň sa uvádza 13 bást mestského opevnenia z dvoch starších domov vzniká r.kat. fara obnova ďalších meštianskych domov, ich počet je 587
1570	slovenskí protestanti dostali na konanie bohoslužieb kostol sv. Ducha (pri Vyšnej bráne)	
1599	mesto zachvátil požiar, zachránilo sa len 45 domov na Novej ulici neďaleko minoritského kláštora	opäť vyhorela radnica s archívom, prestavba radnice s arkádami na južnej a západnej strane
16. stor.	najvýznamnejšie jarmoky sa konali k sviatkom sv. Jakuba a Gála	v období renesancie od základu prestavba mnohých meštianskych domov (loggie, dvorové arkády) fasády domov dostávajú bohaté zdobenie renesančné tvaroslovie sa prejavuje i v interiéroch
1600	v Levoči a okolí na následky moru zomrelo 3 500 ľudí	
1604	príkaz Rudolfa II na výmenu evanjelického duchovenstva za katolícke vo všetkých mestách a dedinách na Spiši a zabezpečiť vrátenie cirkevného majetku 8. októbra doniesol spišský prepošt Pethó do Levoče cisárov mandát, prikazujúci	

	vrátiť katolíckej cirkvi všetky kostoly, školy, starý a nový kláštor, faru – jeho vystúpenie sa stretlo nesúhlasom obyvateľstva a odporom Levočanov voči cisárovi – vzbúrenci Bocskayovci	
1607	po uzavretí viedenského a žitavského mieru zložilo mesto novú prísahu vernosti cisárovi	
1610		v meste sa uvádza 629 domov
1615		ukončenie opravy a stavby radnice
1619	nariadenie vojenskej pohotovosti v meste v súvislosti s vypuknutím povstania G. Bethlena proti Habsburgovcom, levočania boli nútení prisahať povstalcovi vernosť – pri tejto príležitosti vyrabovali vojská majere, mlyny, včelíny, záhrady, okolité dediny	
1620	príchod Bethlena a tureckých pašov do Levoče na vyjednávanie s cisárskym vojskom	v meste je 692 domov
1622	príchod Bethlenovej manželky Zuzany do Levoče vojsko obsadzuje mesto a rabuje podľa tureckého zvyku v Levoči vypuká drahota, za ňou nasleduje mor, vyše 1600 obetí bolo pochovaných, ostatní zahrabaní	
1624	sľub vernosti levočského richtára a prisázných cisárskym	
1626	opätovný príchod Bethlena do Levoča	kazateľnica farského kostola od levočského rezbára K.Kolmitza
1640		v meste je 703 domov
1644	Levoču obsadzujú Rákoczyovci, mesto je na strane povstalcov	vojsko zrúcalo majere a mlyny pri Levoči
1645	šírenie cholery v meste, úmrtie 2214 osôb	

1646	zloženie prísahy vernosti mesta do rúk komisárov Ferdinanda III.	
1649		nové bašty hradieb
1656 – 1661		dostavba renesančnej zvonice k radnici
1664	slovenskí evanjelici dostali do užívania starý minoritský kostol na epidémiu zomrelo viac ako 900 ľudí	špitálsky kostol je v havarijnom stave
1667		zo 726 domov je 98 roľníckych a 33 cvingrových (pri hradbách)
1670		v meste je 728 domov
1671	starý minoritský kostol bol odňatý evanjelikom a odovzdaný jezuitom	jezuiti začali s výstavbou a prestavbou cirkevných objektov staticky narušený kostol minoritov dali jezuiti staticky zabezpečiť a do posledného klenbového poľa vstavali emporu na rohu Mäsiarskej ulice v dome Ľudovíta Sontaga zriadilo mesto majer
1671 – 1675		minoritský kostol dostal nové zariadenie od rezbára O. Engelholma a F. Beichela
1672	do mesta pritiaхло cisárske vojsko a bojovalo s povstalcami obliehajúcimi Levoču	Jezuiti otvorili novopostavenú školu povstalci vypálili majer, tehelňu, zničili vodovod nemecká posádka odstránila viac objektov pred hradbami, v okolí Vyšnej brány strhli strechy
1682	Levoča sa pridala k povstaniu I. Thókölyho	opravy radnice
1683		spomína sa veľká bašta zvaná Scherfock
1684	do Levoče sa vrátili františkáni a zaujali špitálsky kostol slovenskí evanjelici dostali prechodne kostol P. Márie	
1703	mesto podlieha Rákocziho povstaleckým vojskám, v meste zotrúva permanentné	

	kurucké vojsko	
1710	Levoča kapituluje cisárskym vojskám, k obetiam bojov pribudli i zomrelí na mor	pri obliehaní vyletela do vzduchu jedna z bást pri Dolnej bráne mnoho budov bolo poškodených
zač. 18. stor.	sláva levočského garbiarstva upadá, upadá aj obchod	
1712		ako provizórium bol postavený drevený artikulárny evanjelický kostol
1715	uvádza sa cca 200 remeselníkov v Levoči	v meste 429 obývaných a nepoškodených domov, uvádza sa 29 celých, 51 polovičných, 89 štvrtinových, 98 osminových, 79 dvanásťtinových, 80 dvadsaťtinových, 7 dvaatridsaťtinových celé a polovičné boli z kameňa, štvrtinové a osminové napoly z kameňa a dreva, ostatné drevené okrem toho bolo 64 čiastočne a 171 úplne zbúraných domov
1717		kráľ nariadil opraviť poškodené hradobné múry, bašty a vyčistiť priekopy
1728		vo vnútornom meste bolo 414 domov, na predmestiach 80
1729	snaha mestskej rady prilákať do vyľudneného mesta nových obyvateľov so sľubmi plných meštianskych práv, pozemku na stavbu domu	
1735	Levoču zachvátil požiar	
1745		mesto upravuje a zväčšuje evanjelickú modlitebňu
1747		po požiarí bol postavený barokový kostol a kláštor minoritov zvaný nový na mieste staršieho kostola a kláštora
1763		na severnej strane hradieb vzniká nový východ do priekopy hradby stratili svoj pôvodný obranný charakter

1786	v Levoči bolo 4971 obyvateľov	počet domov vzrástol na 699 vo vnútornom meste a 135 na predmestiach, domy boli upravované
zač. 19. stor.	na levočskom lýceu sa prednáša biblická čeština, resp. slovenčina (profesori P.Magda,J.Kupec)	
1803	rozhodnutie mesta odpredať parkanový múr a priekopy súkromníkom na záhrady s tým, že majitelia budú udržiavať hradby	
1805 – 1831		podľa projektov A.Povolného postavený župný dom
1810	počet obyvateľov bol 4891	vo vnútornom meste je 702 , na predmestiach 127 domov
1825 – 1837		na námestí je podľa plánov A.Povolného na miestach starších mäsiarskych obchodov postavený evanjelický kostol, vnútorné zariadenie prenesené zo staršieho chrámu
1825		rozobratá veža farského kostola, nová klasicistická stála len do výšky kostola
1832	na potlačenie šarvátok medzi maďarskými a inými študentmi bolo privolané vojsko na levočskom lýceu silnelo slovenské povedomie	
1839		na zvonici boli umiestnené nové vežové hodiny
1840		v klasicistickom slohu bola obnovená Košická a Menhardská brána námestie a hlavné ulice boli zregulované, vytýčili sa chodníky a vyložili pieskovcovými platňami bola realizovaná základná kanalizácia, inštalované verejné osvetlenie námestia a ulíc olejovými lampami vajcovitého tvaru
pol. 19. stor.		obnova mnohých

		meštianskych domov vďaka iniciatíve župného inžiniera Jána Fabriczyho
1843	na protest proti zosadeniu Ľ.Štúra odišla početná skupina jeho prívržencov z Bratislavy do Levoče, za nimi prišiel i Ján Francisci Levoča sa stala hlavným centrom štúrovskej mládeže	
1845	centrom slovenských študentov sa stal Probstnerov dom na Mäsiarskej ulici, kde býval Francisci	
1848 – 1849	bohaté vrstvy obyvateľstva sa prikláňali ku kossuthovcom počas revolučného obdobia mestom prešlo viackrát vojsko jednej i druhej strany v dôsledku zásobovania a ubytovania vojsk a vďaka požiaru prišlo mesto o posledné finančné prostriedky	
1849	mesto zachvátil obrovský požiar, ktorý vznikol v Kláštorskej ulici mesto rozhodlo o stavbe pivovaru	190 domov ľahlo popolom, poškodené boli kostoly, katolícka fara, budova školy, obchodný dom, hotel nariadenie mestskej rady o nepoužívaní šindľovej krytiny a drevených komínov pri obnove
1852 – 1857		postavenie novogotickej veže kostola sv. Jakuba
1858		obnova budovy bývalého obchodného domu s pristavaným poschodím - kasínom
50-te roky 19. stor.		vznik mestskej záhrady, v ktorej bol neskôr postavený kúpeľný dom
1861		farár Still dal opraviť hlavný oltár vo farskom kostole, následne bolo opravované a dopĺňané zariadenie kostola
1861 – 1863		postavenie prvej riadnej mestskej nemocnice
1863	začiatok fungovania telegrafu v meste	

1869 – 1871	pri stavbe Košicko-Bohumínskej železnice bola pôvodná trasa odklonená od Levoče cez Spišskú Novú Ves Levoča zostala bez priameho spojenia so železnicou, čo prehĺbilo hospodársku stagnáciu mesta	
1871	mestská rada zaradila do plánu stavbu verejných budov – reálnej školy, kasární a rozšírenie divadla	postavenie hostinca „K ríšskemu orlovi“ pod vedením staviteľov Ľudovíta a Alexandra Schmiedta
1870	Levoča bola najľudnatejším mestom Spiša	
1872		pod vedením architekta Müllera adaptované divadlo
1873		reštaurovanie objavenej fresky na severnej stene kostola F. Stornom
1876	Levoča stratila štatút slobodného kráľovského mesta	
1877		odstránenie Dolnej brány
1879		pri úprave ulíc prvýkrát použitý vápenec
1880	založený okrášľujúci spolok mesta, jeho členovia venovali pozornosť zeleným plochám v meste	
1884 – 1885		postavenie bitúnku
1885	vznik požiaru na hornom konci Vysokej ulice	zhorelo 129 domov pri výstavbe požiarom zničenej časti mesta žiadala mestská rada o dodržiavanie stavebného štatútu z r. 1883 štatút zasiahol do zmeny tvaru striech, nepovoľoval v meste stavať domy z dreva, bola predpísaná hrúbka múrov a úprava fasády, každý dom musel mať kanál drevené domčeky prilepené na hradby sa nepovoľovali obnoviť pri vytváraní „bulváru“ na námestí vysadené lipy začalo sa s výstavbou kasární zbúraním hradieb v mieste

		stavby podľa projektov viedenských architektov F.Grubera a K.Völknera
1886		nariadenie odstránenia prečnievajúcich drevených odkvapov z domov a ich nahradenia plechovými s odvedením dažďovej vody do kanalizácie
1887		na námestí vysadené ďalšie stromčeky
1889		úprava priestoru vojakmi za hradbami mesta od prachárne po Poľskú bránu na promenádu zvanú Schiessplatz, pri úprave urobené chodníčky, zasypané kanály, vysadené stromy a okrasné kríky
1892		podľa návrhu architekta B.Jaumanna bola navrhnutá obnova radnice v duchu nemeckej renesancie, jestvujúca manzardová strecha mala byť nahradená strechou s dekoratívnymi vikiermi a pseudorenesančným tvaroslovím, zosilnené boli rohové piliere arkády
1892		ukončenie stavby železničnej trate spájajúcej Levoču so Spišskou Novou Vsou
1892 – 1894		oprava evanjelického kostola
1894 – 1895		na priestranstve pred starou dolnou kasárňou výstavba kasární pre honvédov ukončenie obnovovacích prác na radnici
1897 – 1898		v priestore pred Hornou bránou postavenie novej budovy Kráľovskej reálnej školy rozhodnutie mesta o vytvorení nového námestia ako centra novej Levoče v tomto priestore
1898		zavedenie provizórneho

	očakávanie príchodu panovníka	elektrického osvetlenia v župnom dome, na námestí a v Košickej ulici v znamení návštevy realizácia prác na nivelizácii a úprave námestia, vyloženie prechodov trachytovými platňami, postavenie okrasnej studne pred radnicou so sochou
1898 – 1899		A. Müller postavil synagógu v pseudorománsko-byzantskom slohu za Košickou bránou
1899		v súvislosti s výstavbou kasární prebudovanie a rozšírenie vojenskej strelnice a zriadenie vojenského cvičiska
1890		začiatok stavby novej budovy Sédrie na mieste vyšného mestského hostinca K trom ružiam
1900		otvorenie novej nemocnice
1901 – 1903		priestor nového námestia pri Hornej bráne uzavrela novostavba št. vyššej dievčenskej školy, v r. 1908 pribudol k nej pavilón pre nemocných chovancov
1902	V.Csáky kúpil Thurzov dom zavedenie elektrického osvetlenia	prestavba bývalého Thurzovho domu (predtým kasárne) pre potreby pošty pod vedením prof. Š.Groha bol žiakmi umelecko-priemyselnej školy v Budapešti upravený a sgrafitovou fasádou vyzdobený Thurzov dom postavenie elektrárne južne od mesta oproti bitúнку rozhodnutie mesta o vypracovaní akčného plánu ďalšej výstavby mesta
1906		reštaurovanie minoritského kostola
1907 – 1914		na mieste staršej kaplnky na Mariánskej hore vybudovaný

		nový pútnický kostol – ukončenie 1922
1911		vydláždenie farského kostola zásah výstavby katolíckeho gymnázia do levočskej panorámy, projekt vypracoval architekt Hajós v secesnom duchu
1918	konfiškácia zvonov	
1922	vznik ústavu pre nevidiacich	
1923	Levoča bola do tohoto roku sídлом župy, po jej zrušení likvidácia viacerých hospodársko-správnych organizácií sídliačich v meste	
7.5.1923	na Kláštorskej ulici vypukol požiar	zhorenie striech 7 meštianskych domov a strechy kostola sv. Jakuba
27.1.1945	oslobodenie mesta sovietskou armádou	
1948 – 1949		oprava kostola sv. Jakuba
1950	vyhlásenie MPR Levoča	
1953		stavba 1. socialistického sídlička pri železničnej stanici reštaurovanie hlavného oltára farského kostola bratmi Kotrbovcami
1954		adaptácia mestského divadla
1956		rekonštrukcia a reštaurovanie radnice
1960	Levoča prestáva byť sídlom okresu	

Historický a urbanisticko-architektonický vývoj sídla

Na križovatke starých obchodných ciest z Karpatskej kotliny na sever, v údolí pri Levočskom potoku leží v stredoveku najvýznamnejšie centrum obchodu na Spiši – Levoča. Prvé stopy človeka v jej regióne pochádzajú zo stredného paleolitu. Osídlenie pokračovalo i v mladšej a neskorej dobe kamennej, v dobe bronzovej, halštatskej, laténskej, rímskej a vo včasnóm stredoveku.

Väčšina Levočanov i širšia verejnosť pojem Stará Levoča, resp. Stará Levoč oddávna spája s kopcom, ktorý sa nachádza necelé 3 km juhovýchodne od stredu súčasného mesta. Táto chotárná časť extravilánu mesta je pod týmto názvom zachytená v starých i súčasných mapách. Kopec Stará Levoč bol človekom osídlený už v praveku, predovšetkým v neskorej dobe kamennej – eneolite (cca 4000-2200 pred n.Kr.), kedy došlo k výraznému zaľudneniu Spiša. Archeológovia z tohto obdobia evidujú pod Tatrami asi 70 sídlisk, z nich väčšia časť patrila k výšinným a opevneným. Takéhoto charakteru je aj vyvýšenina Stará Levoč.

Ukazuje sa, že na Starej Levoči, ale aj iných blízkych polohách v levočskom chotári (Stadtberg-Mestský vrch, Fitrift-ležiaci pri Podkove, Vinica, Kačelák a pod.), život pokračoval ďalej aj v dobách bronzovej, železnej a rímskej, teda v časovom úseku približne od roku 2200 pred n.Kr. do roku 400 po n.Kr. Výšinná poloha Starej Levoče, zreteľné zemné valy na nej, doplnené pravdepodobne o drevené palisádové opevnenie, poskytovali jej obyvateľom istú ochranu pred nepriateľmi, najmä v praveku. Hoci kopec pôsobí majestátne a smerom od dnešnej Levoče bol dobre opevnený, jeho pomerne obmedzený priestor pre väčšiu stavebnú činnosť na samom vrchu a relatívne ľahký prístup k vrcholu z južnej strany, nemohol vyhovovať potrebám stredovekého mesta a azda preto život na tomto hradisku okolo polovice 13. storočia zanikol.

K legende o založení mesta Levoče Sasmi je treba mať na zreteli, že žiadne mesto na Spiši nebolo založené jednorázovým lokačným aktom na zelenej pažiti. Kolonisti sa usadzovali v blízkosti pôvodných slovanských osád, postupne s nimi splynuli, pričom hybnou silou tohto procesu boli ich privilégia udelené uhorskými panovníkmi. Stredoveké mesto Levoča nevyrástlo v sterilnom priestore. Archeologické výskumy potvrdili kontinuitu slovanského osídlenia v levočskom chotári na viacerých polohách od obdobia Veľkej Moravy do 13. storočia – k najvýznamnejším patrili – Pri Podkove, Vojenské cvičisko, Mestský vrch, K trom studniam, Pod Starou Levočou, pri Košickej bráne. Do polovice 13. storočia pomerne rozptýlené osídlenie sa postupne koncentrovalo do troch osád nachádzajúcich sa v polohách Vojenské cvičisko, Pri Podkove a Pri Košickej bráne.

Pokiaľ ide o lokalitu pri kostole sv. Ducha, podľa dochovanej ústnej tradície, by mohli ísť o slovanskú osadu Kacvín po ktorej ostalo v neskorších nemeckých prameňoch označenie časti mesta ako Katzwinkel. Rozprestierala sa v priestore dnešnej Košickej ulice a čiastočne za Košickou ulicou smerom k parku.

Iný osud mala dedina ležiaca v polohe Vojenské cvičisko, lokalizovaná do priestoru pod Mestský vrch a ku kostolu sv. Mikuláša. Archeologickým výskumom tu bolo zistené rozsiahle sídlisko. Táto dedina bola priama a najdôležitejšia predchodkyňa mesta, mala všetky atribúty trhového centra a rozprestierala sa v bezprostrednej blízkosti križovatky ciest – starej Uhorskej cesty vedúcej od Spišského hradu cez Levoču do Spišského Štvrtka (Ungersteig) a obchodnej cesty vedúcej od Levoče k Spišskej Novej Vsi (Neudorfer Weg). Spomedzi sídliskových nálezov zistených v katastri mesta z veľkomoravského a povelkomoravského obdobia má najväčší význam lokalita Vojenské cvičisko.

Tretia pôvodná levočská osada sa nachádzala v polohe Pri podkove, v jej blízkosti sa okolo polovice 13. storočia usadili nemeckí hostia, osadu opevnili a postavili kostol sv. Alžbety Durínskej. Po vybudovaní kamenných hradieb dnešného mesta sa zrejme presídlili na nové dobre chránené miesto.

Prvá listinná zmienka o Levoči je z r. 1249, v r. 1263 sa spomína už ako osada, v ktorej žili kolonisti s určitými, kráľom udelenými výsadami. V r. 1271 sa Levoča uvádza ako hlavné mesto Spoločenstva spišských Sasov, už vtedy mala svojho richtára a mestskú radu. Levoča si naďalej upevňuje dominantné postavenie medzi spišskými mestami a to po hospodárskej aj politickej stránke. Ekonomický rozvoj značne podporilo právo skladu, vďaka ktorému sa Levoča zaradila medzi centrá obchodu v karpatskej kotline. Od roku 1323 je slobodným kráľovským mestom. Už pred týmto povýšením musela byť opevnená a stál v nej murovaný farský kostol sv. Jakuba, koncom 13. storočia sa začína i so stavbou minoritského kostola, priliehajúceho k hradbám s dvoma hlavnými bránami – Hornou a Dolnou. Na diaľkovej komunikácii, prechádzajúcej cez mesto, sa vytvorilo rozľahlé trhové námestie, okolo ktorého sa postupne stavali objekty kamennej meštianskej architektúry, koexistujúce spoločne

so zemnicovými stavbami v okrajových častiach mesta, tvoriacich ešte predurbánne sídliskové zoskupenie.

Začiatkom 14. storočia sa centrom mesta postupne stáva veľkoryso rozvrhnuté štvorhranné námestie – dejisko trhov, obchodu a celého spoločenského života. Vytýčené základné pôdorysné usporiadanie pravouhlých blokov domovej zástavby organizovaných do šachovnicovej siete vôkol centrálneho obdĺžnikového námestia a obklopenie celého mesta súvislým pásom opevnenia boli osnovou, ktorá sa pre dispozíciu a priestorovo- funkčné vzťahy Levoče stala determinujúcou dodnes. Sieť ulíc delila mesto na 12 blokov. Novokoncipované mesto preberalo čiastočne i urbanizmus staršieho osídlenia, ktorého architektúru reprezentovali obytné stavby zemnicového typu (napr. štvrť Katzwinckel) pri Hornej bráne. Výstavba mesta v 14. storočí pokračovala veľmi rýchle a veľkoryso, o čom svedčí rozľahlé stredoveké námestie, najväčšie na Slovensku, výstavba dvoch veľkých výpravných trojloďových kostolov, z toho jeden s kláštorom na juhozápadnej periférii mesta a druhý farský uprostred námestia. Zástavba na gotických parcelách pôvodne netvorila kompaktné bloky. Najstaršie murované domy meštianskej architektúry boli zistené ďalej od dnešných uličných čiar. Tvorili ich jedno až dvojpriestorové objekty, predpokladá sa, že značná časť najstaršej zástavby bola budovaná z dreva. Na začiatku 15. storočia bolo mesto v plnom rozsahu opevnené, okolo r. 1400 je ukončená stavba trojloďového halového chrámu – kostola sv. Jakuba.

Počas stredoveku viedla Levoča mnohé spory o hospodárske výhody s Kežmarkom, Spišským Štvrtkom, Košicami. Zložitá politická situácia v 15. storočí (zálohovanie 13 spišských miest v Poľsku) a husitské resp. bratrické nepokoje však neovplyvnili silné ekonomické zázemie mesta, ktoré sa odrazilo na nebývalom stavebnom rozmachu. V období 15. a 16. storočia sa vytýčený smer urbanizácie završuje zahusťovaním výstavby v strede a už jej dôsledným usporiadaním do radovej zástavby, ale aj postupne sa šíriacou murovanou zástavbou ulíc paralelných s námestím, ulíc slúžiacich za hlavnú komunikačnú trasu mestom a sporadicky i zadných častí parciel domov orientovaných do námestia. Územie mesta a jeho opevnenia sa predlžuje juhozápadným smerom, pričom opevnenie sa zdokonaľuje v súlade s vývojom techniky. Dobudovávajú sa sakrálne architektúry s honosným interiérovým vybavením a od polovice 15. storočia mešťania stavajú uprostred námestia radnicu. Areál verejných budov námestia sa dopĺňa o tržnicu, mestskú vážnicu. Meštianske domy sa rozširujú prístavbami i zlučovaním jednotlivých starších objektov, pôvodné jednopriestorové kamenné stavby majitelia zväčšujú do šírky a do hĺbky gotických parciel o dvorové a zadné krídla orientované do ulíc paralelných s námestím. Vzhľadom na skutočnosť, že mestskí občania sa živia predovšetkým kupectvom, obchodovaním, remeslom a poľnohospodárstvom, zástavba väčšiny týchto parciel je organizovaná tak, aby sa cez ňu dalo prejsť povozom, čo malo vplyv na dispozíciu objektov, ale aj také detaily ako tvar a rozmery brán, šírka a výška prejazdov, usporiadanie dvorových priestorov a charakter ich zástavby. V tomto období sa vyskytujú dva typologické druhy meštianskych domov – prejazdové a sieňové. Zadné časti parciel, siahajúce k bočným uličkám, slúžili hospodárskym účelom majiteľa. Zaužívaná schéma domu sa opierala o osnovu hlavných múrov kolmo prebiehajúcich od hlavnej fasády do úzkej hlbkej parcely. Všetky priestory ako mázhaus, priechod, prejazd, pivnice, obytné priestory a hospodárska zástavba nasledujú aditívne za sebou. Toto dispozičné usporiadanie a jeho pretrvávanie bolo prirodzene podmienené predovšetkým stredovekou mestskou parceláciou, ktorá bola charakteristická vtlačaním čo najväčšieho počtu parciel vôkol námestia ako najdôležitejšieho strediska mestského života. Začiatkom 16. storočia je Levoča ešte stále na vrchole svojho hospodárskeho rozmachu. Po spustošení mesta požiarom v r. 1550 levočania budujú nové renesančné mesto. Uprostred

námestia vyrastajú objekty radnice a kaufhausu. Meštianske domy sú obohacované o typický renesančný levočský prvok – arkádové loggie v dvoroch. Na hlavných fasádach vznikajú atiky a v parteri podlubia. V r. 1561 a 1599 mesto zachvátili požiare, ktoré zasiahli aj radnicu. Radnica bola prestavaná a obohatená o arkády. K dvoru sa v Levoči začalo pristupovať ako k rovnocennej časti celej stavby približne od druhej polovice 16. storočia. Častým zjavom bolo upravovanie primárnej hospodárskej zástavby na obytnú, vďaka čomu dvorové krídla získali nové architektonické členenie. Typ reprezentatívnych nádvorí členených arkádovými chodbami, loggiami alebo ozdobne upravenými pavlačami v takom rozsahu vystupuje iba v Levoči. Levoča ako zámožné mesto s obchodno-remeselným charakterom mala všetky predpoklady a potreby, aby sa tu formovalo nádvorie dávajúce reprezentačný a ozdobný charakter celému domu. V období renesancie od základu prestavali mnohé meštianske domy s dodnes zachovanými loggiami a arkádami v dvorovej časti. Mnohé fasády dostávajú bohaté zdobenie, renesančné tvaroslovie sa prejavuje i v interiéroch. Urbanistické usporiadanie mesta vytvorené v stredoveku naďalej zodpovedalo funkčno-priestorovým potrebám života jeho obyvateľov a mohlo sa tak uchovať bez väčších zmien až do súčasnosti. Všetky nasledujúce obdobia do celkového urbanistického obrazu mesta nevzniesli už žiadne podstatné zmeny a iba v detailoch a jednotlivostiach dnes nachádzame odraz striedajúcich sa období hospodárskych úspechov a stagnácií, premien v náboženskom živote obyvateľov, úrovne administratívno-verejného života, po sebe nasledujúcich a navzájom sa prelínajúcich stavebných slohov.

Stagnácia hospodárskeho vývoja a početné stavovské povstania v 17. a 18. storočí sa odrazili i na postupnom upadaní významu Levoče ako obchodného centra. Barokový sloh sa uplatnil najmä pri úpravách cirkevných objektov, ktoré sa dostali opätovne do rúk katolíkov (minoritský kostol a kláštor). V r. 1715 v celom meste bolo 429 obývaných a nepoškodených domov. V r. 1735 Levoču zachvátil požiar, po požiari bol postavený barokový kostol a kláštor minoritov, tzv. nový na mieste staršieho kostola a kláštora. Hradby v tom čase stratili svoj pôvodný obranný charakter. V r. 1786 celkový počet domov vzrástol na 834.

V polovici 19. storočia sa Levoča stáva centrom slovenského obrodeneckého hnutia. Vlasteneckých študentov sem priviedol z bratislavského lýcea Janko Francisci na protest proti zosadeniu Ľudovíta Štúra z bratislavskej katedry. Výstavba mesta v tomto období postupne opúšťa hranice stredovekého jadra a rozširuje sa do priestoru za hradbami. Mestská priekopa je rozparcelovaná na záhrady. V 1. polovici 19. storočia boli v klasicistickom duchu obnovené Košická a Menhardská brána. Námestie a hlavné ulice zregulovali, vytýčili chodníky a vyložili ich pieskovcovými platňami. Urobili základnú kanalizáciu, inštalovali prvé verejné osvetlenie námestia a ulíc olejovými lampami. Mnohé meštianske domy boli v 19. storočí obnovované. V r. 1849 mesto zachvátil obrovský požiar, ktorý vznikol v Kláštorskej ulici, po ktorom nariadila mestská rada, aby sa nepoužívala šindľová krytina a drevené komíny. V 50-tych rokoch 19. storočia vznikla mestská záhrada, v ktorej bol neskôr postavený kúpeľný dom, ktorá sa stala obľúbeným výletným miestom ľudí. V r. 1876 Levoča stratila štatút slobodného kráľovského mesta. V r. 1877 bola odstránená Dolná brána, v r. 1879 pri úprave ulíc bol prvýkrát použitý vápenec. V r. 1880 bol založený okrásľujúci spolok mesta, jeho členovia venovali pozornosť zeleným plochám v meste. V r. 1885 na Vysokej ulici vznikol požiar, pri ktorom zhorelo 129 domov. Pri výstavbe požiarom zničenej časti mesta žiadala mestská rada, aby sa dodržiaval mestský stavebný štatút z r. 1883. Tento štatút výrazne zasiahol do tvaru striech. Nepovoľoval v meste stavať domy z dreva, bola predpísaná hrúbka múrov a úprava fasády. Drevené domčeky prilepené na hradby sa nepovoľovali obnoviť. Pri vytváraní „bulváru“ na námestí vysadili lipovú aleju. Začalo sa s výstavbou kasární, hrubá stavba bola ukončená v r. 1888. V r. 1886 bolo nariadené odstrániť z domov prečnievajúce drevené

odkvapy a nahradit' ich plechovými. V r. 1889 vojaci upravili časť priestoru za západnými hradbami mesta od prachárne po Poľskú bránu na promenádu, nazývanú Schiessplatz. Pri úprave boli urobené chodníčky, vysadené stromčeky a okrasné kríky. V r. 1897-98 v priestore pred Hornou bránou bola postavená nová budova pre Kráľovskú reálnu školu. V r. 1890 začala rásť nová budova Sedrie na mieste vyšného mestského hostinca K trom ružiam. Mesto sa rozhodlo vytvoriť v tomto priestore nové námestie ako centrum novej Levoče. Priestor nového námestia pri Hornej bráne uzavrela novostavba štátnej vyššej dievčenskej školy. Provizórne elektrické osvetlenie bolo zavedené v župnom dome, na námestí a v Košickej ulici v znamení očakávanej návštevy panovníka v r. 1898 sa urobili rozsiahle práce pri nivelizácii a úprave námestia. Prechody vyložili trachytovými kockami, pred radnicou v parku postavili okrasnú fontánu so sochou. Za Košickou bránou bola v r. 1898-99 postavená podľa A.Müllera synagóga v pseudorománsko-byzantskom slohu.

Levoča môže za svoju dnešnú podobu ďakovať stavebnej a adaptačnej činnosti v 19. stor. Už jeho prvá polovica podstatne zmenila tvár stredovekého mesta. Vo vnútri mesta vzniká niekoľko solitérnych klasicistických objektov, ktoré sa významne zapísali do jeho koloritu - župný dom a evanjelický kostol uprostred námestia podľa projektov A. Povolného. Budova župného domu (inak hodnotné architektonické dielo svojej doby) a tiež divadla v severozápadnej časti námestia sú dielom architektov, ktorí veľmi nepochopili dané mestské prostredie a nesnažili sa naň ani logicky nadviazať. Mnohoosovými a vysokopodlažnými fasádami týchto budov vystavaných na štyroch i viacerých starších parcelách narušili čiastočne urbanistické špecifikum námestia, vytvoreného súvislou zástavbou obytných budov udržiavaných v príbuzných proporciách a architektonických členeniach, ktorá dávala patrične vyznieť otvorenému priestoru námestia a jeho vnútornej zástavby. Tieto realizácie skôr narušili vyváženú výškovú hladinu architektúr a priestorové vzťahy jej ústredných dominánt a sú zhodné s duchom vtedajších názorov na architektúru. Táto v podobe klasicizmu má byť v prvom rade veľká, majestátna, monumentálna, stroho oficiálna, v podobe novoslohov. V r. 1825 bola rozobraná stará veža farského kostola, nová novogotická veža bola postavená až v 60-tych rokoch 19. storočia. Táto zasiahla do urbanistického výrazu mestského interiéru a prevýšenou strechou veže sa preexponovane prejavila vo všetkých celkových pohľadoch na mesto. Rovnakými kritériami je nutné hodnotiť i prestavbu radnice s vežou a jej zvýšenie o podlažie so štítovými vikiermi, patriacimi do príbuzenstva so severským meštianskym novomanierizmom.

Námestie a hlavné ulice zregulovali, vytýčili chodníky a vyložili ich pieskovcovými platňami. Urobili základnú kanalizáciu, inštalovali prvé verejné osvetlenie námestia a ulíc olejovými lampami. Mnohé meštianske domy boli v 19. storočí obnovované, niektoré originálne riešenia fasád meštianskych domov zostali v tom čase prekryté alebo boli zničené v dôsledku ambícií ich majiteľov držať krok s novým spôsobom veľkomestského života a jeho príslušným dekórom a architektúrou tak ako sa to odpozorovalo vo veľkých mestách krajiny (Viedeň, Budapešť). To, čo malo opodstatnenie a logiku v prostredí narastajúcich veľkomiest, kde sa súčasne s výstavbou nových štvrtí riešia širšie urbanistické vzťahy, v prostredí pomerne malého stredovekého mesta ako Levoča, vyznelo neraz nesúrodo a neprimerane. Do tohoto obdobia spadá súčasne zástavba všetkých dovtedy voľných blokov. Ide takmer o výlučne domovú zástavbu organizovanú drobnými remeselníkmi a obyvateľmi zaoberajúcimi sa poľnohospodárstvom, v dôsledku čoho má často ľudový charakter.

Odvekým problémom Levoče bolo zásobovanie pitnou vodou. Vodovodný systém Levoče v 70-tych rokoch 19. stor. vyzeral takto – voda pritekala do mesta tromi systémami – 1. z prameňa Schüllerbrunn blízko mesta, 2. z vodnej štôlne drevenými rúrami do nádrže na Košickej ulici 3. voda ostatných prameňov sa vlievala do spoločnej nádrže a odtiaľ zásobovala

drevenými rúrami všetky ostatné nádrže v meste. Nádrže boli umiestnené vo všetkých častiach mesta - okrem Košickej ulice boli na námestí – v hornej i dolnej časti, na Ružovej ulici, pri gymnaziálnom kostole, na križovatkách Žiackej ulice s Novou a Vysokou ul., pri Nižnej bráne, pri pivovare. Ľudia si odtiaľ donášali vodu domov. Otázku moderného vodovodu mesto riešilo prvýkrát v súvislosti so stavbou kasární. Práca robila v r. 1888 firma Corte a Co. z Bratislavy. Moderný vodovod pre celé mesto bol ukončený v r. 1897. Potrubie bolo kombinované – po Levočskú Dolinu kameninové, odtiaľ do mesta kovové. V r. 1901 sa zistila malá kapacita vodovodu, v r. 1905 bolo celé potrubie nahradené kovovým. Kanalizácia Levoče bola v 1. polovici 19. stor. ukončená. V 2. pol. 19. stor. sa doplňuje, kanály sa vylepšujú a budujú v uliciach, kde neboli. Úpravy kanalizácie v r. 1878, 1887, 1908, 1911.

Doprava osôb a tovaru v pol. 19. stor. sa nelíšila od dopravy v 18. stor. Vlaky v okolí nepremávali, doprava prebiehala len po cestách. V 60-tych rokoch bola pre Levočanov najbližšia žel. stanica v Bochnii, na juh do Miškolca a Budapešti od r. 1860 v Košiciach. Pravidelnú dopravu osôb zabezpečovala pošta pravidelnými spojmi dostavníkmi. Stavba železnice Levoča – Spišská Nová Ves sa začala až v r. 1891- 1892. Okrem železnice premávali v Levoči dopravné koče a fiakre. Automobilizmus sa len postupne vzráňal, jeden z prvých majiteľov auta bol inšpektor levočskej väznice A. Talán v r. 1905. Prvé snahy o pravidelnú autobusovú dopravu v r. 1911. Poštová doprava prebiehala v polovici 19. stor. dostavníkmi.

Telegrafná sieť sa na východnom Slovensku začala šíriť v 50-tych rokoch 19. stor. Prešov dostal telegraf v r. 1857, odtiaľ sa telegrafná sieť šírila na Spiš. Prvým spišským mestom napojeným na európsku telegrafnú sieť bola Levoča. – v r. 1863. Telefónna sieť zapojená v r. 1900 .

Pred zavedením elektriny tvorilo verejné osvetlenie Levoče 41 lúčov na olej asi od r. 1840. Prvou elektrárnou na Spiši bola elektráreň železiarne v Krompachoch. V Levoči v r. 1898 inštalované provízorne elektrické osvetlenie župného domu, námestia a Košickej ulice z dôvodu očakávaného príchodu cisára. Elektrifikácia Levoče prebehla v r. 1905 – 1906, elektráreň bola postavená južne od mesta oproti bitúnku.

Levoča postupne stráca svoj centrálny význam, podiel na tejto skutočnosti má i odklon hlavnej železničnej košicko-bohumínskej trate od nej. Začiatok 20. storočia nachádza Levoču ako provinčné mestečko, v ktorom sú umiestňované kasárne a drobný priemysel. V r. 1902 bolo zavedené v Levoči elektrické osvetlenie. V r. 1907 – 1914 na mieste staršej kaplnky na Mariánskej hore bol vybudovaný nový pútnický kostol, ktorý bol ukončený až v r. 1922. V r. 1911 zasiahla do levočskej panorámy výstavba katolíckeho gymnázia pri kláštore minoritov, projekt ktorého vypracoval architekt Hajós v secesnom duchu. V historickom jadre mesta sa dvory a zadné dovtedy nezastavané časti parciel vypĺňajú hospodárskymi a účelovými zariadeniami nízkych estetických a stavebných hodnôt. Hradby sú sčasti asanované (južný úsek s Dolnou bránou), na zač. 20. stor. sú rozparcelované na súkromné záhrady.

Do r. 1923 bola Levoča sídlom župy, po jej zrušení boli likvidované viaceré hospodársko-správne organizácie sídliace v meste. V r. 1923 na Kláštorskej ulici vypukol požiar, ktorý poškodil mnoho hodnotných objektov.

V druhej polovici 20. storočia , pokiaľ ide o novostavby v jednotlivých častiach mesta vyrástli najhoršie stavebné realizácie nájomných alebo rodinných domov, ktoré v hmote, vonkajšej úprave, členení fasád a priestorových vzťahoch absolútne negujú dané prostredie. Sú to obytné domy v južnom cípe mestského pôdorysu a obytné objekty v severozápadnej časti mesta na zadných častiach parciel domov orientovaných do Kláštorskej ulice, ktoré hrubo narušili nielen mestský interiér, ale vpísali sa aj do celkovej západnej panorámy mesta.

G. Charakteristika pamiatkových hodnôt územia

G.1. Špecifikácia jednotlivých typov štruktúr a prvkov územia

G.1.1. Pôdorysná schéma – námestia a uličná sieť, charakteristika štruktúry historického súboru

Levoča predstavuje najlepšie zachovaný a najveľkorysejší typ stredovekého mesta s pravouhlým námestím a sieťou zomknutých stavebných blokov domovej zástavby usporiadaných do viac-menej regulérnej šachovnicovej pôdorysnej schémy.

Stredoveký pôdorysný rozvrh kolonistami založeného mesta, ktorý do seba čiastočne integroval i predurbánnu osadu pri Košickej bráne, tzv. Katzwinkel, ktorej šošovkovité námestie sa stalo súčasťou hlavnej obchodnej tepny, mal vo svojom centre veľkoryso rozvrhnuté obdĺžnikové trhové námestie. Hlavná diaľková komunikácia prechádzala týmto námestím a na jeho severnom konci sa takmer pravouhlo stáča na východ do Košickej brány, na juhu schádza v miernom oblúku po svahu k dnes už neexistujúcej Dolnej bráne. Odchýlky od pravidelnosti vyplývajú z terénnych daností a skutočnosti napojenia výstavby novozaloženého mesta na časť predvýsadného sídla, ktorého torzo je markantné severovýchodne od námestia v rozsahu dnešnej Košickej ulice. Napojenie mesta na obchodnú trasu orientovanú z juhu krajiny do záujmových obchodných oblastí na severe, ktorá predstavovala podstatu jeho vzniku a rozkvetu, sa nutne prejavuje i v jeho pôdoryse. Hlavná tranzitná komunikačná os predstavujúca akúsi chrbticu vytýčenej pôdorysnej schémy sa zachovala dodnes a ako taká je i dodnes využívaná – je to trasa prebiehajúca od cesty z Prešova cez Košickú bránu, Košickú ulicu, Námestie Majstra Pavla a Novú ulicu. Význam a frekventovanosť tejto komunikácie a nutnosť ochrany jej vstupov do areálu mesta potvrdzujú dnes už neexistujúce dva barbakány v južnej a severovýchodnej časti opevnenia.

Uličná sieť mesta je v svojej podstate pravidelná a rešpektujúca terénne danosti, šachovnicovo rozvrhnutá. Komunikáciami sú vytýčené bloky, ktoré obklopujú námestie zo všetkých strán v dvoch, na východnej strane v troch radoch. Veľkorysý rozvrh stredovekého mesta je na slovenské pomery výnimočný i keď nie ojedinelý. V prípade Levoče je však natoľko zachovaný v svojom pôvodnom rozsahu, že ho môžeme klasifikovať ako jednu z pôdorysne najzachovalejších pamiatkových rezervácií na Slovensku.

Jedinečný urbanistický výraz v rámci Slovenska najrozľahlejšieho stredovekého námestia, obklopeného honosnými meštianskymi domami v pozoruhodnej symbióze s nízkou až vidieckou zástavbou ostatných ulíc, zákutia, ktoré sa vytvorili v uličkách popri vnútornom hradobnom múre vo vzájomných väzbách odohrávajúcich sa v mestských interiéroch dodnes zomknutých prstencom hradobných múrov, sú výsledkom výstavby, rozkvetu a úpadkov mesta na pláne jeho veľkorysej pôdorysnej schémy.

Rozloha stredovekého mesta a pôdorysná schéma bola zásadne vytýčená jednorázovo v čase jeho vzniku ako tomu nasvedčuje priebeh a rozsah vtedajšieho opevnenia. Tieto pôdorysné danosti boli rešpektované po stáročia, jednotlivé stavebné činnosti sa im v podstate podriadili a ani obdobie 19. a 20. storočia so svojimi veľkorysými a radikálnymi urbanistickými koncepciami do mesta výraznejšie neprenikli, prejavujúc sa iba lokálne v realizáciách jednotlivých stavieb či úprav domov. Základná pôdorysná schéma mesta vytýčená v stredoveku sa zachovala dodnes bez výraznejších narušení. Hlavné námestie, ktorého pôvodnou hlavnou funkciou bolo trhovisko, sa v súlade s rozmachom cirkevného, administratívneho, hospodárskeho, verejného a kultúrneho života postupne zaplnilo

vnútornou zástavbou verejných budov a zomknutou zástavbou obklopujúcich ho blokov. Námestie sa tak stalo jadrom života s ústredným mestským priestorom predstavujúcim najvyššie urbanisticko-architektonické hodnoty.

Hodnotami, ktoré majú z hľadiska významu PR mimoriadne postavenie sú :

- pravidelné usporiadanie mesta a jeho urbanistické väzby
- jeden z najvyspelejších a najlepšie zachovaných mestských fortifikačných systémov
- silueta striech hustej zástavby s výraznými urbanistickými dominantami sakrálnych a verejných objektov
- architektonické hodnoty jednotlivých objektov
- intaktnosť PR a v podstate nenarušenosť žiadnou zásadnou urbanistickou prestavbou.

Dobre zachovaná je nielen uličná sieť a parcelácia, ale aj príjemná ľudská mierka, ktorá sa z mnohých európskych miest vytratila. Pamiatková rezervácia v Levoči si zachovala nielen hlavné objekty, orientované do ulíc a námestí, ale aj dvorové krídla, medziparcelálne murivá, intímne mikropriestory dvorov, prejazdov a nepreberný súbor rozličných tvarov, foriem a výzdoby. To vôbec nie je samozrejmosťou na mnohých iných chránených pamiatkových územiach. V mnohých mestách zostali pamiatkové hodnoty zredukované len na výzdobu uličných fasád, pričom vnútorné priestory podľahli radikálnym prestavbám a dvorové krídla chýbajú úplne, prípadne sú nahradené parkoviskami.

Charakteristika zástavby blokov Pamiatkovej rezervácie Levoča :

Námestie Majstra Pavla situované v centre PR má radovú zástavbu meštianskych domov usporiadanú do blokov, s niveletou terénu klesajúcou smerom k juhu a východu. Sú to všetko pôvodne patricijské domy alebo paláce bohatých levočských mešťanov – významných osobností, kupcov a pod. Vo východnej časti námestia sú dva bloky domov č.5 – 22, vid' foto 36 a č. 23 – 33, vid' foto 60, oddelené úzkou uličkou s preklenutým podjazdom medzi domami č.22 a 23 a nadstavaným nadzemným podlažím. Južný blok tvoria domy č. 34 – 38, vid' foto 28, západnú časť bloku tvorí novostavba č. 38a, vid' foto 119. Západnú časť námestia tvoria tri bloky - č. 39 – 47, vid' foto 50, úzka priechodná ulička oddeľuje druhý blok domov č. 48 – 53, vid' foto 46 a široká vydláždená ulica tretí blok domov č. 54 – 58. Západný bok v severnom ukončení nadväzuje na domoradie Vetrovej ulice klenutým podjazdom s nadstavaným podlažím. Severný blok námestia tvoria domy č. 59-65, vid' foto 44. Všetky domy na námestí sú národnými kultúrnymi pamiatkami, vznikli spojením domov na úzkych gotických parcelách – 1,5 – 3 a sú pôvodne prejazdového alebo sieňového typu, neskôr niektoré zmenené na priechodové, parcelu majú zastavanú v celej hĺbke až do paralelnej ulice – Kláštorskej, Ružovej, Mäsiarskej alebo priechodnej spájajúcej Novú a Vysokú ulicu s ústredným nádvorím. Domy blokov východnej a západnej časti námestia sú situované v smere východ – západ, domy blokov severnej a južnej strany v smere juh – sever. Dvorové krídla sú situované po oboch stranách dvora alebo len po jednej, parcela je uzatvorená uličným krídlom do paralelnej ulice s rozmerným polkruhovým alebo pravouhlým vstupom umožňujúcim vjazd do dvora. Domy majú dve až tri nadzemné podlažia, pozemné podlažie je spravidla pod krídlami domov do námestia a zasahuje u väčšiny domov až pod pešiu komunikáciu – chodník. Výškovo sa z radovej zástavby vymyká dom č. 45 s nadstavaným 4. nadzemným atikovým podlažím, dominantnými sú Župný dom č. 59 a Divadlo č. 54, ktoré vznikli spojením viacerých domov a šírkový rozmer značne presahuje šírku priemerného domu. Niektorí historici predpokladajú, že všetky domy námestia mali arkádové podluby, dnes sú prezentované len vo juhovýchodnej časti - domy č. 27,28

a juhozápadnej časti námestia – domy č. 40,41. Domy sú prestrešené väčšinou sedlovými a valbovými strechami, menej manzardovými, podobne aj uličné krídla, dvorové krídla sú prestrešené pultovými alebo sedlovými strechami. Z krytín prevláda pálená keramická škridla, ojedinele betónová skladaná krytina, plechová krytina a bridlicová krytina.

Na severný blok domov námestia nadväzuje Ružová ulica s domami usporiadanými do dvoch blokov oddelených úzkym chodníkom k hradbám. Niveleta terénu klesá smerom k východu. Charakteristickou pre severnú stranu Ružovej ulice je prízemná zástavba menších domov prevažne trojosových prestrešených sedlovou strechou s prevládajúcou plechovou krytinou, vid'. foto 99. Domy sú situované v smere juh – sever. Z charakteristickej zástavby sa vymyká západný rohový dom č. 1 prestavaný a dostavaný do celej hĺbky parcely, prekrytý manzardovou strechou a dom č. 8 s neproporčným vikierom so sedlovou strechou vytvárajúci opticky ďalšie nadzemné podlažie, netypické a rušivo pôsobiace v predmetnej ulici. Dvory domov sú väčšinou nezastavané, ojedinele majú krátke prízemné dvorové krídla, v severnom ukončení parcely do Baštovej ulice je nesúrodá utilitárna zástavba prízemných hospodárskych objektov a garáží prekrytých pultovými, sedlovými, resp. rovnými strechami, vid'. foto 125. Na južnej strane Ružovej ulice sú uličné krídla meštianskych domov severnej strany Námestia Majstra Pavla a Košickej ulice. Sú to dvojpodlažné, resp. jednopodlažné domy s výškou a prízemné hospodárske objekty so širokými polkruhovými alebo pravouhlými vstupmi umožňujúcimi vjazd do dvora. Miestami sú preluky po asanovanej zástavbe. Sú prekryté sedlovými alebo pultovými strechami, niektoré nevhodným rovným prestrešením. Výnimku tvorí dominantné uličné krídlo župného domu v juhozápadnom ukončení ulice so štyrmi nadzemnými podlažiami.

Významný blok domov severovýchodnej časti PR nadväzujúci na Námestie Majstra Pavla a tvoriaci pokračovanie jeho severného bloku tvorí domoradie Košickej ulice, pozostávajúce z jedného bloku na severnej strane ulice a troch blokov na južnej strane ulice. Košická ulica je v kontakte s objektami opevnenia mestského – Košickou bránou a hradbovým múrom. Domy sú orientované v smere sever-juh. Domy po severnej strane ulice sú dvojpodlažné a dvojpodlažné s výškou prestrešené prevažne sedlovými strechami, vid'. foto 103, 104. Dvory sú zastavané prevažne krídlami po jednej strane parcely, ojedinele po oboch stranách, v severnej časti je parcela uzatvorená jedno, resp. dvojpodlažným uličným krídlom a prízemnými hospodárskymi objektami. Východný blok južnej strany Košickej ulice ohraničený Kukučínovou a Špitálskou ulicou tvorí areál dominanty PR - nového kláštora minoritov s kostolom sv. Ducha, stredný blok tvorí radová zástavba dvojpodlažných meštianskych domov so sedlovým prestrešením prevažne trojosových s dvorovými krídlami po jednej strane parcely, západný blok ohraničený Mäsiarskou ulicou a Námestím Majstra Pavla tvorí dvojpodlažný dom č. 8 v šírke celého bloku bočnou fasádou orientovaný do námestia.

Na severný blok domov námestia nadväzuje Vetrová ulica zastavaná iba po západnej strane (zástavba východnej strany patrí Ružovej ulici a Námestiu Majstra Pavla) a tvoriaca spoločne s radovou zástavbou severnej časti Kláštorskej ulice blok. Domy sú orientované v smere východ-západ. V južnej časti ulice je situovaných šesť pamiatkovo chránených dvojpodlažných domov so sedlovým prestrešením, vid'. foto 102, domy situované v severnej časti ulice sú prízemné so sedlovým prestrešením. Všetky pamiatkové objekty majú dvorové krídla po jednej strane parcely, domy v severnej časti ulice len ojedinele.

Severozápadné ohraničenie PR tvorí blok domov na Uholnej ulici, tiahnúcej sa od križovatky Vetrovej ulice a NMP, pretínajúcej Kláštorskú ulicu a zahýbajúcej sa takmer v pravom uhle do paralelnej ulice s Kláštorskou ulicou, ústiacej do Baštovej ulice. Vo východnej časti ulice na severnej strane ulice je dvojpodlažná zástavba dvorovej časti domu na Vetrovej ulici – dom č. 1 a zástavba prízemného domu č. 3 v bloku ohraničenom Kláštorskou a Uholnou ulicou. Na južnej strane prízemným domom č. 21 tvorí severné ohraničenie severozápadného bloku Kláštorskej ulice. Na východnej strane ulice je radová zástavba prízemných domov orientovaných v smere východ-západ so sedlovým prestrešením s hrebeňom kolmým na os ulice, na západnej strane je v južnej časti radová zástavba, v severnej samostatne stojace prízemné domy so sedlovým prestrešením a s valbovou strechou, vid'. foto 98. Niektoré domy majú dvorové krídla po jednej strane parcely, dvory východnej časti susedia s dvorami domov Kláštorskej ulice, parcely západnej strany ulice sú ukončené hospodárskymi prízemnými stavbami do Baštovej ulice.

Na západné bloky domov námestia nadväzuje Kláštorská ulica zastavaná po oboch stranách ulice, tiahnúca sa od Žiackej až po Baštovú ulicu s usporiadaním domov do deviatich blokov. Domy sú situované v smere východ-západ. Severné bloky domov s niveletou terénu klesajúcou k severu a východu ohraničené od severu Baštovou ulicou, od juhu Uholnou ulicou majú prízemnú zástavbu niekde s obytným podkrovím, rôznorodé prestrešenie – sedlovou strechou s hrebeňom rovnobežným s uličnou čiarou i kolmým na os ulice, valbovú, sedlovú so spišským štítom s podlomenicou, s rôznymi typmi krytín, vid'. foto 97. V juhovýchodnej časti bloku sú nevhodné prízemné objekty s rovným prestrešením. Domy majú prevažne nezastavané dvory, ojedinele krátke dvorové krídla, vo východnom bloku dvory susedia s dvormi domov paralelnej Vetrovej ulice, v západnom bloku s dvormi paralelnej Uholnej ulice. Stredná časť Kláštorskej ulice zaberajúca hĺbku námestia má na východnej strane tri bloky už popísané pri Námestí Majstra Pavla, vid'. foto 96, na západnej strane dva bloky – severný ohraničený Uholnou ulicou a priechodnou ulicou medzi domami č. 24 a 25 a južný ohraničený v južnej časti Gymnaziálnym priechodom. Domy situované v tejto časti sú dvojpodlažné, resp. dvojpodlažné s výškou, prestrešené prevažne sedlovými strechami, ale aj valbovými, manzardovými a sedlovými so spišským štítom s podlomenicou, vid'. foto 94, 95. Domy majú väčšinou jedno a dvojpodlažné dvorové krídla postavené na jednej strane parcely, pôvodne siahajúcej až po Baštovú ulicu. V druhej polovici 20. stor. došlo v západnej časti blokov do Baštovej ulice k narušeniu urbanistického priestoru postavením trojpodlažných voľne stojacich bytových domov a telocvične s nerešpektovaním uličnej čiary, spôsobu zástavby, hmoty, podlažnosti. Južné dva bloky Kláštorskej ulice sú ohraničené Gymnaziálnym priechodom a Žiackou ulicou. Východný blok domov s niveletou terénu klesajúcou na východ a na juh tvoria zadné hospodárske prízemné objekty domov severozápadnej časti Novej ulice a tiež radová prízemná zástavba domov so sedlovým a valbovým prestrešením, ojedinele s nevhodným rovným prestrešením. Západný blok tvorí dominanta Levoče - areál Gymnázia a starého kláštora minoritov s čiernym kostolom.

Južným pokračovaním západnej línie domov na Námestí Majstra Pavla je Nová ulica s radovou zástavbou po oboch stranách ulice s domami usporiadanými do dvojíc blokov na západnej i východnej strane, niveleta terénu klesá smerom na východ a na juh. Domy sú situované v smere východ-západ. Domy sú prevažne prejazdové a priechodové, ojedinele sieňové. Severný blok v tvare lichobežníka východnej strany je vymedzený priechodnou ulicou za domami južného bloku NMP a Žiackou ulicou, južný blok v tvare nepravidelného lichobežníka je na severe ohraničený Žiackou ulicou, na juhu sa zužuje a zbieha do cípu

spoločne s Vysokou a Bottovou ulicou. Južný blok je charakteristický priechodnou úzkou uličkou oddeľujúcou parcely domov Novej a Vysokej ulice a uličkou kolmou na ňu medzi domami č. 28 a 29 prechádzajúcou až na Vysokú ulicu. Severný blok domov západnej strany v tvare obdĺžnika je vymedzený Gymnaziálnym priechodom a Žiackou ulicou, južný blok nepravidelného tvaru je na severe ohraničený Žiackou ulicou, na juhu sa zužuje a zbieha do cípu s Vysokou a Bottovou ulicou. V severnej časti blokov západnej i východnej strany ulice nadväzujúcou na zástavbu námestia prevažuje dvojpodlažná zástavba meštianskych domov, vid'. foto 117, 118, v južných častiach blokov prízemná zástavba. Domy sú prekryté prevažne sedlovými a valbovými strechami, ojedinele manzardovými. Dom č. 75 má historické zastrešenie sedlovými strechami so spišskými štípmi s podlomenicou, rekonštrukcia takejto strechy bola realizovaná na niektorých domoch, napr. č. 74, 78. Dvory sú charakteristické zastavanými jedno a dvojpodlažnými krídlami po jednej strane parcely napojenými priamo na dom, resp. voľne stojacimi. Dvory východných blokov vo východnej časti susedia s parcelami dvorov domov meštianskych paralelnej Vysokej ulice, kde sú situované prízemné hospodárske stavby väčšinou v šírke parcely, dvory severného bloku západnej strany sú ukončené prízemnými hospodárskymi stavbami do paralelnej Kláštorskej ulice, resp. susedia s dvorami domov Kláštorskej ulice. Dvory južného bloku domov susedia v severnej časti s dvorami domov na Žiackej ulici, v južnej časti prevláda v ukončení parciel ich oplotenie, resp. ukončenie menšími hospodárskymi stavbami do Baštovej ulice.

Južným pokračovaním východnej línie domov na NMP je Vysoká ulica s radovou zástavbou po oboch stranách ulice s domami usporiadanými do trojíc blokov na západnej i východnej strane, niveleta terénu klesá na východ a na juh. Domy sú situované v smere východ-západ, sú prevažne prejazdové a priechodové. Bloky východnej časti sú vymedzené ulicami Gustáva Hermanna, Kasárenskou a Žiackou ulicou, bloky západnej časti priechodnou ulicou za južným blokom domov NMP a Žiackou ulicou. V severnej časti prevláda dvojpodlažná zástavba, resp. jednopodlažná s výškou, v južnej časti prízemná zástavba domov, vid'. foto 114,115. Prevláda sedlové prestrešenie domov, objavuje sa aj valbové prestrešenie, manzardová strecha a sedlové strechy s hrebeňom kolmým na os ulice. Dvory sú charakteristické zastavanými jedno a dvojpodlažnými krídlami po jednej strane parcely napojenými priamo na dom, resp. voľne stojacimi, ojedinele krídlami po oboch stranách parcely. V juhozápadnej časti sú v západnom ukončení parciel hospodárske prízemné objekty v šírke parcely. Ukončenie parciel susedí v západnej časti s dvorami domov Novej ulice, na východnej strane s dvorami domov Dlhej a Móricovej ulice.

Na východné bloky domov námestia nadväzuje Mäsiarska ulica zastavaná po oboch stranách s usporiadaním domov do dvoch blokov - severný ohraničený Košickou ulicou a Siroťínskou ulicou, južný Ulicou Gustáva Hermanna. Domy sú usporiadané v smere východ-západ s niveletou terénu klesajúcou smerom na východ a na juh. Východná strana ulice je charakterizovaná prevažne dvojpodlažnou zástavbou, vid'. foto 105, v južnej časti prízemnou zástavbou so sedlovým a valbovým prestrešením. Výnimku tvoria trojpodlažné domy č. 2 a 5 a dvojpodlažný dom s výškou č. 29 v južnom ukončení zástavby, vid'. foto 106. Domy majú prevažne nezastavané dvory, s dvorovými krídlami po jednej strane parcely, ojedinele po oboch. Ukončenie parcely do Špitálskej ulice tvoria jedno a dvojpodlažné uličné krídla, ojedinele trojpodlažné - Mäsiarska 17, v južnej časti je prízemná radová zástavba domov. Západnú stranu Mäsiarskej ulice tvoria dva bloky zadných traktov domov NMP dvojpodlažných a dvojpodlažných s výškou s rozmernými bránami umožňujúcimi vjazd do dvora. Za domami č. 23 - 25 na NMP je nevhodná rozpadávajúca sa stavba skeletu, ktorú je

nevyhnutné architektonizovať, respektíve nahradiť novou rešpektujúcou pôvodnú parceláciu a hmotové riešenie historickej zástavby.

Najvýchodnejšie bloky domov PR Levoča sú ohraničené Špitálskou a Kukučínovou ulicou, dvojica blokov je oddelená Nemocničným priechodom. Špitálska ulica je zastavaná po oboch stranách, domy sú orientované v smere východ-západ. Domy na východnej strane sú prízemné a dvojpodlažné prestrešené sedlovými strechami, valbovými strechami, sedlovými strechami so spišským štítom s podlomenicou, vid'. foto 111, 112. Domy na západnej strane tvoria prevažne uličné krídla domov Mäsiarskej ulice, sú tu však aj rušivé objekty s rovným prestrešením. V severnom nároží juhozápadného bloku je štvorpodlažná kubistická stavba bytového domu. Domy majú prevažne dvorové krídla po jednej strane parcely napojené priamo na dom alebo voľne stojace. Parcely domov na východnej strane ulice sú prevažne ukončené prízemnými hospodárskymi stavbami so sedlovým alebo nevhodným rovným prestrešením do Kukučínovej ulice k hradbám.

Ulica Gustáva Hermanna tvorí východné pokračovanie južného bloku zástavby NMP, ústí vo východnej časti do objektu opevnenia mestského - Menhardskej brány, vid'. foto 107 je zastavaná po oboch stranách s usporiadaním domov na južnej strane do troch blokov ohraničených Vysokou, Dlhou, Móricovou a Kukučínovou ulicou, na severnej do dvoch ohraničených Mäsiarskou, Špitálskou a Kukučínovou ulicou. Domy sú situované v smere sever-juh, niveleta terénu klesá smerom na východ a na juh. Radová zástavba je prízemná, prízemná s výškou a dvojpodlažná, zastrešenie valbové, sedlové, sedlové so spišským štítom s podlomenicou, vid'. foto 108. Domy majú väčšinou dvorové krídla na jednej strane parcely.

Osovým pokračovaním Špitálskej ulice je Dlhá ulica zastavaná po oboch stranách, s usporiadaním domov do bloku na východnej strane ohraničenom Móricovou ulicou, na západnej strane Vysokou ulicou. Ide o nesúrodú radovú zástavbu prízemných a dvojpodlažných domov so sedlovým prestrešením s hrebeňom rovnobežným s osou ulice i kolmým na os, ojedinele s valbovým prestrešením, vid'. foto 110. Domy sú orientované v smere východ-západ, terén má klesajúcu niveletu na východ a na juh. Dvory sú väčšinou nezastavané, ojedinele majú krátke dvorové krídla.

Osový pokračovaním Dlhej ulice je Bottova ulica zastavaná po oboch stranách s usporiadaním objektov do troch blokov, na východnej strane do bloku v tvare trojuholníka ohraničenom od severu Kasárenskou ulicou a od východu Probstnerovou cestou, na západnej strane do dvoch blokov – severný ohraničený Kasárenskou ulicou a Žiackou ulicou, južný zužujúci sa do cípu s Vysokou a Novou ulicou. Východný blok tvorí areál levočských kasární z konca 19. stor. so starším objektom bývalého kláštora. V súčasnosti prebieha rekonštrukcia všetkých objektov areálu. Radová zástavba domov severného bloku západnej strany ulice situovaných v smere východ-západ je väčšinou prízemná, len domy č. 3 a 4 sú dvojpodlažné, prestrešenie je sedlové. Zástavba južného bloku je v južnej a severnej časti prízemná a dvojpodlažná so sedlovým a valbovým prestrešením, v strednej časti bloku v druhej polovici 20. stor. došlo k narušeniu urbanistického priestoru postavením trojpodlažných voľne stojacich bytových domov s nerešpektovaním uličnej čiary, spôsobu zástavby, hmoty, podlažnosti. Domy majú nezastavané dvory, ojedinele len krátke dvorové krídla, dvory susedia s dvorami domov paralelnej Vysokej ulice.

Blok domov v juhovýchodnej časti ohraničený Móricovou a Dlhou ulicou, od severu Ul. G. Hermanna a od juhu Kasárenskou ulicou má tvar lichobežníka, terén má niveletu klesajúcu smerom na východ a na juh. Domy sú orientované v smere východ-západ. Na západnej strane Móricovej ulice je v južnej časti radová prízemná zástavba so sedlovým prestrešením, v strednej časti je nevhodná zástavba voľne stojacich dvojpodlažných rodinných domov nerešpektujúca uličnú čiaru, nerešpektujúca výšku, spôsob a hmotu zástavby, čím došlo k narušeniu urbanistického priestoru. Severné ukončenie tvorí dvojpodlažné uličné krídlo domu meštianskeho č. 9 na Ul. G. Hermanna. Na východnej strane Móricovej ulice v jej severnej časti je radová prízemná zástavba prevažne trojosových domov s valbovým, resp. sedlovým prestrešením, vid'. foto 109, v južnej časti je areál strednej školy začínajúci historickým štvorkrídlovým rozmernejším objektom školy a končiaci telocvičnou. Niektoré domy majú dvorové prízemné krídla. Blok do Baštovej ulice uzatvárajú na východnej strane historické objekty školy zo zač. 20. stor.

Kasárenská ulica je situovaná v juhovýchodnej časti PR a ohraničuje bloky domov Vysokej, Dlhej a Bottovej ulice. Je zastavaná po oboch stranách v západnej časti, vo východnej časti patrí zástavba susedným uliciam. Domy sú prevažne prízemné ojedinele dvojpodlažné so sedlovým a valbovým prestrešením vid'. foto 121 orientované v smere sever-juh, s niveletou terénu klesajúcou smerom na východ a na juh. Dvory sú väčšinou nezastavané, ojedinele majú domy krátke prízemné dvorové krídla.

Žiacka ulica je situovaná v južnej časti PR a ohraničuje šesť blokov zástavby ohraničených na severe ulicami – Kláštorská, Nová, Vysoká a Bottova, na juhu Baštovou, Novou, Vysokou a Bottovou ulicou. Radová zástavba domov orientovaných v smere sever-juh s klesajúcou niveletou terénu na východ a na juh je prízemná prevažne so sedlovým prestrešením, miestami s valbovou strechou, resp. so sedlovou strechou s hrebeňom kolmým na os ulice, vid'. foto 122,123. Dvory sú nezastavané, resp. majú krátke prízemné dvorové krídla.

G.1.2. Systém opevnenia, jeho vývojové etapy.

Počiatky výstavby mestského opevnenia nie sú doteraz náležite objasnené. Historický výskum je limitovaný absenciou písomných prameňov z jednotlivých etáp výstavby a komplexný pamiatkový výskum nebol doteraz realizovaný. Jednotlivým etapám obnovy hradobného múra predchádzala viac-menej inventarizácia stavu, statické prieskumy, ale stavebno-historickým a najmä archeologickým výskumom bola venovaná minimálna pozornosť. Viacero bádateľov nepodložene predpokladá výstavbu hradobného múra už koncom 13. stor. na základe kolektívneho privilégia pre spišských Sasov z roku 1271, ktorým Levoča získala v spoločenstve vedúce postavenie. V privilégii sa však neuvádza právo opevniť mesto hradbami. V tomto období zrejme sa iba začína s urbanistickou koncepciou mesta a v žiadnom prípade nemožno hovoriť o jej ustálenej podobe, čo bolo nevyhnutnou podmienkou výstavby hradieb. Existencia hradieb totiž v horskom prostredí limitovala ďalší plošný rozvoj miest. Je pravdepodobnejšie, že počiatky výstavby hradieb a zároveň prvej etapy mestského opevnenia siahajú do prvej polovice 14. stor., keď bola ustálená urbanistická koncepcia. V tomto období sa začalo s výstavbou kostola sv. Jakuba v centre mesta a minoritského kláštora na západnej strane, ktorého lokalizácia v periférnej časti bola prísne podmienená regulou minoritou. O stavebnom vývoji v ďalšom období nám tiež chýbajú exaktné poznatky a môžeme ich rozšíriť iba systematickým stavebno-historickým a archeologickým výskumom. Je však pravdepodobné podľa fortifikačného vývoja iných

východoslovenských miest, že ich rozširovanie a modernizácia odrážala vývoj vojenskej techniky.

Deštrukcia mestského opevnenia začala koncom 18. ale hlavne začiatkom 19. stor. Po napoleonských vojnách stratili pevnosti tohto charakteru svoj význam. Hlavnou príčinou boli zmeny v vojenskej taktike, najmä vedením pozíčných vojen a uplatňovaním záložných zásobovacích jednotiek. Pozemky pri hradbách, na parkane, ale aj v priekope boli postupne rozpredávané a začalo sa na nich s výstavbou nových domov. V rokoch 1885-1895 bola vyburaná časť opevnenia s hradobným múrom na východnej strane a na jej mieste boli postavené vojenské kasárne a v kontakte s nimi bol prerazený hradobný múr a Kasárenská ulica bola predĺžená za hradby. Paradoxne negatívnu úlohu zohral aj Okrašľovací spolok, ktorý od roku 1880 realizoval pri mestskom opevnení na viacerých miestach parkové úpravy. Podobné aktivity vyvíjala aj vojenská posádka najmä na východnom úseku mestského opevnenia. Bol to priestor od bašty Pracháreň po Poľskú bránu, kde vojaci zasýpali priekopy a vysadili okrasnú zeleň, vid'. foto č. 88-90. Tento priestor sa dodnes ľudovo nazýva Schiessplatz.

Z pamiatkového hľadiska sa väčšia pozornosť začala venovať mestskému opevneniu až v šesťdesiatych ale najmä sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. stor., kedy sa začalo s cieľenou odbornou obnovou jednotlivých úsekov a prvkovestskej fortifikácie. Po istej stagnácii tento proces v prvých rokoch 21. stor. pokračuje. Stručné zhrnutie významu národnej kultúrnej pamiatky Mestské opevnenie v Levoči z hľadiska horizontálnej dispozície tvorí jeden z najkompaktnejších celkov mestských fortifikácií na Slovensku. Viaceré objekty v priebehu posledných dvoch storočí zanikli, fortifikačný systém si však zachoval svoju pôdorysnú dispozíciu s množstvom autentických prvkov. Značná časť opevnenia, resp. jeho fragmentov sa zachovala v základovom murive, ktoré možno skúmať len archeologickými metódami výskumu. Bez archeologického výskumu nie je možné zrekonštruovať architektonický a fortifikačný vývoj mestského opevnenia v Levoči.

Hradbový múr

Počiatky výstavby hradobného múra z podobných dôvodov ako celého mestského opevnenia nie sú tiež náležite objasnené.

Inventarizácia mestského opevnenia z roku 1603 je zameraná hlavne na výzbroj mesta a bašty, veduty z rokov 1676 a 1618 sú značne schematické a zachytávajú pohľadové kužele z východnej strany. Pomerne presný je plán mesta z roku 1787, ktorý však zobrazuje pôdorys opevnenia a nie jeho konštrukčné prvky a až na menšie detaily je v podstate totožný z dodnes zachovanou dispozíciou.

V pôvodnej výške sa hradobný múr zachoval len v úseku južne od Košickej brány, vid' foto č. 82 po Menhardskú bránu s prerazením na Sirotsinskej ulici vid' foto č. 73-80. Súčasťou hradobného múra v tomto úseku je aj 7 hranolových bášť otvorených do interiéru mesta, ktoré boli vybudované pravdepodobne súčasne z hradobným múrom v prvej stavebnej etape. Vystupujú do parkan v hĺbke maximálne 1,5 m a ich flankovacia funkcia bola obmedzená. V predprsni pred ochodzou sa zachovali štrbinové strielne v šikmých nikách s prekladom z kamenných platní. Ochodza je ukončená nepravidelnou kamennou dlažbou a koruna predprsne reznou keramikou škridlou. Na tomto úseku bola v osemdesiatych rokoch 20. stor. a v roku 2002 realizovaná pamiatková obnova. Ďalším kompaktným celkom so zachovanými nadzemnými konštrukciami avšak bez predprsne je úsek od Menhardskej brány po Kasárenskú ulicu s 1 hranolovou baštou. Celý juhovýchodný úsek od Kasárenskej ulice spolu s Dolnou bránou boli asanované v osemdesiatych rokoch 19. stor. pri stavbe kasární.

Juhozápadný úsek dĺžke cca 100 m od zaniknutej Dolnej brány prešiel zásadnou obnovou v rokoch 2001-2002 aj s hranolovou baštou, ktorá je súčasťou PO hradobný múr. Ďalší úsek po stredoveký kláštor minoritov bol upravovaný v päťdesiatych rokoch 20. stor. a čiastočne v roku 2001. Hradby v priestore stredovekého kláštora minoritov, gymnázia až po strednú zdravotnícku školu na západnej strane prešli radikálnou obnovou v osemdesiatych rokoch 20. stor. Severozápadný úsek po baštu Pracháreň tvorí hranicu súkromných pozemkov a priebežne sa na ňom realizujú udržiavacie práce. Pôvodnú výšku koruny západného úseku hradieb nie je možné rekonštruovať a súčasná, ukončená nepravidelnou kamennou dlažbou, je vo výške 1-2 m nad úrovňou terénu interiéru mesta. Tú istú podobu má aj severný úsek od bašty Pracháreň po severovýchodné zalomenie hradobného múra, vid' foto č. 81, 83, 84. Krátky severovýchodný úsek od spomínaného zalomenia po Košickú bránu sa zachoval vo výške cca 3 m a koruna je ukončená nepravidelnou kamennou dlažbou. Zo statických dôvodov je hradobný múr po celom obvode vystužený opornými piliermi, ktoré prevládajú na exteriérovej strane. V asanovanom juhovýchodnom úseku sa pravdepodobne zachovalo základové murivo pod úrovňou terénu.

Konštrukčne tvorí hradobný múr kamenné murivo z nepravidelných kvádrov upravených škárovaním, na východnej strane sa čiastočne zachovala povrchová úprava s vápennou omietkou.

Múr parkanový

Za súčasného stavu bádania nemožno s istotou určiť počiatky výstavby parkanového múra a časových relácií medzi výstavbou priekopy a parkanu. Je veľmi pravdepodobné, že boli stavané súčasne, pretože parkanový múr bol v dolnej časti zároveň eskarpou priekopy. Spomína sa vo vizitácii z 1603 roku a je zachytený na obidvoch vedutách z rokov 1618 a 1676 ako aj na pláne z roku 1787 po celom obvode mesta s výnimkou krátkeho úseku na západnej strane tesne pred severozápadným zalomením. Na pláne z roku 1869 už nie je vyznačený na väčších úsekoch na severnej, východnej a západnej strane. Avšak z dnešnej situácie je zrejmé, že sa zachoval pod zemou. Práce na parkane sa pravdepodobne realizovali v druhej stavebnej etape začiatkom 15. stor. spolu s výstavbou priekopy. Parkanový múr začal chátrať na prelome 18. a 19. stor. a v druhej polovici 19. stor. bol na viacerých miestach pri parkových úpravách a novostavbách odstránený. V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. stor. sa na západnej a východnej strane mestského opevnenia bol čiastočne zrekonštruovaný.

Parkanový múr sa fragmentárne zachoval v rekonštruovanej podobe v priestore od Košickej po Menhardskú bránu, vid' foto č. 73 – 78, v priestore starého minoritského kláštora na západnej strane a v juhozápadnom úseku mestského opevnenia. V pôvodnom stave sa čiastočne zachoval v úseku južne od Menhardskej brány po Kasárenskú ulicu, v ostatných úsekoch bol postupne vybúraný, alebo zachoval sa len pod zemou v základovom murive. Vizúálne je však evidentný takmer v po celej severnej strane, na juhozápadnej strane a čiastočne na juhovýchodnej strane. Bol postavený z lomového kameňa a povrchovo upravený škárovaním.

Priekopa mestského opevnenia

Priekopy boli budované pravdepodobne súčasne s parkanovým múrom, pretože ten bol zároveň eskarpou priekopy. Na protíľahlej strane sa zároveň stavali kamenné kontreskarpy. Tieto práce sa realizovali pravdepodobne, ako sme vyššie spomenuli, v druhej stavebnej etape, teda začiatkom 15. stor. Žiaľ, napúšťanie priekopy sa v písomných

prameňoch nepodarilo doložiť, no predpokladáme, že v polovici 15. stor. boli už ľahšie prístupné úseky na východnej strane napustené, keďže v svahových úsekoch sa zachovali priečne múry, ktoré slúžili na zadržiavanie vody a vytváranie vodných plôch v týchto úsekoch. Do priekopy bola vyústená aj mestská kanalizácia so splaškami, čo predpokladalo vodnú vegetáciu rozkladajúcu organické zvyšky. Pôvodná šírka sa zachovala iba na severnej, západnej a čiastočne juhovýchodnej línii, kde dosahuje šírku až 20 m. Východná línia bola zúžená hrubým zásahom pri výstavbe štátnej cesty v sedemdesiatych rokoch 20. stor. V ostatných častiach boli od polovice 19. stor. postupne zasypané a zastavané.

G.1.3. Parcelácia a rozsah jej zachovania

Regenerácia uličných čiar a parcelácie začína poznaním historických máp mesta Levoča. Rovnako dôležité sú situačné výkresy, priložené k historickým projektovým dokumentáciám. Význam ochrany parcelácií pre pamiatkové územia je vymedzený v § 29 odseku 3 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu. Ochrana parcelácií je súčasťou záchrany historických miest, ktorá je predmetom medzinárodných vedeckých chart, výziev a dohôd, ku ktorým sa SR prihlásila. Medzinárodná charta pre záchranu historických miest ICOMOS, Washington 1987, v kapitole *Princípy a ciele*, v odseku 2. uvádza: „*Hodnoty, ktoré je potrebné zachovať, sú – historický charakter mesta a súbor materiálnych a duchovných prvkov, ktoré predstavujú ich obraz, najmä: a) mestská forma definovaná osnovou parcelácie ...*“.

Pamiatková rezervácia Levoča si do dnešných čias zachovala pôvodnú skladbu parciel, akú prezentuje historická mapová dokumentácia z r. 1869. Hlavná komunikačná os prechádzajúca v smere J – S a tvoriaca základ vytýčenej pôdorysnej schémy sa zachovala dodnes – os prebieha od cesty z Prešova cez Košickú bránu, Košickú ulicu, Námestie Majstra Pavla a Novú ulicu. Uličná sieť mesta je v svojej podstate pravidelná a rešpektujúc terénne danosti, šachovnicovo rozvrhnutá. Komunikáciami sú vytýčené bloky, ktoré obklopujú námestie zo všetkých strán v dvoch, na východnej strane v troch radoch. Po stranách komunikácií sú situované parcely domov meštianskych zoradené vedľa seba v osiach kolmých na predmetnú komunikáciu. Parcely majú obdĺžnikový, resp. lichobežníkový pôdorys prispôbený konfigurácii terénu. Zástavba sídla na severnej a južnej strane námestia, na Košickej ulici, Ružovej ulici, Ul. G. Hermanna, Kasárenskej ulici a na Žiackej ulici dodržiava členenie parciel so S-J osou, zástavba v zostávajúcej časti má členenie parciel so Z-V osou.

Proces parcelácie mestského územia od počiatkov vzniku mesta až po zahusťovanie zástavby v 19. storočí, ktorý sa podriadil jednotnej urbanistickej koncepcii pravidelného mestského pôdorysu organizovaného do kompaktných stavebných blokov obklopujúcich námestie a postupne vyplňajúcich celú plochu mestskej parcely ohraničenej opevnením, sa prejavuje v zachovanej zástavbe prakticky dodnes. Mnohé parcely okolo námestia si dodnes zachovali svoj stredoveký charakter a rozmery, iné rozsiahlejšie vznikli ich zlučovaním.

Uličné čiary, ktoré ohraničujú jednotlivé stavebné bloky historickej zástavby mesta, reprezentujú samotný historický pôdorys mesta.

Levoča si zachovala takmer v celom rozsahu svoju historickú parceláciu, ktorá vychádzala z vymedzenia úzkych gotických parciel smerom od námestia k vonkajšiemu prstencu mesta tak, že každý pozemok tvoril samostatnú jednotku oddelenú parcelačným múrom, na konci parcely uzatvorenú jedno až dvojpodlažnou hospodárskou stavbou. Úzke, dlhé stredoveké parcely, vymedzené štítovými múrmi objektov, s gradáciou objemov a výšok, vytvárajú malebné pohľady na tento hodnotný urbanistický celok.

Historická parcelácia bola čiastočne narušená v severozápadnom závere sídla, kde na západnom ukončení pôvodných parciel domov Kláštorskej ulice bez zástavby boli v 2. polovici 20. storočia realizované novostavby bytových domov, resp. objektov zázemia jestvujúcich škôl bez rešpektovania pôvodnej parcelácie. Podobná situácia je aj v juhovýchodnom cípe PR, kde bola realizovaná podobná akcia výstavby obytných a bytových domov.

G.1.4. Charakteristika spôsobu zástavby, hmotová skladba, urbanistická kompozícia, rozsah zachovania historickej štruktúry, analýzy

Charakteristický je spôsob zástavby parciel v PR. Základnou črtou zástavby parciel v PR bolo situovanie obytného domu v prednej časti parcely smerom do námestia, resp. ulice a situovanie hospodárskych stavieb pozdĺž dvorovej parcely a parcelu uzatvárali aj v jej zadnej časti do ulice. Zástavba parciel mimo námestia bola obdobná, ukončenie zadnej časti tu tvorila prevažne mohutná murovaná stodola, využívaná na hospodárske účely.

Dvorové časti parciel a uličných blokov (dvorové objekty a prístavby) majú v Levoči špecifický charakter. Vždy slúžili ako zázemie jednotlivých obytných a iných objektov a vždy boli v určitom stupni zastavané rôznymi hospodárskymi a účelovými stavbami. K ojedinelým zjavom na Slovensku patrí levočský vnútorný dvor adaptovaný väčšinou v 2. pol. 16. stor. a v 17. storočí. Jednotlivé architektonické detaily ako i riešenie celkových dvorových priestorov hlavne domov situovaných okolo námestia, sú z hľadiska renesančnej a manieristickej architektúry prekvapujúco čisté a uvážené, čo signalizuje niekdajší miestny príliv staviteľov a remeselníkov vyškolených na vysoko kultivovaných kultúrnych strediskách. Zástavba dvorových častí prešla zložitým vývojom a jej skladba podliehala častým zmenám. Priestory dvorov sa v niektorých prípadoch stali vítanou územnou rezervou pre situovanie ubytovacích, ale aj výrobných a skladovacích krídiel či objektov. V prostredí miest, najmä väčších, boli už v minulosti využité takmer všetky možnosti zastavania dvorov. Časť parciel už nemá zachované parcelačné múry, z hospodárskych stavieb na konci parciel sa zachovalo len málo objektov.

Obraz historického mesta spoluvytvárajú prvky medziparcelácie (štítové múry, murované ploty, fragmenty hradieb). Tieto tvoria urbanistickú štruktúru tzv. mestských blokov, zložených zo súborov sakrálnej a profánnej architektúry. Objekty sú obvykle orientované hlavnými fasádami do ulice, fasádami dvorových krídiel do vnútorného dvora, ktorý tvoril súkromný či poloverejný mikropriestor. Táto tradičná urbanistická schéma umožňovala v minulosti kvalitné presvetlenie, vetranie a funkčné využitie dvorových krídiel a hospodárskych prístavieb. Úzke, dlhé stredoveké parcely, vymedzené štítovými múrmi objektov, s gradáciou objemov a výšok, vytvárajú malebné pohľady na tento hodnotný urbanistický celok.

Medziparcelačné murivá a štítové steny objektov v Pamiatkovej rezervácii Levoča tradične slúžili ako protipožiarne steny, definovali vlastnícke vzťahy, priestorovú skladbu stavieb a ich vzájomné výškové pomery. Medziparcelačné murivá nemusia vždy priamo súvisieť s domami, pretože účelovo slúžili na vymedzenie parciel. Sú pritom aj nositeľmi odtlačkov a panelácií dnes už neexistujúcich stavieb, v niektorých prípadoch sú jediným svedectvom o pôvodnej zástavbe.

Zástavba smerom do námestia ostala do dnešnej doby v pomerne kompaktnej pôvodnej skladbe, s výnimkou juhozápadného uzáveru námestia, ktorého zástavba bola asanovaná v 2. polovici 20. storočia.

G.1.5. Dominanty a výškové zónovanie blokov zástavby

Levoča predstavuje jeden z najstarších, najucelenejších a najhodnotnejších pamiatkových organizmov na Slovensku. Popri nespornosti architektonických a historických hodnôt mesta ako celku, jednotlivé pamiatkové objekty mesta reprezentujú vlastné architektonické a historické hodnoty, ktoré nemajú obdoby. Každý z pamiatkových objektov predstavuje vlastné, špecifické stavebné dejiny a premeny architektonických a výtvarných podôb. Napriek príbuznosti niektorých architektonických riešení a detailov z jednotlivých časových a slohových rovín ich základnou hodnotou je ich hodnota originálu a neopakovateľnosti.

Historické jadro Levoče vytvára súbor rôznorodých objektov, z ktorých väčšinu tvoria meštianske domy, ďalej sakrálne objekty a objekty verejnej správy. Najvýznamnejšie z nich sú obidva pôvodne gotické kostoly – farský a minoritský. Symbol miestnej samosprávy – radnica, patrí k našim najstarším a typovo najzaujímavejším objektom tohto druhu na Slovensku.

Prirodzenou dominantou centrálného priestoru aj celého sídla je Kostol sv. Jakuba, situovaný v centre Námestia Majstra Pavla, vid'. foto č. 6, 10, 12.-15, 41, 69. Nachádza sa presne v strede dĺžky námestia v smere juh-sever a pôvodne sa nachádzal svojím stredom tiež uprostred námestia v smere jeho šírky, pričom táto pôvodná vlastnosť bola poprená dodatočným predĺžením kostola k západu v 19. storočí. Táto priestorová formulácia levočského námestia dokazuje, že kostol bol do dnešného miesta situovaný už pri rozmeraní námestia, na ktoré nadväzuje základné rozvrhnutie domových blokov. V súčasnej dobe sa kostol uplatňuje v dvoch základných pohľadoch – od juhu, resp. juhovýchodu a od juhozápadu v súvislosti s predelením priestoru južne od kostola stavbou radnice. V pohľadoch od severu, kde stojí objekt pôvodnej mestskej vážnice, je kostol potlačený parkovou zeleňou.

Radnica s areálom je situovaná uprostred veľkého námestia pravidelného obdĺžnikového tvaru, ktoré je dispozičným ťažiskom stredovekého mesta Levoče, vid'. foto č. 4-6, 14-21, 70. Spojené je pravidelnou sieťou ulíc s rozložitým mestom. Radnica je samostatne stojaca stavba uprostred námestia spojená priechodom-spojovacím kříčkom na severnej strane so samostatnou hranolovou stavbou zvonice. Severne od zvonice stojí kostol sv. Jakuba a bývalá budova mestských váh. Táto pôvodná koncepcia centralizovania svetskej a cirkevnej moci na hlavné námestie, charakteristická pre stredoveké mestá, bola porušená v prvej polovici 19. storočia, keď južne od radnice, na voľnom priestranstve postavili evanjelický kostol. Radnica svojou hmotou a polohou patrí medzi dominantné stavby námestia a mesta. Výrazne sa uplatňuje v pohľadových ťažiskách zo západnej a východnej strany námestia. Radnica je postavená na pôdoryse tvaru obdĺžnika s obdĺžnikovou prístavbou portika a spojovacieho kříčka v severovýchodnej časti.

Samostatne stojacou stavbou – dominantou priestoru námestia je Kostol ev. a.v. situovaný v južnej časti námestia, vid'. foto č. 4,7, 18, 22-25.

Jednou z dominant námestia je župný dom, vid'. foto č.43, 44, 53. Veľký župný dom patrí medzi významné klasicistické stavby svojho druhu na Slovensku i v širšom kontexte, najmä vo svojej dobe moderne uplatneným architektonickým tvaroslovím hlavnej fasády, ktoré takmer rigorózne dodržiava aplikáciu slohových analógií jednotlivých období antickej, gréckej a rímskej architektúry.

Dominantou je gotický starý kláštor minoritov - kláštorná budova s kláštorným kostolom P. Márie Kráľovnej anjelov (sv. Ladislava), situovaný na západnom okraji mesta v bezprostrednom kontakte s mestským opevnením - cez kláštorný kostol v bezprostrednom

kontakte s tzv. Poľskou bránou, vid'. foto č. 54, 91, 92. Na južnom a západnom okraji mierne vyvýšenej parcely hraničí s Kláštorskou ulicou, ktorá prichádza od severu popri východnej strane kláštorného komplexu a klesá južným smerom. Spoločne s objektom secesnej stavby – gymnázia sa uplatňuje v pohľadoch od juhu a juhozápadu.

Nový kláštor minoritov – kláštorná budova s kláštorným kostolom sv. Ducha z urbanistického hľadiska predstavuje jednu z viacerých charakteristických historických dominant dotvárajúcich interiér Pamiatkovej rezervácie Levoča, zároveň uplatňujúcich sa i v diaľkových a panoramatických pohľadoch na mesto, vid'. foto č. 39, 40, 59, 62, 78, 103.

V priamom okolí dominant na námestí sú situované najvýznamnejšie meštianske domy, ktoré výškovo nepresahujú 2 – 3 nadzemné podlažia a vytvárajú primeranú podnož kostolu. V uliciach priľahlých k námestiu z východu a západu je situovaná radová zástavba meštianskych domov väčšinou dvojpodlažných – Kláštorská, vid'. foto č. 94-97, Mäsiarska ulica, vid'. foto č. 105, 106. V uliciach situovaných južnejšie a severnejšie od námestia, orientovaných v smere juh - sever sa uplatňuje zástavba meštianskych domov s výškovým zónovaním od dvoch nadzemných podlaží (v častiach kontaktných s námestím), po jednopodlažné (časti sídla vzdialenejšie od námestia) a s rešpektovaním výškovej klesajúcej gradácie terénu, napr. Nová ulica, vid'. foto č. 117-120, Vetrová, Vysoká ulica, vid'. foto č. 114, 115, 116. V uliciach orientovaných v smere východ – západ sa uplatňuje prízemná zástavba – Ružová ulica, vid'. foto č. 99,101, Žiacka ulica, vid'. foto č. 122,123, na Ul. G. Hermanna prechádza dvojpodlažná zástavba západnej časti priľahlej k námestiu do jednopodlažnej vo východnej časti doliehajúcej k hradbám, vid'. foto č. 107, 108.

G.1.6. Silueta, panoráma územia, obraz sídla v krajine, konfigurácia terénu, hodnotné pohľadové uhly v rámci krajiny

Levoča bola vystavaná v členitom teréne, ktorý svojim charakterom dokumentuje geologický vývin od druhohôr, v dôsledku ktorého sa na tomto území vytvorili hrubé vrstvy morských pieskovcových usadenín. Po odplavení sedimentárnych hornín sa na viacerých miestach vynorili hory, ku ktorým patrí okrem Vysokých Tatier a Braniska aj Levočské pohorie. Pre výstavbu stredovekého mesta jeho zakladatelia vybrali mierne nachýlenú náhornú plošinu situovanú na južnom úpätí Levočských vrchov, západne ohraničenú spádom smerom k Levočskému potoku, južne spádovite prechádzajúcu do terénu s jednotvárnym povrchom Hornádskej kotliny. Voľba parcely pre založenie mesta vzhľadom k optimálnym terénnym danostiam, nevyžadujúcim náročné úpravy, ale i vzhľadom na križovatku pre rozvoj mesta určujúcich obchodných ciest, bola v prípade Levoče mimoriadne priaznivá. Umožnila rozvinúť nielen pravidelnú pôdorysnú schému vnútornej zástavby, ale i výstavbu súvislého zložitého pásu mestských fortifikácií.

Opísané osadenie Levoče v krajine rozhodlo súčasne o jej urbanisticko-krajinárskych pohľadových vzťahoch najatraktívnejších v pohľade z juhu od ciest do Popradu a Spišskej Novej Vsi, pri ktorom sa historická silueta mesta optimálne panoramaticky rozvinula na pozadí úpätia mierne zalesnených kopcov. Najbližšia Mariánska hora s kostolom P. Márie sa stala trvalou pohľadovou dominantou vnímateľnou nielen z extravilánu mesta, ale i vo viacerých pohľadoch z mestského interiéru, vid'. foto č. 100, 102.

Vďaka svojej polohe na mierne sa zvažujúcej plošine na úpätí Levočských vrchov je historické jadro mesta dobre vnímateľné z diaľkových pohľadov, najmä z južných prístupových ciest. Ani novšia výstavba výrazne nezasiahla do jedinečnej siluety, v ktorej tvoria dominanty veže kostolov, vyčnievajúce nad strechy meštianskych domov. Siluetu

mesta zo záveru 14. storočia modelovali, najmä v pohľadoch od košickej cesty a cesty na Spišskú Novú Ves objemné hmoty kostolov a ich veží, strechy vtedy už viacpodlažnej zástavby hlavného námestia a horizontálne línie múrov mestských fortifikácií členených siluetami veží a bášť. Táto základná panoráma mesta sa pre Levoču stala charakteristickou po celé stáročia až dodnes. Všetky ostatné neskoršie zásahy do urbanizmu mesta a stavebné doplnky ako budova radnice, predĺženie opevnenia južným smerom, a jeho doplnenie barbakanmi, objekt nového kostola minoritov, budova gymnázia pri bývalom kláštore minoritov, zvýšenie veže pri radnici a veže rím. kat. kostola sv. Jakuba, budova evanjelického kostola na námestí, jej pôvodné usporiadanie a výraz podstatne nenarušili. Panoráma historického jadra je umocnená masívom mierne zalesnených kopcov v pozadí, pričom pútnický kostol Panny Márie na Mariánskej hore tvorí nielen pohľadovú dominantu ale i prepojenie mesta s jeho prírodným prostredím, vid'. foto č. 51 – 53.

Z každej prístupovej cesty sa vytvárajú v podstate nerušené diaľkové pohľady na mestskú siluetu tvorenú predovšetkým tvarovanou kompaktnou hladinou striech domovej zástavby akcentovanou a oživenou hmotami verejných a sakrálnych stavieb a veží vystavaných v strede historického jadra a na jeho severovýchodnom a juhozápadnom okraji. Trvalými dominantami mestskej siluety, vynímajúcimi sa vo všetkých významných pohľadových kužeľoch sú veže a strecha farského kostola sv. Jakuba, radnice, kupolovitá strecha evanjelického kostola, veže a strechy starého a nového minoritského kostola, strechy Košickej brány, horizontálne línie mestského opevnenia a jeho veží a bášť.

Väčšie zásahy do siluety mesta sa urobili až na prelome 19. a 20. storočia, kedy pri hradbách postavili monumentálne kasárne, vid'. foto č. 71 i hmotovo preexponovanú secesnú budovu gymnázia vid'. foto č. 54, 93. Tieto hmoty aj keď majú svoje architektonické kvality a dnes sú nedeliteľnou súčasťou mestského interiéru, pri diaľkových pohľadoch čiastočne narúšajú dominantnosť stredovekých sakrálnych a svetských architektúr. Pomerne necitlivo rozvrhnutá najnovšia zástavba vo východnej časti rezervácie podstatne neovplyvnila jej siluetu.

Charakteristická silueta Levoče je jedným z najdôležitejších identifikačných znakov mesta a je trvalou hodnotou kultúrneho dedičstva.

G.1.7. Strešná krajina

Dnešný, chránený obraz hmotovo-priestorového riešenia Levoče je výslednicou jeho urbanistických, architektonických a slohových premien od stredoveku až do 21. storočia, pričom výslednicou slohového vrstvenia je harmonický celok.

Z hľadiska integrity celku je mimoriadne dôležitá ochrana strešnej krajiny charakterizovaná sedlovými a pultovými strechami, výnimočne manzardovým zastrešením, vid'. foto č. 53 – 61. V prípade levočského námestia sa ukázalo, že typ a tvar striech nie je potrebné riešiť jednotne a pristupovať k nim ako k celourbanistickému problému vyžadujúcemu komplexné spoločné riešenie. Susedstvo rôznych striech, naviac rôzne orientovaných, nepôsobí rušivo a naopak prezentuje rôznorodý stavebný vývoj jednotlivých domov. Napr. domy meštianske č. 39 – 47 na Námestí Majstra Pavla, vid'. foto č. 50, 55 potvrdzujú existenciu rôznych riešení striech – manzardová, sedlová rovnobežná s uličnou čiarou, valbová, pultová s atikou, ktoré vytvárajú vyvážený celok bez potreby zjednocovania a uniformovania podľa niektorého dobového príkladu.

Historická zástavba priestorov mimo námestia mala takmer ľudový charakter. Napriek skutočnosti, že súvislé rady dobových striech spišského typu (sedlová so štítom s podlomenicou s debneným štítom, kolmo orientovaná kuličnej čiare so značne

predsunutým odkvapom pred líce fasády s dreveným zvodovým žľabom alebo manzardové so šindľovou krytinou) vidieť už iba na dobových fotografiách z 30-tych rokov 20. storočia, tento typ striech sa ale zachoval už len v obmedzenom rozsahu. Ostatné objekty, ktorých je počtom väčšina, sú zastrešené sedlovou strechou s hrebeňom väčšinou rovnobežným s uličnou čiarou, alebo manzardovou strechou, ktoré vznikli prevažne po požiaroch a majú krytinu z pálenej škridly, vid'. foto č. 99, 108, 111, 114, 115, 116, 122

Predmetom ochrany pamiatkového územia je tradičný tvar striech vrátane všetkých charakteristických atribútov (sklon, presah, vyloženie nad rímsou, poloha hrebeňov a úžľabí, výška odkvapovej hrany, výška hrebeňa strechy, atika, štítové murivá a požiarne múry vrátane kovových výplní otvorov a pod.), tvar strechy je zároveň slohotvorným dokumentom. Historické ploché strechy sú predmetom ochrany pamiatkového územia, ak súvisia so vznikom objektu alebo jeho štýlovou úpravou (funkcionalizmus, moderna). Okrem zachovania základného tvaru strechy sú predmetom pamiatkovej ochrany i detaily ukončenia historických striech. Zachovať historické strešné okienka, snehové zachytávače, vikiere, dažďové žľaby a odpady, svetlíkové konštrukcie, vetracie prieduchy, komínové telesá, klampiarske prvky strechy a príslušných štítových múrov, bleskozvody, podbitie strechy a podobne. Komínové telesá sú charakteristickým a malebným prvkom strešného reliéfu historických sídel. Historické komínové telesá je neprípustné odstraňovať, aj keď už neplnia svoju pôvodnú funkciu. Komíny starších stavieb boli pohľadové tehlové vyškárované, resp. omietané, niektoré s murovanou, omietnutou hlavicou.

Krytiny striech v pamiatkovom území majú rešpektovať charakter historického strešného reliéfu. Materiál a druh krytiny, použitý pri obnove strechy, má byť individuálne určený na základe poznania objektu: z miestneho zistenia, pamiatkového výskumu alebo podľa analógie tradičnej krytiny. Nevhodné sú krytiny v netradičnej farebnosti a štruktúre povrchu. Neprípustné sú rôzne štruktúrované plechy, profily z vlnitých plechodosiek alebo štruktúr, imitujúcich škridlovú krytinu, bitumenové pásy tzv. asfaltových šindľov, betónová krytina a ďalšie nehistorické krytiny, ktoré sú použité na niektorých objektoch v PR Levoča.

K historickým strechám Levoče sa materiálovo viaže najmä šindel a keramická bobrovka v prírodnej červenej farbe. Vláknocementové šablóny – tzv. eternit je vhodným materiálom najmä pre objekty, postavené po roku 1905. Od tohto obdobia sa na Slovensku (v Púchove) začala vyrábať táto ľahká a pomerne spoľahlivá krytina.

Slovensko má bohatú tradíciu výroby kovov. V minulosti bolo dokonca „medenou veľmocou“. Napriek tejto skutočnosti sa medená krytina na našom území uplatnila len minimálne. Bola použitá len v prípadoch, kde bolo potrebné zabezpečiť pokrytie tvarovo náročnej strechy (napr. veže kostolov, vid'. foto č. 69), respektíve pre výrobu dutého telesa s dvojitou krivosťou. Medený plech nie je typický materiál pre PR Levoča. V historickom jadre bol uplatnený pôvodne len na streche ev. a. v. kostola, vid'. foto č. 25 a vežiach kostolov a veže radnice, vid'. foto č. 61.

Historická strecha je integrálnou súčasťou historického objektu, preto je takisto rovnocenne chránená ako ostatné historické konštrukcie. Je výrazným prvkom ukončenia stavby v jej tvaroslovnom, funkčnom a konštrukčnom riešení. Sklon strechy dnes chápeme ako významný slohotvorný prvok, ktorý charakterizuje obdobie svojho vzniku. V mnohých prípadoch ukončuje a tvaruje nielen jednotlivý dom, ale aj priestor ulice a štruktúru historickej zástavby.

G.1.8. Architektonické, umelecko – historické a výtvarné hodnoty objektov pamiatkového územia

Levoča patrí medzi najstaršie a najhodnotnejšie pamiatkové rezervácie na Slovensku. Čo do počtu národných kultúrnych pamiatok, čo do architektonických, historických a výtvarných hodnôt, ktoré v sebe zahŕňajú, možno Levoču hodnotiť ako jedno z najvýznamnejších a najcennejších historických miest.

Historické jadro Levoče vytvára súbor rôznorodých objektov, z ktorých väčšinu tvoria meštianske domy, ďalej sakrálne objekty a objekty verejnej správy. Najcennejšie pamiatkové objekty sa sústredili buďto na námestí alebo v jeho bezprostrednom susedstve. Najvýznamnejšie z nich sú obidva pôvodne gotické kostoly – farský a minoritský. Symbol miestnej samosprávy – radnica, patrí k našim najstarším a typovo najzaujímavejším objektom tohto druhu na Slovensku.

Meštianske, patricijské a remeselnícke domy tvoria súbor jedinečných a neopakovateľných architektúr, ktoré sú nielen ukazovateľom prosperity mesta v stredoveku i začiatkom novoveku, ale i dokladom bohatých stykov s vyspelými centrami stredoeurópskeho kultúrneho diania. Každý samostatný objekt v jeho súčasnom výraze je výsledkom organického prerastania jednotlivých stavebných i slohových úprav vo väčšine pôvodne gotických domov. Architektonická tvár meštianskych domov je v dispozíciách, vnútornom vybavení a výzdobe mimoriadne rôznorodá. A práve tento fenomén organicky sa prevrstvujúcich konštrukcií a architektúr rozhoduje o ich nosnej a základnej pamiatkovej hodnote. K ojedinelým zjavom na Slovensku patrí levočský vnútorný dvor adaptovaný väčšinou v druhej pol. 16. stor. a v 17. storočí.

Kostol sv. Jakuba je solitér, situovaný v centre Námestia Majstra Pavla. Nachádza sa presne v strede dĺžky námestia v smere juh-sever a pôvodne sa nachádzal svojím stredom tiež uprostred námestia v smere jeho šírky, pričom táto pôvodná vlastnosť bola poprená dodatočným predĺžením kostola k západu v 19. storočí. Gotický kostol je jednotný obdĺžnikový pseudohalový, trojlodňový, jednopodlažný, s pristavaným severným, dispozične trojpriestorovým traktom - sakristiou, kaplnkou sv. Juraja a severnou predsieňou k severnému múru severnej lode, jednopriestorovým južným traktom s južnou predsieňou k južnému múru južnej lode, s nadstavbou nad kaplnkou sv. Juraja, s pristavanou novogotickou západnou vežou, so svätyňou orientovanou na východ.

Radnica s areálom je situovaná uprostred veľkého námestia pravidelného obdĺžnikového tvaru, ktoré je dispozičným ťažiskom stredovekého mesta Levoče. Radnica je samostatne stojaca stavba uprostred námestia spojená priechodom-spojovacím kľčkom na severnej strane so samostatnou hranolovou stavbou zvonice. Severne od zvonice stojí kostol sv. Jakuba a bývalá budova mestských váh. Táto pôvodná koncepcia centralizovania svetskej a cirkevnej moci na hlavné námestie, charakteristická pre stredoveké mestá, bola porušená v prvej polovici 19. storočia, keď južne od radnice, na voľnom priestranstve postavili evanjelický kostol. Radnica je postavená na pôdoryse tvaru obdĺžnika s obdĺžnikovou prístavbou portika a spojovacieho kľčka v severovýchodnej časti. Radnica je konštrukčný trojtrakt v smere sever-juh, zvonica je postavená na pôdoryse tvaru štvorca s polygonálnou vežou pristavanou k západnému obvodovému múru zvonice. Pôvodne gotické jadro starej radnice je evidentné v celom rozsahu na prízemí a čiastočne aj na I.NP. Radnica svojou hmotou a situovaním patrí medzi dominantné stavby námestia i celej PR Levoča. Výrazne sa uplatňuje v pohľadových ťažiskách zo západnej a východnej strany. Výstavba radníc bola zvyčajne vyvrcholením stavebného procesu stredovekých miest. Rozvoj úradu magistrátu si vynútil samostatný objekt, v ktorom by sa nachádzala radná sien, trezorová komora, archív, úradovňa richtára, pisárň, v prízemí sa počítalo s tržnicou. Levočská radnica má v rámci svojho druhu historickej architektúry na Slovensku výnimočné postavenie. Bardejovská a levočská radnica sú najstaršie zachované radnice na Slovensku, zámerne stavané pre svoj účel.

Z dispozičného hľadiska je realizácia veľkej siene v 2.NP dôležitým príkladom vytvorenia reprezentačnej spoločenskej miestnosti, pre konanie úradných úkonov, ale tiež svadieb a iných osláv mestskej rady.

Starý kláštor minoritov - kláštorná budova s kláštorným kostolom P. Márie Kráľovnej anjelov (sv. Ladislava) je situovaná na západnom okraji mesta v bezprostrednom kontakte s mestským opevnením - cez kláštorný kostol v bezprostrednom kontakte s tzv. Poľskou bránou. Na južnom a západnom okraji mierne vyvýšenej parcely hraničí s Kláštorskou ulicou, ktorá prichádza od severu popri východnej strane kláštorného komplexu a klesá južným smerom. Na východnej a južnej strane parcely je voľný priestor so vzrastlou zeleňou, oddelený od prístupovej komunikácie murovaným plotom s kovanou mrežou. Dispozícia kláštora je dvojpodlažná, 4-krídlová s uzatvoreným dvorom lichobežníkového pôdorysu, s jedným podzemným podlažím pod časťou severného krídla. Kláštorný kostol má dispozíciu 3-lodia s predĺženým, 3-bokým presbytériom. Založenie kláštora minoritov v Levoči pripisujú historické pramene magistrovi Dončovi v roku 1309. Jeho výstavba prebiehala takmer počas celého 14. stor., intenzívne však v 20. - 40. rokoch a po polovici 14. stor., na jeho konci bola už výstavba kostola aj kláštora ukončená. Kostol a kláštor minoritov tvorí z hľadiska architektonického aj ideového jeden stavebný celok bez ohľadu na dobové majetkovoprávne vzťahy a využitie jeho jednotlivých častí.

Župný dom je situovaný v západnom ukončení severnej radovej zástavby Námestia Majstra Pavla, kde svojou rozsiahlou hmotou vytvára nárožie a pohľadovo i ideovo ovláda príľahlý priestor vymedzený na opačnej strane zeleňou parku. Spišská župa sa usilovala vybudovať nový župný dom, ktorý mal slúžiť verejnej správe a súdu už od konca 18.stor. V roku 1796 bola Matúšom Schmiedmeyerom navrhnutá prvým projektom dispozícia v podstate dnešnej formy. V r.1806 pozvaný nový projektant Antonín Povolný z Egru, ktorého návrh vychádzal z poznania Schmiedmeyerovho návrhu a návrhu neznámeho autora. V novembri 1809 boli dokončené základy novostavby, v roku 1837 boli ukončené práce na župnom dome Dom župný je štvorkrídlový so stredným obdĺžnikovým nádvorím so zaoblením vnútorných nároží, trojpodlažný s podkrovím, s pôdorysom v tvare písmena O, podzemné podlažie je pod celým pôdorysným rozsahom domu. Objem domu je vyrovnaný, jednotnej výšky v celom pôdorysnom rozsahu. Prestupuje hĺbkou celého bloku. Významovo a komunikačne prevláda hlavné krídlo značnej hĺbky, ktorá zaberá presne polovicu hĺbky parcely, obsahujúce reprezentačné priestory a komunikácie. K hlavnému krídlu sa napája východné dvorové a západné uličné krídlo, k nim dosadá severné uličné krídlo, vytvárajúc stredné nádvorie, pričom jednotlivé krídla nie sú vzájomne rovnocenné. Župný dom, riešenie jeho hlavnej fasády, jeho dokonalosť a ranný vznik mu zaisťuje významné miesto v kontexte klasicistickej architektúry v stredoeurópskom merítku. Veľký župný dom patrí medzi významné klasicistické stavby svojho druhu na Slovensku i v širšom kontexte, najmä vo svojej dobe moderne uplatneným architektonickým tvaroslovím hlavnej fasády, ktoré takmer rigorózne dodržiava aplikáciu slohových analógií jednotlivých období antickej, gréckej a rímskej architektúry. Je jednou z dominant námestia. Dom má zásadné hodnoty urbanistické a umelecko-historické, v priestore levočského námestia sa nachádza na jeho najvyššom mieste. Župný dom svojím pôdorysným a výškovým vývinom má charakter paláca, charakteristickými prvkami sú mohutný nástupný vestibul prízemnia s príľahlým monumentálnym schodiskom, slávnostná sála poschodia a dvojtraktová dispozícia s chodbou po vnútornom obvode dvora. Najcennejším prvkom domu je jeho fasáda, ktorá je pozoruhodným dokladom kultivovanosti stavebníkov a ich rozhlade po stavebnej produkcii v európskom merítku.

Ev. a.v. kostol je situovaný v južnej časti námestia. Kostol postavili v rokoch 1825 - 1837 v duchu dobového klasicizmu podľa plánov levočského staviteľa Antona Povolného na mieste staršej stavby evanjelického kostola z ktorého preniesli časť zariadenia. Dispozícia kostola je centrálna, s pôdorysom gréckeho kríža vpísaného do štvorca, s emporami a vysokou kopulou nad krížením. Z urbanistického hľadiska tvorí jednu z dominantných stavieb, dotvárajúcich interiér námestia. Architektúra dopĺňajúca typologický rad klasicistických centrálnych sakrálnych stavieb na Slovensku, s vysokým percentom autenticity. Architektonické dielo nadregionálneho významu, dokladajúce súčasne vyspelosť tvorby domáceho prostredia, súčasne aj tvorby domáceho umeleckého remesla v hnutelných pamiatkach domácej produkcie, pochádzajúcich z predošlej chrámovej stavby – zaniknutého artikulárneho kostola.

Nový kláštor minoritov je situovaný na východnom, rozšírenom konci Košickej ulice, v blízkosti južnej strany Košickej brány. Komplex kláštora vytvára a ukončuje zastavaný juhovýchodný blok na Košickej ulici, vymedzený zo severnej strany Košickou ulicou, zo západnej strany Špitálskou ulicou a z južnej strany uličkou k hradbám. Komplex je situovaný v severovýchodnom okraji Pamiatkovej rezervácie Levoča. Problematika stavby tohto kostola nie je ešte objasnená. Podľa Javorského, s.36,37: V Hainovej kronike sa tvrdí, že v ulici nazývanej Katzwinkel /Košická ulica/ bol už v roku 1043 postavený kostol sv.Ducha, Lányi uvádza rok 1047. V inventári levočských minoritov sa spomínajú roky 1117 a 1412. Podľa Dr. Chalupeckého existovali v stredovekej Levoči okrem kostola sv. Jakuba a starého kostola minoritov i ďalšie gotické kostoly. Minoritom patrilo pôvodne Starý kláštor minoritov, ktorý v r.1671 prideliť panovník jezuitom na zriadenie gymnázia. Minoriti v tom istom roku dostali ako náhradu budovu mestského špitálu pri kostole sv. Ducha blízko Košickej brány. Pri požiari Levoče 22.augusta 1747 kostol s kláštorom vyhorel. Budovy boli tak silno poškodené, že bolo potrebné pristúpiť k výstavbe nového kláštora s kostolom. Výstavba sa uskutočnila v rokoch 1748-1765. Kláštor minoritov tvoria dva objekty – kostol sv. Ducha a kláštor, ktoré boli postavené v jednej etape, sú organicky spojené. Východnú časť komplexu tvorí kostol obdĺžnikového pôdorysu s pristavanou severozápadnou vežou a juhovýchodnou sakristiou, západnú časť kláštor. Jednoloďový kostol, barokový, s rovným uzáverom svätyne, emporou na severe, s excentricky pristavanou západnou vežou, s jednopriestorovou sakristiou. Kláštorový konvent je barokový, postavený na pôdoryse v tvare písmena „C“ s predĺženou južnou stranou, má dve krídla – hlavné severné, pristavané k severozápadnej veži a južné dvorové, pristavané k južnému uzáveru svätyne a sakristie, prepojenie krídel tvorí spojovacia chodba dostavaná k západnému múru kostola. Barokový kostol z 18. st. postavený na starších základoch stredovekého kostola, s jednotnou maliarskou výzdobou klenieb od A.Trtinu má celistvo zachovanú interiérovú plastickú a maliarsku výzdobu s mnohými hodnotnými architektonickými a umelecko-remeselnými prvkami. Jednoloďový kostol s rovným uzáverom svätyne, pristavanou západnou vežou patrí medzi typologicky rozšírené sakrálne barokové stavby v regióne Spiš a od svojho vzniku neprešiel výraznými stavebnými úpravami. Kláštorový konvent si v podstate zachoval pôvodnú dispozíciu, má zachovanú interiérovú a exteriérovú plastickú výzdobu najmä v hlavnom krídle.

Levoča je jedným z mála miest v strednej Európe, v ktorých sa zachoval stredoveký fortifikačný systém v takom rozsahu ako v Levoči. Hradby, ktoré obklopovali celé mesto mali dĺžku cca 2,5 km. Dodnes sa zachovalo takmer 80 % opevnenia. Pozostáva z vysokého vnútorného hradbového múra, pred ktorým bol voľný priestor široký 4,5 – 6 m, zvaný Zwinger, ukončený bol nižším parkánovým múrom so strieňami. Okolo celého mesta sa tiahla priekopa široká 14-15 m s hĺbkou 3-4m, v prípade potreby bola napúšťaná vodou asi 2 m pod úroveň parkánového múra. Hradby boli opevnené vežami a baštami, ktorých počet sa

v priebehu vývoja menil – v polovici 16. storočia ich bolo 13, o sto rokov vzrástol ich počet na +6. Veže a bašty dostávali pomenovanie podľa cechov. Levoča uzavretá v hradbách, ako vyplýva z dejinných udalostí, sa v mnohých bojoch vďaka tomuto dômyselnému systému ubránila. Po dobytí v roku 1710 začala strácať svoj vojenský význam a roku 1723 prestala byť pevnosťou.

G.1.9. Prehľad archeologických nálezísk

Archeologické nálezy a náleziská sú primárnym a často jedinečným historickým prameňom materiálnej kultúry pre poznanie kultúrneho dedičstva a dejín predmetnej lokality. Špecifická forma výskytu uvedených prameňov pod úrovňou terénu si vyžaduje uplatňovanie špecifických metód a prístupov pri ich výskume, ochrane a starostlivosti už od momentu ich objavenia. Tieto skutočnosti spojené s ich ochranou sú premietnuté do legislatívnej úpravy zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorý v šiestej časti zákona upravuje ochranu archeologických nálezov, nálezísk vyhlásených za národné kultúrne pamiatky (ďalej len NKP), evidované územia a lokality s archeologickými nálezmi a tiež aj doteraz neznáme lokality s predpokladaným výskytom archeologických nálezov.

Katastrálne územie Levoče a jeho mestskej pamiatkovej rezervácie (ďalej len PR) vzhľadom na jeho geografickú polohu, postavenie mesta v stredoveku a včasnom novoveku, ako aj jeho históriu patrí medzi lokality s bohatým výskytom archeologických nálezísk. Preto je potrebné, aby investičné zámery na území mesta a najmä v PR rešpektovali tento jav a v územnom a stavebnom, resp. vodoprávnom konaní bola ochrane archeologických nálezov a nálezísk venovaná patričná pozornosť vyplývajúca z platnej legislatívy.

Naše poznatky o pravekom a stredovekom vývoji osídlenia územia Levoče sa opierajú najmä o archeologické výskumy vykonávané formou záchranných a predstihových výskumov pri obnove nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, rekonštrukcii líniových stavieb (kanalizácia, vodovod, elektrické vedenie, telekomunikačné stavby a pod.). Časť bola realizovaná formou sledovania výkopových prác, resp. formou vyhľadávania a zberu, teda povrchovým prieskumom. Intenzívne ho realizovali najmä F. Javorský a M. Soják z expedície Spiš AÚ SAV v Spišskej Novej Vsi a G. Lukáč z Krajského pamiatkového úradu Prešov, pracovisko Levoča. Na týchto výskumoch sa podieľali aj Podtatranské múzeum v Poprade, Krajské múzeum v Prešove a podkladmi archívneho výskumu I. Chalupecký zo ŠOBA Levoča.

V intraviláne a extraviláne mesta je evidovaných vyše 90 archeologických lokalít (cca 95 lokalít) z obdobia neolitu, eneolitu, staršej, strednej a mladšej doby bronzovej, doby halštatskej a laténskej, doby rímskej, včasného a neskorého stredoveku a včasného a mladšieho novoveku. Datovanie mnohých evidovaných lokalít má vzhľadom na spôsob získania archeologických nálezov len rámcový charakter a v budúcnosti bude potrebné ho upresniť, resp. pozmeniť systematickým výskumom. Toto konštatovanie sa obzvlášť dotýka historického jadra, ktorého územie bolo nepochybne osídlené už v praveku, avšak v stredoveku a novoveku bolo praveké osídlenie značne prevrstvené, resp. stavebnou činnosťou úplne porušené.

Prvé archeologické výskumy na území mesta sú doložené už v 80-tych rokoch 19. stor. V roku 1887 realizovali členovia Spišského dejepisného spolku archeologický výskum hradiska lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej na lokalite Burg (cca 1 km východne od Mariánskej hory). Výskum viedol A. Münnich, ktorý vyhotovil aj príslušnú dokumentáciu a v periodiku Spišského dejepisného spolku Szepesmegyei történelmi Társulat Évkönyve

uverejnil informáciu o výskume. Na výskume sa aktívne podieľal aj A. Latterer. O niekoľko rokov zorganizoval Spišský dejepisný spolok výskum na vyvýšenine ležiacej asi 2 km juhovýchodne od mesta nazývanej v staršej literatúre „alt Leutsch“ (Stará Levoča). Práca viedol dr. A. Horváth a výsledky výskumu publikoval v odbornom periodiku *Archaeologiai Értesítő*. Výskum nepotvrdil ústnu tradíciu, podľa ktorej lokalita mala byť jedným z prvých sídel Sasov pred lokovaním mesta. Doterajšie archeologické nálezy fragmentov zdobenej keramiky a kamenných sekier naznačujú, že „Stará Levoča“ bolo sídlisko z mladšieho neolitu. Po vzniku 1. Československej republiky výskumná činnosť Spišského dejepisného spolku stagnovala. Archeologické výskumy boli viac dielom dobrovoľníkov a nadšencov ako organizovanej spolkovej alebo inštitucionálnej činnosti. V tomto smere zvlášť vynikol K. Andel, v rokoch 1936-1938 komisár politickej správy Okresného úradu v Levoči. Práca sústredil najmä na polykultúrne sídlisko Fitritf (vojenské cvičisko) východne od mesta a dokumentoval aj polohy v okolí Levoče (Dreveník, stráne Spišského hradu, Barimberg pri Spišskom Štvrtku, Olcnav a iné). Jeho nálezy sa stali súčasťou muzeálnych zbierok a prvej archeologickej expozície v budove bývalej mestskej zbrojnice na Mäsiarskej ulici. Po 2. svetovej vojne tieto zbierky upadli do zabudnutia. Ich odborné spracovanie a katalogizáciu začal koncom 60-tých rokov nestor slovenskej archeológie prof. V. Budinský-Krička z košického pracoviska Archeologického ústavu SAV v Nitre a na jeho prácu naviazali dr. M. Novotná a dr. T. Štefanovičová z Katedry archeológie Filozofickej fakulty UK Bratislava. Po spracovaní publikoval archeologické zbierky B. Novotný a M. Novotná v roku 1971 v Katalógu archeologickej zbierky Spišského múzea v Levoči.

Systematický výskum a sledovanie výkopových prác v historickom jadre začal až 1977 roku F. Javorský pracovník novozaloženej Expedície Spiš Archeologického ústavu v Nitre, ktorému predchádzali ohliadkové výskumy v polohe Burg, Šibeň a Stará Levoča v predošlom roku. Prvé výskumy boli realizované na Kláštorskej ulici, Baštovej ulici a pri Košickej a Menhardskej bráne. V roku 1978 bol skúmaný kostol sv. Mikuláša v polohe vojenské cvičisko, Pri Podkove, v polohe Kačelák a v historickom jadre boli sledované výkopové práce na Malej ulici a Vysokej ulici. V roku 1980 bol opäť realizovaný výskum pri Košickej bráne a západnej časti mestskej fortifikácie a mimo historického jadra Pod starou harhovskou cestou. Rozsiahle výskumné práce pri Košickej bráne boli realizované aj v roku 1981 pri rekonštrukčných prácach, v pivniciach nového minoritského kláštora a na Baštovej a Kláštorskej ulici v historickom jadre. Ďalšie výskumné práce boli realizované pri železničnej stanici. V tomto roku pokračoval aj výskum na Baštovej ulici. V roku 1982 znovu pokračoval výskum v priestore Menhardskej brány, pri zaniknutej osade Katzvinkel na Košickej ulici, Menhardskej ulici, vo dvore vojenských kasární a mimo historického jadra na ceste Slobody, v polohe Staatberg a hospodárskom dvore Okresnej správy ciest. V súvislosti s obnovou mestského opevnenia pri starom kláštore minoritov bola v roku 1983 skúmaná táto časť mestského opevnenia a pokračoval výskum aj v priestore Košickej brány. V roku 1984 pokračoval výskum pri Košickej bráne a naviazal naň archeologický výskum východnej časti mestského opevnenia pod Košickou bránou. Pri výkopových prácach bola zároveň sledovaná Dolná brána a časť Baštovej ulice. Zaujímavé výsledky priniesol výskum v polohe Červená chyžka, kde bola preskúmaná stredoveká a včasnónovoveká tehelná. V roku 1985 pokračoval výskum východnej časti mestského opevnenia pod Košickou bránou v súvislosti s rekonštrukciou tejto časti hradieb. V roku 1987 boli dokumentované torzá Dolnej brány vo výkopoch pre mestskú kanalizáciu a bohatá výskumná činnosť F. Javorského bola ukončená v roku 1988 pri výskume meštianskeho domu č. 53 na námestí. Pre úplnosť je potrebné spomenúť nepublikované výskumy formou sledovania výkopových prác v roku 1984 pri kostole sv. Jakuba, meštianskeho domu na námestí č. 25, v roku 1986 vo dvore mestských

kasární, meštianskeho domu č. 11 na námestí, v roku 1988 meštianskeho domu č. 31 na námestí, v roku 1989 na Sirotínskej ulici a Vetrovej ulici, Hradby úsek č. VI, v roku 1990 meštiansky dom na námestí č. 63 s G. Lukáčom, v roku 1995 na Dolnej bráne, v roku 1997 na námestí s M. Sojárom a ďalšie menšie sledovanie výkopových prác, ktoré nemožno úplne vymenovať.

Ďalšie väčšie záchranné výskumy a sledovanie výkopových prác pri obnove objektov v historickom jadre viedol G. Lukáč v rokoch 1988 – 2005. Najvýznamnejšie z nich sú výskum meštianskeho domu č. 59 na námestí v rokoch 1988-1990 a stredovekého kláštora minoritov v rokoch 1992-1997. V roku 1997 sa na tomto výskume podieľali aj P. Roth a M. Sojár z Podtatranského múzea v Poprade.

Od roku 2001 sa na výskumných prácach podieľa M. Sojár, už ako pracovník z Expedície Spiš Archeologického ústavu SAV v Spišskej Novej Vsi (kostol sv. Jakuba, východná a severná časť mestského opevnenia a iné) a Krajské múzeum v Prešove v spolupráci s Filozofickou fakultou UK v Bratislave (interiér kostola sv. Jakuba, bašta Pracháreň, severný park na námestí, kasárne a iné).

Keďže mnohé výskumy pozostávajú so sledovania menších výkopových prác, nie je možné uviesť na tomto mieste ich úplný zoznam. Je potrebné však podotknúť, že sú nevyhnutnou súčasťou obnovy historického jadra a získané pramene hmotnej kultúry zároveň nenahraditeľným zdrojom poznania pravekého, stredovekého a novovekého vývoja osídlenia na území mesta Levoča. Vďaka týmto výskumom bolo na území mesta zistené neolitické osídlenie kultúry s lineárnou keramikou a eneolitické osídlenie bádenskej kultúry v polohe Vojenské cvičisko a pri Podkove a bukovohorskej kultúry pri Starom mlyne, osídlenie zo staršej doby bronzovej v lokalite pri Podkove, pamiatky pilinskej kultúry zo strednej doby bronzovej v polohe Pod Vinicou, lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej a doby halštatskej na výšinnom opevnenom sídlisku v polohe Burg, z doby laténskej a doby rímskej Pri starej harhovenskej ceste, včasného stredoveku pri Košickej bráne, pri kostole sv. Michala v polohe vojenskej cvičisko a pri Podkove, ako aj neskorostredoveký a včasnónovoveký vývoj a navrstvovanie mestskej aglomerácie. Doterajší archeologický výskum zároveň poukázal na jeho nezastupiteľný význam pri stavebných prácach na území mesta.

G.1.10. Historická zeleň

Systém zelene pamiatkového územia je neoddeliteľnou súčasťou urbanistickej štruktúry, tvorí jednotný celok s architektúrou a vznikol postupným vývojom od pasívnej prítomnosti naturálnej zelene až po regulované, cielene založené a udržiavané plošné a priestorové vegetačné štruktúry.

Vývoj systému zelene začal založením mesta na prirodzených zelených plochách urbanizovanej krajiny. Postupnou zástavbou a užívateľským atakom tieto naturálne plochy zelene zanikali. Ostali však ako súčasť dvorov a záhrad pri jednotlivých domoch. Niektoré z nich vo väzbe na upravovanie hospodárskej zástavby v dvorových traktoch na obytnú, kedy vznikli reprezentatívne nádvorcia, mali aj estetické poslanie a boli ozdobnou časťou domu. V ich úprave iste nechýbala zeleň, aj keď doposiaľ nie sú o tom žiadne archívne doklady. Prevažne však dvory a záhrady mali hospodársku funkciu a boli tu pestovateľské plochy a ovocné stromy. V 19. storočí, po nástupe osvietenskej doby s uprednostňovaním klasických hodnôt a návratu k prírode začali v Levoči vznikať na umeleckých princípoch stavané sadovnícke úpravy, ktoré sa však neviazali na dvory a záhrady meštianskych domov a palácov, ale v dôsledku stagnácie mesta a kvôli kompaktnej zástavbe boli odsunuté na okraj stredovekého mesta do hradobnej priekopy a do záhrad domov a víl za mestské opevnenie.

Prvou cielene založenou sadovníckou úpravou na ploche stredovekého mesta bol promenádny park v severnej časti námestia., z druhej tretiny 19. storočia, ktorý bol čiastočne upravený začiatkom 2. polovice 19. storočia. Jeho vtedajšiu pôdorysnú podobu dokladuje katastrálna mapa z roku 1869. Začiatkom 20. storočia bol park v najsevernejšej časti rozšírený a v polovici 20. storočia bol ako samostatná parková dispozícia, spolu so stromovou alejou po obvode námestia a malou parkovou úpravou pri fontáne, kooptovaný do celkových úprav námestia. Vtedy boli všetky zbytkové plochy vzniknuté po vymedzení komunikácií a chodníkov ozelenené.

Od polovice 19. storočia sa zmenila aj zeleň hradobnej priekopy, ktorá bola rozparcelovaná na záhrady. Katastrálna mapa z roku 1869 dokladuje existenciu pravidelnej stromovej aleje, ktorá viedla od južného vstupu do mesta po celom jeho západnom obvode a smerovala na sever k rozsiahlemu prírodno-krajinárskemu parku tzv. mestskej záhrade, v ktorej bol neskôr postavený kúpeľný dom. Koncom 19. storočia v západnej časti hradobnej priekopy vznikol prírodno-krajinársky park s oddychovým vybavením. Doposiaľ sú tieto plochy zachované a ľudovo nazývané Schiessplatz, avšak bez vybavenia a primeranej údržby.

Úpravy dvorov domov ústiach na námestie sú závislé na ich polyfunkčnom využívaní, ktoré predpokladá možnosť rozsiahlejších spevnení vo dvoroch a často aj záberom záhrad. Bez výraznejších zmien ostali dvory a záhrady vo vnútroblokoch zástavby po obvode zástavby lemujúcej námestie, ktoré doposiaľ na pôvodných výmerách tvoria mikropriestory zelene individuálnej rekreácie. Doposiaľ sú využívané ako pestovateľské plochy a ovocné sady a len v ojedinelých prípadoch sú sadovnícky upravené.

Koniec 19. storočia a prvé roky 20. storočia priniesli do stredovekej urbanistickej štruktúry zástavby dva významnejšie stavby – areál kasární vo východnej časti mesta a areál katolíckeho gymnázia pri kláštore minoritov v západnej časti mesta, kde sa zeleň stala súčasťou usporiadania zástavby a organizácie plôch týchto areálov.

Najrozsiahlejším zásahom do systému zelene pamiatkového územia bola úprava námestia z druhej tretiny 20. storočia, kedy bolo námestie architektonizované a premenené na systém ciest a chodníkov so zbytkovými plochami zelene a pravidelnými alejami ako lemmi všetkých zastavaných aj spevnených plôch. Postupnými dosadbami do konca 20. storočia sa na námestí predimenzovala prítomnosť zelene a celkovo je dnešný výraz nesúrodý. Táto úprava priniesla aj nelogické usmerňovanie a riadenie pohybu na námestí. Stromové aleje sa dostali aj do niektorých bočných ulíc (Kláštorská, Dlhá ...). Všetky alejové stromy boli každoročne tvarované rezom koruny na hlavu. Koncom 20. storočia sa do systému zelene zasiahlo len vnášaním rôznorodých drobnejších úprav a zahusťovaním porastov už existujúcich sadovníckych úprav. Celkovo však došlo k postupnému zániku kvalitatívnych parametrov jednotlivých sadovníckych úprav, aj keď vlastné plochy ostali zachované.

Dnes tvoria základ systému zelene uličné stromoradia bez alebo s líniovou podnožou, samostatné parkové dispozície a ostatné plochy zelene na námestí, zeleň dvorov a záhrad, sadovnícke úpravy areálových komplexov a zelené plochy hradobnej priekopy po obvode stredovekého mesta.

Zeleň na Námestí Majstra Pavla

Do začiatku 19. storočia bolo námestie bez zelene. V roku 1836 vznikol v severnej časti námestia promenádny park, ktorého dispozícia bola jednoznačne viazaná na objekt dnešného Mestského úradu. Tri rady alejí s dvoma promenádnymi chodníkmi pozdĺž východnej fasády a rozsiahlejšia plocha v šírke severnej fasády usporiadaná symetricky po

okrajoch s plochami zelene plnila funkciu zelenej mestskej promenády. Parková dispozícia bola otvorená s možnosťou viacerých nástupov priamo na komunikačné časti námestia. Plochy chodníkov boli priepustné mlatové. Dva priamočiare promenádne chodníky, ktoré boli lemované troma rovnakými zelenými pásmi, boli cez stredový pás zelene prepojené priečnym chodníkom. V zelených pásoch bola v nepravidelnom rytme usporiadaná radová výsadba líp. Aj zhromažďovacia plocha bola mlatová a solitérne tu boli tiež vysadené stromové lipy. Pozdĺž celej šírky severnej fasády objektu bol chodník ako nástupná plocha do objektu spevnený kamennými platňami. Severný nástup do parku v osi so stredovým akcentom na štvorcovom pôdoryse bol symetricky lemovaný stromovou výsadbou. Po vonkajšom obvode parkovej dispozície bol lem živých plotov.

Začiatkom 2. polovice 19. storočia bola plocha promenádneho parku upravená na tej istej výmere, ale s preriešením severnej mlatovej časti na zokruhovanie promenády, takže vznikla súvislá promenádna chodníková trasa a zanikol aj široký severný nástup do parku. Stredový akcent v osi severného nástupu bol premiestnený excentricky na voľnú plochu severne od parku. Celá parková dispozícia bola po vonkajšom obvode lemovaná živým plotom. Porastová štruktúra parku bola zahustená, avšak s rešpektovaním pôvodnej kompozície. Vtedy tu pribudli k lipám aj jasene, javory a pagaštany. Je predpoklad, že koruny stromových drevín v parku neboli tvarované, čoho dokladom sú dodnes zachované jedince s primárnym prirodzeným tvarom koruny.

V tejto podobe sa zachovalo námestie až do 80-tych rokov 19. storočia, kedy v konštantnej vzdialenosti od fasád domov v línii predelu medzi peším chodníkom pozdĺž východného, západného a južného domoradia a ostatnou plochou námestia boli vysadené lipové aleje. V severnej časti pribudla aleja až začiatkom 20. storočia. Vo východnej polohe námestia v severnej časti línie bola aleja dvojradová. Začiatkom 20. storočia sa plochy zelene na námestí rozšírili. Severný park sa rozšíril v severnom smere tak, že dostal obdĺžnikový pôdorys so zaoblenými nárožiami v severnej časti a do plochy bol vnesený pomník - socha maďarského vojaka. V princípe sa však dispozičné usporiadanie nezmenilo. Promenádna aleja ostala zachovaná, len v strede jej zokruhovanej časti došlo k nahradeniu zelených plôch mlatovými a do centra bol umiestnený altánok. Na námestie sa dostala ďalšia parková úprava ako doprovod fontány so sochou východne od radnice. Bola tu pravidelná štvorcová plocha s krížovou dispozíciou a kvetinovými záhonmi, ktorá bola od námestia oddelená nízkym oplotením. Po jej vonkajšom obvode za oplotením bola vysadená pravidelná stromová aleja z agátu bieleho (*Robinia pseudoaccacia*), ktorá bola každoročne rezaná na hlavu, a tak udržiavaná v primeraných hmotových pomeroch, vid'. foto č. 5, 22. V polohe medzi radnicou a parkovou plochou bola aleja dvojradová. Dnes je plocha na identickom štvorcovom pôdoryse, vymedzená oplotením s bránkovým vstupom so stredovým akcentom – fontána so sochou. V západnej polohe sú vzrastlé exempláre javorov (2 jedince *Acer platanoides* a 1 *Acer pseudoplatanus*), ktorých prirodzené koruny výrazným spôsobom zasahujú do priestoru a v pohľadoch prekrývajú východné priečelie radnice.

Aj pri evanjelickom kostole vtedy pribudla upravená zelená plocha. Okolo jeho architektúry bol kruhový lem alejových stromov sledujúci jeho pôdorys v konštantnej vzdialenosti a v podnoži s tvarovaným živým plotom, vid'. foto č. 4. Tiež okolo Rímskokatolíckeho kostola sv. Jakuba pribudla alejová výsadba, ktorej stromy mali každoročne rezanú korunu. V dvoch polohách južne pri kaplnke a v severozápadnom nároží pri svätyni boli stromové dreviny s prirodzeným tvarom koruny. Tento stav je možné charakterizovať ako úpravy kvalitné, plošne a priestorovo vyvážené s kompozíciou dopĺňujúcou historickú architektúru a vhodne dotvárajúcom veľkú plochu námestia.

V období pred 2. svetovou vojnou, počas nej a po jej skončení došlo na námestí k výrazným zmenám. Plochu architektonizovali, čo malo za následok jednoznačné vymedzenie a oddelenie vozidlového a pešieho pohybu, pričom vozovka a chodníky dostali konštantné šírky a všetky ostatné zbytkové plochy boli ozelenené. Takto aleja pred východným a západným domoradím dostala do podnože zelený pás, ktorý vytvoril na námestí zelené línie. Severná a južná časť aleje ostala len v terénnych výsadbových misách so zemitým povrchom, okolo ktorých boli spevnené plochy. Severný park bol rozšírený po celej východnej dĺžke, avšak pôvodná dispozícia ostala neporušená a oplotená a trávnik bol za plotom až po vozovku, vid'. foto č. 38. Trávniky sa založili aj v okolí Kostola sv. Jakuba a rozšírila sa aj trávniková plocha okolo evanjelického kostola, vid'. foto č. 23. Pri usmernení dopravy a vymedzení uličných línií na námestí vznikli aj malé na žiadnu architektúru sa neviažuce plochy, ktoré boli ozelenené. V druhej tretine 20. storočia došlo už len k malým zmenám v dispozičnom usporiadaní a takto sa plošné členenie námestia zachovalo dodnes. Porastová štruktúra však bola zbavená agátovej aleje okolo malého parčíka pri fontáne a naopak neuváženými výsadbami doplnená v nových polohách. Pribudli tu sekundárne aleje – jedna lipová pri severnom parku, agátová južne od malého parčíka pri fontáne, jarabinová nahradila lipovú okolo evanjelického kostola, pričom sa tu niekoľko stromov líp zachovalo a bez tvarovania vytvorili prirodzenú sekundárnu korunu. Aj do severného parku pribudli dosadby napr. okruh jarabín okolo altánku. Ani malý parčík pri fontáne sa nezaobišiel bez doplnenia porastov. V nárožiach krížovej dispozície boli vysadené stromové javory mliečne a horské.

Začiatkom 21. storočia sa pristúpilo k príprave prinavrátania námestiu jeho pôvodnej podobe a to tak, aby bol rešpektovaný vývoj zelene ale aj vyváženosť jeho pôdorysného usporiadania a v priestore aj vyváženosť hmoty zelene a architektúry. Stav bol zhodnotený a bol spracovaný a odsúhlasený návrh riešenia komplexnej rekonštrukcie. Jedna jej etapa a to obnova severného parku bola aj zrealizovaná, pričom došlo ku kooptovaniu biologicky a kompozične očistenej pôvodnej dispozície a kompozície a plocha bola adaptovaná na terajšie požiadavky využitia ako oddychového a pobytového parku na námestí, vid'. foto č. 63-66. Po obnove má park pôvodné dispozičné členenie s malými úpravami okrajov záhonov, s doplnením novými výsadbami na miestach odumretých a asanovaných jedincov a situovaním novotvaru hudobného altánku v strede severnej časti a hľadiskom tvoreným prvkami drobnej architektúry, ktorou je park vybavený na dnešné pomery a kapacitu. Stvárnenie prvkov drobnej architektúry je neutrálne s historizujúcim nádychom a z tradičných materiálov kov a drevo, vid'. foto č. 67-68. Ostatné plochy sú v štádiu spracovania realizačnej dokumentácie.

Zeleň uličných interiérov

Ulice v pamiatkovom území sú zeleňou doplnené na rovnakom princípe, pričom ich vývoj doposiaľ nie je ukončený. Najstarším typom cielenej prítomnosti zelene v uličnom interiéri je typ v priečnom reze domoradie, trávniky (zaburinený bylinný pokryv) v strede vozovka, opäť zaburinený trávnik a domoradie, ktorý vznikol spevnením stredovej línie, pôvodne vychodenej a blatistej. Druhý typ sa vyvinul po spevnení chodníkov pozdĺž domoradií s vozovkou v strede. Pri úzkych uliciach vznikol podtyp, pri ktorom zeleň úplne zanikla a usporiadanie je v priečnom reze domoradie chodník, vozovka, chodník domoradie. Pri najužších uličkách však chodníky celkom chýbajú a vozovka či chodník je od fasády k fasáde domoradie, vozovka, domoradie. V širších uliciach vznikol podtyp kedy bola časť zelene pozdĺž domoradia spevnená ako chodník a časť ostala ako úzky zelený pás medzi

chodníkom a vozovkou po oboch stranách ulice. Vzniklo tak usporiadanie domoradie, chodník, líniový pás zelene, vozovka, líniový pás zelene, chodník a domoradie. Okrem týchto dvoch podtypov sú v Levoči uplatnené aj prechodné podtypy, pričom je líniový pás len po jednej strane ulice (domoradie, chodník, vozovka, chodník, domoradie) alebo je kombinovaný s plochou zelene pred domoradím (domoradie, trávniková plocha, vozovka, líniový pás zelene, chodník, domoradie). Navyše je na jednej ulici po častiach usporiadanie rôznorodé od archaického typu s vozovkou v strede a zelenými plochami pozdĺž domoradí cez všetky podtypy a ich kombinácie, až ku klasickej mestskej úprave uličného interiéru s líniovými pásmi zelene na predele medzi peším chodníkom pozdĺž domoradia a vozovkou v strede. Pri dotváraní uličného interiéru pribudli do líniových pásov stromové aleje alebo pod stromové aleje pribudli líniové pásy.

Najširšou ulicou je ulica Košická, kde síce na rovnakom princípe, ale v odlišných plošných parametroch vznikol na jej južnej strane široký líniový pás, v ktorom je vysadená trojradová aleja. Tento pás je zbytkovou plochou a je stotožnený s nástupnou plochou do kláštorného kostola. Líniový pás v smere k Námestiu Majstra Pavla postupne doznieva a končí jednoradovou alejou na predele medzi chodníkom a vozovkou. Jednoradová aleja bez líniového pásu je aj na severnej strane Košickej ulice. Aj na Kláštorskej ulici je líniový pás so stromovou alejou, je však len na jej západnej strane. Na jej východnej strane je ulica bez priebežného chodníka, kde sú v zbytkovej ploche zelene novodobospevnené vstupy do jednotlivých domov. Len v niektorých úsekoch na východnej strane sú novodobospevnené chodníky pozdĺž domoradia. Pôvodné dreviny v aleji sú lípy, ale vtrúsene tu boli vysadené aj omoriky, tuje, brezy a jarabiny. V podsadbe aleje v líniovom páse sú aj okrasné kríky vysadené v duchu ľudovej tvorivosti. V najzápadnejšom úseku Kláštorskej ulice pred minoritským kostolom je ulica rozšírená, čo má súvis s predpolím Poľskej brány. Preto v tejto polohe je rozsiahlejšia zbytková plocha zelene. S malými zbytkovými plochami zelene s rôznorodou úpravou je aj Žiacka ulica, avšak parametre ulice nevytvárajú kompozične hodnotné pozdĺžne čitateľné líniové pásy. Na Novej ulici sú síce vymedzené pozdĺžne čitateľné líniové pásy, sú však veľmi úzke a nie je možné tu uplatniť stromové aleje. Ulica je upravená novodobou dlažbou s výrazne zvýšenými obrubami záhonov, čo je esteticky negatívnym javom.

Na Bottovej ulici sú uplatnené všetky podtypy a ich kombinácie, ale v prevažnej miere je tu jednostranne situovaný zelený pás pri domoradí. Veľmi negatívnym zásahom s nesúrodou úpravou zelene je situovanie bytových domov v juhovýchodnej časti Bottovej ulice, kde sú v prevahe brezy a ihličnaté dreviny mladších vekových kategórií podsadené okrasnými kríkmi rôznej druhovej skladby. Aj na Dlhej ulici sú uplatnené rôzne podtypy, v prevahe však je prítomnosť úzkeho jednostranného líniového pásu bez aleje a na druhej strane zbytkové plochy zelene pred domoradím bez chodníkov. Na Móricovej ulici sú len neupravené zbytkové plochy zelene s novodobými sporadickými výsadbami mladej borovice lesnej, borievok a mladých smrekov pichľavých. Je tu však torzo pôvodnej lipovej aleje, z ktorej je zachovaných len niekoľko veľmi poškodených jedincov. Na Kasárenskej ulici je len niekoľko malých zbytkových zelených plôch, ale bez jasnej čitateľnej kompozície, len v jej východnej polohe na severnej strane (pred objektom ENERGY) je upravená rozsiahlejšia plocha zelene, avšak bez rešpektovania uličného princípu. Na Špitálskej ulici je jednostranný líniový pás zelene so stromovou alejou. Rovnako aj na Mäsiarskej ulici, kde je v niektorých polohách aleja v jednostrannom líniovom páse doplnená alejou v terénnych výsadbových misách bez trávnikovej podnože. Niektoré ulice ako Vysoká, Uholná, Gustáva Hermanna, Gymnaziálny prechod, Sirotínska ...sú upravené bez zelene v priečnom reze domoradie, chodník, vozovka, chodník a domoradie. Celkom odlišná je úprava prihradobnej

uličky, ktorá sa po celom obvode nazýva Baštová, okrem úseku vo východnej časti, kde je premenovaná na Kukučínovu ulicu. Úprava prihradobnej uličky sa nevyvinula v klasickom uličnom princípe, pretože jej využívanie bolo v celom jej rozsahu, resp. najviac primknuté k hradbám. Preto sa tu vyvinul priečny rez hradbový múr, vozovka a zbytkový pás naturálnej neupravenej zelene, kde v súčasnosti sú v udržiavaných úsekoch novodobé sadovnícke úpravy a v neudržiavaných častiach zaburinené a náletovými drevinami zaplnené plochy zelene. V severozápadnej polohe Baštovej ulice, kde sú situované bytové domy je nevhodná úprava postavená na princípoch sídliskovej zelene bez väzby na pôvodné plochy zelene historického jadra.

Zastavenie vývoja jednotlivých typov a podtypov usporiadania a prítomnosti zelene v uliciach je historicky opodstatnené a v tejto súvislosti ani nie je žiadúce všetky uličné interiéry v pamiatkovom území pri obnove zjednotiť. Pri ich adaptáciách a rekonštrukciách je vhodné roztriediť jednotlivé ulice a aj ich ucelené časti do kategórií a uplatniť niektorý z vývojových typov a podtypov v celom priebehu ulice alebo jej ucelenej časti.

Samostatné parkové dispozície

Samostatné parkové dispozície sú v pamiatkovom území len dve. Obe sú na Námestí Majstra Pavla a majú samostatnú dispozíciu a priestorovú kompozíciu. Podrobnejší popis ich založenia, vývoja a dnešného stavu je v časti *Zeleň na Námestí Majstra Pavla*.

Zeleň dvorov a záhrad

Dvory a záhrady jednotlivých meštianskych, rodinných a ostatných domov v pamiatkovom území si v svojom vývoji zachovávajú funkčno-účelový princíp existencie. Úpravy sú viazané na ich využívanie a v závislosti na spôsobe využívania sa aj menia. Vo väzbe na vstupy a priechodové chodby sú komunikačné trasy s rôznym povrchovým spevnením a ostatná zbytková plocha je plochou zelene s porastovou štruktúrou závislou na veľkosti plochy. V úpravách dvorov je celá škála spôsobov úprav od úplného spevnenia dvora bez akejkoľvek zelene, vid'. foto č. 130, 131, cez uplatnenie úzkych pásov často sústredených pri parcelačných múroch po obvode spevnených plôch. Najčastejšie sú v dvoroch spevnenia v kombinácii so zelenými plochami vo vzájomne vyvážených plošných pomeroch. Domy na námestí a ostatné polyfunkčné domy majú väčší podiel spevnených plôch a v menšom rozsahu sadovnícky upravenú zeleň. Zástavba mimo námestia a domy s využitím na bývanie majú dvory upravené ako oddychové intímne mikropriestory a záhrady, poväčšine sa spájajúce do stredových blokov sú využívané pre pestovateľské účely a doplnené ovocnými stromami. Nezriedka sú tu kombinované okrasné stromy (prevažne ihličnaté) s ovocnými. Aj keď z kvalitatívneho hľadiska nemajú plochy dvorov a záhrad významné miesto v systéme zelene, ale z urbanistického hľadiska kvantita a sústredenia malých plôch zelene do vnútroblokových celkov má v plošnej aj priestorovej štruktúre významné postavenie a je potrebné ju zachovať ako integrálnu súčasť urbanistickej štruktúry pamiatkového územia a zamedziť jej zániku a nahradeniu stavebno-technickými objektmi.

Samostatné postavenie majú sadovnícke úpravy dvorov a záhrad, ktoré sa už v minulosti stali uzavretými átriami. K dvoru sa v Levoči začalo pristupovať ako k rovnocennej časti celej stavby už v polovici 16. storočia. Premena primárnej na parcele aditívne radenej hospodárskej zástavby na obytnú a zástavba v závere stredovekej parcely priniesli nové architektonické členenie a uzavretie dvorov do obytných átrií. Dnes majú tieto átriá rôznorodú úpravu, buď sú celé spevnené alebo sú spevnené len čiastočne a doplnené zeleňou, ktorej výraz je tiež veľmi rozdielny od zaburinených neupravených cez malé úpravy

v historizujúcom výraze, ale aj novodobé s rešpektovaním ale bez rešpektovania pôvodných princípov t.j. situovanie pochôdznych spevnení ako priame pokračovanie prejazdov. Ojedinele sa vyskytujú aj úpravy átrií po obvode s chodníkom a centrálnou alebo krížovou dispozíciou v strede. V súčasnosti je však väčšina uzavretých átriových dvorov neupravená resp. ich úpravy sú funkčno-účelové bez väzieb na architektúru a vývojové princípy.

Sadovnícke úpravy areálových komplexov

V pamiatkovom území sú úpravy areálov viazané na väčšie stavby, ktoré do mestskej zástavby pribudli koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Ide hlavne o areál kasární vo východnej časti pamiatkového územia a areál Katolíckeho gymnázia pri minoritskom kláštore. Levoču nezasiahla vlna stavebných aktivít, ktorej cieľom bolo situovanie veľkých stavieb do hradobnej priekopy, ale takéto areály vznikli za hradbami pred Hornou bránou – Areál bývalej Kráľovskej reálnej školy, areál Sedrie, ale aj areál Vyššej dievčenskej školy. V pamiatkovom území doposiaľ ostali len tieto dva areály, ktorých úpravy sú rôzne. V areáli kasární bola v jeho východnej časti priebežná lipová aleja s prirodzeným tvarom korún stromov. V strede bola rozsiahla voľná plocha postupne spevňovaná a v západnej časti areálu boli len menšie plochy zelene sústredené pri kasárenskom múre. Dnes tu z pôvodnej aleje existuje len niekoľko jedincov, avšak v súčasnosti prebieha rekonštrukcia areálu, ktorá v plnom rozsahu rieši obnovu pôvodnej zelene a dopĺňa ju aj novotvarmi na mieste pôvodnej centrálnej spevnenej plochy, ktorú plánované využitie už nepotrebuje. Areál gymnázia bol upravený v duchu vtedajšej secesnej tvorby v pravidelnej dispozičnej osnove, so stromovými drevinami v periférnych častiach a zdobnou okrasnou časťou v strede areálu. Dnes je v strede areálu situované multifunkčné ihrisko a secesne tvaroslovie je čiastočne naznačené v tvarovaných živých plotoch lemujúcich prístupový chodník. Z pôvodnej úpravy je tu zachovaných niekoľko stromových líp a hlohov. Pôvodné porasty sú doplnené chaoticky situovanými mladšími dosadbami tují, jarabín, smrekov pichľavých, briez...a okrasných kríkov. Úprava areálu je vybavená nevkusnými nízkymi plôtikmi lemujúcimi všetky chodníky.

Zeleň mestského opevnenia

Mestské opevnenie, ktorého hradobná priekopa bola uchránená od rozsiahlej zástavby, si doposiaľ zachovalo ucelený priebeh, okrem zbúranej Dolnej brány. Celá hradobná priekopa bola v 19. storočí rozparcelovaná na záhrady a len nepatrná ich časť bola zastavaná malou zástavbou rodinných domov, ktoré však boli poväčšine asanované. Zostalo len niekoľko domov v juhozápadnej časti, s ktorými sa v ďalšom urbanistickom vývoji sídla nepočíta. Takto vytvára priebeh fortifikačného systému v urbanistickom pôdoryse oválny prstenec, ktorý je základom pre udržanie a doplnenie prstencového systému zelene výrazne oddelujúceho stredoveké mesto od neskoršieho nárastu sídla v ploche aj v priestore.

Porasty v hradobnej priekope boli poväčšine nižšie, pretože v záhradách sa pestovali ovocné stromy. V západnej polohe bola hradobná priekopa v úseku od Poľskej brány po Pracháreň zasypaná a v roku 1889 tu bol založený prírodno-krajinársky park s alejami (Schissplatz). Tu porasty dosahujú väčšie parametre, ale vo vzťahu ku svahovitej konfigurácii terénu to nemá negatívny vplyv na diaľkové pohľady, vid'. foto č. 89, 90. Doposiaľ je zachovaná časť individuálnej zástavby rodinných domov so záhradami v juhozápadnej časti priekopy, s ktorými sa však v budúcom urbanizme mesta nepočíta. V polohe zaniknutej Dolnej brány je neidentifikovateľná plocha zelene, ktorej terén je zreteľne modelovaný vo väzbe na priebeh hradieb. Rastie tu torzo pagaštanovej aleje, ostatná plocha je trávnatá.

Po vybúraní časti opevnenia s hradbovým múrom na východnej strane a výstavbou areálu kasární (1885-1895) sa hradobná priekopa v tejto polohe zúžila a neskôr po výstavbe štátnej cesty v 70-tych rokoch 20. storočia ostala táto časť výrazne zúžená. Celá má bylinný porast udržiavaným sporadicky kosením, viď. foto č. 133, 134. V dôsledku nedostatočnej údržby tu ojedinele vyrastajú náletové dreviny, ktoré však nedosahujú veľké rozmery. V polohe od Košickej brány po Pracháreň sa v hradobnej priekope zachovali ovocné stromy z bývalých záhrad, ktoré boli postupne doplnené cieľenými výsadbami listnatých a ihličnatých stromov, ale aj náletmi, a tak sa hradobná priekopa zahustila a získala v niektorých častiach vzhľad prehustených porastov. V dôsledku nedostatočnej údržby sú tu ruderalne porasty a buriniská. Plocha hradobnej priekopy je však temer v celom priebehu zachovaná, je v nej zeleň rôznej kvality a nekvality, je však plošnou rezervou pre vytvorenie porastového prstenca okolo historického jadra mesta.

G.2. Pamiatky histórie, ktoré sa viažu k pamiatkovému územiu

Historická architektúra a jej výtvarné časti sú späté s činnosťou v meste Levoča a pôsobením mnohých významných osobností v tomto meste, zapojených aj do politického diania v súdobom Uhorsku. Možno ich teda považovať i za pamiatky histórie, ktoré si zasluhujú pozornosť a prezentáciu i v tomto smere. Medzi najvýznamnejšie osobnosti mesta Levoča patria (v zátvorke za menom je previazanosť s konkrétnym objektom) :

Samuel Breuer – kníhtlačiar (dom na Námestí Majstra Pavla č.26), Ján Werthmüller – kníhtlačiar, Konrád Sperfogel – richtár, kronikár, Gašpar Hain – richtár, kronikár (dom na Námestí Majstra Pavla č.40,41), Ján Henckel – farár, humanista (r.k.kostol sv.Jakuba), Juraj Henckel – richtár, Štefan Klubert – farár (fara na Námestí Majstra Pavla č. 52), Krištof Kolmitz – sochár (dielo v r.k.kostole sv.Jakuba), Majster Pavol z Levoče – rezbár (dom na Námestí Majstra Pavla č.20), Hans Schmied – rezbár, Olaf Engelholm – rezbár (autor interiéru r.k.kostola sv. Ladislava), Juraj Ulenbach – košický mešťan (donátor kaplnky sv.Juraja vo farskom kostole), Ján Strecius – sochár, Ferdinand Beichel – sochár, Johann Gottlieb Kramer – maliar, Jozef Czauzík – maliar (dom na Mäsiarskej ul. č.14), Jozef Farago – sochár, Anton Müller – staviteľ, Ján Jakub Müller – maliar (dom na Špitálskej ul. č. 33), Ján Szilassy – zlatník, Andrej Reuther – zlatník, Sebastian Krupek – kupec (dom na Námestí Majstra Pavla č.44), Gustav Hermann – obchodník (kaplnka na ev. cintoríne), mecén, Hans Wolff – senátor, obchodník, Probstnerovci – šľachtická rodina (nemocnica, Probstnerova cesta č.6), Dávid Špillenberger – lekár (dom na Námestí Majstra Pavla č.45), Thurzovci – magnáti (domy na Námestí Majstra Pavla č.7, 42), Martin Urbanowitz – kamenár (práca na kostole sv.Jakuba), Viktor Greschik – botanik, kronikár, historik(vážnica na Námestí Majstra Pavla č.4), Daniel Türk – rektor, richtár, kronikár, Michal Hlaváč – národovec, zakladateľ Ústavu reči a literatúry československej a ďalší.

G.3. Vodné plochy a toky na pamiatkovom území a iné významné prírodné prvky

PR Levoča leží na nachýlenej náhornej plošine situovanej na južnom úpätí Levočských vrchov, západne ohraničenej spádom smerom k Levočskému potoku, južne spádovite prechádzajúcu do terénu s jednotvárnym povrchom Hornádskej kotliny.

Na území PR sa pôvodne nevyskytovali vodné plochy ani vodné toky, nie sú teda preň charakteristické, preto ani nie je žiadúce ich v tomto prostredí umelo vytvárať.

G.4. Súpis pôvodných názvov námestí a ulíc

Históriu a topografiu miest popri kultúrnych pamiatkach najviac približujú názvy ulíc a námestí. Tieto dávajú predstavu o histórii mesta, o jeho vzniku a živote. Staré uličné názvy boli takmer vždy popisné a zachytávali poslanie, resp. význam miesta. Tradovanie starých uličných názvov je súčasťou úcty k histórii mesta.

Pre administratívno-správne a vojensko-obranné účely boli levočské ulice už v stredoveku geometricky rozdelené do 12 obvodov. V prípade vojenského napadnutia, každý muž bol povinný so zbraňou v ruke brániť mesto podľa pokynov richtára a členov mestskej rady, ktorí boli z titulu svojich funkcií i veliteľmi mestskej domobrany.

Bezpečnostné hľadiská sa uplatnili i pri výstavbe uličnej, resp. vnútromestskej cestnej siete. Aby bol rýchly prístup k jednotlivým stavebným blokom i k mestským hradbám zo všetkých strán, pozdĺžne strany námestia netvorili dva kompaktné bloky, ale boli rozčlenené prielukami. Hlavné cestné komunikácie smerovali od Nižnej brány (Niederthor) po Vysokú ulicu (Hochgasse) a Novej ulici (Neugasse) na Námestie (Ring) a opúšťali ho po dnešnej Košickej ulici (tzv. Katzwinkel) cez Vyšnú bránu.

Hoci pramene obsahujúce názvy levočských ulíc sa zachovali len od 16. storočia, väčšina levočských ulíc dostala svoje pomenovanie už v stredoveku. Názvy ulíc vznikali vtedy prirodzeným spôsobom. Vysoká ulica vďaka za svoje pomenovanie topografickým, nová ulica zase chronologickým danostiam. Dlhá ulica dostala pomenovanie od toho, že v čase, keď bola pomenovaná, bola iste najdlhšou levočskou ulicou. Pomenovanie dnešnej Móricovej ulice a Ul. G. Hermanna, pôvodne Menhradskej ulice (Menhardtgasse) súvisí s osobnými menami, avšak o osobách, po ktorých zdedili svoje meno, sa nevie nič konkrétne. Najstarším známym pomenovaním dnešnej Žiackej ulice je Debnárska ulica, čo nesporne súvisí s tým, že v čase vzniku tohto názvu bola doménou debnárov. Neskôr bola táto ulica premenovaná na Jezuitskú, potom na Študentskú. Okolie starého minoritského kostola dostalo pravdepodobne až v 17. storočí pomenovanie od patrónky kostola Mariánska ulička (Mariengäszl), resp. ulička Kráľovnej anjelov. Kláštor patriaci najprv minoritom a neskôr jezuitom, dal pomenovanie Kláštorskej ulici (Klostergasse). Dnešná Vetrová ulica sa pôvodne nazývala Tel'acia šija (Kalbsnacken). Nie je vylúčené, že svoje pomenovanie dostala od toho, že sa tu usadili garbiari. Svoje staré historické pomenovanie si zachovala dodnes Ružová ulica (Rosengasse). Tzv. Katzwinkel bol premenovaný na Košickú ulicu. Nie je však vylúčené, že názov Košická ulica existoval už v stredoveku ako paralelné označenie tejto časti mesta. Mäsiarska ulica (Fleischergasse) dostala pomenovanie zrejme preto, že tu boli mäsiarske krámy. S ňou paralelná Špitálska ulica (Spithalgasse) dostala pomenovanie od špitála, resp. chudobinca pri kostole sv. Ducha. Námestie (Ring) bolo názvoslovne rozdelené na dve časti, na Horné (Oberring) a Dolné (Niederring).

Veľkým zásahom do tradície mesta bolo rozhodnutie Dočasného okresného národného výboru zo dňa 10.04.1945, ktorým zmenil historické názvy väčšiny levočských ulíc. V 50 a 60-tych rokoch 20. storočia venovala strana mimoriadnu pozornosť ideologickej práci. Z administratívnych opatrení miestneho a mestského národného výboru, ktoré zasiahli do tradície mesta, treba spomenúť zmeny názvov ulíc. V roku 1949 došlo k premenovaniu kasárenskej ulice na Železničný riadok, v roku 1954 bola Nová ul. premenovaná na ulicu kpt. Jána Nálepku a v roku 1955 dostal mestský park názov Park osloboditeľov.

Historická katastrálna mapa z r. 1869 poskytuje cenné údaje o stavebnom ráze mestečka. Ulice podľa tejto mapy majú svoj pôvod v starších nemeckých názvoch a sú používané dodnes. Na začiatku 20. storočia podľa historickej mapy sú uvedené názvy

v maďarskom jazyku. Obdobie socializmu prinieslo so sebou názvy ulíc netypické pre mesto Levoča, poplatné svojej dobe. Dnešné názvy ulíc vychádzajú z pôvodných a platia po roku 1989.

Nižšie sú uvedené názvy jestvujúcich ulíc a námestia a postupne ich názvy v 2. polovici 20. stor., historické názvy na zač. 20. stor. a v r. 1869.

Námestie Majstra Pavla – Mierové námestie-Felső Körtér, Közép Körtér, Alsó Körtér –Ring

ulice situované západne od NMP :

Kláštorská – Bernolákova-Kolostor utcza-Kloster Gasse

Baštová-Baštová-Bastya utcza

ulice situované severne od NMP :

Košická-Košická-Kossuth utcza-Kaschau Gasse

Ružová-Ružová-Rózsa utcza-Rosse Gasse

Vetrová-Veterná-Szél utcza-Wind Gasse

Uholná-Uholná-Sark utcza- Kok Gasse

ulice situované východne od NMP :

Mäsiarska-Hviezdoslavova-Mészáros utcza-Fleischer Gasse

Špitálska-Vajanského-Kórház utcza-Spital Gasse

Sírotínska-Sírotínska

Kukučínova-Baštová-Bastya utcza

ulice situované južne od NMP :

Hradby-Baštová-Bastya utcza

Nová-ul. kapitána Nálepku-Uj utcza-Neue Gasse

Vysoká-Ul. Petra Jilemnického-Magas utcza-Hoch Gasse

Dlhá-Kukorelliho-Hosszu utcza-Lange Gasse

Bottova-Kukorelliho-Hosszu utcza-Lange Gasse

Móricova-Malá-Móricz utcza-Moritz Gasse

Gymnaziálny prechod-Gymnaziálny prechod-Gymnázium köz

Žiacka-Jesenského-Fauló utcza-Studenten Gasse

G.Hermanna-Červenej armády-Herrmann G. utcza-Menhard Gasse

Kasárenská-riadok Klementa Gottwalda-Laktanya utcza-Enter Gasse

H. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany

Vzhľadom na pamiatkové hodnoty územia bol spracovaný v roku 2007 nominačný projekt „ Rozšírenie lokality Spišský hrad a pamiatky okolia o Levoču a Dielo Majstra Pavla na Spiši“ , ktorý rieši malé rozšírenie územia lokality zapísanej do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Projekt bol vypracovaný na základe materiálu MK SR „ Informácia o predbežnom výbere lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva Slovenskej republiky navrhovaných na zaradenie do Zoznamu svetového dedičstva, ktorý bol vzatý na vedomie na 218. rokovaní Vlády SR dňa 9.5.2002 a predložený Centru svetového dedičstva v Paríži, kde je evidovaný dňa 12. 6. 2006 pod číslom 1735. Predkladaný návrh rozšírenia hraníc nemení kritérium zápisu už zapísanej lokality, naopak doplnením zápisu o Levoču a Dielo Majstra

Pavla sa ešte viac zhodnocuje dané územie. Levoča predstavuje ťažiskovú a neoddeliteľnú časť tohto súboru, nakoľko je :

- dodnes zachovaná v celej svojej stredovekej urbanistickej štruktúre, členení parciel, s pôvodnou siluetou umocnenou hradobným systémom a priekopou,
- s mimoriadne veľkým počtom autenticky zachovaných objektov s pôvodnou funkciou a mobiliárovým vybavením,
- administratívnym, politickým, duchovným, hospodárskym a umeleckým centrom Spiša od stredoveku, ovplyvňovala ostatné mestá a obce na tomto území a toto svoje postavenie si zachovala dodnes.

Levoča v rámci územia stredovekého Spiša zastávala od svojho vzniku nezastupiteľné miesto :

- ako opevnené slobodné kráľovské mesto, zatiaľ čo Spišské Podhradie bolo poddanským mestom viazaným na existenciu hradu,
- ako centrum hospodársko-obchodného života vzhľadom k polohe na križovatke obchodných ciest,
- ako politické, vojenské a administratívno-správne centrum (sídlo Spoločenstva spišských Sasov, sídlo župy),
- ako kultúrno-umelecké a vzdelávacie centrum,
- ako pútnické miesto

a spolu s jestvujúcim územím zápisu vytvárala nedeliteľný celok, silne ovplyvňovala vývoj na tomto území multinárodnostného Spiša. Už zapísaná lokalita sa Levočou dopĺňa o jej logickú a integrálnu autentickú súčasť, historické správne centrum so zachovanými všetkými atribútmi stredovekého mesta, ktoré sú charakteristické pre strednú a východnú Európu.

Všetky vyššie uvedené skutočnosti sú premietnuté v dodnes zachovanej stredovekej urbanistickej štruktúre uzavretej dômyselným hradobným systémom s mestskými bránami a fortifikačnými prvkami. Typologicky sa tu dodnes zachoval súbor stredovekých stavebných objektov s pôvodným umelecko-remeselným vybavením, ktorého vrchol predstavuje Dielo Majstra Pavla.

H.1. Zachovanie urbanisticko-historických hodnôt štruktúry územia

Pamiatkové územie – Pamiatková rezervácia Levoča je jedinečným historickým urbanistickým súborom. Predstavuje najlepšie zachovaný a najveľkorysejší typ stredovekého mesta s pravouhlým námestím a sieťou zomknutých stavebných blokov domovej zástavby usporiadaných do viac-menej regulárnej šachovnicovej pôdorysnej schémy. Stredoveký pôdorysný rozvrh kolonistami založeného mesta, ktorý do seba čiastočne integroval i predurbánnu osadu pri Košickej bráne, tzv. Katzwinkel, ktorej šošovkovité námestie sa stalo súčasťou hlavnej obchodnej tepny, mal vo svojom centre veľkoryso rozvrhnuté obdĺžnikové trhovú námestie. Uličná sieť mesta je v svojej podstate pravidelná a rešpektujúca terénne danosti, šachovnicovo rozvrhnutá. Veľkorysý rozvrh stredovekého mesta je na slovenské pomery výnimočný i keď nie ojedinelý. V prípade Levoče je však natoľko zachovaný v svojom pôvodnom rozsahu, že ho môžeme klasifikovať ako jednu z pôdorysne najzachovalejších pamiatkových rezervácií na Slovensku.

Jedinečný urbanistický výraz v rámci Slovenska najrozľahlejšieho stredovekého námestia, obklopeného honosnými meštianskymi domami v pozoruhodnej symbióze s nízkou až vidieckou zástavbou ostatných ulíc, zákutia, ktoré sa vytvorili v uličkách popri vnútornom hradobnom múre vo vzájomných väzbách odohrávajúcich sa v mestských interiéroch dodnes

zomknutých prstencom hradobných múrov, je výsledkom výstavby, rozkvetu a úpadkov mesta na pláne jeho veľkorysej pôdorysnej schémy.

Rozloha stredovekého mesta a pôdorysná schéma bola zásadne vytýčená jednorázovo v čase jeho vzniku ako tomu nasvedčuje priebeh a rozsah vtedajšieho opevnenia. Tieto pôdorysné danosti boli rešpektované po stáročia, jednotlivé stavebné činnosti sa im v podstate podriadili a ani obdobie 19. a 20. storočia so svojimi veľkorysými a radikálnymi urbanistickými koncepciami do mesta výraznejšie neprenikli, prejavujúc sa iba lokálne v realizáciách jednotlivých stavieb či úprav domov. Základná pôdorysná schéma mesta vytýčená v stredoveku sa zachovala dodnes bez výraznejších narušení. Hlavné námestie, ktorého pôvodnou hlavnou funkciou bolo trhovisko, sa v súlade s rozmachom cirkevného, administratívneho, hospodárskeho, verejného a kultúrneho života postupne zaplnilo vnútornou zástavbou verejných budov a zomknutou zástavbou obklopujúcich ho blokov. Námestie sa tak stalo jadrom života s ústredným mestským priestorom predstavujúcim najvyššie urbanisticko-architektonické hodnoty.

Hodnotami, ktoré majú z hľadiska významu PR mimoriadne postavenie sú pravidelné usporiadanie mesta a jeho urbanistické väzby, jeden z najvyspelejších a najlepšie zachovaných mestských fortifikačných systémov, silueta striech hustej zástavby s výraznými urbanistickými dominantami sakrálnych a verejných objektov, architektonické hodnoty jednotlivých objektov a intaktnosť PR a v podstate nenarušenosť žiadnou zásadnou urbanistickou prestavbou. Všetky tieto hodnoty PR Levoča je nevyhnutné zachovať.

H.2. Zachovanie architektonických a kultúrno-historických hodnôt prvkov

Levoča patrí medzi najstaršie a najhodnotnejšie pamiatkové rezervácie na Slovensku. Čo do počtu národných kultúrnych pamiatok, čo do architektonických, historických a výtvarných hodnôt, ktoré v sebe zahŕňajú, možno Levoču hodnotiť ako jedno z najvýznamnejších a najcennejších historických miest.

Historické jadro Levoče vytvára súbor rôznorodých objektov, z ktorých väčšinu tvoria meštianske domy, ďalej sakrálne objekty a objekty verejnej správy. Najcennejšie pamiatkové objekty sa sústredili buďto na námestí alebo v jeho bezprostrednom susedstve. Najvýznamnejšie z nich sú obidva pôvodne gotické kostoly – farský a minoritský. Farský kostol sv. Jakuba má prvú účelovo budovanú knižnicu na Slovensku. Symbol miestnej samosprávy – radnica, patrí k našim najstarším a typovo najzaujímavejším objektom tohto druhu na Slovensku. Levočská radnica má v rámci svojho druhu historickej architektúry na Slovensku výnimočné postavenie. Bardejovská a levočská radnica sú najstaršie zachované radnice na Slovensku, zámerne stavané pre svoj účel.

Meštianske, patricijské a remeselnícke domy tvoria súbor jedinečných a neopakovateľných architektur, ktoré sú nielen ukazovateľom prosperity mesta v stredoveku i začiatkom novoveku, ale i dokladom bohatých stykov s vyspelými centrami stredoeurópskeho kultúrneho diania. Každý samostatný objekt v jeho súčasnom výraze je výsledkom organického prerastania jednotlivých stavebných i slohových úprav vo väčšine pôvodne gotických domov. Architektonická tvár meštianskych domov je v dispozíciách, vnútornom vybavení a výzdobe mimoriadne rôznorodá. A práve tento fenomén organicky sa prevrstvujúcich konštrukcií a architektur rozhoduje o ich nosnej a základnej pamiatkovej hodnote. K ojedinelým zjavom na Slovensku patria levočské arkádové podluby a levočský vnútorný dvor adaptovaný väčšinou v druhej pol. 16. stor. a v 17. storočí.

Každý objekt je samostatným organizmom pozostávajúcím z množstva historických architektonických prvkov - vertikálnych a horizontálnych konštrukcií – klenieb, stropov,

krovov, striech, pochádzajúcich z rôznych stavebných vývojových etáp, ktoré je nevyhnutné zachovať a chrániť.

Levoča predstavuje jeden z najstarších, najucelenejších a najhodnotnejších pamiatkových organizmov na Slovensku. Popri nespornosti architektonických a historických hodnôt mesta ako celku, jednotlivé pamiatkové objekty mesta reprezentujú vlastné architektonické a historické hodnoty, ktoré nemajú obdoby. Každý z pamiatkových objektov predstavuje vlastné, špecifické stavebné dejiny a premeny architektonických a výtvarných podôb. Napriek príbuznosti niektorých architektonických riešení a detailov z jednotlivých časových a slohových rovín ich základnou hodnotou je ich hodnota originálu a neopakovateľnosti.

K urbanistickým a architektonickým hodnotám pamiatkovej rezervácie a jej architektúr sa jednoznačne priradujú aj hodnoty historické - významové v rámci dejinných udalostí.

H.3. Zachovanie hodnôt kontextuálnej kultúrnej krajiny okolia

Mimoriadny kultúrny význam tejto lokality je nutné pripísať cieľavedomej tvorbe kultúrnej krajiny v okolí pamiatkovej rezervácie. Urbanizácia historických sídiel v okolí bola regulovaná na základe urbanizačných osí už v stredoveku, pre urbanizáciu boli využívané najvýhodnejšie strategické pozície s prehľadom celého sídla po prirodzené horizonty. Ide o zámerné spolupôsobenie reliéfnych horizontov a dominant.

Levoča bola vystavaná v členitom teréne, ktorý svojim charakterom dokumentuje geologický vývin od druhohôr, v dôsledku ktorého sa na tomto území vytvorili hrubé vrstvy morských pieskovcových usadenín. Pre výstavbu stredovekého mesta jeho zakladatelia vybrali mierne nachýlenú náhornú plošinu situovanú na južnom úpätí Levočských vrchov, západne ohraničenú spádom smerom k Levočskému potoku, južne spádovite prechádzajúcu do terénu s jednotvárnym povrchom Hornádskej kotliny. Voľba parcely pre založenie mesta vzhľadom k optimálnym terénnym danostiam, nevyžadujúcim náročné úpravy, ale i vzhľadom na križovatku pre rozvoj mesta určujúcich obchodných ciest, bola v prípade Levoče mimoriadne priaznivá. Umožnila rozvinúť nielen pravidelnú pôdorysnú schému vnútornej zástavby, ale i výstavbu súvislého zložitého pásu mestských fortifikácií.

Opísané osadenie Levoče v krajine rozhodlo súčasne o jej urbanisticko-krajinárskych pohľadových vzťahoch najatraktívnejších v pohľade z juhu od ciest do Popradu a Spišskej Novej Vsi, pri ktorom sa historická silueta mesta optimálne panoramaticky rozvinula na pozadí úpätia mierne zalesnených kopcov. Najbližšia Mariánska hora s kostolom P. Márie sa stala trvalou pohľadovou dominantou vnímateľnou nielen z extravilánu mesta, ale i vo viacerých pohľadoch z mestského interiéru.

Vďaka svojej polohe na mierne sa zvažujúcej plošine na úpätí Levočských vrchov je historické jadro mesta dobre vnímateľné z diaľkových pohľadov, najmä z južných prístupových ciest. Ani novšia výstavba výrazne nezasiahla do jedinečnej siluety, v ktorej tvoria dominanty veže kostolov, vyčnievajúce nad strechy meštianskych domov. Siluetu mesta zo záveru 14. storočia modelovali, najmä v pohľadoch od košickej cesty a cesty na Spišskú Novú Ves objemné hmoty kostolov a ich veží, strechy vtedy už viacpodlažnej zástavby hlavného námestia a horizontálne línie múrov mestských fortifikácií členených siluetami veží a bášť. Táto základná panoráma mesta sa pre Levoču stala charakteristickou po celé stáročia až dodnes. Všetky ostatné neskoršie zásahy do urbanizmu mesta a stavebné doplnky ako budova radnice, predĺženie opevnenia južným smerom, a jeho doplnenie barbakánmi, objekt nového kostola minoritov, budova gymnázia pri bývalom kláštore

minoritov, zvýšenie veže pri radnici a veže rím. kat. kostola sv. Jakuba, budova evanjelického kostola na námestí, jej pôvodné usporiadanie a výraz podstatne nenarušili. Panoráma historického jadra je umocnená masívom mierne zalesnených kopcov v pozadí, pričom pútnický kostol Panny Márie na Mariánskej hore tvorí nielen pohľadovú dominantu ale i prepojenie mesta s jeho prírodným prostredím.

Z každej prístupovej cesty sa vytvárajú v podstate nerušené diaľkové pohľady na mestskú siluetu tvorenú predovšetkým tvarovanou kompaktnou hladinou striech domovej zástavby akcentovanou a oživenou hmotami verejných a sakrálnych stavieb a veží vystavaných v strede historického jadra a na jeho severovýchodnom a juhozápadnom okraji. Trvalými dominantami mestskej siluety, vynímajúcimi sa vo všetkých významných pohľadových kuželoch sú veže a strecha farského kostola sv. Jakuba, radnice, kupolovitej strechy evanjelického kostola, veže a strechy starého a nového minoritského kostola, strechy Košickej brány, horizontálne línie mestského opevnenia a jeho veží a bášť.

Väčšie zásahy do siluety mesta sa urobili až na prelome 19. a 20. storočia, kedy pri hradbách postavili monumentálne kasárne i hmotovo preexponovanú secesnú budovu gymnázia. Tieto hmoty aj keď majú svoje architektonické kvality a dnes sú nedeliteľnou súčasťou mestského interiéru, pri diaľkových pohľadoch čiastočne narušujú dominantnosť stredovekých sakrálnych a svetských architektur. Pomerne necitlivo rozvrhnutá najnovšia zástavba vo východnej časti rezervácie podstatne neovplyvnila jej siluetu.

Charakteristická silueta Levoče je jedným z najdôležitejších identifikačných znakov mesta a je trvalou hodnotou kultúrneho dedičstva.

Historické mesto tvorí charakteristickú panorámu v krajinnom obraze. Pre zachovanie tejto hodnoty sa podľa územného plánu v navrhovanej priestorovej štruktúre rozvoja mesta nevytvárajú nové dominanty a prechod exponovaných okrajových polôh zástavby do voľnej krajiny je riešený pásom stromovej vegetácie. Navrhovaná priestorová štruktúra mesta zachováva nenarušené panoramatické pohľady:

- z Mariánskej hory a na Mariánsku horu,
- z hlavných komunikačných prístupových smerov na panorámu historického mesta,
- z navrhovaného diaľničného odpočívadla na panorámu historického mesta.

H.4. Zachovanie umelecko-historických hodnôt prvkov

Levoča bola od počiatku svojho vzniku aj významným kultúrno-spoločenským centrom s najvyššou vzdelanosťou svojej doby. V tomto slobodnom kráľovskom meste sa sústreďoval hospodársky i kultúrny život, hlavne obchodovaním a remeselnou prácou sa mesto výrazne vzťahovalo a vytváralo podmienky na jeho rozvoj. Podstatnou časťou chráneného kultúrneho dedičstva v PR je architektonická tvorba a s ňou bezprostredne súvisiaca sochárska a maliarska výzdoba interiérov, sústredená predovšetkým v sakrálnych objektoch ale aj profánnej architektúre – radnici, meštianskych domoch.

- Jednotlivé objekty sa prezentujú umelecko-historickými prvkami
- kamenné portály rozličného tvaru a výzdoby, okenné šambrány, sedílie, konzoly, dlažby, kamenné prvky interiérov, výzdoby fasád, zábradlia, schodiská, v sakrálnych objektoch kamenné epitafy a náhrobné dosky, sochy, mortuária, menzy, krstiteľnice, lavabá, pastofórium, sanktuária a pod.
 - drevené trámové stropy, okenné a dverné výplne, dlážky, zábradlia, schodiská, v sakrálnych objektoch interiérové vybavenie – oltáre, mortuária, lavice, spovednice,

- sochy, skrine, kazateľnice, organy, empory, obloženia empôr, paramentáre, kríže, svietniky, stallá a pod.
- kované mreže, dverné výplne, zábradlia
 - vitrážové okenné a dverné výplne
 - štuková výzdoba exteriéru a interiéru
 - nástenná interiérová a exteriérová maľba, sgrafitová výzdoba
 - v sakrálnych objektoch interiérové vybavenie – kalichy, patény, monštrancie, pacifikály, liturgické rúcha, kadidelnice, večné svetlá a pod.

Levoča má unikátny súbor stredovekých nástenných malieb – v Kostole rím.kat. sv. Jakuba: kristologický cyklus, svätci, apoštoli a proroci (1390) vo svätyni, Malá kalvária (okolo 1380) v južnej lodi, Posledný súd (okolo 1510) v južnej predsieni, Cyklus siedmych skutkov milosrdenstva a siedmych smrteľných hriechov (okolo 1390) v severnej lodi, Legenda o sv.Dorote (okolo 1420) v severnej lodi, sv.Juraj zabíja draka (okolo 1515) v kaplnke sv. Juraja, Tróniaca Madona s dieťaťom a dvaja svätci (okolo 1380) v severnej predsieni, Kristus v hrobe (okolo 1515) v tympanóne nad vstupom do kaplnky sv.Juraja, textové maľované nápisy v knižnici kostola, husitský nápis (kon.15.stor.) v južnej predsieni, sv.Dorota a sv.Erazmus (okolo 1410) v severnej predsieni, dekór v prekrížení rebier (po roku 1400) v severnej predsieni, diabol (po roku 1410) v severnej predsieni.

Súbor malieb v Kostole rím. kat. sv. Ladislava (Panny Márie, Kráľovnej pokoja) tvoria: Korunovanie a Smrť Panny Márie (po r. 1330) nad vchodom do sakristie vo svätyni, iluzívne konzoly (2/4 14.stor.) vo svätyni, Ukrižovanie (okolo 1340) na severnej stene sakristie, Cyklus siedmych skutkov milosrdenstva (pred 1400) na severnej stene lode, Madona s Ježiškom (pol.14.stor.) v tympanóne južnej steny exteriéru, Ukrižovanie (zač.15.stor.) a Adam a Eva – vyhnanie z raja (14.stor.), ako aj dvaja kľachiaci anjeli a výmaľba klenby (zač.15.stor.) v krížovej chodbe starého minoritského kláštora.

V interiéri kostola sv.Jakuba sa okrem stredovekých malieb zachovali aj maľby renesančné zo 17.stor. – Viera, Spravodlivosť, Nádej, Láska zakomponovaná do štukovej plastickej výzdoby. V interiéri meštianskych domov sa nám dochovali nástenné maľby nielen z obdobia gotiky, ale aj renesančné a to na Námestí Majstra Pavla č. 28, 32, č.40 (iluzívne závesné obrazy, zoomorfný a florálny motív, tváre, alegorické motívy, 16.-17 st.), č.48 (morality, okolo 1540). Vysoké pamiatkové hodnoty má renesančná sgrafitová výzdoba radnice a figurálna výmaľba piatich alegórií meštianskych cností z roku 1615 južnej fasády radnice, vyjadrujúcich ideály predstaviteľov slobodného kráľovského mesta. V tzv. Krupekovom dome, Námestie Majstra Pavla 44, je priečelie domu pokryté renesančnou nástennou maľbou dekoratívnou a figurálnou pred r.1600 a spolu s freskovou výzdobou na dome meštianskom na Námestí Majstra Pavla č. 20, patrí medzi najhodnotnejšie.

Svoju umeleckú tvorbu rozvinul v chráme sv.Jakuba sochár a rezbár Majster Pavol z Levoče – autor monumentálneho hlavného oltára sv.Jakuba st. Jeho dielňa ako aj on sám sa zároveň podieľali na prácach pri oltároch bočných sv.Mikuláša bisk., Štyroch Jánov, sv.Anny, Narodenie Pána, súsošia na konzole sv.Juraj zabíja draka a z okruhu stolárov Majstra Pavla pochádza aj dorsale so sedadlami a baldachýnom trojsedadlovej patronátnej lavice. Majster Pavol sa svojim dielom stal najvýznamnejším majstrom neskorogotického sochárstva v rámci stredoeurópskeho priestoru. Tabuľová gotická maľba, rezba a sochárska tvorba má svoje zastúpenie aj u iných oltároch, ktoré sa nachádzajú v kostole sv.Jakuba, ktoré významne obohacujú pamiatkový fond (oltár sv.Petra a Pavla, oltár sv.Kataríny, oltár sv.Michala Archanjela, oltár 14 pomocníkov v núde, oltár Dobrého pastiera, oltár Panny Márie Snežnej, oltár Vir dolorum, oltár sv.Alžbety Uhorskej, oltár sv.Jána Nepomuckého a pod.

Zlatníctvo, ktoré malo v meste vhodné podnety na rozvoj, podmienili nielen staršie tradície spišského zlatníctva, ale naplno sa rozvinuli predovšetkým v diele Jána Silášiho, ktorý svojim prácam dodal charakteristickú svojráznosť emailovou miniatúrnou výzdobou. Zlatnícke umenie je v Levoči zastúpené aj inými dobrými zlatníkmi, ako bol napr. aj Andrej Reuther, či David Genersich. Náhrobná doska Juraja Ulenbacha z roku 1392, ktorý dal postaviť kaplnku sv. Juraja, je najstaršou náhrobnou doskou v celkom kostole sv. Jakuba. Zároveň sa v tomto kostole nachádzajú aj veľmi vzácne epitafy a náhrobné dosky šľachtickej rodiny Thurzovcov, ktoré boli nielen vyrobené domácimi neznámymi majstrami ale sú aj nemeckými importami. Thurzovci zohrávali v dejinách Slovenska a Levoče významnú úlohu. V kostole sú diela kameňosochára Jána Weinharta zo Spišských Vlách, ktorého činnosť je úzko spätá s touto rodinou a prostredníctvom ktorého prenikali na naše územie umelecké tendencie z európskych umeleckých center. Nachádzajú sa tu aj iné barokové epitafy a mortuária významných osobností Levoče, zhodnotené nápismi, prípadne aj biblickými textami vzťahujúcimi sa ku zobrazeniu na daných hnutelnostiach. Medzi významnými sochármi pôsobiacimi v meste patrili Krištof Kollmitz, Hans Schmidt, Pavol Unterbaum, Andrej Hertel, ktorý pracovali v 2. tretine 17. stor. Rovnako hodnotným je aj súbor vzácnych liturgických odevov z 18. a 19. stor., okenných vitráží z kon. 19. stor.

Jedinečným je barokový kostol z 18. st. sv. Ducha s jednotnou maliarskou výzdobou klenieb od A. Trtinu z roku 1758 a 1765 s biblickými výjavmi, svätcami a sväticami, ktorý sa pokladá za typického predstaviteľa „východoslovenského rokoka“, s celistvo zachovanou interiérovou plastickou a maliarskou výzdobou s mnohými hodnotnými architektonickými a umelecko-remeselnými prvkami - oltáre a sčasti aj ich sochárska výzdoba sú vytvorené technikou štukolustro, steny majú iluzívne maľované mramorovanie, s bohatou plastickou štukovou a kamennou výzdobou. V kláštore minoritov sa zároveň dochovala nástenná klenbová maľba Panny Márie Ochrankyne rádu, dielo A. Trtinu.

Kostol sv. Ladislava (Panny Márie, Kráľovnej pokoja) postavený v gotickom slohu, po prestavbe kon. 17. stor. dostal aj nové vybavenie. Olaf Engelholm spolu so svojou dielňou v rokoch 1695-1699 vytvoril jednotný celok, ktorý patrí po Trnave medzi najvýznamnejšie barokové interiéry 17. stor. na Slovensku. Spolu s Engelholmom v kostole pracoval Ján Strecius, Ferdinand Beichel.

V centre mesta je situovaný klasicistický kostol ev.a.v., ktorého autorom je A. Povolný. Z dnes už zaniknutého prvého dreveného artikulárneho kostola, ktorý stál mimo hradieb a bol postavený na pôdoryse gréckeho kríža sa zachovalo v tomto novom murovanom evanj. kostole niekoľko vecí z pôvodného inventáru (krstiteľnica, drevený kríž, maľby apoštolov a Spasiteľa a pod.). Veľký župný dom, ktorého autorom je A. Povolný patrí spolu s týmto kostolom medzi významné klasicistické stavby svojho druhu na Slovensku i v širšom kontexte, najmä vo svojej dobe moderne uplatneným architektonickým tvaroslovím hlavnej fasády, ktoré takmer rigorózne dodržiava aplikáciu slohových analógií jednotlivých období antickej, gréckej a rímskej architektúry.

Kultúrne dedičstvo, ktoré nám ponechali naši predkovia aj v meste Levoča tvorí jedinečnú súčasť európskej kultúry. V budúcnosti je však potrebné venovať viac pozornosti umelecko-historickému a architektonicko-historickému doskúmaniu tejto časti pamiatkového fondu.

H.5. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

Archeologické nálezy a náleziska predstavujú špecifický typ pamiatok hmotnej kultúry dokladajúce vývoj materiálnej kultúry od praveku po súčasnosť. Podľa pamiatkového zákona

je archeologický nález definovaný ako hnutel'ná vec alebo nehnuteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb až do novoveku a spravidla sa našla alebo sa nachádza v zemi, na jeho povrchu alebo vo vode. Archeologické nálezisko je topograficky vymedzené územie s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach. V zmysle týchto definícií je celé územie PR archeologickou lokalitou s archeologickými nálezmi s vysokým stupňom kultúrnych a pamiatkových hodnôt. Podľa § 41, ods. 1 archeologické náleziská eviduje archeologický ústav v Centrálnnej evidencii archeologických nálezísk SR. Okrem evidovaných archeologických nálezísk je potrebné považovať za územie s archeologickými nálezmi všetky parcely územia PR ako celku, kde je veľká pravdepodobnosť výskytu doteraz neznámych archeologických nálezov. Ich záchrana je podmienená dodržiavaním platnej legislatívy a zásad uvedených v kapitole III.D.

Sú to najmä:

- suterény a dvory meštianskych domov,
- zaniknuté objekty na parcelách v línii mestského opevnenia,
- komunikácie a verejné priestranstvá v HJ (vývoj nivelácie komunikácií s navrstvovaním, navážkami a dláždením),
- podložia sakrálnych stavieb, kláštorov a ich dvorových častí,
- stredoveká a novoveká hygienická infraštruktúra (kanalizácia, vodovod, studne a pod.).

I. Prílohy urbanisticko-historického výskumu

I.1. Textové prílohy

Objekty NKP v pamiatkovom území:

č.ÚZPF	ADR	OC	PARC	UNKP	UNPO
2741 / 1			123,125,222,223,279, 312,392,399,842, 849/2,851,1056,1059, +	OPEVNENIE MESTSKÉ	MÚR HRADBOVÝ BRÁNA
2741 / 2			1051	OPEVNENIE MESTSKÉ	OPEVNENIA BRÁNA
2741 / 3			852	OPEVNENIE MESTSKÉ	OPEVNENIA BRÁNA
2741 / 4			316	OPEVNENIE MESTSKÉ	OPEVNENIA
2741 / 5			225	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA
2741 / 7			1057	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA
2741 / 8			1067	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA
2741 / 9			849/1,849/3	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA
2741 / 10			848	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA
2741 / 11			847,848,849/1,851/1- 2,1056,1059,1067, 1071/1	OPEVNENIE MESTSKÉ	MÚR PARKÁNOVÝ
2741 / 12			306-311,313- 315,390-398, 437-444,449- 452,843- 846,850,1054,++	OPEVNENIE MESTSKÉ	PRIEKOPA
2889 / 0	Dlhá ul. Hermana	7	792	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2770 / 0	Gustáva ul. Hermana	2	745	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2771 / 0	Gustáva ul. Hermana	3	746	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2772 / 0	Gustáva ul. Hermana	4	747	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2773 / 0	Gustáva ul. Hermana	5	750	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2774 / 0	Gustáva ul. Hermana	6	751	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2775 / 0	Gustáva ul. Hermana	9	799	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2776 / 0	Gustáva ul. Hermana	13	965	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2777 / 0	Gustáva ul. Hermana	14	964	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2778 / 0	Gustáva ul.	15	963	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY DOM MEŠTIANSKY
2928 / 2	Kláštorská ul.		22	DOMY MEŠTIANSKE	II.
2742 / 0	Kláštorská ul.	12	253	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2743 / 0	Kláštorská ul.	13	257	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2744 / 0	Kláštorská ul.	14	258	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2745 / 0	Kláštorská ul.	15	259	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2746 / 0	Kláštorská ul.	16	263	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2747 / 0	Kláštorská ul.	17	264	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2748 / 0	Kláštorská ul.	18	265	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2749 / 0	Kláštorská ul.	19	268	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2750 / 0	Kláštorská ul.	20	269	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2751 / 0	Kláštorská ul.	21	271	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2752 / 0	Kláštorská ul.	22	272	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2753 / 0	Kláštorská ul.	23	273	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2754 / 0	Kláštorská ul.	24	274,277	ŠKOLA	ŠKOLA
2755 / 0	Kláštorská ul.	25	281	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2756 / 0	Kláštorská ul.	26	283	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2757 / 0	Kláštorská ul.	27	284	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2758 / 0	Kláštorská ul.	28	285	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2759 / 0	Kláštorská ul.	29	289	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2760 / 0	Kláštorská ul.	30	290	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2761 / 0	Kláštorská ul.	31	291	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2762 / 0	Kláštorská ul.	32	294	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2763 / 0	Kláštorská ul.	33	295	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2764 / 0	Kláštorská ul.	34	298	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2765 / 0	Kláštorská ul.	35	299	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2766 / 0	Kláštorská ul.	36	303	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2767 / 0	Kláštorská ul.	37	320	GYMNÁZIUM	GYMNÁZIUM
2768 / 1	Kláštorská ul.	38	319/1	KLÁŠTOR MINORITOV	MINORITOV
2768 / 2	Kláštorská ul.	39	317	KLÁŠTOR MINORITOV	KOSTOL
2768 / 3	Kláštorská ul.		317	KLÁŠTOR MINORITOV	SOCHA
2941 / 2	Kláštorská ul.		38/2	FARA A STAVBA	STAVBA
2863 / 0	Košická ul.	1	1055	HOSPODÁRSKA	HOSPODÁRSKA
2863 / 0	Košická ul.	1	1055	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2864 / 1	Košická ul.	2	1049/1,1049/2	KONVENT	KONVENT
2864 / 1	Košická ul.	2	1049/1,1049/2	KLÁŠTOR MINORITOV	MINORITOV
2864 / 2	Košická ul.	2	1049/1	KLÁŠTOR MINORITOV	KOSTOL
2865 / 0	Košická ul.	3	901	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2866 / 0	Košická ul.	4	900	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2867 / 0	Košická ul.	5	899	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2868 / 0	Košická ul.	6	898	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2869 / 0	Košická ul.	7	897	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2870 / 0	Košická ul.	8	893	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2871 / 0	Košická ul.	9	59	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2871 / 0	Košická ul.	9	59	DOM MEŠTIANSKY A	DOM MEŠTIANSKY A
2872 / 1	Košická ul.	10	60	STAVBA HOSP.	DOM MEŠTIANSKY
2873 / 0	Košická ul.	11	61	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2874 / 0	Košická ul.	12	62	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2875 / 0	Košická ul.	13	63	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2876 / 0	Košická ul.	14	64,65	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2877 / 0	Košická ul.	15	66	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2878 / 0	Košická ul.	16	68	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2879 / 0	Košická ul.	17	69	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2880 / 0	Košická ul.	18	70	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2881 / 0	Košická ul.	19	71	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2882 / 0	Košická ul.	20	72	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2883 / 0	Košická ul.	21	73	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2884 / 0	Košická ul.	22	74	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2885 / 0	Košická ul.	23	75	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2886 / 0	Košická ul.	24	76	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2887 / 0	Košická ul.	25	79	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2888 / 0	Košická ul.	26	80,2986	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2955 / 1	Majstra Pavla nám.		6	FONTÁNA	FONTÁNA-NÁDRŽ
2955 / 2	Majstra Pavla nám.		6	FONTÁNA	STĹP
2955 / 3	Majstra Pavla nám.		6	FONTÁNA	PLASTIKA
1608 / 0	Majstra Pavla nám.		5	POMNÍK	POMNÍK
1610 / 0	Majstra Pavla nám.		1	POMNÍK SO SOCHOU	POMNÍK SO SOCHOU
4442 / 0	Majstra Pavla nám.		9	PRANIER	PRANIER
2890 / 0	Majstra Pavla nám.	1	10	KOSTOL	KOSTOL
2891 / 1	Majstra Pavla nám.	2	8	RADNICA S AREÁLOM	RADNICA
2891 / 2	Majstra Pavla nám.	2	7	RADNICA S AREÁLOM	ZVONICA
2891 / 3	Majstra Pavla nám.	2	8	RADNICA S AREÁLOM	TABUĽA PAMÄTNÁ I.
2891 / 4	Majstra Pavla nám.	2	8	RADNICA S AREÁLOM	TABUĽA PAMÄTNÁ II.
2892 / 0	Majstra Pavla nám.	3	4	KOSTOL	KOSTOL
2893 / 0	Majstra Pavla nám.	4	2	VÁŽNICA	VÁŽNICA
2894 / 0	Majstra Pavla nám.	5	892	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2895 / 0	Majstra Pavla nám.	6	891/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2896 / 0	Majstra Pavla nám.	7	890	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2806 / 1	Majstra Pavla nám.	8	888	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2898 / 1	Majstra Pavla nám.	9	887	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2809 / 1	Majstra Pavla nám.	10	885	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2900 / 0	Majstra Pavla nám.	11	884	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2805 / 1	Majstra Pavla nám.	12	882	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2807 / 1	Majstra Pavla nám.	13	881	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2808 / 1	Majstra Pavla nám.	14	878	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2904 / 0	Majstra Pavla nám.	15	877	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2905 / 0	Majstra Pavla nám.	16	876/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2906 / 0	Majstra Pavla nám.	17	875	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2907 / 0	Majstra Pavla nám.	18	874	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2908 / 0	Majstra Pavla nám.	19	873	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2909 / 1	Majstra Pavla nám.	20	872	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	DOM MEŠTIANSKY PAMÄTNÝ I.
2909 / 3	Majstra Pavla nám.	20	872	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	TABUĽA PAMÄTNÁ
2910 / 0	Majstra Pavla nám.	21	871	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2911 / 0	Majstra Pavla nám.	22	870	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2912 / 0	Majstra Pavla nám.	23	867/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2913 / 0	Majstra Pavla nám.	24	866	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2914 / 0	Majstra Pavla nám.	25	864	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2803 / 1	Majstra Pavla nám.	26	862	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	DOM MEŠTIANSKY PAMÄTNÝ I.
2803 / 3	Majstra Pavla nám.	26	862	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	TABUĽA PAMÄTNÁ I.
2803 / 4	Majstra Pavla nám.	26	862	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	TABUĽA PAMÄTNÁ II.
2916 / 0	Majstra Pavla nám.	27	861	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2917 / 0	Majstra Pavla nám.	28	860	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2918 / 0	Majstra Pavla nám.	29	859	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2919 / 0	Majstra Pavla nám.	30	858	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2920 / 0	Majstra Pavla nám.	31	857/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2804 / 1	Majstra Pavla nám.	32	855	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2922 / 0	Majstra Pavla nám.	33	854	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2923 / 1	Majstra Pavla nám.	34	11/2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2924 / 0	Majstra Pavla nám.	35	12/1,12/3	KASÍNO	KASÍNO
2925 / 0	Majstra Pavla nám.	36	13	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2926 / 0	Majstra Pavla nám.	37	14	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2927 / 0	Majstra Pavla nám.	38	18	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2928 / 1	Majstra Pavla nám.	39	21	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY I.
2929 / 1	Majstra Pavla nám.	40	23	DOM MEŠTIANSKY A PAM.TAB.	DOM MEŠTIANSKY PAMÄTNÝ
2929 / 2	Majstra Pavla nám.	40	23	DOM MEŠTIANSKY A PAM.TAB.	TABUĽA PAMÄTNÁ
2930 / 0	Majstra Pavla nám.	41	24	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2931 / 0	Majstra Pavla nám.	42	25	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2932 / 0	Majstra Pavla nám.	43	26	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2933	/ 0	Majstra Pavla nám.	44	27	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2934	/ 0	Majstra Pavla nám.	45	28	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2935	/ 0	Majstra Pavla nám.	46	29,30	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2936	/ 0	Majstra Pavla nám.	47	31	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2937	/ 0	Majstra Pavla nám.	48	33	PALÁC MESTSKÝ	PALÁC MESTSKÝ
2938	/ 0	Majstra Pavla nám.	49	34	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2939	/ 0	Majstra Pavla nám.	50	35	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2940	/ 0	Majstra Pavla nám.	51	36,37	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2941	/ 1	Majstra Pavla nám.	52	38/1	FARA A STAVBA HOSPODÁRSKA	FARA
2942	/ 0	Majstra Pavla nám.	53	39	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2943	/ 0	Majstra Pavla nám.	54	41	REDUTA	REDUTA
2944	/ 0	Majstra Pavla nám.	55	42	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2945	/ 0	Majstra Pavla nám.	56	43	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2946	/ 0	Majstra Pavla nám.	57	44	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2947	/ 0	Majstra Pavla nám.	58	45	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2948	/ 0	Majstra Pavla nám.	59	48	DOM ŽUPNÝ	DOM ŽUPNÝ
2949	/ 0	Majstra Pavla nám.	60	49	DOM ŽUPNÝ	DOM ŽUPNÝ
2950	/ 0	Majstra Pavla nám.	61	50	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2951	/ 0	Majstra Pavla nám.	62	52	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2952	/ 0	Majstra Pavla nám.	63	53/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2953	/ 0	Majstra Pavla nám.	64	54,55,56	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2954	/ 0	Majstra Pavla nám.	65	57	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2898	/ 2	Mäsiarska ul.		887	DOMY MEŠTIANSKE	DOM MEŠTIANSKY II.
2909	/ 2	Mäsiarska ul.		872	DOM MEŠTIANSKY S AREÁLOM	DOM MEŠTIANSKY PAMÄTNÝ II.
2779	/ 0	Mäsiarska ul.	1	896	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2780	/ 0	Mäsiarska ul.	3	906	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2781	/ 0	Mäsiarska ul.	4	911	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2782	/ 0	Mäsiarska ul.	5	912	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2783	/ 0	Mäsiarska ul.	6	915	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2784	/ 0	Mäsiarska ul.	7	916	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2785	/ 0	Mäsiarska ul.	8	917	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2786	/ 0	Mäsiarska ul.	9	919	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2787	/ 0	Mäsiarska ul.	10	920	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2788 / 0	Mäsiarska ul.	11	921	DOM MEŠTIANSKY DOM MEŠTIANSKY A	DOM MEŠTIANSKY
2789 / 1	Mäsiarska ul.	12	923	PUMPA VODNÁ DOM MEŠTIANSKY A	DOM MEŠTIANSKY PUMPA VODNÁ SO
2789 / 2	Mäsiarska ul.		923	PUMPA VODNÁ	STUDŇOU
2790 / 0	Mäsiarska ul.	13	924	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2791 / 0	Mäsiarska ul.	14	926/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2792 / 0	Mäsiarska ul.	15	929,928	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2793 / 0	Mäsiarska ul.	16	931/1	DOM MEŠTIANSKY DOM MEŠTIANSKY A	DOM MEŠTIANSKY
2794 / 1	Mäsiarska ul.	17	932	PIVOVAR	DOM MEŠTIANSKY
2795 / 0	Mäsiarska ul.	18	935	ZBROJNICA	ZBROJNICA
2796 / 0	Mäsiarska ul.	21	939	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2797 / 0	Mäsiarska ul.	22	943	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2798 / 0	Mäsiarska ul.	23	944	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2799 / 0	Mäsiarska ul.	24	945	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2800 / 0	Mäsiarska ul.	25	947	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2802 / 0	Mäsiarska ul.	29	956	DOM MEŠTIANSKY DOM MEŠTIANSKY S	DOM MEŠTIANSKY DOM MEŠTIANSKY
2803 / 2	Mäsiarska ul.	30	863	AREÁLOM	PAMÁTNÝ II. DOM MEŠTIANSKY
2804 / 2	Mäsiarska ul.	31	856	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2805 / 2	Mäsiarska ul.	32	883	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2806 / 2	Mäsiarska ul.	33	889	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2807 / 2	Mäsiarska ul.	34	880	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2808 / 2	Mäsiarska ul.	35	879	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2809 / 2	Mäsiarska ul.	36	886	DOMY MEŠTIANSKE	II.
2956 / 0	Nová ul.	1	523/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2957 / 0	Nová ul.	2	522	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2958 / 0	Nová ul.	3	519	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2960 / 0	Nová ul.	5	515	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2961 / 0	Nová ul.	6	514	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2962 / 0	Nová ul.	7	512	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2963 / 0	Nová ul.	8	511	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2964 / 0	Nová ul.	9	509	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2965 / 0	Nová ul.	10	508	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2966 / 0	Nová ul.	11	505	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2967 / 0	Nová ul.	12	504	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2968 / 0	Nová ul.	13	502	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2969 / 0	Nová ul.	14	501	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2970 / 0	Nová ul.	15	498	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2972 / 0	Nová ul.	17	484	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2973 / 0	Nová ul.	18	483	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2974 / 0	Nová ul.	19	482	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2975 / 0	Nová ul.	20	481	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2976 / 0	Nová ul.	21	480	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2977 / 0	Nová ul.	22	479	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2978 / 0	Nová ul.	23	476	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2979 / 0	Nová ul.	24	475	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2980 / 0	Nová ul.	25	472	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2981 / 0	Nová ul.	26	471	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2982 / 0	Nová ul.	27	470	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2983 / 0	Nová ul.	28	469	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2984 / 0	Nová ul.	29	467	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2985 / 0	Nová ul.	30	466	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
10946 / 0	Nová ul.	32	462	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
10235 / 0	Nová ul.	39	436	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2986 / 0	Nová ul.	44	431	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2987 / 0	Nová ul.	45	430	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2988 / 0	Nová ul.	46	427	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2989 / 0	Nová ul.	47	426	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2990 / 0	Nová ul.	48	424	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2991 / 0	Nová ul.	49	423/0/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2992 / 0	Nová ul.	50	422	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2993 / 0	Nová ul.	51	419	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2994 / 0	Nová ul.	52	418	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2995 / 0	Nová ul.	53	415	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2996 / 0	Nová ul.	54	414	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2997 / 0	Nová ul.	55	411	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2998 / 0	Nová ul.	56	409	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2999 / 0	Nová ul.	57	408	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3000 / 0	Nová ul.	58	402	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3001 / 0	Nová ul.	59	401	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3002 / 0	Nová ul.	60	376	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3003 / 0	Nová ul.	61	375	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3004 / 0	Nová ul.	62	372	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3005 / 0	Nová ul.	63	371	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3006 / 0	Nová ul.	64	357	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3007 / 0	Nová ul.	65	356	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3008 / 0	Nová ul.	66	354	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3009 / 0	Nová ul.	67	353	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3010 / 0	Nová ul.	68	350	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3011 / 0	Nová ul.	69	349/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3012 / 0	Nová ul.	70	346	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3013 / 0	Nová ul.	71	345	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3014 / 0	Nová ul.	72	342	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3015 / 0	Nová ul.	73	341	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3017 / 0	Nová ul.	75	336	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3018 / 0	Nová ul.	76	335/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3019 / 0	Nová ul.	77	333	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3020 / 0	Nová ul.	78	332	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3021 / 0	Nová ul.	79	331	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3022 / 0	Nová ul.	80	330	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

3023 / 0	Nová ul.	81	329	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2872 / 2	Ružová ul.		60	DOM MEŠTIANSKY A STAVBA HOSP.	STAVBA HOSPODÁRSKA
2794 / 2	Špitálska ul.		933	DOM MEŠTIANSKY A PIVOVAR	PIVOVAR
3026 / 0	Špitálska ul.	4	1035	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3027 / 0	Špitálska ul.	5	1034	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3028 / 0	Špitálska ul.	6	1032	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3029 / 0	Špitálska ul.	7	1031	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3030 / 0	Špitálska ul.	8	1026	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3031 / 0	Špitálska ul.	9	1025	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3032 / 0	Špitálska ul.	10	1021	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3033 / 0	Špitálska ul.	11	1020	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3034 / 0	Špitálska ul.	12	1016	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3035 / 0	Špitálska ul.	13	1015	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3036 / 0	Špitálska ul.	14	1010	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3037 / 0	Špitálska ul.	15	1009	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3038 / 0	Špitálska ul.	16	1008	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3039 / 0	Špitálska ul.	17	1004	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3040 / 0	Špitálska ul.	18	1002	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3041 / 0	Špitálska ul.	19	1001	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3042 / 0	Špitálska ul.	20	997	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3043 / 0	Špitálska ul.	21	996	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3044 / 0	Špitálska ul.	22	993	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3045 / 0	Špitálska ul.	23	992	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3046 / 0	Špitálska ul.	24	990	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3047 / 0	Špitálska ul.	25	989	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3048 / 0	Špitálska ul.	26	988	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3049 / 0	Špitálska ul.	27	981	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
10236 / 0	Špitálska ul.	33	960,962	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3024 / 0	Uhoľná ul.	1	47,184/1,184/2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3025 / 0	Uhoľná ul.	21	252	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2741 / 6	Vetrová ul.		2978	OPEVNENIE MESTSKÉ	BAŠTA SV
3050 / 0	Vetrová ul.	1	183	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3051 / 0	Vetrová ul.	2	180	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3052 / 0	Vetrová ul.	3	179	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3053 / 0	Vetrová ul.	4	178/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
3054 / 0	Vetrová ul.	5	177	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2810 / 0	Vysoká ul.	1	741	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2811 / 0	Vysoká ul.	2	740	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2812 / 0	Vysoká ul.	3	739	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2813 / 0	Vysoká ul.	4	737	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2814 / 0	Vysoká ul.	5	736	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2815 / 0	Vysoká ul.	6	733	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2816 / 0	Vysoká ul.	7	732	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2817 / 0	Vysoká ul.	8	730	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2818 / 0	Vysoká ul.	9	729	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

2819 / 0	Vysoká ul.	10	714	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2820 / 0	Vysoká ul.	11	713	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2821 / 0	Vysoká ul.	12	712	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2822 / 0	Vysoká ul.	13	710	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2823 / 0	Vysoká ul.	14	709	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2824 / 0	Vysoká ul.	15	706	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2825 / 0	Vysoká ul.	16	705	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2826 / 0	Vysoká ul.	17	704	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2827 / 0	Vysoká ul.	18	703	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2828 / 0	Vysoká ul.	19	700	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2829 / 0	Vysoká ul.	20	699	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2830 / 0	Vysoká ul.	21	698	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2831 / 0	Vysoká ul.	22	695	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2832 / 0	Vysoká ul.	23	694	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2833 / 0	Vysoká ul.	24	656	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2835 / 0	Vysoká ul.	26	654	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2836 / 0	Vysoká ul.	27	649	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2837 / 0	Vysoká ul.	28	648	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2838 / 0	Vysoká ul.	29	647	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2839 / 0	Vysoká ul.	30	643	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2840 / 0	Vysoká ul.	31	642	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2841 / 0	Vysoká ul.	32	636	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2842 / 1	Vysoká ul.	33	635	DOMY MEŠTIANSKE	I. DOM MEŠTIANSKY
2842 / 2	Vysoká ul.	34	634	DOMY MEŠTIANSKE	II. DOM MEŠTIANSKY
2844 / 0	Vysoká ul.	35	633	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2845 / 0	Vysoká ul.	36	632	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2846 / 0	Vysoká ul.	37	631	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2847 / 0	Vysoká ul.	38	630	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2848 / 0	Vysoká ul.	60	558	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2849 / 0	Vysoká ul.	61	555	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2851 / 0	Vysoká ul.	67	543/1-2	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2852 / 0	Vysoká ul.	68	540	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2853 / 0	Vysoká ul.	69	539	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2854 / 0	Vysoká ul.	70	536	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2855 / 0	Vysoká ul.	71	535	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2856 / 0	Vysoká ul.	72	533	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2857 / 0	Vysoká ul.	73	532	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2858 / 0	Vysoká ul.	74	531	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2859 / 0	Vysoká ul.	75	530	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2860 / 0	Vysoká ul.	76	528	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2861 / 0	Vysoká ul.	77	527	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2862 / 0	Vysoká ul.	78	526/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY
2923 / 2	Vysoká ul.	79	11/1	DOM MEŠTIANSKY	DOM MEŠTIANSKY

Objekty NKP v navrhovanom ochrannom pásme pamiatkového územia:

č.ÚZPF	ADR	OC	PARC	UNPO
		111		
3057 / 0		8	8049	KOSTOL BUDOVA
4485 / 0	Kluberta Štefana nám.	6	1167	ADMINISTRATÍVNA
4486 / 0	Kluberta Štefana nám.	10	3264	ŠKOLA
1264 / 1	Mariánska hora		8049	STĽP
1264 / 2	Mariánska hora		8049	SOCHA NA PODSTAVCI
1264 / 3	Mariánska hora		8048	SOCHA NA STĽPE-KÓPIA
1605 / 0	Prešovská cesta		3369	POMNÍK
1609 / 0	Prešovská cesta		3369	POMNÍK
4441 / 1	Pri likérke ul.	1	2219-2224, 2216 - preverit' 1476,1477/1,	LIEHOVAR
3055 / 1	Probstnerova cesta		1479	CINTORÍN
3055 / 2	Probstnerova cesta		1478	KAPLNKA POHREBNÁ
3055 / 3	Probstnerova cesta		1477/1	BRÁNA NÁHROBNÍK S KRÍŽOM A SOCHOU
3055 / 4	Probstnerova cesta		1477/1	NÁHROBNÍK S VÁZOU A SOCHOU
3055 / 5	Probstnerova cesta		1477/1	NÁHROBNÍK SO SOCHOU NÁHROBNÍK S VÁZOU A SOCHOU
3055 / 6	Probstnerova cesta		1477/1	NÁHROBNÍK SO SOCHOU NÁHROBNÍK S VÁZOU A SOCHOU
3055 / 7	Probstnerova cesta		1477/1	HROB S NÁHROBKOM
3055 / 8	Probstnerova cesta		1477/1	NEMOCNICA
3058 / 1	Probstnerova cesta	6	1102,1105	PAVILÓN
3058 / 2	Probstnerova cesta	6	1112	

Objekty vhodne dotvárajúce historické prostredie:

Ide o objekty, ktoré svojou hmotou a výrazom fasád vhodne dotvárajú prostredie uličných interiérov pamiatkovej rezervácie. Pri úpravách objektov sa bude klásť dôraz na zachovanie ich pozitív. Tu sa zaraďujú aj objekty bez výrazných historických a architektonických hodnôt, v dobrom stavebno-technickom stave, ktoré v danom prostredí nepôsobia rušivo. Pri úprave nehnuteľností vyžadovať skvalitnenie výrazu architektúry s ohľadom na obklopujúcu zástavbu s cieľom vhodného dotvorenia prostredia príslušnej časti Pamiatkovej rezervácie. Objekty sú graficky vyznačené vo Výkrese rozboru pamiatkových hodnôt a priestorov územia 1.5.1.

Objekty nevhodne dotvárajúce historické prostredie:

Zaraďujeme tu objekty nerešpektujúce historické prostredie PR Levoča – hmotou, výškou, materiálom, architektonickým výrazom, narúšajúce pôvodnú parceláciu, diaľkové pohľady či už vnútorné alebo vonkajšie. Objekty sú graficky vyznačené vo Výkrese rozboru pamiatkových hodnôt a priestorov územia 1.5.1.

Tu patria objekty, pri ktorých je perspektívne navrhovaná bezpodmienečne hmotová, resp. výrazová korekcia, či čiastočná demolácia v záujme ich primeraného začlenenia do historickej štruktúry PR Levoča a jej ochranného pásma alebo náhrada kvalitatívne vyššou architektúrou. Ide o objekty v dobrom stavebno-technickom stave a s funkčnou náplňou.

Do tejto skupiny sa radia aj väčšinou hospodárske objekty narušujúce prostredie historického jadra – dvorové prístavby, garáže. Sú tu zaradené aj objekty bez individuálnych pamiatkových, resp. architektonických hodnôt a v zlom stavebno-technickom stave.

Objekty situované na ploche opevnenia mestského (hradbová priekopa), resp. prekrývajúce pôvodné objekty opevnenia mestského sú určené na dožitie, nakoľko cieľom je prinavrátanie pôvodných hodnôt opevnenia mestského. Vo východnej časti opevnenia mestského sú novšie nepôvodné objekty na parkáne určené na dožitie, v južnej časti opevnenia sú nevhodné objekty technických služieb a nepôvodných rodinných domov. Za účelom zjednotenia priestoru priekopy je potrebné funkčne zjednotiť a odstrániť výsledky záhradkárskych aktivít so záhradnými domčekmi v západnej časti opevnenia a prinavrátiť funkcie zamerané na kultúrno-spoločenské využitie vo forme rekreačno-oddychovej zóny.

Príkladom nízko hodnotnej zástavby je severná časť PR – Baštová ulica v kontakte s opevnením mestským – s náhodilou zástavbou väčšinou garáží bez akýchkoľvek architektonických hodnôt, jednopodlažných objektov s plochým zastropením s plechovou krytinou a plechovou bránou, vid'. foto č. 125. Podobné objekty garáží sa vyskytujú aj na západnej strane Kukučínovej ulice (zadné trakty domov na Špitálskej ulici), vid'. foto č. 127, v severovýchodnej časti Kláštorskej ulice, na Bottovej ulici a pod.

Na Ružovej ulici je nesúrodá utilitárna zástavba zadných traktov domov z Košickej ulice s nevhodným architektonickým riešením a prestrešením. Dom č.8 na Ružovej ulici po nevhodnej nadstavbe rozmerného vikiera pôsobí rušivo v prízemnej zástavbe domov, vid' foto č. 128.

Objektmi výrazne zasahujúcimi do štruktúry pôdorysu PR Levoča s narušením urbanistického priestoru sú bytové podlažné domy situované v juhozápadnej časti Bottovej ulice a v severozápadnej časti Baštovej ulice – za domoradím Kláštorskej ulice, vid'. foto č. 126. Tieto boli osadené bez rešpektovania pôvodnej parcelácie, výškovo preexponované, bez akéhokoľvek architektonického stvárnenia. Nie veľmi vydarenou je aj novostavba telocvične za domami 36,35,34,33 na Kláštorskej ulici – architektonickým riešením, nerešpektovaním parcelácie, spôsobom a materiálom prestrešenia. Urbanistický priestor narušujú aj rodinné domy na Móricovej uličnej parcelácie, postavené bez rešpektovania historickej parcelácie a pôdorysu, uličnej čiary, hmotového a materiálového riešenia historickej architektúry.

Rušivým objektom je neukončená novostavba za domami Námestie Majstra Pavla 23 – 25 začatá za socializmu, pomaly sa rozpadávajúca s predimenzovaným objemom, výškou, s nevhodným prestrešením, vid'. foto č. 129.

Rušivo pôsobia prízemné dostavby k severnej a západnej fasáde secesného objektu Gymnázia.

I.2. Historická dokumentácia :

- I.2.1. Katastrálna mapa Levoče Grundrifs der königl. Frey-Stadt Leutschau z r. 1787, kópia z r.1845
- I.2.2. Katastrálna mapa Levoča a parcelný protokol z roku 1869
- I.2.3. Historická mapa levočského opevnenia, 18. storočie
- I.2.4. Historická mapa Levoče a okolia – I. vojenské mapovanie 1763 - 1785

I.3. Fotografická dokumentácia

Spracovaná v 07-11/2006

Autori : Ing. Antónia Jacková

Mgr. Emília Toporcerová

I.4. CD nosiče - NKP

- nehnuteľnosti v PR Levoča

CD1 - Baštová ul., Bottova ul., Dlhá ul., Ul. Gustáva Hermana, Gymnaziálny priechod, Kasárenská ul., Košická ul., Kukučínov ául., Mäsiarska ul.

CD2 – Móricova ul., Hranica a pohľady, PR Levoča, Námestie Majstra Pavla, Nová ul., Probstnerova cesta, Ružová ul., Sirotínska ul.

CD 3 – Špitálska ul., Uholná ul., Vetrová ul., Vysoká ul. Žiacka ul.

I.5. Grafická dokumentácia

Výkres rozboru pamiatkových hodnôt a priestorov územia – č. I.5.1

M 1 : 1000

- s vyznačením hranice pamiatkového územia
- s vyznačením NKP
- s vyznačením NKP – plochy opevnenia mestského
- s vyznačením objektov vhodne dotvárajúcich historické prostredie
- s vyznačením objektov nevhodne dotvárajúcich historické prostredie
- s vyznačením nosných prvkov systému zelene
- s vyznačením významných pohľadov a pohľadových uhlov v interiéri PR Levoča
- s vyznačením chránených pohľadových uhlov z interiéru na krajinný obraz
- s vyznačením čísel domov (NKP)
- s vyznačením vstupov do PR
- s vyznačením výškových a hmotových dominánt

Zásady ochrany pamiatkového územia

I. Vstupné údaje

Zásady ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt územia sú súčasťou urbanisticko-historického výskumu pamiatkovej rezervácie LEVOČA.

Body I.1. – I.4. sú predmetom textovej správy výskumnej dokumentácie pamiatkového územia, body A, B, C, D, E.

I.5. Zhodnotenie súčasného stavu využitia pamiatkového územia

Historický, spoločenský a ekonomický význam mesta sa odráža v rôznorodosti funkčnej a priestorovej štruktúry ako aj architektonického tvaroslovia. Centrálné územie, urbanisticky najvýznamnejší priestor mesta je historické jadro (pamiatková rezervácia - PR) v ktorom sú koncentrované najmä nadregionálne, regionálne a celomestské funkcie. Ide o polyfunkčné územie (zónu) bývania, občianskeho vybavenia vyššieho významu a zelene.

V súvislosti s politicko-spoločenskými zmenami po roku 1989 došlo k významným zmenám v ďalšom smerovaní vývoja Levoče. Oproti obdobiu pred rokom 1989, kedy mal štát postupne viacero zámerov využitia tohoto územia, vývoj po roku 1989 jednoznačne smeroval k oživeniu prevládajúcej pôvodnej obytnej funkcie objektov, ktorá dnes tvorí veľkú časť z celkového využitia územia. Obytná funkcia niektorých domov je v kombinácii s ďalším, prevažne komerčným využitím, najčastejšie ako administratívne sídla firiem.

Ďalšia časť využitia patrí skupine hotelov a penziónov, ktoré poskytujú pre svojich klientov ubytovacie a stravovacie služby, pričom táto skupina zaznamenáva najväčší potenciál rastu oproti ostatným formám využitia. Obchodná vybavenosť, služby a administratíva podliehajú neustálym zmenám v súvislosti s reštrukturalizáciou týchto zariadení a prechodom na trhovú ekonomiku. V množstve a štandarde obchodov, ubytovacích a stravovacích služieb sa odráža význam mesta v oblasti cestovného ruchu. Tieto zariadenia nadmiestneho významu sú koncentrované najmä v mestskom centre.

Prehľad najvýznamnejších ubytovacích a stravovacích zariadení:

P. č.	Názov zariadenia	Lokalita	Kapacita v počte:	
			Lôžok	stoličiek
1	hotel Arkáda	Levoča	43+8	85
2	Hotel Barbakan	Levoča	30+6	80
3	Hotel Satel	Levoča	45	139
4	Penzión pri Košickej bráne	Levoča	12	12
5	Penzión U leva	Levoča	21	

Okrem uvedených lôžkových kapacít je poskytované ubytovanie v súkromí v počte cca 80 lôžok.

Časť využitia tvorí skupina bývalých štátnych zariadení školstva - v pôsobnosti VÚC sa v PR nachádza 6 stredných škôl a odborných učilíšť s kapacitou denného štúdia cca 2 000 žiakov. Kapacitné možnosti ubytovania na stredoškolských internátoch je 392 miest. V oblasti zariadení sociálnej vybavenosti je v meste zriadený Dom opatrovateľskej služby s počtom 22 bytov.

Významnejšie peňažné inštitúcie lokalizované na území mesta sú Všeobecná úverová banka, Slovenská sporiteľňa, Poľnobanka, UNIBANKA, Poist'ovne Sidéria a Vzájomná životná poisťovňa. Významnejšie inštitúcie verejnej správy sídlia v PR Levoča sú Okresný úrad, Mestský úrad, Okresný úrad práce, Mestská polícia, Pošta, Daňový úrad.

Kultúrne vybavenie a sakrálne stavby – tieto zariadenia odrážajú význam a špecifickosť mesta v oblasti špeciálneho školstva, sakrálnych stavieb, kultúrneho bohatstva a dedičstva ako aj v oblasti poznávacieho turizmu a kapacitne vyhovujú požiadavkám a potrebám.

Zariadenia kultúry

P.č.	Zariadenie	Lokalizácia	Kapacita
1	Mestské divadlo, kultúrne centrum	PR	394 sedadiel
2	Knižnica, kino a mestské informačné centrum	PR	27.800 zväzkov
3	Slovenská knižnica pre nevidiacich M. Hrebendu	PR	4.314 zväzkov
4	Slovenská knižnica pre nevidiacich a slabozrakých	PR	23.471 zväzkov
5	Štátny oblastný archív	PR	
6	Kino Úsmev	PR	353 stoličiek
7	Múzeum školstva a pedagogiky	PR	
8	SNM, Spišské múzeum	PR	
9	Radnica – múzeum	PR	
10	Dom majstra Pavla – múzeum	PR	

Kostoly

P.č.	Pomenovanie	Lokalizácia
1	Bazilika Panny Márie (Pútnický kostol)	Mariánska hora
2	Kostol sv. Jakuba	PR
3	Gymnaziálny kostol P.Márie Kráľovnej anjelov (sv. Ladislava)	PR
4	Pravoslávny chrám sv. Cyrila a Metoda	PR
5	Evanjelický kostol	PR
6	Gréckokatolícky Chrám	PR
7	Kostol a kláštor minoritov sv. Ducha	PR

Na území mesta sa nachádzajú tri farské úrady: rímskokatolícky, pravoslávny a evanjelický a. v.

Mariánska hora je známym pútnickým miestom v ktorom sa okrem hlavnej púte konajú rôzne cirkevné podujatia počas celého roka. Miesto je intenzívne navštevované aj mimo organizovaných podujatí. Mariánska hora je prístupná okrem peších aj pre osobné autá a autobusy pre ktoré je vybudované parkovisko.

Prínosom a oživením je zriadenie informačnej kancelárie v dome meštianskom na Námestí Majstra Pavla č. 58, plánované je v súvislosti s budúcou komplexnou obnovou

Námestia Majstra Pavla jej trvalé umiestnenie v priestore prízemnia zvonice na Námestí Majstra Pavla. Ostatné objekty v priestore PR majú funkciu administratívnych sídel firiem, sú tu zastúpené aj prevádzky obchodu a služieb. Treba však spomenúť aj keď nie vysoké percento nevyužívaných objektov.

Celkovo je možné súčasný stav využitia pamiatkového územia hodnotiť za zodpovedajúci kultúrno-historickým hodnotám rezervácie, ako návrat k tradícii a oživenie jedinečnosti tohoto územia.

Na základe zvýšenej návštevnosti Levoče je potrebné podporiť služby cestovného ruchu, a to najmä rozšírením služieb informačnej kancelárie, zabezpečiť celoročnú odbornú Osprievodcovskú službu, predaj suvenírov, odbornej literatúry a zriadenie verejných WC v niektorom z nevyužitých objektov, čo je plánované v súvislosti s obnovou námestia.

Pre celé územie PR je nutné pripraviť informačný systém s dostatočnými informáciami o pamiatkovom území i jednotlivých národných kultúrnych pamiatkach.

Podľa Územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja patrí riešené územia do spišsko-tatranskej oblasti. Územie okresu Levoča poskytuje vynikajúce predpoklady pre kultúrny a poznávací turizmus kombinovaný s agroturistikou v pohorí Levočských vrchov a Braniska. Špecifikom mesta sú známe Mariánske púte s vysokými nárokmi na parkovanie motorových vozidiel návštevníkov a organizačného zvládnutia stále sa zvyšujúceho počtu pútnikov. Rekreačný potenciál mesta Levoča je súčasťou potenciálu širšieho územia rekreačného krajinného celku Stredný Spiš, ktorý je nadregionálneho až medzinárodného významu. Súčasťou tohto rekreačného celku je i Spišský kultúrno historický celok s ťažiskovým územím vymedzeným sídlami Levoča, Spišské Podhradie a Spišské Vlachy. Blízkosť stredísk cestovného ruchu medzinárodného významu, ako sú Vysoké Tatry či Slovenský raj, ale aj mimoriadna kumulácia historických a prírodných pamiatok v oblasti Spiša, dáva predpoklady pre úspešný rozvoj turizmu v tomto regióne.

Okrem historického bohatstva kultúrnych pamiatok medzinárodného významu má riešené územie i kvalitné a atraktívne prírodné podmienky najmä pre pobytový turizmus regionálneho a nadregionálneho významu a krátkodobú prímestskú rekreáciu. Prírodné podmienky Levoče a jej okolia vytvárajú podmienky pre poskytovanie tak letnej ako aj zimnej rekreácie. Oblasť stredného Spiša a Levočské vrchy ponúkajú množstvo atraktívnych turistických a cyklistických trás prebiehajúcich riešeným územím.

I.6. Stav technickej infraštruktúry a jej zariadení

I.6.1. Dopravná sieť

Levoča leží na multimodálnom dopravnom koridore medzinárodnej európskej cestnej siete TINA č. Va Bratislava – Žilina – Prešov/Košice – Záhor/Čierna nad Tisou – Ukrajina, lokalizovaný pre cestné komunikácie a pre trate železničnej a kombinovanej dopravy. V Žiline sa tento koridor pripojuje na severo – južný koridor č. VI. Gdaňsk – Varšava – Žilina.

Cez katastrálne územie mesta (južne od kompaktného mesta) prebieha trasa rozostavanej diaľnice D1 v smere západo-východnom. Po realizácii diaľnice bude Levoča priamo napojená na diaľničnú sieť Európy.

Mesto Levoča je na celoštátnu cestnú sieť napojené prostredníctvom cesty I. triedy č. 18 Žilina – Poprad – Levoča – Prešov – Michalovce. Komunikácia tvorí súčasť hlavnej západo – východnej medzinárodnej európskej cestnej trasy E 50 prebiehajúcej územím Slovenskej republiky. Do tejto dopravnej komunikácie sú zaústené zberné dopravné spojovacie cesty:

- II. Triedy č. 533 Levoča – Spišská Nová Ves – Gemerská Poloma,

- III. Triedy č. 5333 Levoča – Levočská Dolina – Závada.

Prímestská autobusová doprava SAD je hlavným prepravcom v osobnej hromadnej doprave mesta. Mesto má vybudovanú novú autobusovú stanicu v priestore naväzujúcom na železničnú stanicu na rozhraní južnej priemyselnej a obytnej zóny (sídliisk Rozvoj a Pri prameni). Autobusová stanica vrátane výpravnej budovy má 9 odchodových priebežných stanovíšť, má dobré komunikačné napojenie a polohu k centru. Kapacitne aj polohovo vyhovuje nárokom mesta. Dopravný závod SAD ktorý prevádzkuje v meste aj jednu linku mestskej hromadnej dopravy (MHD) je lokalizovaný na západnej strane mesta vedľa cesty I/18 (Popradská cesta), plošne aj územne je vyhovujúci.

Na celoštátnu železničnú sieť je mesto napojené prostredníctvom trate miestneho významu Spišská Nová Ves – Levoča. Táto v stanici Spišská Nová Ves naväzuje na železničnú trať Košice – Žilina ktorá je súčasťou európskeho koridoru č. Va (E 40) a je zaradená do dohody AGTC a AGC. Na území mesta – v južnej časti obytnej zóny - je umiestnená koncová stanica regionálnej železničnej trate miestneho významu č. 186 Spišská Nová Ves – Levoča. Koncové koľajisko stanice je rozvetvené aj pre nákladisko s priamym cestným napojením z ul. Železničný riadok. Z voľnej trate je odpojená aj železničná vlečková koľaj do drevoskladu píly. Poloha navrhovaného priemyselného parku pri ceste do Spišskej Novej Vsi umožňuje jeho zavlečkovanie z tejto trate.

Hlavná komunikačná os mesta prechádzajúca v smere J – S a tvoriaca základ vytýčenej pôdorysnej schémy sa zachovala dodnes – os prebieha od cesty z Prešova cez Košickú bránu, Košickú ulicu, Námestie Majstra Pavla a Novú ulicu. Celý komunikačný systém vytvorený v 16. storočí zostal v podstate nenarušený do dnešnej doby.

Statická doprava je riešená v rámci spevnených plôch Námestia Majstra Pavla, ako aj pozdĺžnym státím po obvode námestia a jednotlivých ulíc pamiatkovej rezervácie. Rozsiahla parkovacia plocha je situovaná v hradbovej priekope – vo východnej časti oproti areálu levočskej nemocnice. V územnom pláne sa navrhuje vylúčenie dopravy z Námestia Majstra Pavla a vytvorenie pešej zóny s priamou pešou väzbou na parkovisko autokarov na námestí a na parkovisko pre osobné autá riešené v hradobnej priekope.

Návrh riešenia územného plánu do PR nezasahuje okrem hradobnej priekopy na severnej strane historického jadra. Z dôvodu nedostatku plôch v dostupných lokalitách sa tu navrhuje výstavba parkoviska pre osobné autá návštevníkov mesta. Parkovisko je riešené vo forme pásu s obojstranným parkovaním ktorý bude prerušovaný stromovou zeleňou s príjazdom od Bírhauzu, s odjazdom pri Košickej bráne. Obslužné zariadenia parkoviska (obsluha parkoviska a informácie, hygienické vybavenie, predaj suvenírov) budú umiestnené v stavbách ktoré sú súčasťou hradobného systému resp. v ľahkých prenosných stavbách ktorých architektúra musí zodpovedať historickému prostrediu. Prístup na Námestie Majstra Pavla je riešený pešími komunikáciami, pre ktoré sa využijú existujúce otvory v hradobnom múre.

Jedným z ústredných motívov návrhu riešenia centra mesta vrátane PR je výrazná pešia zóna v historickom jadre. V návrhu dopravného riešenia vo vymedzenom priestore sa odporúča výrazné obmedzenie dopravy pri súčasnom zavedení aj napr. časovej regulácie pre dopravnú obsluhu na Námestí Majstra Pavla. Severná a južná strana námestia bude komunikačne sprístupnená (s príp. obmedzením tonáže nákladných vozidiel), východná a západná komunikácia námestia sa navrhuje ako „pešia zóna so skľudnenou dopravou“ funkčnej triedy D-1 (podľa STN 736110) s povolenou dopravnou obsluhou pri stanovených podmienkach s vylúčením verejnej dopravy. Ostatné spevnené plochy námestia ako aj spojovacie samostatné pešie chodníky a priechody patria do funkčnej triedy D-3.

I.6.2. Rozvody vody

Zdrojom pitnej vody pre zásobovanie mesta Levoča, je jednak „Spišsko – popradská vodárenská sústava“, ako aj pôvodné pramene nachádzajúce sa v katastrálnom území mesta Levoča. Zásobovanie zo Spišsko – popradskej vodárenskej sústavy je realizované prírodným potrubím DN 500, z vodojemu Hrabušice - 2 x 650 m³ hl. 605/600 m. n. m. Do vodojemu Hrabušice je voda privádzaná z prameňa Liptovská Teplička, odber z potoka - úpravňa vody Veľká biela voda, Spišské Bystré a vrt - Teplično. Prírodným potrubím DN 500, je z vodojemu Hrabušice voda privádzaná do vodojemu Levoča II., o objeme 1000 m³, hl. 600/595 m. n. m. Zásobovanie pitnou vodou z prameňov, je v súčasnosti realizované z týchto prameňov:

- Peklisko – o priemernej výdatnosti v roku 2001, 5,41 – 9,75 l/s, v k. ú. Levoča Smrdiace Mláky – o výdatnosti za rok 2001, 0,45 – 5,0 l/s, k. ú. Levoča
- Zwanzinger – 5 prameňov v k. ú. Levoča o výdatnosti za r. 2001, 1 - 2,5 l/s
- Durst – 2 pramene v k. ú. Levoča o výdatnosti 0,5 – 1,5 l/s za rok 2001
- Regrund – 3 pramene k. u. Levoča o výdatnosti 0,8 – 1,5 l/s za rok 2001, od 27.12.2001, zmena využitia vodného zdroja na doplnkový bez vyhlásenia PHO II. a III. stupňa
- Levočská dolina – 4 hydrogeologické vrty, o výdatnosti 2,93 – 9,22 l/s za rok 2001, k. u. Levoča. (Levočská dolina riešená v samostatnom územnom pláne.)
- Závada – 3 pramene, lokalita pramene Závada o výdatnosti za rok 2001, 0,05 – 0,45 l/s

Zrealizovaním Spišsko – popradskej vodárenskej sústavy ako aj využívaním jestvujúcich prameňov sa vytvorila dostatočná zásoba pitnej vody pre mesto Levoča.

I.6.3. Kanalizácia

Stoková sieť v meste Levoča je budovaná ako jednotná pre dažďové a splaškové vody. Stará stoková sieť bola budovaná z kameňa, bez revízných šácht, vajcového profilu. Niektoré stoky sa preto rekonštruovali, hlavne v starom meste. Ich rekonštrukcia nebola robená v celom rozsahu a preto sa stáva, hlavne pri silných dažďoch, že kapacita starej kanalizácie nestačí odvádzať prívalové vody a tie sa vylievajú cez šachty späť na cesty.

Nová kanalizácia je realizovaná hlavne na nových sídelných obvodoch, ale aj v starom meste, kde nahradila staré stoky.

Čistiareň odpadových vôd pre mesto Levoča je umiestnená juhozápadne od mesta v údolí Levočského potoka po jeho pravej strane. Čistiareň bola navrhnutá ako mechanicko – biologická.

I.6.4. Plynofikácia

Mesto Levoča a Lokalita Levočské Lúky sú zásobené z VTL plynovodu Spišská Nová Ves – Levoča DN 150 PN 40. Pre mesto Levoča slúžia dve regulačné stanice plynu RS 1

s výkonom 5000 m³/h a RS 2 s výkonom 3000 m³/h. Rozvod plynu zo všetkých troch RS je stredotlaký (STL) a v centrálnej časti mesta Levoča nízkotlaký (NTL) so 4 ks regulátormi plynu.

I.6.5. Elektrická energia

Riešené územie je zásobované elektrickou energiou z elektrickej stanice 110/22 kV v Spišskej Novej Vsi a miestna časť Závada z elektrickej stanice v Krompachoch. Káblové rozvody elektrickej energie v PR sú umiestnené v zemi a vo vzdušnom vedení. Sieť bola rekonštruovaná na uliciach Špitálska, G. Hermanna, Dlhá, Móricova, Nová, časť Kláštorskej ulice, kedy bolo odstránené vzdušné vedenie a strešníky z jednotlivých objektov.

I.6.6. Telefóny

Mesto je začlenené do primárnej oblasti Spišská Nová Ves (uzlový telefónny obvod) 053.

I.6.7. Káblová televízia

Káblová televízia nebola v PR realizovaná.

II. Vyhodnotenie územia z hľadiska pamiatkových hodnôt

(Na základe kapitoly H. urbanisticko – historického výskumu)

Pamiatkové územie – Pamiatková rezervácia Levoča je jedinečným historickým urbanistickým súborom. Predstavuje najlepšie zachovaný a najveľkorysejší typ stredovekého mesta s pravouhlým námestím a sieťou zomknutých stavebných blokov domovej zástavby usporiadaných do viac-menej regulérnej šachovnicovej pôdorysnej schémy. Stredoveký pôdorysný rozvrh kolonistami založeného mesta, ktorý do seba čiastočne integroval i predurbánnu osadu pri Košickej bráne, tzv. Katzwinkel, ktorej šošovkovité

námestie sa stalo súčasťou hlavnej obchodnej tepny, mal vo svojom centre veľkoryso rozvrhnuté obdĺžnikové trhovú námestie. Uličná sieť mesta je v svojej podstate pravidelná a rešpektujúca terénne danosti, šachovnicovo rozvrhnutá. Veľkorysý rozvrh stredovekého mesta je na slovenské pomery výnimočný i keď nie ojedinelý. V prípade Levoče je však natoľko zachovaný v svojom pôvodnom rozsahu, že ho môžeme klasifikovať ako jednu z pôdorysne najzachovalejších pamiatkových rezervácií na Slovensku.

Hodnotami, ktoré majú z hľadiska významu PR mimoriadne postavenie sú pravidelné usporiadanie mesta a jeho urbanistické väzby, jeden z najvyspelejších a najlepšie zachovaných mestských fortifikačných systémov, silueta striech hustej zástavby s výraznými urbanistickými dominantami sakrálnych a verejných objektov, architektonické hodnoty jednotlivých objektov a intaktnosť PR a v podstate nenarušenosť žiadnou zásadnou urbanistickou prestavbou. Všetky tieto hodnoty PR Levoča je nevyhnutné zachovať.

Levoča predstavuje jeden z najstarších, najucelenejších a najhodnotnejších pamiatkových organizmov na Slovensku. Popri nespornosti architektonických a historických hodnôt mesta ako celku, jednotlivé pamiatkové objekty mesta reprezentujú vlastné architektonické a historické hodnoty, ktoré nemajú obdoby. Každý z pamiatkových objektov predstavuje vlastné, špecifické stavebné dejiny a premeny architektonických a výtvarných podôb. Napriek príbuznosti niektorých architektonických riešení a detailov z jednotlivých časových a slohových rovín ich základnou hodnotou je ich hodnota originálu a neopakovateľnosti.

Historické centrum Levoče si napriek razantnému územnému a populačnému rozvoju sídla zachovalo osobitú atmosféru malého mesta z prelomu 19. a 20. storočia. Dobre zachovaná je nielen uličná sieť a parcelácia, ale aj príjemná ľudská mierka, ktorá sa z mnohých európskych miest vytratila. Mestská pamiatková rezervácia v Levoči si zachovala nielen hlavné objekty, orientované do uličných koridorov a námestí, ale aj dvorové krídla, medziparcelachné murivá, mikropriestory dvorov, prejazdov (tzv. dufartov) a nepreberný súbor rozličných tvarov, foriem a výzdoby. To vôbec nie je samozrejmosťou na mnohých chránených pamiatkových územiach, kde často zostali pamiatkové hodnoty zredukované na výzdobu hlavných fasád, pričom vnútorné priestory podľahli radikálnym prestavbám a dvorové krídla chýbajú úplne, alebo sú nahradené parkoviskami.

Popri pôdorysnej schéme a urbanistických väzbách mesta práve architektonické hodnoty jednotlivých objektov zaraďujú Levoču medzi najpozoruhodnejšie mestá na Slovensku. Pamiatkový fond mesta tvoria architektonické pamiatky slohového zastúpenia od gotiky až po novoslohovú architektúru a secesiu. Sú tu zachované unikátne hodnoty stredovekej architektúry – Kostol sv. Jakuba, Kláštor minoritov starý s Kostolom sv. Ladislava, ale aj veľký súbor stredovekých a renesančných meštianskych domov a reprezentatívnych mestských palácov a verejných budov, z ktorých najvýznamnejšie miesto patrí radnici. Popri honosných patricijských obydliach sa zachovali aj menšie domčeky v príľahlých uliciach k námestiu, ktoré dodávajú historickému jadrú osobitú atmosféru.

Mimoriadny kultúrny význam tejto lokality je nutné pripísať cieľavedomej tvorbe kultúrnej krajiny v okolí pamiatkovej rezervácie. Urbanizácia historických sídiel v okolí bola regulovaná na základe urbanizačných osí už v stredoveku, pre urbanizáciu boli využívané najvýhodnejšie strategické pozície s prehľadom celého sídla po prirodzené horizonty. Ide o zámerné spolupôsobenie reliéfnych horizontov a dominant. Osadenie Levoče v krajine rozhodlo súčasne o jej urbanisticko-krajinárskych pohľadových vzťahoch najatraktívnejších v pohľade z juhu od ciest do Popradu a Spišskej Novej Vsi, pri ktorom sa historická silueta mesta optimálne panoramaticky rozvinula na pozadí úpätia mierne zalesnených kopcov. Najbližšia Mariánska hora s kostolom P. Márie sa stala trvalou pohľadovou dominantou

vnímateľnou nielen z extravilánu mesta, ale i vo viacerých pohľadoch z mestského interiéru. Siluetu mesta zo záveru 14. storočia modelovali, najmä v pohľadoch od košickej cesty a cesty na Spišskú Novú Ves objemné hmoty kostolov a ich veží, strechy vtedy už viacpodlažnej zástavby hlavného námestia a horizontálne línie múrov mestských fortifikácií členených siluetami veží a bášť. Táto základná panoráma mesta sa pre Levoču stala charakteristickou po celé stáročia až dodnes. Charakteristická silueta Levoče je jedným z najdôležitejších identifikačných znakov mesta a je trvalou hodnotou kultúrneho dedičstva.

Levoča bola od počiatku svojho vzniku aj významným kultúrno-spoločenským centrom sústreďujúcim najvyššiu vzdelanosť svojej doby a s ňou súvisiace výtvarné hodnoty. Podstatnou časťou chráneného kultúrneho dedičstva v PR je architektonická tvorba a s ňou bezprostredne súvisiaca sochárska a maliarska výzdoba interiérov, sústredená predovšetkým v sakrálnych objektoch ale aj profánnej architektúre – radnici, meštianskych domoch.

III. Zásady a požiadavky ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia

A. Základné zásady a všeobecné požiadavky ochrany Pamiatkovej rezervácie Levoča

1. Základnou a smerodajnou zásadou ochrany Pamiatkovej rezervácie Levoča (ďalej „PR Levoča“) je zachovanie všetkých pamiatkových hodnôt koncentrovaných na území PR Levoča.
2. Základný pojem „pamiatková hodnota“ je definovaný ako súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko – remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.
3. Rozsah pojmu „pamiatková hodnota“ predstavuje súbor charakteristík jednotlivej veci, alebo súboru vecí – originalita, autenticita, kvalita, kvantita, forma, obsah, spôsob, doba vzniku, zmeny vplyvom času (patina, deformácia), vývoj, jedinečnosť, celistvosť, výskyt, funkcia, lokácia, typ, autor, kontext, materiál, vzťah a tiež vzájomné vzťahy medzi jednotlivými charakteristikami v možných kombináciách. Originálnosť a autenticita tvoria nosné charakteristiky rozsahu pojmu „pamiatková hodnota“.
4. Pojem „pamiatková hodnota“ je syntetický pojem integrujúci jednotlivé charakteristiky v ich prirodzených, časových alebo logických súvislostiach a vzťahoch.
5. Nositeľmi pamiatkových hodnôt sú jednotlivé nehnuteľné národné kultúrne pamiatky situované na území PR Levoča a nositeľom pamiatkových hodnôt je plošne vymedzené územie Pamiatkovej rezervácie Levoča ako celok.
6. Nositeľmi pamiatkových hodnôt sú aj nehnuteľnosti a veci v pamiatkovom území, ak vykazujú znaky pamiatkovej hodnoty na základe ktorých môžu byť zapísané ako národné kultúrne pamiatky.
7. Základnou zásadou ochrany nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (ďalej „pamiatky“ alebo „NKP“) je zásada rovnocenného hodnotenia a prístupu k pamiatkam. Táto zásada vyjadruje rovnosť hodnotenia pamiatkových hodnôt jednotlivých pamiatok. To znamená, že jednotlivé pamiatky nemožno preferovať pred inými na základe doby ich vzniku, funkcie, slohového zaradenia, symbolickej funkcie alebo iných charakteristík a vlastností.
8. Zásada zachovania materiálnej a ideovej autenticity pamiatky ako originálu vyjadruje všeobecnú požiadavku na dôslednú ochranu hodnotnej zachovanej hmotnej súčasti pamiatky so zachovaním jej vierohodnej podoby a formy s rešpektovaním historického vývoja a premien pamiatky.
9. Zásada zachovania kontinuity vyjadruje základnú požiadavku na uprednostňovanie takých materiálov, remeselných a technologických postupov, ktoré sú pre danú pamiatku z hľadiska jej pamiatkových hodnôt podstatné.
10. Zásada zaistenia reverzibility predstavuje požiadavku, aby všetky súčasné zásahy do hmotnej podstaty pamiatky mohli byť v budúcnosti odstránené bez podstatných úbytkov alebo iných vážnych narušení hmotnej súčasti pamiatok.
11. Základnou a všeobecnou zásadou je zásada zabezpečenia primeraného a vhodného funkčného využitia pamiatkového územia a jednotlivých pamiatok.
12. Najvšeobecnejšou a najzákladnejšou zásadou je zachovanie, ochrana a regenerácia historickej urbanistickej štruktúry PR Levoča, ktorá je tvorená pôdorysnou štruktúrou sídla, historickou parceláciou, pôdorysnou a hmotovou skladbou zástavby, dominantami a vzájomnými kompozičnými vzťahmi jednotlivých prvkov a priestorov.

B. Požiadavky na primerané funkčné využitie pamiatkového územia

1. Primerané funkčné využitie územia Pamiatkovej rezervácie Levoča ako celku predstavuje jednu zo základných požiadaviek na ochranu pamiatkových hodnôt.
2. Predmetom ochrany PR Levoča sú rôzne funkcie, ktoré mesto plnilo v minulosti a ktorých zachovanie v súčasnosti a budúcnosti patrí k hlavným požiadavkám na ochranu funkčného využitia PR – prioritne obytná, administratívno-správna, kultúrna a spoločenská funkcia.
3. V rámci rehabilitácie obytnej funkcie v PR Levoča je nevyhnutné preferovať obytnú (trvalú alebo prechodnú) funkciu v priestoroch meštianskych domov, ktoré tradične slúžili na bývanie a ubytovanie - poschodia meštianskych domov a dvorové krídla. Obchodné prevádzky, drobné remeselné prevádzky, služby a nebytové prevádzky majú byť situované v priestoroch – prízemí meštianskych domov a dvorových krídiel, alebo v priestoroch nevyhovujúcich na bytovú funkciu.
4. V prípade funkčného využitia novostavieb na území PR Levoča je nutné preferovať ich polyfunkčné využitie pre zabezpečenie rozvoja minimálne dvoch hlavných funkcií – bývania alebo prechodného ubytovania a občianskej vybavenosti, ktorá súvisí s obytinou funkciou.
5. Pri pamiatkach situovaných na území PR Levoča a ktoré v minulosti neplnili obytnú alebo výrobnú či skladovaciu funkciu (sagrálne objekty a pod.), je nutné zachovať ich historickú funkciu. Ak to nie je z objektívnych dôvodov možné, je žiadúce substituovať pôvodnú funkciu novou, ktorá však musí zodpovedať pamiatkovej hodnote pamiatky. Dodnes z väčšej časti zachovaný systém mestského opevnenia prioritne predstavuje dokument historického a stavebného - technického vývoja.
6. Pri kontinuálne nezastavaných plochách – námestie, ulice, parkové plochy, nezastavané plochy historických dvorov, nádvorí a prejazdov meštianskych domov - je nutné zachovať ich historickú funkciu.
7. Nové funkčné využitie pamiatok v PR Levoča je nutné prispôbiť pamiatkovej hodnote objektu. Dôsledky funkčného využitia nesmú spôsobiť podstatný úbytok pamiatkových hodnôt alebo znemožniť vhodnú prezentáciu pamiatky.
8. Nepripustné funkcie na území PR Levoča – ťažká priemyselná výroba, hlučná výroba alebo znečisťujúca okolité prostredie, poľnohospodárska výroba, skladové hospodárstvo, veľkopredajné priestory obchodných reťazcov, čerpacie stanice pohonných hmôt a iné funkcie nezlučiteľné s pamiatkovými hodnotami PR Levoča. Nepripustné sú aj také funkčné využitia, ktoré sekundárne vyvolávajú neprimerané sprievodné nároky na dynamickú alebo statickú dopravu alebo iné nežiadúce a sprievodné nároky nadmerným spôsobom zaťažujúce pamiatky alebo prostredie PR Levoča.

C. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie

C.1. Požiadavky na zachovanie a údržbu historického pôdorysu

1. Historický pôdorys PR Levoča je tvorený a vymedzený historickými pôdorysnými líniami námestia, ulíc a stavebných čiar a jeho zachovanie, údržba a regenerácia je hlavnou zásadou plošnej ochrany PR Levoča.
2. Predmetom pamiatkovej ochrany sú z historického pôdorysu mesta vyplývajúce urbanistické vzťahy, vyvinutý komunikačný systém a historické plošné vzťahy medzi nimi.
3. Je nevyhnutné regenerovať pôdorys historického jadra mesta, konštituovaný vyvinutým zastavovacím systémom a štruktúrou jednotlivých mestských častí, námestia, ulíc, blokov zástavby a jednotlivých objektov vo vzťahu k nezastavaným pozemkom a plochám.
4. Kontinuálne nezastavané pozemky a plochy v rámci PR Levoča je žiadúce zachovať nezastavené ako integrálnu súčasť historického pôdorysu PR Levoča.

C.2. Požiadavky na zachovanie a údržbu historickej parcelácie

1. Zachovanie tvaru, veľkosti, hustoty a orientácie historických parciel ako základnej plošnej pôdorysnej jednotky PR Levoča je základnou požiadavkou ochrany pamiatkového územia, od ktorej priamo závisí úspešné zachovanie a regenerácia historickej urbanistickej štruktúry mesta.
2. Tvar stredovekých úzkych a dlhých parciel determinoval spôsob a rozsah historickej zástavby – relatívne samostatnú a uzavretú obytno-hospodársku jednotku mesta. Zásadu uzavretosti a samostatnosti zachovaných alebo čiastočne narušených historických parciel meštianskych domov je žiadúce dodržiavať – zachovávať existujúce pôvodné parcelačné múry.
3. V zmysle zásady uzavretosti a samostatnosti zástavby historických parciel je neprípustné vytváranie okenných a dverných otvorov, balkónov, loggií, strešných a iných terás orientovaných do susednej parcely.
4. Zachovať prejazdnosť historických parciel a nezväčšovať zastavaný pôdorys historických parciel prestrešením časti alebo celého vnútorného dvora akoukoľvek konštrukciou.
5. Historické vyvinuté verejné priestranstvá – námestie, ulice, parky, stromoradia a plochy zelene je potrebné zachovať.

C.3. Požiadavky na regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie

1. Parcelácia sa má v čo najväčšej miere približovať a zodpovedať historickému pôdorysu a parcelácií.
2. Základným východiskom a nevyhnutným predpokladom pre úspešnú a celkovú regeneráciu historického pôdorysu mestského jadra je zachovanie a regenerácia historickej parcelácie, parcelačnej štruktúry a parcelačného systému.
3. Zásada regenerácie historického pôdorysu obsahuje požiadavku, aby novostavby v PR Levoča boli pôdorysne zakladané na základe historickej parcelácie a to v historicky tradičnom rozsahu zastavanosti príslušných parciel. V prípade historicky nezastavaného pozemku, na ktorom je možné realizovať novostavbu, pôdorysná plocha zastavaného

územia by nemala výrazne prekročiť priemernú plošnú zastavanosť parciel okolitých objektov.

4. Požiadavkou regenerácie historického pôdorysu sa v PR Levoča ukazuje výstavba nových dvorových krídiel na mieste asanovaných častí historických dvorových krídel meštianskych domov, ktoré je potrebné dôsledne pôdorysne zakladať na miestach zaniknutých dvorových krídel a to prioritne aditívnym radením k meštianskemu domu.
5. Pri regenerácii historického pôdorysu PR Levoča je žiadúce pri realizácii novostavieb, obnove pamiatok a úprave nehnuteľností dodržiavať historické uličné stavebné čiary a to aj pri architektonických priestorových riešeniach jednotlivých poschodí, ktoré nesmú predstupovať alebo ustupovať vzhľadom na historickú uličnú čiaru.

C.4. Požiadavky na zachovanie a regeneráciu pôdorysnej a hmotovej skladby zástavby

1. Zachovať nenarušenú alebo regenerovať narušenú pôdorysnú skladbu historickej zástavby PR Levoča – umiestnenie objektov vo vzťahu k parcele ako celku, k iným objektom na tej istej parcele alebo vo vzťahu k susedným parcelám a objektom na nich alebo iné plošné vzťahy, a vo vzťahu k uliciam (správna orientácia stavieb, dodržanie uličnej čiary a pod.).
2. Zachovať nenarušenú alebo regenerovať narušenú hmotovú skladbu zástavby PR Levoča – objemové a výškové parametre ako sú počet podlaží objektov, tvar, sklon a orientácia strechy (napr. zachovať jednopodlažnosť zástavby na Ružovej ulici, Kasárenskej ulici, šírku zástavby, tvar strechy a pod.).
3. Pri zachovávaní a regenerácii pôdorysnej a hmotovej skladby zástavby je nutné vychádzať z konkrétnych pôdorysných a hmotových skladieb zástavby jednotlivých urbanistických súborov, častí a prvkov PR Levoča.

D. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk

Základným predpokladom zachovania, ochrany, údržby a prezentácie archeologických nálezov a nálezísk v PR a v jej kontakte je dôsledné uplatňovanie príslušných ustanovení pamiatkového a stavebného zákona v územnom a stavebnom, resp. vodoprávnom konaní. Ustanovenie § 29, ods. 4 je potrebné uplatniť už pri prijímaní základných pamiatkových hodnôt do územno-plánovacej dokumentácie územia sídelného celku, v zmysle ktorého orgán oprávnený schváliť územno-plánovacia dokumentáciu je povinný vyžiadať si stanovisko Krajského pamiatkového úradu Prešov po vyjadrení archeologického ústavu. Stavebné práce v PR je možné realizovať len s podmienkou realizácie archeologického výskumu, resp. oznamovacej povinnosti pred výkopovými prácami, ktorá je súčasťou prípravnej dokumentácie. Výsledky archeologického výskumu je potrebné premietnuť a zapracovať do projektovej dokumentácie. V prípade nepredvídaného nálezu je potrebné postupovať podľa § 32, ods. 13 pamiatkového zákona. Pri archeologických výskumoch je potrebné postupovať v zmysle ustanovení § 36, 38 a 39 pamiatkového zákona. Pri ochrane archeologických nálezísk v územnom a stavebnom konaní a prezentácii nehnuteľných archeologických nálezov a nálezísk je potrebné postupovať v spolupráci s príslušným stavebným úradom a orgánmi územnej samosprávy v zmysle ustanovenia § 41, ods. 4 a 5 pamiatkového zákona. V PR

Levoča sa nenachádza žiadna archeologická lokalita vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. Vyznačený pôdorys základového muriva v niektorých častiach mestského opevnenia je súčasťou NKP opevnenie mestské a jeho prezentácia spĺňa požiadavky príslušného ustanovenia pamiatkového zákona.

E. Požiadavky na zachovanie a ochranu historických dominant a kompozície výškového zónovania PR Levoča

1. Urbanistická kompozícia sídla a jej výškové zónovanie vychádza z morfológie terénu. Prirodzenou dominantou centrálného priestoru aj celého sídla je Kostol sv. Jakuba, situovaný v centre Námestia Majstra Pavla. Tento dominantne ovláda široké okolie a vytvára spoločne s ostatnou zástavbou a okolitým prírodným prostredím nádhernú scenériu. Radnica so zvonnicou svojou hmotou a polohou patrí medzi dominantné stavby námestia a mesta. Výrazne sa uplatňuje v pohľadových ťažiskách zo západnej a východnej strany námestia. Severne od zvonice stojí kostol sv. Jakuba a bývalá budova mestských váh. Samostatne stojacou stavbou – dominantou priestoru námestia je Kostol ev. a.v. situovaný v južnej časti námestia. Jednou z dominant námestia je župný dom, situovaný v severozápadnej časti námestia. Významnými dominantami sú starý a nový kláštor minoritov. Je nevyhnutné zachovať pôvodnú koncepciu centralizovania svetskej a cirkevnej moci na hlavné námestie, ktorá je charakteristická pre stredoveké mestá.
2. V priamom okolí dominant na námestí sú situované najvýznamnejšie meštianske domy, ktoré výškovo nepresahujú 2 – 3 nadzemné podlažia a vytvárajú primeranú podnož kostolu. V uliciach prilahlých k námestiu z východu a západu je situovaná radová zástavba meštianskych domov väčšinou dvojpodlažných – Kláštorská, Mäsiarska ulica. V uliciach situovaných južnejšie a severnejšie od námestia, orientovaných v smere juh - sever sa uplatňuje zástavba meštianskych domov s výškovým zónovaním od dvoch nadzemných podlaží (v častiach kontaktných s námestím), po jednopodlažné (časti sídla vzdialenejšie od námestia) a s rešpektovaním výškovej klesajúcej gradácie terénu, napr. Nová, Vetrová, Vysoká ulica. V uliciach orientovaných v smere východ – západ sa uplatňuje prízemná zástavba – Ružová ulica, Žiacka ulica, na Ul. G. Hermanna prechádza dvojpodlažná zástavba západnej časti prilahlej k námestiu do jednopodlažnej vo východnej časti doliehajúcej k hradbám.
3. Výraznou charakteristikou Levoče je ohradenie celého sídla jednotným systémom hradbového opevnenia s približne rovnakou výškou hradieb, kopírujúcich terén.
4. Z horeuvedenej charakteristiky je nutné pri ďalšej regenerácii sídla zachovať historickú priestorovú gradáciu sídla, tvorenú dominantami a výškovým zónovaním jednotlivých blokov a ulíc sídla a úpravy realizovať tak, aby nedochádzalo k prekrytiu siluety a panorámy sídla.

F. Požiadavky na ochranu siluety, panorámy územia a charakteristických pohľadov územia

1. Je nutné zachovať, chrániť a regenerovať charakteristické pohľady, siluetu a panorámu PR Levoča :

Chránené pohľady a pohľadové uhly v interiéri PR Levoča :

1. Pohľad zo stanoviska z Košickej ulice od Košickej brány na západ - architektúra meštianskych domov Košickej ulice a severnej časti Námestia Majstra Pavla.
2. Pohľad zo stanoviska na severnom vyústení Špitálskej ulice do Košickej ulice na juh – architektúra meštianskych domov Špitálskej ulice.
3. Pohľad zo stanoviska na severnom vyústení Mäsiarskej ulice do Košickej ulice na juh – architektúra meštianskych domov Mäsiarskej ulice, vid'. foto 113.
4. Pohľad zo stanoviska na križovatke Námestia Majstra Pavla a Košickej ulice na juhozápad – park, dominanty námestia a architektúra meštianskych domov Námestia Majstra Pavla, vid'. foto 42.
5. Pohľad zo stanoviska na severozápadnom nároží Námestia Majstra Pavla v kontakte s Vetrovou ulicou na východ – architektúra domov meštianskych severnej časti námestia a Košickej ulice, v pozadí s dominantou – areálom Kláštora minoritov novým s Kostolom sv. Ducha a s Košickou bránou.
- 5a Pohľad zo stanoviska na severozápadnom nároží Námestia Majstra Pavla v kontakte s Vetrovou ulicou na juhovýchod – architektúra domov meštianskych juhovýchodnej v popredí s parkom námestia.
6. Pohľad zo stanoviska na juhozápadnom nároží Námestia Majstra Pavla v kontakte s Novou ulicou na severovýchod – architektúra domov meštianskych námestia a dominanty námestia, vid'. foto 13.
7. Pohľad zo stanoviska na juhovýchodnom nároží Námestia Majstra Pavla v kontakte s Vysokou ulicou na severozápad – architektúra domov meštianskych námestia a dominanty námestia.
8. Pohľad zo stanoviska na východnej strane Námestia Majstra Pavla v kontakte so Sirotínskou ulicou na západ – dominanty námestia – radnica a kostol sv. Jakuba, meštianske domy západnej časti námestia s priechodnou uličkou, vid'. foto 21.
9. Pohľad zo stanoviska na križovatke Uholnej ulice a Kláštorskej ulice na juh – architektúra meštianskych domov Kláštorskej ulice, vid'. foto 96.
10. Pohľad zo stanoviska na križovatke Kláštorskej ulice a spojovacej uličky medzi domami na NMP č. 53 a 54 na sever – architektúra domov Kláštorskej ulice.
- 10a. Pohľad zo stanoviska na križovatke Kláštorskej ulice a Gymnaziálneho priechodu na sever – architektúra domov Kláštorskej ulice.
11. Pohľad zo stanoviska v severnom vyústení Novej ulice do Námestia Majstra Pavla na juhozápad – architektúra meštianskych domov severnej časti Novej ulice, vid'. foto 118.
12. Pohľad zo stanoviska v južnom cípe PR na križovatke Novej, Vysokej a Bottovej ulice na sever – architektúra meštianskych domov južnej časti Novej ulice v pozadí s dominantou – areálom kláštora minoritov starým s čiernym kostolom.
13. Pohľad zo stanoviska v južnom cípe PR na križovatke Novej, Vysokej a Bottovej ulice na severovýchod – architektúra meštianskych domov južnej časti Vysokej ulice, vid'. foto 116.
14. Pohľad zo stanoviska v severnom vyústení Vysokej ulice do Námestia Majstra Pavla na juhozápad – architektúra meštianskych domov Vysokej ulice.
15. Pohľad zo stanoviska na križovatke Námestia Majstra Pavla, Vysokej ulice a Ulice Gustáva Hermanna na východ – architektúra meštianskych domov Ul. G. Hermanna v pozadí so súčasťou opevnenia mestského – Menhardskou bránou.
16. Pohľad zo stanoviska na južnom vyústení Špitálskej ulice do Ul. G. Hermanna na sever – architektúra meštianskych domov Špitálskej ulice.

17. Pohľad zo stanoviska na južnom vyústení Mäsiarskej ulice do Ul. G. Hermanna na sever – architektúra meštianskych domov Mäsiarskej ulice.
18. Pohľad zo stanoviska východného ukončenia Ul. G. Hermanna v križovaní s Kukučínovou ulicou na severozápad – architektúra meštianskych domov Ulice G. Hermanna.
19. Pohľad zo stanoviska na veži Rím. kat. kostola sv. Jakuba na juhozápad – strešná rovina meštianskej architektúry západnej časti PR a dominanty – gymnázium a areál starého kláštora minoritov, vid'. foto 54.
20. Pohľad zo stanoviska na veži Rím. kat. kostola sv. Jakuba na juh – strešná rovina meštianskej architektúry južnej časti PR v popredí s dominantami – radnicou a ev. a. v. kostolom, vid'. foto 56.
21. Pohľad zo stanoviska na veži Rím. kat. kostola sv. Jakuba na východ – strešná rovina meštianskej architektúry východnej časti PR v pozadí s dominantou – areálom nového kláštora minoritov a mestským opevnením, vid'. foto 59.
22. Pohľad zo stanoviska na veži Rím. kat. kostola sv. Jakuba na sever – strešná rovina meštianskej architektúry severnej časti PR v popredí s objektom väznice a dominantou – župným domom, v pozadí pútnické miesto – Mariánska hora, vid'. foto 53.
23. Pohľad zo stanoviska na veži Rím. kat. kostola sv. Jakuba na západ – strešná rovina meštianskej architektúry západnej časti PR, vid'. foto 55.

Chránené pohľady a pohľadové uhly z interiéru PR Levoča na krajinný obraz :

24. Pohľad zo stanoviska na križovatke Námestia Majstra Pavla a Vetrovej ulice na sever – pútnické miesto Mariánska hora, vid'. foto 102.
 25. Pohľad zo stanoviska na križovatke Námestia Majstra Pavla a Košickej ulice na sever – pútnické miesto Mariánska hora, vid'. foto 100.
2. Neoddeliteľnou súčasťou požiadaviek formulovaných v bode 1 sú aj hodnotné diaľkové a panoramatické pohľady na PR Levoča a Mariánsku horu vo vyznačených pohľadových kuželoch (1-59) Ochranného pásma PR Levoča a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (mimo územia PR) v grafickej dokumentácii – vid'. Výkres širších vzťahov č. 1.
 3. Charakteristické pohľady, siluetu a panorámu PR Levoča nesmú narušiť sezónne sedenia, technické zariadenia, reklamy, vikiere, novostavby, nadstavby, resp. prístavby nehnuteľností v pamiatkovom území a ochrannom pásme.
 4. Je nutné rešpektovať charakter PR Levoča, jej proporcie, dominanty a jej vzťah k okolitej krajine.
 5. Zabezpečiť ochranu vonkajšieho obrazu PR Levoča – ochranu panorámy sídla s vyznačenými chránenými pohľadovými uhlami (chránenými pohľadovými kuželmi zobrazenými v materiáli Návrh ochranného pásma PR Levoča) na pamiatkové územie v najbližšom okolí s požiadavkou na nezaclonenie pôsobenia charakteristického pohľadu žiadnou výstavbou ani prvkami architektúry, cestným označením ani prvkami technickej infraštruktúry. V územiach vyznačených pohľadovými kuželmi ide predovšetkým o výškové obmedzenia zástavieb ako sú prvky dopravných koridorov, povrchových vedení infraštruktúry, výsadba líniovej vysokokmennej zelene, výrazných prvkov reklamy a pod.
 6. Zabezpečiť ochranu vnútorného obrazu PR Levoča – ochranu vnútorného obrazu sídla a jeho „génia loci“ s požiadavkou zachovania autenticity a integrity sídla a jeho

jednotlivých prvkov, počnúc ochranou a obnovou NKP cez prinavrátanie historickej konfigurácie terénu priestorov a uličných koridorov, návrat k historickým materiálom a farebnosti sídla. Nemalú úlohu zohrávajú i prvky a plochy zelene, výtvarné prvky, prvky malej architektúry v kontexte s historickým prostredím. Najvýznamnejšie chránené pohľady v interiéri sídla sú vyznačené v grafickej dokumentácii.

7. Zachovať kontext PR s jej okolím, čo je zároveň ochranou „génia loci“ sídla – chránené pohľady zo sídla na okolitú krajinu dôležité pre zachovanie identity, napr. pohľad na Mariánsku horu.

G. Požiadavky na zachovanie skladby pamiatkového územia

G.1. Základné požiadavky na zachovanie objektovej skladby

1. Skladbu PR Levoča tvoria nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (ďalej „pamiatky“) a nehnuteľnosti v pamiatkovom území (ďalej „nehnuteľnosti“).
2. Nehnuteľnosti sa delia na stavby na nehnuteľnostiach nezapísané v ÚZPF a nezastavané plochy a nádvorja.
3. Zachovanie pamiatkových hodnôt objektovej skladby tvorí základnú požiadavku ochrany PR Levoča.

G.2. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP

G.2.1. Základné požiadavky a zásady + funkčné využitie

1. Každá pamiatka v pamiatkovom území predstavuje významný doklad, ktorý dokumentuje kultúrny, historický a stavebný vývoj objektu v závislosti od času, miesta, využitia, okolností vzniku spolu s pozitívnymi, ale aj negatívnymi vplyvmi na pamiatku realizovanými od jej vzniku až po súčasnosť.
2. Stavebný vývoj pamiatok je považovaný za ukončený s výnimkou stavebných zásahov a prác, ktoré súvisia so základnou ochranou, obnovou, reštaurovaním pamiatok a z hľadiska ochrany pamiatkového fondu a v zmysle znenia týchto zásad prípustných stavebných činností. Výnimku tvoria asanácie nevhodných stavebných úprav, dostavieb a nadstavieb, ktoré nekorešpondujú s historickým vývojom objektu a negatívne ovplyvňujú pamiatkové hodnoty pamiatok, pamiatkového územia alebo krajiny.
3. Každá národná kultúrna pamiatka je jedinečná a aj obnova národnej kultúrnej pamiatky je jedinečný a prísne individuálny proces s individuálnym posudzovaním každej národnej kultúrnej pamiatky v procese obnovy podľa § 32 a 33 pamiatkového zákona, bližšie špecifikovaných v kapitole „R“ Zásad.
4. Pamiatky využívať v súlade s ich pôvodnou historickou funkciou alebo takou novou funkciou, ktorá rešpektuje pamiatkové hodnoty konkrétnej pamiatky - danosti, výraz, autenticitu, dispozíciu a iné dôležité charakteristiky. Je žiadúce preferovať také funkčné využitie pamiatky, ktoré vyžaduje najšetrnejšie a minimálne stavebné zásahy alebo zmeny vo výrazovej, hmotovej, materiálovej a ideovej podstate pamiatky.
5. Všetky pozitívne zmeny pamiatok realizované v časovom kontinuu od vzniku až po súčasnosť sú predmetom pamiatkovej ochrany. Okrem iných pozitívnych zmien, je ako pozitívna zmena v ochrane pamiatkového fondu chápané čiastočné prirodzené starnutie,

- degradácia alebo opotrebovanie materiálov – patina, ktorá tvorí prirodzenú a žiadúcu súčasť pamiatky, ak rozsah, miera a stupeň starnutia, degradácie alebo opotrebovania materiálov nepresiahne objektívnu úroveň, nad ktorú nie je jej zachovanie žiadúce.
6. Medzi prioritné požiadavky a zásady ochrany pamiatok patrí zachovanie hmotnej a ideovej autenticity pamiatok. Zachovať hodnotnú hmotu pamiatky spolu so zachovaním a rešpektovaním jej vierohodnej podoby, stavebného vývoja a pozitívnych stavebných premien – nutné je zachovanie všetkých autentických hmotných častí, súčastí, prvkov, znakov a vlastností pamiatok.
 7. Zo zásady zachovania autenticity vyplýva neprípustnosť neopodstatneného nahradzovania časových, slohových, architektonických, umeleckých, remeselných – umeleckých častí, prvkov, detailov a znakov pamiatky časťami, prvkami, detailmi a znakmi, ktoré falzifikujú autentický stavebný vývoj a slohové zaradenie pamiatky. Neprípustný je tiež prenos a aplikácia architektonických prvkov a znakov z iného časového a slohového obdobia, objektu, regiónu alebo mesta.
 8. Architektonické, umelecko – remeselné a remeselné artefakty a prvky, stavebné techniky, technológie, pôvodné materiály, zariadenia, povrchové úpravy a iné prvky charakteristické pre pamiatku je potrebné chrániť a zachovať.
 9. Medzi hlavné zásady ochrany pamiatkového fondu patrí aj zásada uprednostnenia obnovy a opravy všetkých historických prvkov a súčastí pamiatky pred ich nahradením alebo vymenením za kópie.
 10. Neopodstatnené odstraňovanie autentických architektonických, remeselných – umeleckých alebo remeselných súčastí, prvkov, znakov, materiálov z kultúrnym pamiatok je neprípustné, okrem prípadov, keď rozsah a stupeň poškodenia originálu je objektívne a preukázateľne nezvratný.
 11. Ak nie je možné zachovať autentickú hmotu alebo materiál historických prvkov, je nevyhnutné dodržiavať zásadu kontinuity. Pri výbere materiálu, technologického a remeselného postupu v najvyššej možnej miere dbať na zachovanie návaznosti na pôvodný materiál, technologický a remeselný postup.
 12. V prípade, že rozsah a stupeň poškodenia originálu je nezvratný, je možné nahradiť originálne historické prvky alebo materiály kópiou, ktorá musí byť identická s originálom tvarovo, materiálovo, konštrukčne, povrchovo, farebne, a musí mať rovnaké vizuálne a funkčné vlastnosti. Ak vzhľadom na rozsah a stupeň poškodenia originálu nie je možné podľa neho vytvoriť vernú kópiu, je možné realizovať kópiu podľa zachovaných, hodnoverných a objektívne preukázateľných ikonografických, alebo iných materiálov, realizácia však musí byť doložená príslušnou dokumentáciou.
 13. Pri realizácii obnovy, konzervácie, údržby, opravy, rekonštrukcie, dostavby, prístavby alebo inej činnosti, pri ktorej sa vstupuje do historických prvkov a materiálov pamiatky, je nevyhnutné používať také stavebné, konštrukčné, technologické, chemické, fyzikálne, mechanické a iné postupy, procesy a materiály, ktoré nepoškodzujú historicky zachovanú hmotnú podstatu pamiatky a ktoré je možné v budúcnosti odstrániť čiastočne alebo v celom rozsahu bez úbytku pamiatkovej hodnoty a hmotnej zložky pamiatky.
 14. Zo zásady zaistenia reverzibility vyplýva aj zásada, že pri realizácii obnovy, konzervácie, údržby, opravy, úpravy a rekonštrukcie alebo inej činnosti, pri ktorej sa vstupuje do historických prvkov a materiálov pamiatky vylúčiť použitie takých technologických, chemických, fyzikálnych alebo mechanických postupov, procesov a materiálov, ktoré poškodzujú historický materiál, alebo nemajú platné technické osvedčenie, alebo ich budúci výsledok pôsobenia na konkrétnom druhu alebo type historického materiálu nie je overený.

15. Pri pamiatkach je nevyhnutné zachovať ich historickú hmotnú a ideovú súčasť – pôvodné, originálne alebo inak výnimočné celkové výrazové, architektonické, stavebné, technické alebo konštrukčné riešenie pamiatok alebo ich častí vo vzťahu k ich funkcii.
16. Požiadavka zachovania hmotnej podstaty pamiatky sa vzťahuje aj na zachovanie historických priestorových, hmotných, výrazových a urbanistických parametrov pamiatky.
17. Zachovať všetky historické architektonické, umelecké alebo remeselné súčasti, prvky a detaily exteriéru a interiéru pamiatky – výzdoba, komínové hlavice, okenné a dverné výplne, historické dlážky, stropy, klenby, krovy, rôzne technické riešenia a pod.
18. Rešpektovať historický nosný a konštrukčný systém pamiatky a pri jeho sanácii použiť taký spôsob, ktorý najviac materiálovo, konštrukčne a technologicky zodpovedá historickému nosnému a konštrukčnému systému pamiatky a ktorý zároveň minimalizuje možné negatívne vplyvy na historické súčasti pamiatky.
19. Rešpektovať základné komunikačné a dispozičné riešenia pamiatok. Nové funkčné využitie prispôbovať historickej dispozícii pamiatky a nie dispozičné riešenie pamiatky novému funkčnému využitiu.
20. Pri obnove pamiatky klásť dôraz na kvalitu projektovania a následnej realizácie jednotlivých stavebných alebo iných detailov, ktorých nezvládnutie môže veľmi negatívne ovplyvniť celkový výraz alebo inú podstatnú vlastnosť pamiatky alebo jej prezentácie.
21. Pri obnove pamiatky klásť dôraz na vysokú kvalitu, nielen vykonávaných prípravných a projekčných prác, ale rovnako aj na realizačné práce týkajúce sa umeleckého alebo remeselného charakteru.
22. Novodobé zásahy, materiály alebo konštrukcie podriadiť historickým danostiam a vlastnostiam pamiatkových objektov.

Nadstavby, prístavby a dostavby pamiatok

1. Je nežiadúce nadstavovať pamiatky o ďalšie podlažia alebo zvyšovať obvodové múry pamiatky.
2. Zo zásady zaistenia reverzibility vyplýva požiadavka, aby nové prístavby, dostavby, konštrukcie alebo novostavby akýmkoľvek spôsobom spojené s pamiatkou mohli byť v budúcnosti odstránené bez toho, aby došlo k výraznému poškodeniu alebo podstatným materiálovým úbytkom pamiatky. Každá prístavba, dostavba, konštrukcia, nový doplnok alebo novostavba spojená s pamiatkou môže byť vizuálne odlíšiteľná od pamiatky – to znamená že môže vykazovať architektonické a ideové znaky doby vzniku, ale zároveň musí rešpektovať hmotové, výškové a architektonické znaky pamiatky s dôrazom na rešpektovanie širších urbanistických vzťahov, daností a zákonitostí takým spôsobom, aby bola zachovaná celková integrita pamiatkového územia a kultúrnej krajiny.
3. Nové prvky, konštrukcie, vonkajšie úpravy nesmú zásadným spôsobom poškodiť historickú materiálnu a konštrukčnú podstatu pamiatky - ani pri ich realizácii a ani počas trvania doby ich spojenia s pamiatkou.

G.2.2. Materiálová, konštrukčná, technická, umelecko-remeselná a výtvarná skladba pamiatok – výškové a priestorové usporiadanie

1. Historické materiály, stavebné konštrukcie a umelecko-remeselné prvky pamiatok v pamiatkovom území sú nositeľmi pamiatkových hodnôt ako samostatné stavebné

materiály, konštrukcie a umelecko-remeselné prvky, ako aj vo vzájomnom funkčnom, historickom a estetickom celku.

2. Stavebné konštrukcie a umelecko-remeselné prvky pamiatok tvoria: murivá a zvislé nosné konštrukcie, stropy a horizontálne nosné konštrukcie, krovy, strechy, štíty, vikiere, balkóny, pavlače, loggie, suterény, schodiská, zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky, okenné a dverné otvory a ich historické výplne, podlahy, exteriérové a interiérové omietkové a farebné vrstvy, výtvarné diela a iné dôležité časti a prvky.
3. Technické zariadenie pamiatok tvorí: vykurovací systém, vetrací systém, vzduchotechnika, siete, rozvody elektrickej energie, odpady, vodný režim a iné technické zariadenia.

G.2.2.1. Murivá a zvislé nosné konštrukcie

1. Základnou požiadavkou ochrany a obnovy historických murív a zvislých nosných konštrukcií je zachovanie ich hmotnej, konštrukčnej a materiálovej podstaty v jej najväčšej možnej miere. Minimalizovať perforovanie historických murív, zväčšovanie, resp. zamurovanie dverných alebo okenných otvorov.
2. V prípade nutnosti potreby sanácie staticky narušených pamiatok je nutné v prípravnej fáze zabezpečiť komplexnú analýzu príčin statického narušenia a popis súčasného stavu jednotlivých konštrukcií z hľadiska ich mechanickej pevnosti a stability. Pri príprave a realizácii sanácie statického zabezpečenia vychádzajúcej z komplexnej analýzy príčin statického narušenia a popisu súčasného stavu jednotlivých konštrukcií použiť taký druh technologických a materiálových postupov a technických riešení, ktorým sa zabezpečí mechanická pevnosť a stabilita objektu s minimalizovaním negatívnych vplyvov na pamiatku a jej pamiatkové hodnoty.
3. Ďalšia základná požiadavka obnovy a ochrany historických murív a zvislých nosných konštrukcií vyplýva zo zásady zachovania kontinuity – prioritne použiť tradičné stavebné techniky, tradičné stavebné materiály, technologické a remeselné postupy, ktoré zodpovedajú konkrétnej kultúrnej pamiatke alebo jej časti.
4. V prípade nevyhnutnosti použitia novodobých stavebných materiálov, technologických postupov a konštrukcií je možné použiť iba tie, ktoré majú platné technické osvedčenie a ich možné pôsobenie alebo zmeny z dlhodobého hľadiska nepoškodia hmotnú podstatu pamiatky a ich účinnosť je zaručená a preukázateľná na iných realizáciách.
5. Pri obnove a údržbe historických konštrukcií trasovanie inžinierskych sietí a rozvodov alebo iných technických zariadení navrhnuť a viesť tak, aby sa minimalizovali zásahy do historickej hmoty.
6. Zachovať hmotnú podstatu nálezových situácií po odkrytí omietkových vrstiev – otvory, ostenia, konštrukčné prvky, odľahčovacie oblúky, portály a iných prvkov a to aj v prípade, ak nebudú prezentované.

G.2.2.2. Stropy a horizontálne nosné konštrukcie

Stropy

1. Základnou požiadavkou ochrany a obnovy historických stropov a horizontálnych nosných konštrukcií je zachovanie ich hmotnej, konštrukčnej a materiálovej podstaty v najväčšej možnej miere.
2. Pri obnovách stropov rešpektovať a regenerovať ich historickú funkciu, konštrukčný princíp, príslušnú typológiu stropu a ich materiálovú podstatu.
3. Pri obnovách stropov zachovať všetky tvaroslovné, dekoratívne a funkčné prvky stropných konštrukcií – profilácia, štuková výzdoba, dekoratívne prvky, povrchová alebo farebná povrchová úprava, historické vetracie, svetlíkové alebo iné otvory. Pri obnove nezvratne poškodených alebo chýbajúcich častí stropov použiť príslušný identický materiál, konštrukciu a následne aj identické povrchové úpravy nových častí.
4. K historickým stropom nie je žiadúce pridávať akékoľvek novodobé časti, konštrukcie, technické a iné zariadenia alebo prvky, ktoré by nepriaznivo ovplyvňovali prezentáciu pamiatkových hodnôt stropov alebo by negatívne priamo alebo nepriamo ovplyvňovali ich stavebno-technický stav.
5. Redukovať alebo nerealizovať nadmerné zaťaženia stropných konštrukcií, ktoré by mohli mať za následok statické alebo stavebno-technické narušenie stropných konštrukcií alebo ich častí.
6. Pod historickými stropnými konštrukciami je nežiadúce viesť inžinierske siete, ventiláciu, klimatizačné telesá a pod. Historické stropné konštrukcie je možné perforovať iba v nevyhnutnom rozsahu a na takých miestach aby došlo k čo najmenšiemu úbytku hmotnej a pamiatkovej hodnoty stropných konštrukcií.
7. Zachovať historické svetlíkové telesá so všetkými ich súčasťami.
8. Minimalizovať realizovanie akýchkoľvek novodobých stropných podhľadových konštrukcií pod historickými stropmi v celej ploche stropu alebo jeho časti.
9. Pri výbere druhu, typu a veľkosti osvetľovacích telies zohľadňovať historickú konštrukciu, typológiu a funkciu stropných konštrukcií.

Klenby

1. Klenby pamiatok ako významná súčasť horizontálnych stavebných konštrukcií jednotlivých stavebno-historických období sú významným architektonickým, konštrukčným, remeselným a technickým stavebným dokumentom, ktoré je potrebné zachovať.
2. Pri obnove klenieb je nutné zachovať všetky historické konštrukčné, technické, architektonické, štukové a dekoratívne časti a prvky, ako aj ich súčasťami.
3. Pri obnove klenbových systémov zabezpečiť statickú bezpečnosť a zachovaný stavebno-technický stav klenieb (hlavne pri stavebných prácach, keď sú klenby odhalené a vystavené poveternostným vplyvom, alebo zachované historické klenby suterénov asanovaných objektov pred negatívnymi vplyvmi ťažkých stavebných mechanizmov alebo iných negatívnych vplyvov).
4. Pri obnove staticky narušených klenieb použiť také statické zabezpečenie, ktorého aplikácia vyžaduje minimálne stavebné zásahy do klenieb a úbytky historických

materiálov klenieb. Železobetónové škrupiny, torkretáže a cementové mazaniny na rube klenby nie sú vhodné a žiadúce metódy statického zabezpečenia klenieb.

5. V klenbách je nežiadúce realizovať prierazy alebo otvory za účelom zmeny dispozície pamiatky, realizácie vertikálnych komunikácií – schodiská, výťahy a pod. Je neprípustné nadmerné zaťažovanie klenieb, ktoré môže ohroziť ich stavebno-technický stav.
6. Je nežiadúce realizovanie akýchkoľvek novodobých stropných podhľadových konštrukcií pod historickými klenbami v celej ploche klenieb alebo ich časti.
7. Zhľadiska prezentácie klenieb je nežiadúce viesť pod klenbami, alebo cez klenby (s výnimkou klenieb suterénov) rozvody a potrubia, klimatizačné zariadenia alebo iné technicko – prevádzkové zariadenia, ktoré by negatívne ovplyvňovali prezentáciu klenieb. Rovnako je nežiadúce dispozičné členenie historických zaklenutých priestorov sekundárnymi murovanými alebo inými priečkami.
8. Pri výbere druhu, typu a veľkosti osvetľovacích telies zohľadňovať historickú konštrukciu a typológiu klenieb.

G.2.2.3. Suterény

1. Historické suterény pamiatok predstavujú významný stavebno-architektonický prvok jednotlivých stavebno-historických období a sú významným stavebným, architektonickým, konštrukčným a remeselným dokladom, ktoré je potrebné zachovať, regenerovať a prezentovať.
2. Pri obnove suterénov alebo ich častí zachovať všetky historické stavebné konštrukcie a architektonické časti a prvky – materiálové zloženie murív a klenbového systému, tvar klenieb, murivá, klenbové oblúky, niky, historické vstupy a schodiská, vetracie otvory, sypáky a pod.
3. Je žiadúce zachovávať a regenerovať pôvodný historický pôdorys suterénov.
4. Pri obnovách suterénov je žiadúce v čo najväčšej miere rešpektovať historicky vyvinutý pôdorys a minimalizovať členenie suterénov novými sekundárnymi priečkami.
5. Pri obnovách klenieb suterénov zachovať odtlačky maltového spojiva od podporného debnenia. Je neprípustné povrchovo upravovať klenby a murivá suterénov rôznymi omietkovými systémami, cementovo-betónovým vyplňovaním ložných škár klenieb a murív, rôznymi farebnými náterovými hmotami alebo takými nátermi alebo systémami, ktoré by mohli spôsobiť materiálovú degradáciu murív a klenieb a ktoré by zároveň mohli zásadným spôsobom meniť historické vizuálne vlastnosti povrchov murív a klenieb suterénov.
6. Zachovať historické studne situované v suterénoch pamiatok a na parcelách v bezprostrednej blízkosti pamiatky a zároveň zabezpečiť ich optimálnu prezentáciu.
7. Pri obnovách podláh suterénov minimalizovať použitie mokrých procesov. Je nežiadúce použitie plošných monolitických betónových vrstiev a mazanín, alebo takých skladieb podláh, ktoré môžu dlhodobo negatívne ovplyvniť optimálny hydrofyzikálny režim podzemnej vody pamiatky. V suterénoch pamiatok je žiadúce aplikovať plošne paropriepustné a dutinové konštrukcie podláh, ktoré budú v budúcnosti reverzibilne odstrániteľné bez úbytku pamiatkových hodnôt historických suterénov.

8. V suterénoch je neprípustné viesť rozvody, potrubia a iné technické zariadenia v historických vertikálnych a horizontálnych stavebných konštrukciách (murivá a klenbový systém). Rozvody, potrubia a iné technické zariadenia je nutné umiestňovať po povrchu historických stavebných konštrukcií – je neprípustné zasekávať trasy do historických murív a klenieb. Potrubia, rozvody a iné technické zariadenia je možné a žiadúce viesť aj v pozíciách pod podlahami.
9. Obnovovať historicky zaniknuté vstupy do suterénu z verejnej komunikácie je možné v pozícii Námestia Majstra Pavla. Rozsah a situovanie vstupov boli určené po realizácii pamiatkového výskumu a sú súčasťou dokumentácie komplexnej obnovy námestia.

G. 2.2.4. Strechy

1. Predmetom pamiatkovej ochrany sú historické strechy pamiatok na území PR Levoča. Historické strechy pamiatok sa skladajú z historických krovov, strešných plášťov a takých technických, stavebných alebo dekoratívnych prvkov, ktoré majú súvis s historickými strechami alebo sa vyskytujú v priestore historických striech (podstrešia) a sú nositeľmi pamiatkových hodnôt.
2. Predmetom ochrany historických striech pamiatok sú ich tradičné historické tvary, rozmery, sklony strešných rovín, hmoty, urbanistické proporcie a vzťahy vo väzbe na okolitú historickú strešnú krajinu a strešný reliéf PR Levoča.
3. Predmetom pamiatkovej ochrany sú aj všetky historické charakteristické prvky a detaily historických striech pamiatok, ako sú historické atiky, dekoratívne prvky, historické strešné okienka, vikiere, historické klampiarske prvky a detaily striech, komínové telesá, vetracie otvory, sanktusníky a podobne.
4. Základnou požiadavkou zachovania a udržiavania dobrého stavebno-technického stavu historických striech je ich pravidelná a dôkladná základná údržba.
5. Pri obnove historických striech pamiatok je neprípustné:
 - meniť tvar historických striech, sklon strešných rovín, výšku hrebeňa strechy
 - meniť priestorové vzťahy spodného okraja strešných rovín ku korunnej rímse – zvyšovanie odkvapových hrán strešných rovín vzhľadom na korunnú rímsu
 - odstraňovanie funkčných alebo nefunkčných komínových telies alebo historických komínových hláv
 - odstraňovať alebo zjednodušovať historické ozdobné alebo funkčné prvky striech alebo štítov

Regenerácia, obnova a prezentácia krovových konštrukcií

1. Regenerácia a obnova krovových konštrukcií musí byť založená na zásade zachovania autenticity konštrukcií a prvkov a na zásade materiálovej a remeselnej continuity – regenerácia a obnova krovových konštrukcií je založená na konzervácii autentických konštrukcií a prvkov, v prípade nutnosti lokálnej výmeny nezvratne poškodených prvkov je žiadúce použiť rovnaký materiál a remeselný postup.

2. Všetky historické krovky pamiatok PR Levoča sú predmetom pamiatkovej ochrany. Predmetom ochrany je historický konštrukčný systém a jednotlivé historické prvky krovových konštrukcií.
3. V prípade nutnosti nezvratne poškodených častí a prvkov historických krovových konštrukcií je nutné vymeniť iba poškodené časti a prvky formou protéz s rovnakým prierezom. Výmenu je nutné realizovať vhodným tesárskym spôsobom so zachovaním vyhovujúcich drevených častí prvkov krovovej konštrukcie. Výmena poškodených častí historických krovov musí byť realizovaná na takej estetickej úrovni, aby vyhovovala nárokom na kvalitnú možnú budúcu pamiatkovú prezentáciu historického krovu ako celku.
4. V prípade záchranu historickej krovovej konštrukcie z dôvodov silných statických narušení, alebo bezodkladných zabezpečovacích zásahov je možné v odôvodnených prípadoch dočasne stabilizovať a sanovať krovové konštrukcie a ich prvky príložkami, podpornými alebo výstužnými prídavnými konštrukciami.
5. Na území PR Levoča je žiadúce obmedziť vstavby do podkroví pamiatok a nehnuteľností. Vstavba, ktorej realizácia si vyžaduje odstránenie časti historického krovu, je neprípustná.
6. Vstavby do podkroví majú tvoriť doplnok v rámci celkovej dispozície pamiatky takým spôsobom, aby nespôsovali nadmerné a neprípustné zaťaženie celého objektu v súvislosti s nárokmi na inžinierske siete, únikové cesty, nevyhnutné dispozičné zmeny spodných podlaží, exteriérových alebo interiérových výťahov, schodísk a pod.
7. Realizácia akýchkoľvek vstavieb do podkroví historických sakrálnych objektov je neprípustná. Realizácia vstavieb do podkroví významných reprezentačných verejných mestských objektov je nežiadúca.
8. Nie je vhodné realizovať vstavby do podkroví v prípade úzkych dvorových krídel, hospodárskych stavieb a takých objektov, ktorých vnútorné rozmery nevyhovujú minimálnym štandardom a požiadavkám pre realizáciu podkrovných priestorov z hľadiska ich optimálnych rozmerových parametrov.
9. V prípade obnovy, regenerácie alebo celkovej výmeny krovovej konštrukcie pamiatky je nutné dodržať historické sklony strešných rovín.

Obnova, regenerácia a adaptácia striech

1. Základnou požiadavkou zachovania a udržiavania dobrého stavebno-technického stavu historických striech je ich pravidelná a dôkladná základná údržba, s dôrazom na dobrý vyhovujúci stavebno-technický stav strešného plášťa.
2. Pri výmene strešnej krytiny pamiatok použiť taký druh a materiál strešnej krytiny, ktorá vychádza z miestneho poznania objektu (zvyšky pôvodných strešných krytín v podstreší), pamiatkového výskumu alebo na základe miestnych analógií. K historickým strechám Levoče sa materiálovo viaže najmä šindel a keramická bobrovka v prírodnej červenej farbe. Vlákno-cementové šablóny – tzv. eternit je vhodným materiálom najmä pre objekty, postavené po roku 1905. Medená krytina sa na území PR uplatnila minimálne, bola použitá len v prípadoch, kde bolo potrebné zabezpečiť pokrytie tvarovo náročnej strechy (napr. veže kostolov), respektíve pre výrobu dutého telesa s dvojistou krivosťou.
3. Pri výmene strešnej krytiny je neprípustné použitie novodobých napodobení historických krytín alebo použitie nových tvarových a materiálových krytín ktoré nemajú žiadne opodstatnenie na území PR Levoča. Neprípustné sú rôzne štruktúrované plechy,

profily z vlnitých plechodosiek alebo štruktúr, imitujúcich škridlovú krytinu, bitumenové pásy tzv. asfaltových šindľov a ďalšie nehistorické krytiny.

Strešný plášť

1. Na území PR Levoča nie sú žiadúce strešné nadstavby pamiatok vertikálnym smerom prevyšujúce strešné roviny.
2. Nové vstavby do priestorov podkrovia pamiatok je nutné realizovať maximálne v jednom podlaží, v prípade výškovo rozmerných krovov je možná realizácia otvorenej galérie.
3. Presvetlenie priestorov nových podkrovných vstavieb riešiť v strešných rovinách orientovaných do verejných priestranstiev (ulice) formou strešných okien, resp. malorozmerných vikierov primeraných rozmerov a tvaru. Primerané množstvo strešných okien primeranej veľkosti je nutné osadiť v ploche strešnej roviny s primeranými vzájomnými odstupmi. Je nežiadúce združovanie dvoch alebo viacerých strešných okien v súvislých vertikálnych alebo horizontálnych radoch. Strešné okná je žiadúce situovať v ploche strešnej roviny na základe rešpektovania príslušnej krovovej konštrukcie (nie je nutné osovanie strešných okien podľa osovania okenných otvorov fasád).
4. Vikiere na strechách pamiatok je možné navrhovať iba v takých prípadoch, keď ich opodstatnenosť preukáže pamiatkový výskum a za podmienky, že novotvary vikierov rešpektujú tvar, proporcie a veľkosť strešných rovín, striech ale tiež aj celkovú hmotu, výraz a architektonické riešenie pamiatky. Je neprípustné vytváranie neproporčne hmotovo a rozmerovo veľkých vikierov, súvislých pásových vikierov alebo vikierov bez dostatočného vzájomného odstupu.

G.2.2.5. Štíty

1. Štíty pamiatok, parcelačné múry a parcelačné steny dvorových krídel zachovať v kompaktnom stave – v štítových murivách je nežiadúce vytváranie okenných alebo vstupných otvorov.
2. Pri obnove alebo úprave štítových murív pamiatok, parcelačných stien a dvorových krídel zohľadňovať ich utilitárnu funkciu povrchových úprav štítov vo vzťahu k reprezentačnej funkcii hlavných fasád pamiatok – povrchovú úpravu štítových murív a parcelačných stien dvorových krídel odlíšiť od povrchovej úpravy hlavných fasád farebným prípadne iným povrchovým odlíšením.

G. 2.2.6. Balkóny, pavlače, loggie

1. Historické balkóny, pavlače a loggie tvoria hmotnú súčasť exteriéru pamiatky.
2. Zachovať tvar, pôvodné tvaroslovné, konštrukčné a umelecko-remeselné prvky a materiálovú skladbu balkónov, pavlačí a loggií.
3. Nové konštrukcie ako napr. pevné prestrešenia, zateplenia, slnolamy, podhlady, zasklievanie balkónov, pavlačí a loggií sú nežiadúce.
4. Je nevhodné vytvárať nové balkóny, pavlače a loggie na národných kultúrnych pamiatkach bez relevantnej historickej opodstatnenosti.

5. Zimné záhrady, ktoré sú historicky doložené, je nutné regenerovať a obnoviť.

G. 2.2.7. Schodiská

1. Zachovať, regenerovať a obnovovať schodiskové konštrukcie ako cenné súčasti exteriérov a interiérov objektov v PR Levoča, ktoré sa podieľajú na jej architektonickom výraze a sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Zachovať a regenerovať pôvodné konštrukčné, tvaroslovné a dekoratívne súčasti schodísk – nosné vonkajšie a vretenové murivá, klenby nad ramenami a podestami, svetlíky, podesty a stupne alebo ich obklady, schodnice, zábradlia, hmatadlá a pod.
3. Zabezpečiť zachovanie autentického materiálu, tvaru, členenia, podoby, rozmerov, profilácie a detailov všetkých súčastí, ich vhodnej povrchovej úpravy, spôsobu realizácie a spojenia i spôsobu upevnenia.
4. Zachovať pôvodnú komunikačnú funkciu schodiskového priestoru a súvisiace komunikačné prístupy, zachovať priestor schodiska (zrkadlá, podesta) v pôvodnom tvare, polohe a umiestnení.
5. Chýbajúce súčasti schodísk doplniť alebo nahradiť konštrukciami z materiálov, použitých v pôvodných konštrukciách, novú povrchovú úpravu schodiskových stupňov, podest a zábradlí realizovať z tradičných materiálov, použitých v pôvodných konštrukciách, nepridávať k schodiskám nežiadúce prvky z netradičných materiálov.

G. 2.2.8. Zábradlia, mreže, ostatné kovové prvky

1. Zachovať zábradlia, mreže a doplnkové alebo dekoratívne kovové prvky ako súčasť objektov. Patria sem najmä: schodiskové, pavlačové a balkónové zábradlia, okenné, dverné a svetlíkové mreže, čučky, maskaróny, konzoly balkónov, pavlačí a svietidiel, markízy, kľučky, priezory s krytmi, klopadlá, hmatadlá, kovové súčasti striech, pamätne tabule, výtvarné diela, oplotenia a pod.
2. Poškodené mreže, zábradlia a ostatné kovové prvky dopĺňať v identickom materiáli a príbuznou technológiou. Zachovať pôvodný tvar, profiláciu, členenie a farebnosť.
3. V prípade, že sa nezachovali pôvodné zábradlia, mreže a ostatné kovové prvky, nové prvky vyhotovovať na základe poznania historického kontextu a analógií.
4. Nezvyšovať svojvoľne výšku zábradlí schodísk, balkónov a pavlačí.

G.2.2.9. Výplne okenných a dverných (vstupných) otvorov

1. Historické výplne okenných a dverných otvorov sú nositeľmi pamiatkových hodnôt a sú cennou súčasťou exteriéru a interiéru objektov v PR Levoča a podieľajú sa na ich architektonickom výraze.
2. Historické okná, dvere, vráta a výkladce, okenice a mreže zachovať na pôvodnom mieste.

3. Dbáť o zachovanie autentickej hmoty týchto stavebných prvkov a všetkých ich častí (vrátane obloženia, kovania, kľučiek, staršieho skla, spojovacích a stužujúcich prvkov, náterov a iných povrchových úprav) v najväčšej možnej miere.
4. Dbáť o zachovanie autentického materiálu, tvaru, členenia, podoby, rozmerov, profilácie a detailov všetkých súčastí, ich vhodnej povrchovej úpravy, spôsobu realizácie a spojenia i spôsobu upevnenia skla, ako aj osadenia v otvore.
5. Oprave a repasácii autentických starších výplní okenných a dverných otvorov dať prednosť pred osadením vytvorených kópií alebo historizujúcich nových výrobkov.
6. V prípade, že rozsah a stupeň poškodenia originálu je nezvratný, je možné nahradiť originál kópiou, ktorá bude identická v materiále, tvare, členení, rozmeroch, profilácii, detailoch všetkých súčastí, povrchovej úprave, spôsobe prevedenia a spojenia i spôsobe upevnenia skla, ako aj osadenia v otvore.
7. Pre stavby so zachovanou klasicistickou úpravou sú v líci osadené von otváracie okná podstatnou súčasťou výtvarného riešenia. Je nutné zachovať tento typ okenných otvorov a v odôvodnených prípadoch je pre objekty s klasicistickou úpravou fasád dôležitá reštitúcia zaniknutého stavu.
8. Chýbajúce výplne historických okenných, dverných, vstupných a iných otvorov je treba vyrobiť pokiaľ je to možné podľa podobných hodnotných starších prvkov zachovaných na objekte a dbať o vytvorenie identickej kópie. Ak sa na budove nezachovali takéto konštrukcie, je nutné vychádzať z historických a regionálnych analógií.
9. Pri konzervácii, údržbe, opravách a rekonštrukciách historických okien, dverí a iných podobných prvkov a všetkých ich súčastí (vrátane obloženia, kovania, kľučiek, skla, spojovacích prvkov, náterov a iných povrchových úprav) je vhodné dať prednosť pôvodnému spôsobu prevedenia, spojenia, upevnenia a používať materiály totožné s autentickými materiálmi.

G.2.2.10. Povrchové úpravy stavieb

Omietky

1. Historické omietky (bez ohľadu na vek, umeleckú hodnotu, zdobnosť, kvalitu výtvarného poňatia, stupňa poškodenia) tvoria súčasť pamiatky, jej materiálnej, dokumentárnej a výtvarnej podstaty, čím sú predmetom pamiatkovej ochrany.
2. Pri obnove omietok dodržať podmienky technologického a remeselného spracovania materiálu. Rešpektovať výskumom, resp. z analógií doloženú skladbu materiálu, druh a podiel jednotlivých zložiek (použitých tradičných pojív a zodpovedajúcich plnív a prímiesí v štruktúre, zrnitosti a farebnosti).
3. Pri obnovách je v prvom rade potrebné šetrne odstraňovať následky neodborných úprav, ktoré znehodnotili historickú architektúru (najmä: nepriedušné nátery, betónové vysprávky, nástreky a pod.).
4. Farebnosť omietok sa určuje na základe vyhodnotenia sondáže takto zameraného pamiatkového výskumu. V prípade, že nie je možné zistiť autentickú farebnosť, bude určujúca typická farebná úprava pre daný slohový výraz.

5. Chýbajúce časti sochárskej, štukovej výzdoby, resp. architektonické a dekoratívne prvky realizovať v pôvodnom tvare, členení a materiále – analogicky podľa zachovaných častí.
6. Povrchovú úpravu štítových murív a parcelačných stien dvorových krídel odlišiť od povrchovej úpravy hlavných fasád farebným prípadne iným povrchovým odlišením.

Podlahy

1. Predmetom pamiatkovej ochrany sú všetky historické podlahy pamiatok – ich materiálová a konštrukčná skladba. Zachovať všetky typy a druhy historických podláh – drevené, keramické, liate terazzo, kamenné alebo betónové podlahy alebo iné povrchové úpravy charakteristické pre dané obdobie a funkciu interiérového alebo exteriérového priestoru.
2. V priestoroch podstrešia je potrebné zachovať keramické pôjdovky.
3. Pri obnove a regenerácii nezachovaných interiérových a exteriérových dlažieb pamiatok je potrebné postupovať pri výbere druhu podlahy – materiál, konštrukcia, typ, farebnosť, povrchová úprava, veľkosť prvkov podláh alebo dlažobného materiálu, spôsob a raster uloženia a prípadné záverečné povrchové úpravy podláh a iné konštrukčné parametre – na základe pamiatkového výskumu alebo jednotlivých analógií.
4. Pri obnove, rekonštrukcii vydláždených plôch exteriérov dvorových častí meštianskych domov - prejazdov, chodníkov, dláždených plôch je potrebné v maximálnej možnej miere zachovať, využiť a regenerovať historický dlažobný materiál, historickú niveletu dlažieb, terénny profil dláždených plôch a historický plošný rozsah dláždených plôch exteriérov.
5. Fragменты zachovaných historických interiérových alebo exteriérových podláh alebo dlažieb je žiadúce vhodným spôsobom a primeranom rozsahu zakomponovať do nových podláh alebo dlažieb za účelom prezentácie podlahového a dlažobného materiálu. Nový dlažobný alebo podlahový materiál je potrebné prispôbiť historickým materiálom veľkosťou, spôsobom kladenia a vizuálnymi vlastnosťami.

G.2.2.11. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky

1. Odbornou údržbou, stabilizáciou a konzerváciou výtvarných diel a umelecko-remeselných prvkov predchádzať pred rozsiahlymi reštaurátorskými prácami.
2. Základnou požiadavkou pre reštaurovanie kultúrnych pamiatok je fyzická záchrana výtvarných diel a umelecko – remeselných prvkov ako celku.
3. Dať prednosť obnove (reštaurovaníu) in situ (na mieste) pred obnovou (opravou, reštaurovaním) v rozobratom stave, prvoradým záujmom je zachovanie originálnej konfigurácie, materiálov a skladby.
4. Dbieť o zachovanie autentického materiálu, tvaru členenia, podoby, rozmerov, profilácie a detailov všetkých súčastí, vhodnej povrchovej úpravy a farebnosti.
5. Nové materiály a zásahy, ktorými sú výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky obnovované (reštaurované), musia byť rozpoznateľné a podľa možnosti reverzibilné.
6. Na základe slohovo - formálnej analýzy, komplexnej komparácie reštaurovaného diela,

umelecko - historického vyhodnotenia, posúdenia archívnych prameňov a analógií, resp. vyhodnotenia výsledkov reštaurátorského výskumu prinavrátiť v najvyššej možnej miere slohovú čistotu, ktorá bude zodpovedať obdobiu vzniku výtvarného diela.

7. Pri voľbe metodiky reštaurátorského zásahu individuálne zohľadniť možnosti realizácie technológie, stanoviť vhodnú mieru retuší pre polohu citlivého výtvarného a opticko – estetického scelenia reštaurovaných diel.
8. V odôvodnených prípadoch je možné použiť substitučnú metódu regenerácie (nahradenie iným materiálom) časti diela.
9. Výtvarné diela a umelecko-remeselné prvky zachovať na mieste, pre ktoré boli pôvodne určené. Jednotlivé časti výtvarného diela, ktoré sú jej integrálnou súčasťou, nemôžu byť od neho oddelené.
10. Akékoľvek konzervátorské a reštaurátorské práce musia byť presne a detailne zdokumentované.

G.2.2.12. Požiadavky na zachovanie, obnovu a realizáciu infraštruktúry a technických zariadení pamiatok v PR Levoča.

1. Funkčné alebo nefunkčné historické technické zariadenia a infraštruktúru pamiatok je žiadúce zachovať ako nositeľov pamiatkových hodnôt dokumentujúcich technické a stavebné riešenia doby ich vzniku.
2. Historické technické zariadenie je žiadúce pri obnovách alebo adaptáciách pamiatok zachovať v maximálnom rozsahu formou primeraného využitia pre rovnaké alebo podobné funkcie, alebo ho vhodnou formou konzervovať a zachovať pre budúcu možnú obnovu, využitie a primeranú prezentáciu.
3. Nefunkčné technické zariadenia a príslušné rozvody, ktorých zachovanie nie je z hľadiska ochrany pamiatkového fondu žiadúce, je nutné odstrániť v potrebnom rozsahu, hlavne ak svojim umiestnením, vzhľadom a inými parametrami negatívne ovplyvňujú prezentáciu pamiatkových hodnôt.
4. Pri obnove a rekonštrukcii pamiatok je žiadúce esteticky nevhodne umiestnené technické zariadenia a ich rozvody (na hlavných fasádach umiestnené rozvodné a meracie skrine alebo prístroje, po povrchu stien interiérov alebo exteriérov vedené rozvody, rôzne antény, klimatizačné zariadenia a podobne.) umiestniť alebo viesť v takých pozíciách, ktoré zodpovedajú pamiatkovým hodnotám objektu a nárokom na primeranú pamiatkovú prezentáciu.
5. Technické zariadenia, rozvodné a meracie skrine alebo prístroje neumiestňovať na hlavných fasádach objektov, osadiť na málo exponované miesta objektu – interiérové priestory pamiatok s výnimkou reprezentačných priestorov.
6. Pri obnove alebo rekonštrukcii pamiatky je žiadúce viesť nové rozvody v trasách starších rozvodov alebo minimalizovať rozsah nových trás.
7. Pri projektovaní a realizovaní technických rozvodov minimalizovať prieryzy v historických murivách, hlavne v klenbách. Je nepripustné viesť trasy technických rozvodov v historických kamenných článkoch ostení, okien, schodísk, sedílií a iných kamenných

architektonických prvkov (zvýšenú opatrnosť je nutné dbať hlavne pri realizačných prácach, aby neboli narušené zamurované historické kamenné prvky).

8. Rozvody plynu v maximálnej možnej miere viesť pod omietkou, alebo čo najbližšie pri stenách alebo v podlahách.
9. Technické zariadenia, rozvodné a meracie skrine alebo prístroje a povrchovo vedené trasy inžinierskych sietí povrchovo upraviť tak, aby nevznikali rušivé farebné kontrasty alebo farebné akcenty s okolitými časťami kultúrnej pamiatky (farba stien, podláh kamenného muriva v suterénoch a podobne).
10. Technické zariadenia počítačových sietí, telekomunikačné antény, GSM antény, satelitné zariadenia alebo iné nevyhnutné zariadenia spojov je možné na území PR osadzovať iba v opodstatnených prípadoch.

Vetrание a odvodňovanie objektov

1. Z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt je žiadúce obnoviť a regenerovať historický vetrací systém pamiatkových objektov pozostávajúci z vetracích suterénnych otvorov, vetracích šácht a kanálov, vetracích otvorov priestorov podstrešia a podobne.
2. V pamiatkových objektoch je potrebné regenerovať historický spôsob vetrania a ochrany proti nežiadúcej vlhkosti.
3. V pamiatkových objektoch realizovať klimatizačné a vzduchotechnické zariadenia iba v opodstatnených prípadoch.
4. Sekundárne negatívne stavebné alebo iné zásahy do pamiatok zapríčiňujúce nedostatočné vetranie alebo zvýšené negatívne vlnutie materiálovej podstaty pamiatkových objektov odstrániť alebo upraviť tak, aby sa docielil optimálny stav (súvislé betónové vrstvy v suterénoch, nevhodné cementové nástreky murív, rôzne chyby klampiarskych a stavebných detailov spôsobujúcich zatekanie dažďovej vody, keramické obklady fasád, rôzne nesprávne realizované odvodňovacie systémy a pod.).
5. Pri komplexných sanáciách nežiadúcej vlhkosti pamiatkových objektov postupovať na základe prípravnej dokumentácie príslušného odborníka analyzujúcej príčiny nežiadúcej vlhkosti a možné alternatívy sanácie. Pri výbere vhodnej metódy sanácie vlhkosti je potrebné vybrať takú, ktorej realizácia spôsobí najmenší materiálový úbytok hmoty pamiatky a pamiatkových hodnôt a zároveň minimálnym spôsobom zasiahne do optimálnej pamiatkovej prezentácie objektu.

Vykurovanie a zatepl'ovanie objektov

1. Zatepl'ovať fasády historických objektov je neprípustné, v odôvodnených prípadoch je možné zatepl'iť štítové murivá omietkami.
2. Vykurovanie objektov je nutné zosúladiť tak, aby sa nenarušili pamiatkové hodnoty a vzhľad objektu.
3. Osadzovanie lokálnych vykurovacích zariadení s vývodom spalín a vetraním do uličných fasád je neprípustné.

G.3. Požiadavky na zachovanie a úpravu nehnuteľností v PR Levoča

1. Požiadavky na zachovanie a úpravu nehnuteľností v pamiatkovom území sú rovnaké ako pri pamiatkách podľa odseku G.2., ak sa vzťahujú najmä na objemové členenie, výškové usporiadanie a architektonické riešenie exteriéru.

G.4. Požiadavky na regeneráciu tradičnej skladby objektov v pamiatkovom území – zásady spôsobu zástavby pri novostavbách

Základné požiadavky a zásady

1. Základnou zásadou ochrany a regenerácie tradičnej skladby objektov v pamiatkovom území je zachovanie a regenerácia historického urbánneho priestoru - urbanistickej štruktúry, historického pôdorysu, parcelácie, hmotovej a priestorovej štruktúry, architektonických prvkov historickej zástavby, vzájomných hmotových, objemových a výškových parametrov, vlastností alebo vzájomných vzťahov stavieb, súborov stavieb, blokov, ulíc a námestia, ktoré sa historicky vyvinuli a ktorých ochrana a regenerácia je z hľadiska zachovania pamiatkových hodnôt územia žiadúca.
2. Ochrana a regenerácia tradičnej skladby objektov sa vzťahuje na celé plošné územie pamiatkovej rezervácie a realizuje sa stanovením takých zásad a regulatívov pre stavby na nehnuteľnosti v pamiatkovom území - novostavby, ktoré vznikajú na mieste v minulosti asanovaných alebo zaniknutých objektov, alebo na mieste, kde v minulosti nestáli žiadne objekty, ale ich výstavba je možná.
3. Hlavnou zásadou a regulatívom pre novostavby v pamiatkovom území je zásada kontinuity. Podľa tejto zásady preferovať architektonické riešenie novostavieb s rešpektovaním a vychádzaním z historicky vyvinutých materiálových, architektonických a hlavne urbanistických štruktúr a vzťahov daného urbánneho prostredia.
4. Zásada kontinuity nevyklučuje koexistenciu modernej architektúry a pamiatok za predpokladu, ak je medzi nimi zachovaný základný formálny súlad a základné architektonicko – urbanistické vzťahy.
5. Novostavba v pamiatkovom území musí byť nositeľom takých architektonických kvalít, ktoré budú prínosom pre dané prostredie a budú ho dlhodobo pozitívne zhodnocovať.
6. Nevyhnutným predpokladom priaznivého začlenenia novostavby do existujúceho urbánneho prostredia je jej primerané hmotové riešenie.
7. S hmotovým riešením novostavby je potrebné zosúladiť architektonické riešenie fasády – kompozícia, materiál, farebnosť a pod. Architektonické riešenie novostavby by malo byť v harmonickom, formálnom a logickom súlade s hmotným a dispozičným riešením novostavby.
8. Najvšeobecnejšia zásada navrhovania resp. hodnotenia novostavieb v pamiatkovom území by mohla byť definovaná na základe analógie dialógu medzi dvoma rovnocennými partnermi ako zásada „dialogickej architektúry“ – novostavby a pamiatky by mali spolu v architektonickom ideovom poňatí a výraze vzájomne komunikovať, ako hodnotné a rovnocenné stavebné diela. Výsledkom tejto komunikácie má byť zachovanie podstatných kultúrnych hodnôt s dôrazom na jedinečnosť, neopakovateľnosť a originalitu pamiatok a novostavieb.

9. Dočasné stavby umiestnené v pamiatkovom území nesmú svojim architektonickým stvárnením, objemovými a výškovými parametrami, vzhľadom alebo funkciou znehodnocovať prostredie Pamiatkovej rezervácie Levoča.

G.5. Požiadavky pre stavby na nehnuteľnosti – novostavby v pamiatkovom území a regulatívy zástavby na rezervných plochách

Pamiatková rezervácia Levoča predstavuje kompaktné zastavané územie a nemá rezervné plochy v pravom slova zmysle, ale len plochy, ktoré boli určené na základe prijatej zásady revitalizácie a rehabilitácie pamiatkovej rezervácie na tých miestach, kde existovala historická zástavba, je to zásada prebrať z doteraz platných zásad – „plochy na revitalizáciu“. Ide predovšetkým o plochy, na ktorých stáli dvorové, resp. uličné krídla a hospodárske objekty prislúchajúce k jednotlivým meštianskym domom. Všeobecne platí, že úpravy, prestavby a dostavby môžu byť realizované iba v pôvodných objemoch a pôvodnom rozsahu zástavby parcel. Regulácia novej výstavby sa opiera o historickú katastrálnu mapu z roku 1869, resp. o výskumy a zamerania domov meštianskych, resp. staršie plány, kde sú zachytené a zdokumentované jednotlivé objekty. Ohraničenie zástavby a jej vymedzenie je zakreslené v grafickej dokumentácii – „plochy na revitalizáciu“. Vo vnútroblokoch domov sú plochy na revitalizáciu vyznačené schematicky – ide výlučne o plochy vnútorných dvorov domov, na ktorých je prípustná dostavba dvorových, resp. uličných krídel podľa zástavby zachytenej na historickej dokumentácii. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového a výškového riešenia vychádzajúceho z tradičných architektonicko-urbanistických princípov historickej zástavby meštianskych domov a historickej zástavby jednotlivých blokov domov PR Levoča – zastavovacej schémy, uličnej čiary, celkovej kompozície, objemovo-priestorového usporiadania, výškového usporiadania, základného tvaru a orientácie strechy a pod.

V grafickej dokumentácii sú vyznačené (čiarkovanou oranžovou farbou) plochy zaniknutej historickej zástavby, ktorú nie je vhodné revitalizovať :

Objekt na parcele č. C-KN 323, Kláštorská ul. – v súčasnosti je na mieste pôvodného objektu patriacemu kláštoru minoritov areál gymnázia s terénom upraveným na športové aktivity s pôvodným oplotením areálu zo zač. 20. stor. Dostavba objektu by narušila urbanistickú koncepciu areálu kláštora a gymnázia.

Objekty na parcele č. C-KN 821, Móricova ulica – na parcelách objektov pôvodne radovej zástavby juhovýchodnej časti Móricovej ulice v hĺbkach parcel do Kukučínovej ulice bola postavená telocvičňa ako súčasť areálu strednej školy. Zastavanie tejto časti areálu radovou zástavbou nie je žiadúce, nakoľko by narušilo jestvujúcu architektonickú kompozíciu areálu školy.

Objekty na parcelách č. C-KN 1060-1063, Kukučínova ulica – bližšie nezistené objekty postavené k hradobnému múru po asanácii nie je žiadúce nahradiť novostavbami z toho dôvodu, že boli umiestnené tak, že narušili pôvodný urbanizmus a prekryli národnú kultúrnu pamiatku – hradbový múr.

Plochy na revitalizáciu :

R1 – Plocha sa nachádza v dvorovej časti domu meštianskeho na NMP č. 44, parc. č. C-KN 27. Je možné dostavať severné a južné dvojpodlažné dvorové krídlo pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869.

R2 – Plocha sa nachádza v dvorovej časti domu meštianskeho na NMP č. 46, parc. č. C-KN 29. Je možné dostavať južné dvojpodlažné dvorové krídlo pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869 a zachytené na historickej dokumentácii.

R3 – Plocha sa nachádza v dvorovej časti domu meštianskeho na NMP č. 62, parc. č. C-KN 52. Je možné dostavať severné dvojpodlažné uličné krídlo pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869 a zachytené na historickej dokumentácii.

R4 – Plocha sa nachádza v dvorovej časti domu meštianskeho na NMP č. 63, parc. č. C-KN 53. Je možné dostavať severné jednopodlažné uličné krídlo pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869 a zachytené na historickej dokumentácii.

R5 – Plocha sa nachádza v dvorovej časti domu meštianskeho na NMP č. 23, parc. č. C-KN 867/2,3. Je možné dostavať severné dvojpodlažné uličné krídlo pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869 a zachytené na historickej dokumentácii.

R6 – Plocha sa nachádza na Ružovej ulici a je vymedzená parcelami domov meštianskych na Košickej ulici č. 9 – 25. Ide o zadné trakty domov na Košickej ulici do Ružovej ulice, s nesúrodou utilitárnou zástavbou, s prehodnotením objektov nevhodne dotvárajúcich prostredie PR Levoča a návrhom ich úpravy, je možné riešiť dostavbu dvorových, resp. uličných prízemných max. dvojpodlažných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R7 – Plocha sa nachádza na Baštovej ulici a je vymedzená parcelami č. C.-KN 81 – 155 domov na Ružovej ulici. Ide o územie severnej okrajovej polohy PR Levoča - zadné trakty domov na Ružovej ulici, s nesúrodou utilitárnou zástavbou, s prehodnotením objektov nevhodne dotvárajúcich prostredie PR Levoča a návrhom ich úpravy. V polohách pri hradbách je nutné kultivovať oplotenie, resp. je možné doplniť uličnú radovú zástavbu prízemnými hospodárskymi objektami so sedlovým prestrešením (garáž, kôlna, záhradný domček a pod.). Je možné riešiť dostavbu dvorových prízemných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R8 – Plocha sa nachádza v severnej časti opevnenia mestského – v hradbovej priekope, je vymedzená parcelami č. C-KN 2972, 2973 a č. 2974/1 – 2982.

Plocha je podľa platného územného plánu mesta Levoča určená na realizáciu parkoviska so spevnenými plochami.

R9 – Plocha je vymedzená nehnuteľnosťami nachádzajúcimi sa na Vetrovej, Baštovej, Kláštorskej a Uholnej ulici a ohraňovanými predmetnými ulicami. Ide o územie severnej okrajovej polohy PR Levoča s nízkohodnotnou obytnou zástavbou v severnej časti. V prípade záujmu vlastníkov nehnuteľností je možné realizovať úpravy domov za podmienky dodržania urbanistickej skladby a proporčnosti zástavby. Je možné riešiť dostavbu max. dvojpodlažných dvorových a prízemných uličných krídel do Kláštorskej ulice na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území. V polohách pri hradbách je nutné kultivovať oplotenie.

R10 – Plochu vytvára územie ohraňované na severe Baštovou ulicou, a západe a juhu Uholnou ulicou, na východe Kláštorskou ulicou. Ide o územie severozápadnej okrajovej polohy PR Levoča s nízkohodnotnou obytnou zástavbou. V prípade záujmu vlastníkov nehnuteľností je možné realizovať úpravy domov za podmienky dodržania urbanistickej skladby a proporčnosti zástavby. Je možné riešiť dostavbu prízemných dvorových a uličných krídel do Uholnej ulice na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území. V polohách pri hradbách je nutné kultivovať oplotenie.

R11 – Plocha sa nachádza na Kláštorskej ulici a je vymedzená parcelami domov č. 12 – 21. Ide o zadné trakty domov na Kláštorskej ulici pôvodne siahajúce až k Baštovej ulici. Je možné riešiť dostavbu dvorových max. dvojpodlažných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene.

R12 – Plocha sa nachádza na Kláštorskej ulici a je vymedzená parcelami domov č. 25 – 36. Ide o zadné trakty domov na Kláštorskej ulici pôvodne siahajúce až k Baštovej ulici. Je možné riešiť dostavbu dvorových max. dvojpodlažných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene.

R13 – Plocha je vymedzená od východu Novou ulicou, od severu Gymnaziálnym priechodom, od západu Kláštorskou ulicou a od juhu Žiackou ulicou. Ide o zadné trakty domov severnej časti Novej ulice a o radovú zástavbu Kláštorskej ulice. Je možné riešiť dostavbu dvorových max. dvojpodlažných krídel a prízemných uličných krídel do Kláštorskej ulice na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území. Rezervná plocha poskytuje možnosť rehabilitačnej prestavby objektov nevhodne dotvárajúcich prostredie PR Levoča s nutnosťou zachovania nízkej prízemnej zástavby so sedlovým, resp. valbovým prestrešením.

R14 – Plocha je ohraničená od východu Novou ulicou, od severu Žiackou ulicou, od západu a juhu Baštovou ulicou. Ide o územie okrajovej juhozápadnej časti PR Levoča - zadné trakty domov juhozápadnej časti Novej ulice. Je možné riešiť dostavbu dvorových max. dvojpodlažných krídel a prízemných uličných krídel do Baštovej ulice na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R15 – Plocha je ohraničená od východu Vysokou ulicou, od severu Žiackou ulicou, od juhozápadu Novou ulicou. Ide o zadné trakty domov južnej časti Vysokej a Novej ulice. Je možné riešiť dostavbu prízemných dvorových krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území za podmienky zachovania priechodnosti bloku charakteristickými uličkami.

R16 – Plochu tvorí územie ohraničené na severe priechodnou spojovacou uličkou Novej a Vysokej ulice, na západe Novou ulicou, na juhu Žiackou ulicou a na východe Vysokou ulicou. Ide o zadné trakty domov severnej časti Novej a Vysokej ulice. Je možné riešiť dostavbu prízemných dvorových a uličných krídel do priechodnej uličky, dostavbu nárožného prízemného domu na parcele č. 552 prestrešeného dvojicou valbových striech podľa historickej fotodokumentácie z r. 1963 na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R17 – Plocha je vymedzená parcelami č. C-KN 15 a 16/2. Ide o zadný trakt domu meštianskeho na NMP č. 36. Je možné dostavať max. dvojpodlažné západné a východné dvorové a uličné krídlo domu pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869.

R18 – Plocha je vymedzená parcelou č. C-KN 11/1. Ide o zadný trakt domu meštianskeho na Vysokej ulici č. 79 (pôvodne NMP č. 34). Je možné dostavať max. dvojpodlažné dvojpodlažné uličné krídlo domu č. 79 pôdorysne vyznačené podľa zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869 a zachytené na historickej dokumentácii.

R19 – Plocha sa nachádza na Vysokej ulici, zo severu je ohraničená Žiackou ulicou, z juhu Bottovou ulicou. Ide o zadné trakty domov juhovýchodnej časti Vysokej ulice. Je

možné riešiť dostavbu prízemných dvorových krídel a uličného krídla na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R20 – Plocha je vymedzená parcelami č. C-KN 600/1, 600/4 a 601/1 na Bottovej ulici. Je možné riešiť dostavbu prízemných hospodárskych objektov, resp. garáží so sedlovým prestrešením s dodržaním uličnej čiary.

R21 – Plochu tvorí časť vnútorného nádvorja areálu levočských kasární ohraničené severným a západným krídlom objektu bývalého kláštora. Je možná dostavba prednáškovej sály v súčasnom architektonickom výraze.

R22 – Plochu tvorí územie ohraničené zo severu Kasárenskou ulicou, zo západu Vysokou ulicou, z juhu Žiackou ulicou, z východu Bottovou ulicou. Ide o zadné trakty domov a vnútorné nádvorja predmetných ulíc. Je možné riešiť dostavbu prízemných dvorových krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R23 – Plochu tvorí územie ohraničené zo severu Ul. Gustáva Hermanna, zo západu Vysokou ulicou, z juhu Kasárenskou ulicou, z východu Dlhou ulicou. Ide o zadné trakty domov a vnútorné nádvorja predmetných ulíc. Je možné riešiť dostavbu prízemných dvorových krídel a uličného krídla na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R24 – Plochu tvorí územie ohraničené zo severu Ul. Gustáva Hermanna, zo západu Dlhou ulicou, z juhu Kasárenskou ulicou, z východu Móricovou ulicou. Ide o zadné trakty domov. Je možné riešiť dostavbu prízemného dvorového a uličného krídla na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území. Je nutné zachovať obytnú funkciu Móricovej ulice a to formou radovej zástavby v súlade s historickou

urbanistickou štruktúrou. Je žiadúce obnoviť prízemnú radovú zástavbu so sedlovým prestrešením Móricovej ulice.

R25– Plochu tvorí územie ohraničené zo severu Ul. Gustáva Hermanna, zo západu Móricovou ulicou, z juhu Kasárenskou ulicou, z východu Kukučínovou ulicou. Rezervná plocha sa nachádza pri vstupe do PR Levoča. Územie je čiastočne zastavané v uličnom fronte Móricovej ulice. Je možné riešiť dostavbu prízemných objektov na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R26 – Plocha je ohraničená zo severu Sirotínskou ulicou, zo západu Špitálskou ulicou, z juhu Ulicou Gustáva Hermana, z východu Kukučínovou ulicou.. Ide o územie východnej okrajovej polohy PR Levoča - zadné trakty domov na Špitálskej ulici a Ul.G. Hermana. V polohách pri hradbách je nutné kultivovať oplotenie, resp. je možné doplniť uličnú radovú zástavbu prízemnými hospodárskymi objektami so sedlovým prestrešením (garáž, kôlna, záhradný domček a pod.). Je možné riešiť dostavbu dvorových prízemných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R27 – Plocha je vymedzená od severu Sirotínskou ulicou, od západu Mäsiarskou ulicou, od juhu Ulicou Gustáva Hermanna, od východu Špitálskou ulicou. Ide o zadné trakty domov v južnej časti Mäsiarskej a Špitálskej ulice. Je nutné prehodnotiť objekty nevhodne dotvárajúce prostredie PR Levoča a návrhom ich úpravy. Je možné riešiť dostavbu dvorových a uličných max. dvojpodlažných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R28 – Plocha je vymedzená od severu Košickou ulicou, od západu Mäsiarskou ulicou, od juhu Sirotínskou ulicou, od východu Špitálskou ulicou. Ide o zadné trakty domov v severnej časti Mäsiarskej a Špitálskej ulice. Je nutné prehodnotiť objekty nevhodne dotvárajúce prostredie PR Levoča a návrhom ich úpravy. Je možné riešiť dostavbu dvorových a uličných max. dvojpodlažných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V odôvodnených prípadoch je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby,

tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.

R29 – Plocha je ohraničená zo severu areálom kláštora minoritov na Košickej ulici, zo západu Špitálskou ulicou, z juhu Sirotínskou ulicou, z východu Kukučínovou ulicou.. Ide o územie severovýchodnej okrajovej polohy PR Levoča - zadné trakty domov na Špitálskej ulici. Je možné riešiť dostavbu dvorových prízemných krídel na mieste zaniknutej historickej zástavby zachytenej na katastrálnej mape z r. 1869, spevnenie dvora a úpravu zelene. V polohách pri hradbách s rozptýlenou utilitárnou zástavbou je nutné kultivovať oplotenie, resp. je možné doplniť uličnú radovú zástavbu prízemnými hospodárskymi objektami so sedlovým prestrešením (garáž, kôlna, záhradný domček a pod.). V odôvodnených prípadoch po individuálnom posúdení je možná prístavba drobných prízemných stavieb aj na historicky nedokladovaných parcelách s podmienkou hmotového riešenia a výšky stavby, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcimi z podobných stavieb v danom pamiatkovom území. Súčasťou plochy je i architektonicky rušivý objekt bytovky v juhovýchodnej časti, ktorý v akcentovanej polohe pri vstupe si vyžaduje úpravu.

Všeobecne platné podmienky pri novostavbách :

Novostavba na mieste staršej zaniknutej zástavby

1. Zastavanie prieluky v radovej zástavbe alebo nároží bloku je z hľadiska ochrany pamiatkového fondu žiadúce, ak vedie k obnoveniu celistvosti domoradia, bloku alebo celého priestoru. Doplnenie prieluky novostavbou s adekvátnym hmotovým a materiálovým riešením spolu s vhodnou kompozíciou fasády predstavuje zvýšenie architektonických a urbanistických hodnôt pamiatkového územia.
2. Plošný rozsah pôdorysu prístavieb alebo novostavieb smerujúcich do dvora alebo naopak do ulice prispôbiť historickému rozsahu pôdorysu podobných stavieb v danom pamiatkovom území.
3. Realizácia novostavieb v pamiatkovom území musí rešpektovať tradičné architektonicko – urbanistické princípy: zastavovaciu schému, uličnú čiaru, celkovú kompozíciu, objemovo – priestorové usporiadanie, výškové usporiadanie, základný tvar a orientáciu strechy.
4. Dôvodom na nerealizovanie zástavby prieluky novostavbou v kompaktnej zástavbe nie sú sekundárne realizované okenné alebo iné otvory v štítových murivách susedných objektov, alebo súčasné využitie parcely pre účely parkoviska a pod.
5. Novostavba v pamiatkovom území musí rešpektovať a zohľadňovať výškovú gradáciu okolitých a susedných objektov.

Prázdna plocha po rozsiahlejšej časti historickej zástavby

1. Zastavanie väčšej prieluky na mieste viacerých zaniknutých susediacich stavieb je z hľadiska regenerácie celkovej historickej urbanistickej štruktúry mesta žiadúce - realizovať obnovu zástavby novostavbami.
2. Je žiadúce, aby novostavby rešpektovali priebeh zaniknutých stavebných čiar a parceláciu rekonštruovaných na základe dochovaných historických mapových podkladov. Rešpektovať

a zohľadňovať hmotové charakteristiky zaniknutých stavieb – výška, tvar a orientáciu striech.

3. Pri zastavovaní väčších prieluk je možné zastavovanú plochu rozdeliť na menej parciel vzhľadom na historickú parceláciu, avšak hmotové riešenie a členenie fasád novostavieb musí zodpovedať historickej zástavbe.
4. V prípadoch, keď je nová zástavba oproti historickej štruktúre zástavby uvoľnená, je žiadúce dotvorenie existujúcej štruktúry, ktorá sa líši od historickej zástavby. Je možné realizovať hmotné prepojenie existujúcich objektov do súvislých uličných radov, čo predpokladá tiež možné hmotové a architektonické úpravy existujúcich rušivých objektov. Je žiadúce, aby dostavby eliminovali prípadný nepriaznivý urbanistický a architektonický kontrast a výraz súčasnej zástavby voči zachovanej časti sídla.

Novostavby na plochách, kde v minulosti nestáli žiadne objekty, ale ich výstavba je z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt PR Levoča možná.

1. Zastavanie vnútrobloku nehnuteľnosti v pamiatkovom území - krátke dvorové krídla prízemných objektov (napr. v juhozápadnej časti Vysokej ulice, v severozápadnej časti Vetrovej ulice a pod.), ktoré kapacitne nevyhovujú súčasným základným požiadavkám na bývanie so splnením požiadaviek hmotového riešenia, výšky, tvaru a orientácie strechy vychádzajúcim z podobných stavieb v danom pamiatkovom území.
2. Novostavby na nehnuteľnostiach s primeraným hmotným riešením novostavby vo vzťahu k okolitej existujúcej zástavbe, s kvalitným architektonickým riešením, pokiaľ nenaruší základné pamiatkové hodnoty územia (napr. areál kasární).

Novostavby na plochách, kde v minulosti nestáli žiadne objekty, ale ich výstavba je z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt PR Levoča neprípustná alebo prípustná s podmienkami.

Novostavby sú neprípustné na miestach pôvodných historických dvorov a nádvorí národných kultúrnych pamiatok, na miestach existujúceho komunikačného systému, na ploche námestia, parku, v ploche opevnenia mestského – na parkánovom múre a v hradbovej priekope.

Strechy a osvetlenie podkrovných priestorov

1. Vhodný tvar strechy novostavieb v PR Levoča musí dôsledne vychádzať z urbanistického a historického kontextu strešnej krajiny historickej zástavby, musí architektonickým a urbanistickým spôsobom zhodnocovať okolitú strešnú krajinu a nesmie pôsobiť rušivo – svojím objemom, výškou, proporciami a typológiou.
2. Pri navrhovaní druhu a rozsahu presvetlenia podkrovia vychádzať z priestorových parametrov strechy a plošných parametrov strešných rovín a tiež zo širšieho architektonického a urbanistického kontextu. Presvetlenie dimenzovať tak, aby strešná rovina zostala dominantná. Veľký počet strešných okien a vikierov, do plochy strechy zapustených terás alebo loggií a iných novodobých prvkov alebo ich vzájomných kombinácií je nežiadúce.

3. Krytiny striech novostavieb na území PR Levoča by mali rešpektovať charakter strešnej krajiny PR Levoča. Pri výbere krytiny novostavby rešpektovať materiál, štruktúru, charakteristickú formu a farebnosť typickú pre historickú zástavbu. Je žiadúce preferovať použitie takých strešných krytín, ktoré boli historicky používané v PR Levoča.

Kompozícia hlavnej fasády novostavby

1. Hlavnú fasádu situovanú do verejného priestranstva je nutné považovať za najreprezentatívnejšiu architektonickú súčasť novostavby. Architektonické riešenie musí rešpektovať a zohľadňovať reprezentatívnu funkciu hlavnej fasády a tiež architektonické riešenia historických fasád susedných objektov.
2. Neumiestňovať do verejných priestranstiev hlavných fasád novostavieb architektonické prvky, ktoré sú v historickom území PR Levoča cudzorodé a pôsobia rušivo.
3. Pri novostavbách v PR Levoča je nutné dodržiavať aj zásadu dodržania charakteristického osadenia novostavby vzhľadom na výšku terénu - chodníka alebo vozovky - pozdĺž hlavnej fasády orientovanej do verejného priestranstva nie je vhodné situovať pozdĺžne predsadené vstupné schodiská, rôzne riešené vjazdy do suterénu a pod. V prípade potreby získania zvýšenej polohy podlahy prízemných priestorov je žiadúce tento problém riešiť vo vnútri dispozície.

Materiálová regulácia novostavieb

1. Hlavnou regulatívnou zásadou pri výbere použitých materiálov pri novostavbe je prednosť historických stavebných materiálov pred novodobými stavebnými materiálmi na celom území PR Levoča.
2. Je nežiadúce aplikovať historické materiály na takých častiach stavieb a v takých architektonických a stavebných súvislostiach, v ktorých sa v minulosti na území PR Levoča nevyskytovali.
3. Použitie materiálov s rušivou povrchovou úpravou je nežiadúce. Nevhodné sú rôzne plastové dielce, obklady z betónových tvárnic, keramické exteriérové obklady, kovové obkladové šablóny a rôzne novodobé materiály nehodiace sa do chráneného pamiatkového územia.
4. Pri výbere farebnosti fasád novostavieb na území PR Levoča je nutné zohľadňovať historickú farebnosť okolitých pamiatok a nehnuteľností tak, aby nevznikali disharmonické farebné vzťahy. Nežiadúce sú výrazne expresívne tóny fasádnych náterov.
5. Doplnky fasád novostavieb v PR Levoča ako osvetľovacie prvky, štátne a firemné znaky, názvy orgánov a inštitúcií, firemné tabule, rôzne výtvarné diela, informačné označenia budov by mali byť umiestňované tak, aby nerušili architektonickú kompozíciu fasády a jej významné detaily, pričom ich veľkosť musí byť obmedzená na najmenšiu možnú mieru. Je žiadúce uplatnenie tradičných materiálov a foriem.

H. Prvky interiérov a uličných parterov

H.1. Uličné interiéry a fasády

1. Fasáda je ucelenou architektonickou kompozíciou – výtvarným celkom. Sochárska, štuková a maliarska výzdoba, ako aj architektonické, dekoratívne a umelecko-remeselné prvky sú jej výtvarnou a historickou súčasťou. Predmetom ochrany sú všetky historické vrstvy fasády, historické omietky, historické povrchové úpravy a prvky.
2. Rešpektovať historický charakter fasád v súvislosti s výnimočnou univerzálnou hodnotou mesta. Uprednostniť úpravy pred rekonštrukciami, opravy in situ (na mieste) pred opravami v rozobratom stave. Prvoradým záujmom je zachovanie originálnej konfigurácie, materiálov a skladby.
3. Zachovať a regenerovať celú historickú podstatu fasády a parteru (hmotnú aj estetickú), najmä: slohový výraz, členenie, rytmizáciu, osovosť, gradáciu, akcenty, tvaroslovie, tektoniku, proporcie plôch, svetlosť otvorov, kompozičné vzťahy a pod.
4. Dbáť o zachovanie autentického materiálu, tvaru členenia, výrazu, rozmerov, profilácie a detailov všetkých súčastí, vhodnej povrchovej úpravy a farebnosti.
5. Chýbajúce časti sochárskej, štukovej výzdoby, resp. architektonické, dekoratívne a umelecko-remeselné prvky realizovať v pôvodnom tvare, členení a materiále – analogicky podľa zachovaných častí.
6. Dbáť o zachovanie a regenerovanie autentickej hmoty historických okien, dverí, vrát, výkladcov, okeníc, mreží i všetkých ich častí v najväčšej možnej miere. Zmeny osadenia výplní (brán, vstupných dverí, okien, výkladcov) a utilitárne stavebné úpravy ostenia sú prípustné len v ojedinelých a odôvodnených prípadoch. Pri obnove fasád je nutné preferovať tradičné materiály, technológie a postupy.
7. Pri obnove fasády vychádzať z tradičných materiálov. Rovnako dôležité ako materiál je i adekvátna remeselná realizácia. To znamená také materiály a postupy, ktoré sú pre danú stavbu známe z pamiatkového výskumu, alebo ktoré je možné predpokladať na základe slohových a miestnych analógií.
8. Pri obnovách šetrne odstraňovať následky neodborných úprav, ktoré znehodnotili historickú architektúru (najmä: nepriedyšné nátery, betónové vysprávky a nástreky, keramické, kamenné a umelokamenné obloženia parterov a soklov a pod.).
9. Pred stavebnými obnovami, ktoré vyžadujú stavebné zásahy do fasády vhodnosť zásahov overiť cieľným pamiatkovým výskumom.
10. Farebnosť fasád určiť na základe vyhodnotenia sondáže takto zameraného pamiatkového výskumu. V prípade, že nie je možné zistiť autentickú farebnosť, je určujúca typická farebná úprava pre daný slohový výraz. Nie je prípustné štítové múry perforovať.

H.2. Uličné partery

1. Parter je neoddeliteľnou estetickou a kompozičnou súčasťou fasády.
2. Historicky doložené výklady majú plniť svoje prioritné poslanie – zabezpečovať vizuálny kontakt prevádzky s ulicou. Pred stavebnými úpravami, ktoré vyžadujú stavebné zásahy do fasády alebo jej parteru, je potrebné vhodnosť zásahov overiť cieľným pamiatkovým výskumom. Obnovu alebo úpravu pripravovať v súlade s rozhodnutím KPÚ k zámeru alebo k výskumu ako prípravnej dokumentácii. Nosný systém fasády a parteru je možné korigovať len pri komplexnej obnove a na základe výsledkov pamiatkového výskumu.

3. V odôvodnených prípadoch je možné (bez zásahu do historickej hmoty objektu) realizovať novotvar výkladca súčasnými výrazovými prostriedkami na vysokej architektonickej, výtvarnej a remeselnej úrovni, z ušľachtilých materiálov, ktorý bude svojím pôsobením v súlade s celkovým estetickým stvárnením fasády a jej architektonickými danosťami.
4. Pri obnove a úprave parteru je nevyhnutné zachovať vetracie otvory suterénu. Zamurovaným vetracím otvorom je potrebné prinavrátiť ich pôvodnú funkciu.
5. Pri obnove a úprave parteru je potrebné zachovať a regenerovať členenie, tvar a materiál sokla na základe poznania objektu.
6. Súčasné požiadavky na bezbariérové vstupy je potrebné riešiť v prípade historických objektov s ohľadom na zachovanie a prezentáciu pamiatkových hodnôt.
7. Funkčný nápis - názov konkrétnej prevádzky v objekte - môže byť v uličnom parteri objektu (t.j. v jednom pohľadovom kuželi) uplatnený najviac raz.
8. Je nežiadúce zoskupovať informačné a reklamné stojany na verejných priestranstvách (uličný parter, prejazd).

H.3. Požiadavky pre umiestnenie reklamy

1. Rešpektovať architektonický výraz a historické tvaroslovie fasád objektov. Reklama nesmie prekryvať architektonickú kompozíciu hlavnej fasády a jej dôležité detaily (napr. vstupné kamenné portály, rímsy, pilastre, balkónové zábradlia, kazety na drevených bránach).
2. Informačné, reklamné a propagačné zariadenie, umiestnené na objekte v pamiatkovom území, prispôbiť jeho architektúre a nerušiť ním základné členenie priečelia a jeho významné detaily, podľa § 55 vyhlášky MŽP č. 532/2002 Z.z.: Informačné, reklamné a propagačné zariadenie.
3. Je žiadúce, aby objekt s viacerými prevádzkami v pamiatkovom území pred osadením nového informačného, reklamného a propagačného prvku mal vypracovanú komplexnú koncepciu reklám, oznamov a technických zariadení, ktoré na ňom budú umiestnené.
4. Umiestnenie reklám, označenia prevádzok a informačných zariadení je neprípustné:
 - na strechách objektov
 - na stĺpoch verejného osvetlenia
 - na výtvarných dielach, drobnej architektúre a na zeleni
 - na kovaných zábradliach pavlačí, balkónov a loggií, v parapetoch okien
 - na výplniach okenných a dverných otvorov v polohách, ktoré by obmedzovali pohľad na architektúru objektov alebo jej hodnotnú časť
 - vo vyšších poschodiach objektov nad úrovňou parteru (výška parteru je obvykle vymedzená kordónovou rímsou nad prízemím)
5. Veľkoplošné reklamy a billboardy sú v pamiatkovom území neprípustné. Propagačné, plagátovacie panely a iné podobné informačné plochy a pútače je možné v pamiatkovom území situovať iba na základe komplexného návrhu na primeranej estetickú úrovni.
6. Vylúčiť typizované, sériovo vyrábané, resp. s hliníkovými eloxovanými rámami, neónové (trubicové i škatuľové) svetelné reklamy, ktorých účinok deformuje a potláča žiadúcu plasticitu a objemy architektonického členenia a po zotmení vytvára svetelnú clonu pri pohľade na celú fasádu.

7. Vylúčiť tie reklamné zariadenia, na ktorých nie je označená a propagovaná individuálna prevádzka v objekte, ale predávaný tovar, sortiment, obchodné značky výrobkov a pod.
8. Vylúčiť celoplošné farebné výlepy zo samolepiacich fólií na presklených plochách výkladov, okien a brán, ktoré devalvujú estetický stav fasády.
9. Prezentáciu obchodných prevádzok, spoločenských zariadení, firiem a pod. riešiť vývesnými štítmami na primeranej tvarovej a materiálovej úrovni, s kvalitným individuálnym výtvarným a dizajnerským prejavom. Pri výbere uprednostniť trvanlivé a ušľachtilé materiály.
10. Označenie predajní je možné realizovať formou nápisov zo samostatných písmen, umiestňovaných do plochy pásov nad výkladmi a vstupmi.
11. Sú vhodné aj nápisy, maľované priamo na fasáde, s vhodnou typológiou písma, prípadne priestorové nápisy na presklených plochách výkladov s vyváženými líniami a tvarmi. Veľkosť nápisov a kompozičné usporiadanie má byť úmerné a harmonické, rešpektujúce proporcie parteru - fasády.
12. Pre príležitostnú prezentáciu kultúrno – spoločenských udalostí (vernisáž, výstavy, divadelné hry, hudobné koncerty a pod.) je možné pútače umiestňovať iba na základe komplexného návrhu a na k tomu určených plochách.
13. Je prípustné aj citlivé využitie moderných materiálov v rámci svetelných označení s podsvietením nápisu, pokiaľ ich individuálny výraz na konkrétnom objekte bude spĺňať kritérium osobitého štýlu, originality nápadu a invencie, v súlade s uvedenými požiadavkami.
14. Dôsledne chrániť vzhľad historickej uličnej zástavby a významných budov z diaľkových pohľadov. Plocha veľkoplošných reklamných zariadení, textilných transparentov a rôznych propagačných objektov nesmie zasahovať do dôležitých pohľadových kužeľov, panorámy a siluety pamiatkového územia.

H.4. Profil terénu

1. Predmetom pamiatkovej ochrany je historická profilácia terénu a historická niveleta v minulosti zastavaných a trvalo nezastavaných pozemkov – dvory meštianskych domov, uličnej a cestnej siete, hradobná priekopa mestského fortifikačného systému.
2. Pri terénnych úpravách je žiadúce rehabilitovať historickú profiláciu a historickú niveletu územia PR Levoča.

H.5. Oplotenia

1. Rešpektovať a uprednostňovať tradičné formy oplotenia používané v minulosti na území PR Levoča na ohraničenie historicky vymedzenej parcely.
2. Oplotenie nesmie svojím rozsahom, tvarom, rozmermi a materiálom narušiť charakter stavby na oplocovanej parcele (pozemku) a jeho okolí.

H.6. Povrchy komunikácií, verejných priestranstiev a dvorov

1. Pri obnove, rekonštrukcii vydláždených plôch exteriérov dvorových častí meštianskych domov - prejazdov, chodníkov, dláždených plôch je potrebné v maximálnej možnej miere

zachovať, využiť a regenerovať historický podlahový materiál, rovnako historickú niveletu dlažieb a terénny profil dláždených plôch a historický plošný rozsah dláždených plôch exteriérov.

2. Fragmenty zachovaných historických interiérových alebo exteriérových podláh alebo dlažieb je žiadúce vhodným spôsobom a primeranom rozsahu zakomponovať do nových podláh alebo dlažieb za účelom prezentácie podlahového a dlažobného materiálu.
3. Nový dlažobný alebo podlahový materiál je potrebné prispôbiť historickým materiálom, veľkosťou, spôsobom kladenia a vizuálnymi vlastnosťami.
4. Návrhy nových dláždených plôch musia mať svoje historické opodstatnenie a musia sa opierať o výsledky poznania územia.
5. K doplnkom dlažieb patria aj ostatné konštrukcie v rovine dlažby, najmä: kryty kanálov, mriežky kanalizačných vpustí, kovové mreže okolo stromov a pod. – tieto sú rovnocennou súčasťou pamiatkovej ochrany. Pokiaľ už neexistujú, je vhodná ich regenerácia formou náznakovkej rekonštrukcie. Nové doplnky dlažby – vpuste, kovové mreže okolo stromov a pod. majú byť riešené ako kovové, tvarované na základe historických analógií, bez použitia nevhodných prefabrikovaných alebo typizovaných prvkov a cudzorodých materiálov.

H.7. Osvetlenie verejných priestorov

1. Prvoradou zásadou pri osvetľovaní historických priestorov je podmienka osvetlenia mäkkými, teplými tónmi, neprípustné sú studené výbojkové modrasté tóny svetelného spektra.
2. Svetlo-technický projekt v rámci vonkajšieho obrazu musí byť riešený s ohľadom na celok, na pamiatkové hodnoty, na význam jednotlivých architektúr a primeranú intenzitu svetelnosti.
3. Pre osvetlenie ulíc a priestorov v pamiatkovom území použiť svietidlá, adekvátne tradíciám a charakteru pamiatkového územia, v súlade s platnou koncepciou regenerácie a obnovy osvetlenia v PR Levoča.
4. Navrhované osvetlenie môže vychádzať tvarovo z pôvodných kandelábrov kombinovaných s atypickými svietidlami, ktoré musia byť zosúladené s ostatnými prvkami mestského interiéru.
5. Komunikácie osvetľovať vysokými stožiarovými nosičmi s výložníkmi po obvode námestia, obvodové chodníky stožiarovými nosičmi sledujúcimi líniu zelených pásov, vo vnútornej ploche námestia osvetlenie minimalizovať, v odôvodnených prípadoch osvetľovacie telesá viazať na priechody námestím, prístupy a vstupy do objektov, resp. riešiť ilumináciu významných solitérných objektov, dominantné solitéry vnútornej plochy námestia a iné vytipované objekty na námestí je možné primeraným spôsobom iluminovať, osvetlenie priestorov a parkových plôch námestia neriešiť na nízkych parkových nosičoch.

H.8. Letné sedenia a terasy na verejných komunikáciách

1. Na celom území Pamiatkovej rezervácie Levoča je žiadúce rešpektovať historickú parceláciu objektov, t.j. nerealizovať súvislé rozsiahle sedenia halového typu, presahujúce parter historickej parcely.

2. Zachovať voľné prístupy k hlavným vstupom do objektov, k prejazdom a priechodom objektov, zachovať profil historických chodníkov pozdĺž parterov - zachovať odstup od hmoty historickej architektúry, neprekrývať tvaroslovie parteru.
3. S ohľadom na konštrukčné možnosti je žiadúce minimalizovať výšku pódíí, zachovať bezbariérový prístup
4. Na Námestí Majstra Pavla je možné realizovať sedenia s ľahkou (transparentnou, prenosnou) konštrukciou ohrady. Pri posudzovaní budú originálne výtvarné a dizajnérske návrhy uprednostnené pred katalógovými prvkami.
5. Nad letným sedením uprednostniť plátené prekrytie. V zásade vylúčiť veľkoplošné reklamy a obchodné značky výrobkov. Nie je prípustné prepájať (roletou či strechou) plochu sedenia s fasádou objektu ponad profil chodníka.
6. Vylúčiť sezónne vzdušné elektrické káblové vedenie i akékoľvek iné technické zariadenia – chladiace boxy, výčapné pulty priestoroch ulice a uprednostniť ich umiestnenie priamo v stálej prevádzke.
7. Každý návrh letného sedenia na území PR bude posudzovaný individuálne, v súvislosti s prostredím, do ktorého sa má umiestniť .
8. Letné sedenia a terasy sú určené na využívanie len počas letnej sezóny.
9. Osadenie letného sedenia a terás nesmie znehodnotiť povrch verejných komunikácií a priestranstiev.
10. Umiestnenie letných sedení nesmie rušiť siluetu, panorámu a architektonické dominanty PR Levoča.

I. Zásady a požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu mestského opevnenia

Severná časť NKP mestského opevnenia:

- v predstihu je potrebné realizovať archeologický a architektonický výskum hradby, priekopy, Severnej bašty a bašty Pracháreň a závery týchto výskumov budú záväzným odborným-metodickým podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie na obnovu pamiatkových objektov severnej časti NKP mestského opevnenia,
- v tejto časti mestského opevnenia odporúčame realizovať obnovu so situovaním atraktívnych funkcií zameraných na kultúrno-spoločenské využitie vo forme rekreačno-oddychovej zóny. v tejto časti mestskej priekopy. Pre funkčné využitie s navrhovaným zámerom situovania parkoviska sa javí východná a juhovýchodná časť mestského opevnenia, ktorá je už čiastočne degradovaná výstavbou cesty I/18 a aj komunikačne sprehľadňuje dopravnú situáciu.
- záhradkársku náplň nahradiť novou vyššie uvedenou funkciou, odstrániť záhradné domčeky a komplexne zjednotiť celkovú úpravu priekopy, čo nevyklučuje drobné úpravy pre možné budúce využitie záujmovými skupinami (napr. využitie pre kútik sokoliarov).

Východná časť NKP mestského opevnenia:

- v predstihu je potrebné realizovať archeologický a architektonický výskum hradby a priekopy, kde nebola realizovaná obnova a kde bola realizovaná čiastočná obnova v rokoch 2002 a 2003, na bašte Kolkáreň, bašty na juhovýchodnom zalomení mestského

opevnenia, predpolia Menhardskej brány a na vyústení Kasárenskej ulice. Závery týchto výskumov budú záväzným odborno-metodickým podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie na obnovu pamiatkových objektov severnej časti NKP mestského opevnenia.

- táto časť mestskej priekopy v celej svojej dĺžke je ideálnym priestorom s funkčným využitím pre účely parkoviska a nástupného priestoru do MPR s možným využitím príľahlých objektov (bašty, klasicistický pavilón) pre prevádzkové účely, s komunikačnou prehľadnosťou a pod.
- je potrebné realizovať asanáciu novších nepôvodných objektov na parkane (s výnimkou klasicistického pavilónu, objekt s baštou na pozemku parc. č. 848 bude posudzovaný osobitne až po realizácii pamiatkového výskumu). Iné zásahy do autentického vzhladu NKP nie sú prípustné. Prepojenie verejných komunikácií s mestskou priekopou cez Kasárenskú ul. a Sirotinskú ul.

Južná časť NKP mestského opevnenia:

- v predstihu je potrebné realizovať archeologický a architektonický výskum hradby a priekopy a najmä južnej brány situovanej pred vyústením Novej, Vysokej a Bottovej ulice. Závery týchto výskumov budú záväzným odborno-metodickým podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie na obnovu pamiatkových objektov tejto časti NKP mestského opevnenia.
- aj táto časť mestskej priekopy je vhodná pre účely parkoviska, najmä pre bezproblémový vjazd z južnej strany.
- asanáciu objektov v priestoroch technických služieb a nepôvodných rodinných domov je potrebné realizovať až po pamiatkovom výskume, aby nedošlo k asanácii pôvodných konštrukcií mestského opevnenia, ktoré boli zakomponované do týchto objektov.
- architektúru južnej brány, ktorá sa zachovala pod zemou, je žiadúce vhodným spôsobom prezentovať podľa výsledkov archeologického výskumu, ktorý je potrebné zrealizovať pred jej prezentáciou.

Západná časť NKP mestského opevnenia:

- v predstihu je potrebné realizovať archeologický a architektonický výskum hradby a priekopy v častiach, kde nebola realizovaná obnova. Závery týchto výskumov budú záväzným odborno-metodickým podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie na obnovu pamiatkových objektov tejto časti NKP mestského opevnenia.
- podobne ako v severnej časti aj v tejto časti mestského opevnenia odporúčame realizovať obnovu so situovaním atraktívnych funkcií zameraných na kultúrno-spoločenské využitie vo forme rekreačno-oddychovej zóny, ktorá už bola čiastočne realizovaná, no v súčasnosti je potrebná jej rehabilitácia.
- rovnako ako v južnej časti možno asanáciu nepôvodných rodinných domov realizovať až po pamiatkovom výskume, aby nedošlo k asanácii pôvodných konštrukcií mestského opevnenia, ktoré boli zakomponované do týchto objektov. Priestor priekopy je potrebné funkčne zjednotiť a odstrániť výsledky záhradkárskych aktivít so záhradnými domčekmi.

J. Zásady a požiadavky zachovania, ochrany, úprav a údržby systému zelene.

1. Priznať zeleni pri zásahoch do urbanistickej štruktúry pamiatkového územia vývojom získané miesto a postavenie.
2. Uplatňovať zeleň ako doplnkový prvok vyvinutej urbanistickej štruktúry a pri obnove uplatniť jej hmotovú podriadenosť okolitej architektúre.
3. Rešpektovať tie vývojové vstupy do systému zelene, ktoré doň priniesli pozitívny estetický efekt.
4. Rešpektovať porastovú štruktúru ako špecifický kompozičný prvok živej podstaty narastajúci a odumierajúci ale obnoviteľný.
5. Zohľadniť pri obnove zelene fakt, že plnohodnotné uplatnenie jednotlivých drevín v ploche aj priestore je dosiahnuteľné len v časovo dlhodobom horizonte.
6. Uprednostniť pri výsadbách v pamiatkovom území dreviny domáceho pôvodu, z cudzokrajných len tie, ktorých vzhľad a tvar je domácim druhom podobný.
7. V sadovníckych úpravách uprednostňovať listnaté dreviny pred ihličnatými s maximálnym pomerom zastúpenia listnatých drevín k ihličnatým 3:1.
8. Pri komplexnej obnove v jej prípravnej fáze dokladovať pôvodné hodnoty architektonicko-historickým výskumom.
9. Pred realizáciou úprav pre každú upravovanú plochu spracovať základný dendrologický výskum s plošným situovaním porastovej hmoty a inventarizovať zastúpené drevín.

Zeleň na Námestí Majstra Pavla

10. Očistiť plochu námestia od nevhodne včleneného usporiadania s uličnými princípmi z 2. tretiny 20. storočia
11. Zbaviť námestie zbytkových plôch zelene ako kompozične nadbytočných a uplatniť na námestí len plošné a priestorové štruktúry jasne vymedzenej zelene ako kompozične ciele úpravy.
12. Považovať za kompozične ciele sadovnícke štruktúry, ktoré nie je možné z plochy námestia vylúčiť severný park v ploche vymedzenej oplotením, úpravu okolia fontány pred východným priečelím radnice a úpravu bezprostredného okolia evanjelického kostola.
13. Rešpektovať hodnotné prvky systému zelene, ktoré je možné dokladovať analýzou historického vývoja.
14. Zabezpečiť proporčnosť porastovej štruktúry vo vzťahu ku architektúre výberom vhodných rastlinných druhov do výsadiieb, pravidelnou údržbou a starostlivosťou.
15. Obnoviť a udržiavať aleje vhodným výberom druhov a tvarovaním korún vo vyvážených proporciách k priestoru a architektúre.
16. Zachovať a udržiavať dvojradové aleje v polohách z doby ich prvotného založenia.
17. Považovať pôdorysné usporiadanie severného parku a v ňom situovanú porastovú hmotu realizovanou obnovou za stabilizovanú úpravu.
18. Obnoviť pravidelnú sadovnícku úpravu okolia fontány pri radnici a adaptovať tento priestor pre kludový pobyt.
19. Upraviť okolie evanjelického kostola v zhode s výrazom z doby založenia.
20. Zachovať všetky hodnotné dreviny a kooptovať ich do cielejších sadovníckych štruktúr na námestí.

Zeleň uličných interiérov

21. Smerovať úpravy uličných interiérov k prezentácii istého typu vyvinutého uličného princípu na celej ulici resp. na jej ucelenej časti v zhode so zachovaným reálnym stavom.
22. Považovať za základné typy usporiadania uličného interiéru
 - domoradie-vozovka (chodník)-domoradie
 - domoradie-zelený pás-vozovka-zelený pás-domoradie
 - domoradie-chodník-vozovka-chodník-domoradie
 - domoradie-chodník-zelený pás-vozovka-chodník-domoradie
 - domoradie-chodník-zelený pás-vozovka-zelený pás-domoradie.
23. Využiť pre dosiahnutie autenticity možnosti vhodného kombinovania základných typov usporiadania uličného interiéru vo väzbe na danosti jednotlivých ulíc alebo ich ucelených častí.
24. Zachovávať a obnovovať alejové výsadby a líniové pásy v uličnom pôdoryse a nenahrádzať ich inými sadovníckymi formami.
25. Udržiavať uličné aleje v identických pozdĺžnych líniiach ulíc s možnosťou prispôsobenia a uvoľnenia rytmu výsadby jednotlivých stromov danostiam územia a architektúry.
26. Tvarovať koruny alejových stromov tých uličných alejí, ktoré boli tvarované od doby založenia a ponechať prirodzený tvar korún tých uličných alejí, do korún ktorých sa každoročným tvarovaním nevstupovalo.
27. Počítať pri obnove alejí s líniovými pásmi ako prirodzenou podnožou pre alejové stromy v uliciach, ktorých plošné parametre zriadeniu líniového pásu vyhovujú.
28. Uprednostniť v úprave líniových pásov trávniky resp. trávniky s kvetinovými záhonmi.
29. Priebežne udržiavať jednotlivé alejové stromy bez kmeňového obrastu.
30. Udržiavať podchodnú výšku podkorunia všetkých uličných alejí.
31. Uplatňovať pri výmene stromov v uličných stromoradiach identické druhy drevín v zhode s pôvodnou druhovou skladbou, v nevyhnutných prípadoch ich nahradiť drevinami habituálne podobnými.

Zeleň dvorov a záhrad

32. Vychádzať pri úprave dvorov a záhrad z historického vývoja a funkčne účelového princípu uplatnenia zelene.
33. Hlavnou kompozičnou osou úpravy dvorov a záhrad je pri prejazdovom type zástavby priame pokračovanie prejazdovej chodby hlavného objektu a plynulé prepojenie so všetkými vstupmi zástavby na parcele.
34. Rešpektovať istú premenlivosť úprav dvorov a záhrad vo väzbe na ich konkrétne využívanie.
35. Uplatniť pri úpravách dvorov a záhrad vyvážené pomery v plošných parametroch aj priestorových objemoch vždy vo väzbe na konkrétny architektonický objekt a jeho bezprostredné okolie.
36. Nenahrádzať plochy dvorov a záhrad zástavbou a udržať zastúpenie zelene dvorov a záhrad v urbanistickej štruktúre pamiatkového územia v rovnakej ploche.

Zeleň areálov

37. Zachovať a udržiavať pri úpravách areálov plošné a priestorové hmotové pomery porastovej štruktúry.
38. Situovať kompaktnú porastovú hmotu po vnútornom obvode areálov.
39. Nevnášať prebytočnú porastovú hmotu do blízkosti architektonických objektov.
40. Uplatniť pri nových úpravách areálov a pri obnovách kompozičný princíp riešenia z doby založenia resp. úpravu modifikovať na súčasné podmienky.
41. Pri obnove počítat' s maximálnym rešpektovaním všetkých hodnotných drevín.

Samostatné parkové dispozície

42. Rešpektovať pri obnove samostatných parkových dispozícií ako východiskový základ kompozičný princíp z doby ich založenia.
43. Pri čiastkových zásahoch prihliadať na skutočnosť, že ide o kompozičný celok
44. Vychádzať pri obnove parkov a malých parkovo upravených plôch z poznania ich historického vývoja, sadovníckeho výskumu, porastovej inventarizácie a komplexného architektonického zhodnotenia.
45. Rekonštruovať zaniknuté časti parkových dispozícií, ktorých pôvodný vzhľad nepoznáme, v kontexte miestnych a regionálnych analógií.
46. Vnášať do pôvodných parkovo upravených plôch pri ich adaptáciach pre zmenené užívateľské nároky len novotvary v neutrálnom tvarosloví.
47. Oddeliť vhodným dispozičným a kompozičným usporiadaním kľudovú plochu parku, vybavenú odpočívadlom a prechádzkovými okruhmi od komunikácií určených len pre prechodový pohyb pasantov parkovou plochou.

Zeleň hradobnej priekopy

48. Doplniť porastovú štruktúru (trávnik, kríky, stromy) hradobnej priekopy do súvislého oválneho prstenca vymedzujúceho v priestore stredoveké mesto od neskoršej a novodobej zástavby za hradbami.
49. Priznať priebeh hradobnej priekopy náznakovou rekonštrukciou s uplatnením sadovníckych prvkov tam, kde nie je možné rekonštruovať priebeh opevnenia.
50. Doplniť hmotovo primeranou porastovou štruktúrou doposiaľ neupravené časti hradobnej priekopy v kontexte už existujúcich sadovníckych úprav mestského opevnenia.
51. Existujúce novodobé úpravy zelených plôch s nízkou sadovníckou hodnotou upraviť vo väzbe na kompozíciu porastového prstenca okolo historického jadra.
52. Obnoviť pôvodnú aleju od južného vstupu do mesta po celom západnom obvode mestského opevnenia.
53. Obnoviť prírodno-krajinársky park od Poľskej brány po Pracháreň s rešpektovaním prezentovania priebehu mestského opevnenia.

K. Dočasné objekty a zariadenia v pamiatkovom území

1. V urbanisticky exponovaných polohách sa nesmú umiestňovať dočasné stavby, ktoré by toto územie mohli znehodnotiť svojím architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, vzhľadom, účinkami prevádzky (užívaním) a použitými materiálmi.

L. Požiadavky na zachovanie ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia

1. Pod pojmom „ďalšie kultúrne a prírodné hodnoty“ pamiatkového územia sa rozumie najmä ochrana malej architektúry, výtvarných diel a hodnotných prírodných výtvorov.

Malá architektúra a výtvarné diela

1. Medzi diela historickej drobnej architektúry patria napr. kríže, sochy svätcov, pomníky, pamätníky a ďalšie stavebné prvky s nimi súvisiace časti (podnož, schodiskové stupne, dlažba, ohrada a pod.). Všetky tieto historické prvky sú súčasťou autentického obrazu sídla a sú predmetom ochrany pamiatkového územia. Stvárnenie „malej architektúry“ obohacuje prostredie, zo zachovaných historických prvkov tejto architektúry v PR treba spomenúť Mariánsky stĺp (Immaculata) pred kostolom sv.Ladislava, sochu Ľ.Štúra, fontánu so sochou Dobročinnosti, klietku hanby na Námestí Majstra Pavla, kalich.
2. Súčasný stav malej mestskej architektúry prezentuje množstvo nevkusných kovových zábradlí, lavičiek, odpadkových košov, pútačov a skriniek. Tento mobiliár je potrebné nahradiť prvkami s kvalitným výtvarným spracovaním s využitím tradičných materiálov ako drevo, kov, sklo a pod. Prvky drobnej architektúry riešiť v súčasnom tvarosloví, aj keď prípadné historické reminiscencie sú možné len do tej miery, aby neupadli do „gýčovej polohy“.
3. Trvalé prvky drobnej architektúry na námestí minimalizovať, príp. umiestniť do vyústení bočných ulíc a prvky pred domoradím situovať do líniových pásov.
4. Idea prinavrátenia funkcie „trhoviska“ na námestí je akceptovateľná v prostrednej časti vnútornej plochy námestia s jednoznačnou podmienkou mobility všetkých súvisiacich prvkov (stánky, pulty), akékoľvek nadzemné trvalé objekty trhoviska na námestí sú neprípustné.
5. Pozornosť je potrebné venovať i dizajnu informačného systému, označeniu ulíc a číslovania domov s umiestnením týchto označení na fasádach tak, aby kompozične nerušili historický charakter fasád.
6. Tradičné doplnky je potrebné zachovať v originálnej podobe, ktorá môže byť vzorom aj pre novozriadované prvky.
7. V pamiatkovom území nemajú byť umiestňované mobilné objekty cudzorodej povahy, napr. chladiarenské boxy, typizované garáže, sezónne prístrešky, katalógové typizované kiosky a bunky. Umiestnenie technicky nevyhnutných mobilných zariadení je možné pripustiť mimo verejne prístupných priestorov.

M. Požiadavky na ochranu PR a usmernení rozvoj jej prostredia v ochrannom pásme

Podmienky pre zachovanie hodnôt v území navrhovaného ochranného pásma Pamiatkovej rezervácie Levoča a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok vychádzajú z rešpektovania požiadavky ochrany a obnovy chránených súčastí pamiatkového fondu a ich prostredia v zmysle ustanovení zákona NR SR č. 49/2002 Z.z.

o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 16/2002 Z. z. , ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu.

Každý je povinný konať tak, aby boli vytvorené priaznivé podmienky pre ochranu pamiatkových hodnôt v území a aby ich svojou činnosťou neohrozovali, ani nepoškodzovali. Činnosť na území má zohľadňovať architektonicko-urbanistický kontext pamiatkového územia a jeho okolia a byť v maximálnom možnom súlade s dosiahnutým stupňom historického vývoja, tento rešpektovať a v primeranej miere rozvíjať.

Všeobecné podmienky činnosti na území ochranného pásma PR Levoča predstavujú:

1. Nenarušiť a zachovať historické urbanisticko-architektonické väzby a priestorové vzťahy k Mestskej pamiatkovej rezervácii Levoča, vrátane existujúcej konfigurácie terénu.
2. Vytváranie nových riešení peších a dopravných komunikácií len po odbornom posúdení všetkých možných vplyvov na historický stav pamiatkového územia a jeho ochranného pásma.
3. Plánovaná nová zástavba v území navrhovaného ochranného pásma nesmie svojim výškovým a pôdorysno-priestorovým riešením narušovať okolitú urbanistickú štruktúru a musí zohľadňovať zachovanie dominantnosti historickej siluety, hodnotných diaľkových a panoramatických pohľadov na PR Levoča a Mariánsku horu a smerom von z pamiatkovej rezervácie vo vyznačených pohľadových kuželoch.
4. Zachovať a primerane prezentovať archeologické náleziská v zmysle § 36 ods. 1 zákona o ochrane pamiatkového fondu.
5. Ku všetkým zamýšľaným úpravám, obnovám a hmotovým prestavbám objektov, terénu a komunikácií situovaných v ochrannom pásme, aj v prípade, že nie sú kultúrnou pamiatkou, ale vykonané zmeny môžu výrazne ovplyvniť alebo pozmeniť charakter prostredia na území ochranného pásma, je potrebné vyjadrenie Krajského pamiatkového úradu Prešov, v zmysle § 32 ods. 5 zákona o ochrane pamiatkového fondu.
6. Pri akejkoľvek činnosti spojenej so stavebnými, vodohospodárskymi a sadovníckymi úpravami na území ochranného pásma rešpektovať ustanovenia zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu.
7. Povolenie Krajského pamiatkového úradu Prešov sa vyžaduje pri umiestňovaní reklamných a technických zariadení, z dôvodu odborného posúdenia vplyvu týchto zariadení na charakter prostredia ochranného pásma.
8. Neumiestňovať vizuálne prezentované prvky technickej infraštruktúry v exponovaných polohách ochranného pásma a existujúce minimalizovať vo vizuálnom pôsobení.
9. Pri príprave stavieb a inej hospodárskej činnosti s predpokladom hĺbkových zemných prác je nutné vyžiadať vyjadrenie Pamiatkového úradu SR o nevyhnutnosti vykonať záchranný archeologický výskum v zmysle § 37 ods. 3 zákona o ochrane pamiatkového fondu.
10. Úpravy zelene v ochrannom pásme je nutné riešiť po posúdení príslušným odborným pracovníkom Krajského pamiatkového úradu Prešov.
11. Navrhované ochranné opatrenia sa nevzťahujú na objekty zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR, ktoré sú chránené podľa ustanovení zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu.

N. Pamiatkové výskumy

1. Pred každou komplexnou obnovou pamiatok je nutné realizovať príslušný pamiatkový výskum.

2. Príslušný pamiatkový výskum KPÚ Prešov môže byť nariadený aj pri čiastkových obnovách (napr. obnova fasády, obnova jednotlivých priestorov predmetnej pamiatky, reštaurovanie nástennej maľby, obnova krovu a iných hodnotných častí a prvkov a pod.).
3. Pri úprave nehnuteľnosti v pamiatkovom území alebo v ochrannom pásme vykazujúcej pamiatkové hodnoty, ktorá sa týka zásad objemového členenia, výškového usporiadania a architektonického riešenia exteriéru môže byť v odôvodnených prípadoch nariadený príslušný pamiatkový výskum.

O. Prezentácia pamiatkového fondu PR Levoča

Dobrá prezentácia kultúrnych pamiatok vytvára kvalitné životné prostredie, ktoré bude rozhodujúce pre existenciu ľudstva v mestách. Je potrebné k tvorbe mestského prostredia pristupovať veľmi zodpovedne, najmä k ochrane historických mestských centier, ktoré prešli dlhodobým, a často veľmi zložitým vývojom. Preto ich v tomto kontexte považujeme za jedinečné a nenahraditeľné. Dnešný obraz historických miest na Slovensku je zložitou syntézou mnohých slohových a stavebných etáp, ktorými tieto živé organizmy prešli od obdobia svojho vzniku – Levoča je kvalitným príkladom tohto tvrdenia. Každá stavebná epocha si vytvárala funkčné rozdelenie mesta podľa svojich potrieb. Zmysel ochrany národných kultúrnych pamiatok (nehnutel'ných i hnutel'ných, hmotných i nehmotných) spočíva v ich úlohe pri spoluvytváraní kultúrneho dedičstva ako nenahraditeľnej súčasti životného prostredia, kultúrnej krajiny i urbanistických celkov. Predstavujú podstatnú zložku pri tvorbe pocitov identity, lokálpatriotizmu, kultúrneho vedomia, prehlbujú estetické cítenie a rozširujú poznanie ľudí. Ochrana pamiatkového fondu nie je samoučelnou aktivitou, ale významným prvkom pre ekonomické aktivity širšieho regiónu a podstatným faktorom pre rozvoj cestovného ruchu. Zachovanie, trvalá údržba, správny spôsob využívania a prezentácie kultúrnych pamiatok je preto súčasťou právnych noriem každej vyspelej krajiny.

Obnovou Námestia Majstra Pavla a postupnou rekonštrukciou jednotlivých objektov v PR výrazne vzrástol záujem zo strany verejnosti o návštevu tejto lokality. Mesto Levoča v súvislosti s pripravovanou komplexnou obnovou námestia zabezpečuje aj vybudovanie komplexného turisticko-informačného systému, vrátane vhodného označenia historických budov, osvetlenia a iluminácie.

Pre skvalitnenie služieb v oblasti propagácie pamiatkového fondu je potrebné trvalo zabezpečiť dostatok odborných pracovníkov sprievodcovskej služby, miestne obyvateľstvo a mládež je potrebné aktivizovať formou organizovania odborných seminárov a prednášok.

Prezentácia pamiatkových hodnôt územia PR je jednou z poslání kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré pod názvom „Dni Majstra Pavla“ poriada každoročne Mesto Levoča. V spolupráci s usporiadateľom týchto podujatí je potrebné zabezpečiť vyšší podiel prezentácie pamiatkového fondu so zabezpečením narastajúcej úrovne poskytovania informácií.

Prezentácia pamiatkových hodnôt je okrem iných aktivít realizovaná pravidelným cyklom prednášok pre verejnosť zabezpečovaných Slovenským národným múzeom – Spišským múzeom v Levoči pod názvom Pohľady do minulosti, z ktorých každoročne vychádza aj Zborník prednášok z histórie.

P. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia

Spolupráca a účasť orgánov a organizácií ako i samosprávy pri regenerácii pamiatkového územia je legislatívne zakotvená v Zákone o ochrane pamiatkového fondu a v Zákone o obciach a miestnej samospráve.

Správnym orgánom, ktorý v prvom stupni rozhoduje o právach a povinnostiach na úseku ochrany pamiatkového fondu v spišskom regióne je Krajský pamiatkový úrad Prešov, pracovisko Levoča. V druhom stupni štátnu správu vykonáva Pamiatkový úrad SR so sídlom v Bratislave. Krajský pamiatkový úrad spolupracuje so samosprávnymi orgánmi (Samosprávnym krajom a obcami) a poskytuje im odbornú pomoc pri vytváraní podmienok na zachovanie, ochranu, obnovu a správne využitie pamiatkového fondu.

Zákon č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu v § 14 upravuje pôsobnosť obcí takto:

Obec

(1) *Obec utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce.*

(2) *Obec*

a) dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom,

b) koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídiel s pamiatkovým územím,

c) spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia,

d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu,

e) na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce.¹⁴⁾

(3) *Obec môže utvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území obce.*

(4) *Obec môže rozhodnúť o vytvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce môžu byť zaradené okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.*

14) § 2 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

Orgánmi samosprávy, pôsobiacimi na území Pamiatkovej rezervácie v Levoči, sú najmä: Mesto Levoča a jeho odbory, stavebný úrad mesta Levoča.

Zásady ochrany Pamiatkovej rezervácie v Levoči aplikujú záujmy ochrany pamiatkového fondu na konkrétne územie, s prihliadnutím na miestne špecifiká. Úspešnosť obnovy a prezentácie pamiatkového fondu však nemôže závisieť od jedinej inštitúcie. Spolupráca orgánu špecializovanej štátnej správy, obce, vlastníkov nehnuteľností, občianskych združení a vôbec všetkých občanov mesta je nevyhnutná. Bez skutočného záujmu všetkých zainteresovaných o zachovanie kultúrneho dedičstva sa vytráca význam ochrany pamiatkového územia. Od dobrej prezentácie historického jadra závisí vzťah občanov k vlastnému mestu, obraz mesta v regióne i v zahraničí, objem cestovného ruchu, záujem zahraničných inštitúcií v rámci kultúrnej výmeny, záujem investorov o ďalšie lokality. Zachovanie a dobrá prezentácia pamiatkového fondu je zároveň dokladom serióznosti a zodpovednosti mesta ako garanta i obchodného partnera. Pamiatková rezervácia by mala byť „výkladnou skriňou mesta“, podliehajúcou prísny regulatívom ochrany. Požiadavky v Zásadách nemajú byť chápané ako samoučelné obmedzenie vlastníckych práv vlastníkov nehnuteľností v pamiatkovom území, ale ako cieľavedomý koncepčný zámer údržby a obnovy, ktorého realizácia je dlhodobá.

Podľa § 29 pamiatkového zákona *“orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy ... zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.”* V zmysle § 29 krajský pamiatkový úrad vypracúva zásady ochrany pamiatkovej rezervácie, ktoré o. i. obsahujú *požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, ..., prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy* atď.

V súlade s presunom kompetencií stavebného úradu na obce je pre orgán samosprávy nevyhnutné rešpektovať znenie § 32 ods. 11 pamiatkového zákona: *“V územnom konaní, v stavebnom konaní, v konaní o povolení zmeny stavby v pamiatkovom území a v ochrannom pásme rozhoduje stavebný úrad po predchádzajúcom súhlase krajského pamiatkového úradu. Stavebný úrad postupuje tak aj vtedy, ak práce možno vykonať na základe ohlásenia.”*

Je užitočné pripomenúť si aj súvisiacu časť § 55 odseku 3 Vyhlášky MŽP č. 532/2002 Z.z. v znení: *...v dosahu chránenej pamiatky ... sa môže informačné, reklamné a propagačné zariadenie umiestniť, ak sú splnené podmienky podľa príslušných osobitných predpisov - v odkazovej poznámke je tu uvedený o.i. pamiatkový zákon.*

Krátkodobé i dlhodobé ciele samosprávy - ako kľúčového partnera záujmov ochrany pamiatkového fondu - sa javia takto:

- 1. Zaradenie Územného priemetu ochrany pamiatkového fondu do záväznej časti územno-plánovacej dokumentácie, aby sa stal súčasťou všeobecne záväzného nariadenia mesta.** Pri tvorbe územno-plánovacej dokumentácie je potrebné rozvojové zámery koordinovať tak, aby zachovanie a rehabilitácia pamiatkových hodnôt územia boli prioritou celého riešenia. Územno-plánovacia dokumentácia má jednoznačne definovať záujem ochrany pamiatkového fondu o vytvorenie racionálneho vzťahu pamiatkovo chráneného územia k ostatným častiam sídla (najmä k výkonnému mestskému centru) a o rehabilitáciu nadväzností na okolité zonálne štruktúry. Cieľom pohľadových kužeľov, súvisiacich s Pamiatkovou rezerváciou má byť najprísnejšia miera ochrany najvzácnejších architektonických celkov alebo súborov stavieb - tzv. vnútorné zónovanie. Záväznosť

týchto regulatívov bude možné uplatniť v jednotlivých správnych konaniach verejnej správy a príslušného stavebného úradu.

2. **Mimo rámca štátnej ochrany pamiatkového fondu môže mesto rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce, podľa § 14 odseku 4 pamiatkového zákona.** Do evidencie pamätihodností mesta možno zaradiť okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka. Na území mesta sa okrem štátom chránených nehnuteľností nachádza niekoľko hodnotných stavieb, ktoré by mohla samospráva vyhlásiť za miestne pamätihodnosti. Nachádzajú sa tu aj pozoruhodné výtvarné diela, rozptýlené na území celého sídla, ktoré nie sú evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, ale ich lokálny význam je nesporný. Výsledkom evidencie by mala byť osobitná pozornosť stavebného úradu pri územných a stavebných konaniach, a tiež zvýšená policajná ochrana hodnotných diel pred odcudzením či úmyselným poškodením.
3. **Pozitívna aj negatívna motivácia vlastníkov nehnuteľností v pamiatkovom území, smerujúca k ochrane pamiatkových hodnôt.** Pozitívna: napr. vyhlasovanie najlepších ukončených pamiatkových obnov za kalendárny rok, nepriama podpora finančným zvýhodnením (najmä: odpustenie poplatku za zaujatie verejného priestranstva pre lešenie v rámci stavebných prác) – a to pre vlastníka pamiatky i nehnuteľnosti v chránenom území; negatívna – napr. ukládanie sankcií za nedodržovanie základnej ochrany v zmysle VZN mesta, zanedbanie údržby hodnotnej fasády a pod.. Bolo by žiadúce vytvoriť zdroj finančnej podpory pre udržiavacie či sanačné práce pre vlastníkov tých nehnuteľností, ktoré nie sú evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, a teda títo vlastníci nemôžu požiadať o štátnu finančnú podporu, aj keď tvoria takmer polovicu všetkých nehnuteľností v chránenom území.
4. **Pre potrebu efektívnej ochrany pamiatkového územia je nevyhnutné zjednodušenie a skvalitnenie verejnej správy vo vzťahu k občanovi - lepšou formou spolupráce medzi orgánmi štátnej správy a samosprávy.** Aj keď je dnes spolupráca Krajského pamiatkového úradu a stavebného úradu Mesta Levoča na veľmi dobrej úrovni, existujú rezervy pre skvalitnenie procesných postupov - napr. minimalizovaním duplicitného konania ap. Metódy a úlohy môžu vzniknúť len na základe otvoreného dialógu medzi orgánmi štátnej správy a samosprávy. Táto úloha je stála a má byť prispôbena aktuálnym potrebám ochrany verejného záujmu.
5. **Vytvorenie vhodného úschovného priestoru – depozitu** pre tie umelecko-remeselné súčasti historickej architektúry, ktoré pre nezvratnú degradáciu museli byť v rámci obnovy nahradené kópiou. V mnohých prípadoch je to jediná forma záchrany týchto artefaktov, pokiaľ nemajú atribúty zbierok múzejnej či galerijnej hodnoty, ale pritom sú autentickým hmotným dokumentom stavebnej a architektonickej kultúry mesta. Krajský pamiatkový úrad podľa § 11 odsek 2 písm. e) zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu zabezpečuje v nevyhnutných prípadoch dočasnú úschovu hnutelných kultúrnych pamiatok, ale v rámci svojich kapacít nemôže zabezpečiť aj úschovu napr. štukových fasádnych prvkov, druhov dlažieb, okenných výplní a pod., ktoré v budúcnosti budú nenahraditeľným dokumentom pri odbornej sanácii, prezentácii a zachovaní pamiatkových hodnôt PR.

R. Diferencovaný prístup pri ochrane objektov v pamiatkovej rezervácii a v ochrannom pásme

Stavby v pamiatkovo chránených územiach sú **národné kultúrne pamiatky** (evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, ďalej len „ÚZPF“), či už celkom autenticky zachované alebo viac či menej upravené, ale nachádzajú sa tu aj ďalšie pamiatkovo hodnotné objekty, ktoré dotvárajú výraz sídla, neuvažuje sa však o ich individuálnej ochrane v kategórii kultúrnych pamiatok. Pamiatkový zákon ich definuje pojmom: **nehnutelnosti v pamiatkovom území**.

Zachované historické stavby, zapísané v ÚZPF ako národné kultúrne pamiatky, sú spolu s pôdorysom sídla najdôležitejšou zložkou pamiatkovej hodnoty chráneného územia sídla. Z ich charakteristiky vyplýva, že ide o stavby, ktorých architektonický vývoj je **ukončený**, a u ktorých prichádza do úvahy len nevyhnutná a čiastočná rehabilitácia. Nie sú preto predmetom všeobecných architektonických regulatív pre novostavby, ale skôr sú pre ne lokálnou inšpiráciou. Predovšetkým ide o syntézu konzervačného a rekonštrukčného poňatia ich obnovy. Ide o všeobecné metodické otázky pamiatkovej ochrany, ktoré nie sú viazané na urbanistický kontext a týkajú sa všetkých pamiatok, aj tých, ktoré nie sú súčasťou chránených sídiel. Ich rozbor presahuje obsah zásad ochrany pamiatkového územia - sú im venované medzinárodné charty a ďalšie vedecké postuláty. Krajský pamiatkový úrad o nich rozhoduje individuálne s prihliadnutím na konkrétne okolnosti. Obnova národnej kultúrnej pamiatky je **jedinečný a prísne individuálny** proces. Poskytovanie univerzálnych rád a doporučení v minulosti viedlo k likvidácii individuálnych kvalít pamiatok. Prispelo k nezmyselnej unifikácii vzhľadu, a teda k popretiu práve najvzácnejších výrazových prostriedkov, ktoré majú dokladovať pestrosť a rôznorodosť ich dlhodobého vývoja.

Prístup k ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom prostredí legislatívne stanovuje Zákon 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu a Vyhláška Ministerstva kultúry SR č.16 z 12. novembra 2002, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu.

Podľa § 32 zákona: Obnova kultúrnej pamiatky je súbor špecializovaných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia a rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti. Obnova natoľko hodnotného pamiatkového fondu, akým je PR Levoča, sa musí uskutočňovať na základe pamiatkového výskumu jednotlivých objektov.

Podľa § 29 zákona: Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

Pamiatková rezervácia Levoča je územie s uceleným urbanistickým usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok. K obnove jednotlivých objektov sa pristupuje diferencovane na základe hodnotových kritérií, a to už v polohe zámeru ich obnovy.

§ 32

Obnova kultúrnej pamiatky

(1) Obnova kultúrnej pamiatky (ďalej len “obnova”) podľa tohto zákona je súbor špecializovaných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia a rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti.

(2) Pred začatím obnovy je vlastník kultúrnej pamiatky povinný krajskému pamiatkovému úradu predložiť žiadosť o rozhodnutie k zámeru obnovy.

(3) K žiadosti o rozhodnutie k zámeru obnovy priloží vlastník zámer obnovy, ktorý obsahuje identifikačné údaje o kultúrnej pamiatke, majetkovoprávne údaje o kultúrnej pamiatke, plánované budúce využitie kultúrnej pamiatky a špecifikáciu predpokladaných zmien v hmotnej a priestorovej skladbe kultúrnej pamiatky.

(4) V rozhodnutí podľa odseku 2 krajský pamiatkový úrad uvedie, či predpokladané práce sú z hľadiska záujmov chránených týmto zákonom prípustné, a určí podmienky, za ktorých možno tieto práce pripravovať a vykonávať tak, aby sa kultúrna pamiatka neohrozila, nepoškodila alebo nezničila, najmä či tieto práce možno pripravovať iba na základe výskumov a inej prípravnej dokumentácie.

(5) Záväzné stanovisko krajského pamiatkového úradu je povinný vyžiadať si aj vlastník nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale sa nachádza v pamiatkovom území alebo v ochrannom pásme, a to predložením žiadosti o záväzné stanovisko k zámeru úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území a v ochrannom pásme.

(6) K žiadosti o záväzné stanovisko k zámeru úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území alebo v ochrannom pásme priloží vlastník zámer úpravy nehnuteľnosti, ktorý obsahuje údaje o nehnuteľnosti, základné majetkovoprávne údaje o nehnuteľnosti, plánované využitie nehnuteľnosti a špecifikáciu predpokladaných územných a priestorových zmien.

(7) V záväznom stanovisku podľa odseku 5 krajský pamiatkový úrad určí podmienky vykonania úprav nehnuteľnosti alebo stavby na nehnuteľnosti v pamiatkovom území a v ochrannom pásme, najmä zásady objemového členenia, výškového usporiadania a architektonického riešenia exteriéru nehnuteľnosti. Krajský pamiatkový úrad zároveň určí, či úpravy nehnuteľnosti možno vykonať iba na základe prípravnej dokumentácie a projektovej dokumentácie.

(8) Projektovú dokumentáciu obnovy a projektovú dokumentáciu úprav nehnuteľností alebo stavby na nehnuteľnosti v pamiatkovom území a v ochrannom pásme môže spracovať len fyzická osoba oprávnená na projektovú činnosť.

(9) Projektovú dokumentáciu vypracovanú podľa odseku 8 a každú jej zmenu je vlastník povinný v priebehu spracovania prerokovať s krajským pamiatkovým úradom z hľadiska zachovania pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky alebo nehnuteľnosti na pamiatkovom území a v ochrannom pásme.

(10) Krajský pamiatkový úrad vydá osobitné záväzné stanovisko ku každej prípravnej dokumentácii a ku každej projektovej dokumentácii obnovy a projektovej dokumentácii úpravy nehnuteľnosti alebo stavby na nehnuteľnosti v pamiatkovom území a v ochrannom pásme.

(11) V územnom konaní, v stavebnom konaní, v konaní o povolení zmeny stavby, v konaní o dodatočnom povolení stavby, v konaní o ohlásení udržiavacích prác alebo v konaní o odstránení nehnuteľnej kultúrnej pamiatky alebo stavby v pamiatkovom území a v ochrannom pásme rozhoduje stavebný úrad po predchádzajúcom súhlase krajského pamiatkového úradu. Stavebný úrad postupuje tak aj vtedy, ak práce možno vykonať na základe ohlásenia.

(12) V priebehu obnovy vykonáva krajský pamiatkový úrad pamiatkový dohľad. Zistené nedostatky oznámi stavebnému úradu. Ak boli zistené nedostatky, následkom ktorých by mohlo byť ohrozenie, poškodenie alebo zničenie pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky, pamiatkového územia alebo ochranného pásma, krajský pamiatkový úrad rozhodnutím práce na obnove zastaví.

(13) Ak v priebehu obnovy dôjde k odkrytiu nepredvídaného nálezu v stavbe, dodávateľ prác je povinný až do vydania rozhodnutia krajského pamiatkového úradu zastaviť tie práce, ktoré ohrozujú nález alebo nálezovú situáciu. Krajský pamiatkový úrad rozhodne

o ďalšom postupe obnovy najneskôr do troch pracovných dní od oznámenia nálezu.

(14) Vlastník je povinný jedno vyhotovenie kompletnej dokumentácie skutočne vykonanej obnovy kultúrnej pamiatky odovzdať bezplatne najneskôr do 15 dní od skončenia prác krajskému pamiatkovému úradu.

§ 33

Reštaurovanie kultúrnej pamiatky

(1) Reštaurovanie kultúrnej pamiatky alebo jej časti (ďalej len “reštaurovanie”) je osobitným druhom obnovy.

(2) Reštaurovanie môže vlastník pripravovať iba na základe predchádzajúceho rozhodnutia krajského pamiatkového úradu k zámeru na reštaurovanie.

(3) K žiadosti o rozhodnutie k zámeru na reštaurovanie priloží vlastník zámer na reštaurovanie, ktorý obsahuje základné údaje o kultúrnej pamiatke, základné údaje o vlastníkovi a vymedzenie a odôvodnenie reštaurátorského zásahu.

(4) Druh reštaurátorskej dokumentácie, rozsah reštaurátorských výskumov, druh, rozsah a podmienky vykonávania reštaurátorských prác určí krajský pamiatkový úrad v rozhodnutí k zámeru na reštaurovanie v prípade nehnuteľnej kultúrnej pamiatky najneskôr v rozhodnutí k prípravnej dokumentácii obnovy kultúrnej pamiatky.

(5) Reštaurátorská dokumentácia je súčasťou reštaurovania a spracúva sa v dvoch stupňoch

- a) návrh na reštaurovanie,
- b) dokumentácia vykonaných reštaurátorských prác.

(6) Krajský pamiatkový úrad vydá osobitné rozhodnutie ku každému stupňu reštaurátorskej dokumentácie.

(7) Reštaurovanie môže vykonávať len fyzická osoba, ktorá má odbornú spôsobilosť podľa osobitného predpisu.

(8) V priebehu reštaurovania vykonáva krajský pamiatkový úrad pamiatkový dohľad. Ak sa zistili nové skutočnosti alebo nedostatky, následkom ktorých by mohlo dôjsť k ohrozeniu, poškodeniu alebo zničeniu pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky, krajský pamiatkový úrad rozhodnutím dotknuté práce zastaví.

(9) Ak v priebehu reštaurovania dôjde k novým skutočnostiam alebo k odkrytiu nepredpokladaného nálezu, zodpovedný reštaurátor je povinný práce prerušiť až do vydania rozhodnutia krajského pamiatkového úradu. Krajský pamiatkový úrad rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od prerušenia prác.

(10) Krajský pamiatkový úrad si po vydaní rozhodnutia ponechá jedno vyhotovenie návrhu na reštaurovanie na vykonávanie pamiatkového dohľadu. Po skončení reštaurovania je vlastník povinný do 60 dní krajskému pamiatkovému úradu odovzdať bezplatne jedno vyhotovenie dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác.

(11) Podrobnosti o vykonávaní reštaurátorských prác a o reštaurátorskej dokumentácii ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.

S. Všeobecné doplňujúce požiadavky na ochranu pamiatkového fondu PR Levoča

Ak na základe aplikácie zákona NR SR č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu dôjde k nejasnosti o metodickom postupe ochrany pamiatkového fondu PR Levoča z dôvodu, že

tieto zásady explicitne neurčujú konkrétny metodický postup, alebo nastane kontradiktórna interpretácia metodického postupu, v takých prípadoch o metodickom postupe rozhodne Krajský pamiatkový úrad Prešov formou individuálneho správneho aktu.

Záver

Zásady boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území.

Zásady ochrany pamiatkového územia podľa § 29 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia a tvoria súčasť územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt, ktorý je podkladom na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu (Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov).

Úlohou orgánov na ochranu pamiatkového fondu je v spolupráci s príslušnými dotknutými štátnymi subjektami a s orgánmi územnej samosprávy začleniť zásady ochrany predmetného územia do územného priemetu kultúrnych hodnôt územia.

Zásady po ich schválení budú odborným podkladom pre usmernenie činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností zabezpečia zachovanie pamiatkových hodnôt v území, dobrý technický, prevádzkový a estetický stav objektov, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb.

Prílohy k návrhu zásad ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt územia

Zoznam výkresov :

- 1 - Výkres širších vzťahov
- 2 - Výkres zásad ochrany pamiatkového územia M 1 : 1000
- 3 - Výkres vymedzenia pamiatkového územia M 1 : 5 000

Grafická dokumentácia obsahuje :

1. - Výkres širších vzťahov
(spracovaný podľa podkladov dodaných PÚ SR)

- s vyznačením hranice pamiatkovej rezervácie
- s vyznačením hranice ochranného pásma
- s vyznačením archeologickej lokality „Stará Levoča“
- s vyznačením NhNKP
- s vyznačením významných pohľadov v interiéri PR Levoča
- s vyznačením diaľkových pohľadových uhlov na PR Levoča a NhNKP
- s vyznačením diaľkových pohľadových uhlov z interiéru PR Levoča na krajinný obraz

2. - Výkres zásad ochrany pamiatkového územia M 1 : 1000

- s vyznačením hranice pamiatkového územia
- s vyznačením zastavaných plôch
- s vyznačením nosných prvkov systému zelene
- s vyznačením doplnkových plôch zelene
- s vyznačením významných pohľadov a pohľadových uhlov v interiéri PR Levoča
- s vyznačením chránených pohľadových uhlov z interiéru na krajinný obraz
- s vyznačením vstupov do PR
- s vyznačením komunikácií
- s vyznačením narušeného urbanistického priestoru
- s vyznačením plôch zaniknutej historickej zástavby
- s vyznačením vnútorných dvorov s vylúčením možnosti zástavby
- s vyznačením vnútorných dvorov a parciel s možnosťou dostavby, spevnenia dvora a úpravy zelene
- s vyznačením plôch na revitalizáciu

3. - Výkres vymedzenia pamiatkového územia M 1 : 5 000

- s vyznačením hranice pamiatkového územia